

**JEŽKOVA
KNIHOVNA KATECHETSKÁ.**

ČÍSLO 1.

**PRAKTICKÁ
RUKOVĚŤ PRO KATECHETY.**

Sestavil

J. JEŽEK,

katecheta a professor c. k. vyšší realky Pražské.

S povolením kníž. arcib. konsistoře Pražské ze dne 1. února 1893
číslo 1012.

Cena 1 zl. 50 kr., váz. v plátně 1 zl. 90 kr.

V PRAZE 1894.

Nákladem Cirillo-Methodějského knihkupectví
(Gustav Francel).

Frt. Alberta Weissa

Mudrosloví života.

Zpracoval

Fr. Filip Konečný,

kněz řádu kazatelského.

S dovolením představených. V Praze 1894.

Nákladem

Cyrillo-Methodějského knihkupectví (G. Franci.)

Cena 1 zl. 80 kr., vázaná v plátně 2 zl. 40 kr.

O znamenitém Weissově díle píše „**Vychovatel**“ v č. 21. roč. VIII. následovně:

Že knížku tuto vzdělanějším katolíkům co nejvřeleji doporučujem, není snad třeba ani podotýkati, neboť kniha, jejíž autorem jest tak výtečný křesťanský apologeta, jakým je Frt. Albert Weiss, doporučuje se zajisté sama a byla to věru šťastná myšlénka převésti Weissovo „Mudrosloví“ na jazyk český čili po případě česky je zpracovati a mužem k tomu u nás nejpopovolanějším byl jistě Fr. Filip Konečný, výborný znatel prací Weissových a sám osvědčený spisovatel bohoslovecký. Kéž bychom měli více knížek českých zrna tak dobrého! Nebo že jest náboženských knih nesoucích se slohem poněkud vyšším a jdoucích více do hloubky, třeba jako soli, to cítí nejvíce kněz v duchovní správě; po knihách podobných se laikové vzdělanější nejdnou sami táží a jak smutno knězi, musí-li říci: knihy podobné v jazyku českém — nemáme.

KNIHOVNA KATECHETSKÁ.

**Sbírka praktických spisů, kterou s povolením nejdůst. kníž. arcib.
konsistoře Pražské ze dne 13. května 1887 č. 2603 a za při-
spění některých bratří duchovních**

vydává

J. J E Ž E K.

- Serie I. č.**
1. Praktická rukověť pro katechety.
 2. Výklad biblické dějeprawy St. a N. Z.
 3. Výklad katechismu.
 4. Biblický zeměpis.
 5. Výklad evangelních perikop.
 6. Výklad evangelních parabol. (Řeči.)
 7. Výbor katechesí sv. Cyrilla Jerusalemského.
 8. Překlad sv. Augustina „De catechizandis rudibus“
a Gersona „De parvulis trahendis ad Christum.“
 9. Příprava k sv. biřmování.
 10. Z dějin českého katechismu.

Ročně vyjdou 2, 3—4 spisy.

V PRAZE.

Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví (G. Franci).

1893.

PRAKTICKÁ RUKOVĚŤ PRO KATECHETY.

Sestavil

J. JEŽEK,

katecheta a professor c. k. vyšší realky Pražské.

S povolením kníž. arcib. konsistoře Pražské ze dne 1. února 1893
číslo 1012.

KNIHOVNY KATECHETSKÉ

číslo 1.

V PRAZE.

Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Francly.
1893.

Předmluva.

—w—

Poeta nascitur, catecheta fit.

Jako vydávání knihovny katechetské vůbec, tak přede vším tato rukověť vzešla z praxe školské.

Před 18 lety poslán byv na roli školskou, shledal jsem četné obtíže, s nimiž bylo zápasiti nezkušenému nováčkovi; již tehdy sháněl jsem kde co, vybíral, poznamenával si každý praktický pokyn a po čase vždy sám zkoušíval, prováděl, tříbil, zrno od plev odlišoval, až se osvědčil; nebylo mi věru stížno, to cno zkoušeti i několikráte v rozličných školách než jsem přistoupil na některou doporučovanou zásadu, než jsem ji přijal za vlastní. Tak znenáhla jako ze zrna horčičného vzrůstal přítomný spis; že z knih většinou cizojazyčných, jest na jevě; vždyť do r. 1875. kromě Škodovy katechetiky a některých statí v Časopise katol. duchovenstva, v Blahověstu a ve Školníku uveřejňovaných v té příčině téměř nic jiného nevyšlo u nás tiskem.

Neblahá okolnost ta vedla mne r. 1881. k založení časopisu „Pastýř duchovní“ a v něm „Listů katechetických“, jimž bylo si naší praxe ve škole po výtce všímati.

VI

K tomu ještě přistoupilo r. 1886. vydávání přítomné knihovny katechetské. Ač jsem vystoupil vždy s programem určitým, stálo to věru mnoho dopisování a přemlouvání, ano i proseb, než jsem získal pro některý obor, pro to ono číslo programové ochotného a zdatného pracovníka.

Že pak programové číslo prvé vychází v pořadí serie I. téměř až na posled, toho příčinou jsou rozmanité povinnosti mé a práce školské i mimoškolské, jež zabírají mnoho času a unavují tělo, pohříchu i ducha.

Kdybych měl uvéstí všechny spisy a časopisy, z nichž jsem vybíral látku pro tuto knihu, bylo by mi opakovati celý seznam pomůcek na str. 133 – 136 v přítomné rukověti uvedený.

Že nejeden pokyn a názor můj nebude se zamlouvati všem p. t. katechetům, že nelze vždy a všude provésti to, oč zde se zasazují, vím předobře a nebudiž mi to kladeno na porok, ale spíše na vrub mých ideálních snah.

Proč mlčením pominul jsem věci každému katechetovi od jinud známých, o tom netřeba věru ani šířiti slov. Kdo si těžký úřad školský zvolil povoláním životním, nesmí v katechetice a paedagogice býti nevědomcem.

Knihá má je prvá svého způsobu na roli školské nejen u nás, ale i v cizině; určitého vzoru (až na Bürgla v praktických pokynech) neměl jsem žádného a jest tudíž na p. t. spolubratřích zejména na star-

VII

ších v úřadě katechetickém, aby svými radami a doplňky o zdokonalení spisu toho se přičinili. Dejž to Bůh !

Na Král. Vinohradech, v den sv. Cyrilla a Methoděje 1893.

J. Ježek.

Kalendář katechetův.

Září.

Oznam v čas s kazatelny počátek vyučování školního!

Vzývání Ducha sv. děj se slavnostně.

Hned v prvních dnech vyučování postarej se o nacvičení kostelních písní pro září a říjen, jakož i školních modliteb.

Nejen rozvrh hodin, nýbrž i rozvrh učiva předepsané látky na každou hodinu si poříd', jinak nedoděláš se cíle; o mnohých pravdách náboženských mládež neuslyší nikdy jen proto, že se nazdařbůh beze všeho plánu vyučuje.

„Nechte maličkých přijíti ke mně! — Kristus posílá mne k dětem a s dětmi mám jednou přijíti k Ježíši“ — o těchto slovech rozjímej často a opravdově. Proto všímej si bedlivě nováčků, zaprádej s nimi rozhovor, kdekoli je potkáš, ve škole s nimi chvíli rozmlouvej i o věcech ledabylých, abys je získal, aby se tebe neostýchali a nerozpakovali se — odpovídati hlasitě.

Nejednou slyšel jsem stesk z úst mladších kněží, že si nevědí s těmi nejmenšími „caparty“ ve škole rady, že hodina v první třídě jest jim pravou trýzní. In hoc non laudo!

Vyznám nepokrytě, že jsem do první třídy obecné školy chodíval nejraději a býval mezi těmi nejmenšími — nejšťastnější.

XII

S přípravou ku sv. zpovědi a k sv. přijímání započni u větších žáků co nejdříve.

8./9. Narození Panny Marie. Neděle po té Jména Panny Marie.

16./9. Výroční památka sv. Ludmily a 28./9. sv. Václava (stručné životopisy).

Pastvy na lukách — ohně a skákání přes ně — krádež ovoce!

Poučení o pobožnosti sv. růžence staň se koncem měsíce.

Říjen.

Vybízej k účasti na nařízené u nás pobožnosti růžencové, která se koná po celý měsíc. Dle § 48. zák. škol. ze dne 2. května 1883. (novella) jsou učitelové povinni dozíratí na mládež při této pobožnosti. Viz. zákonitá ustanovení v odd. B.

Dne 4. října jmeniny J. Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. Povzbud' k lásce a oddanosti k domu panovnickému.

15./10. sv. Terezie.

16./10. sv. Havla.

18./10. sv. Lukáše.

Posvěcení chrámu Páně o třetí neděli v říjnu (havelské neboli císařské posvícení).

Varuj před daremnostmi v těch dnech a před kouřením, pitím kořalky, vína.

28./10. sv. Šimona a Judy.

31./10. sv. Wolfganga.

Dej v čas nacvičiti píseň za zemřelé a pak známou „Odpočiňte v pokoji!

Listopad.

1./11. Slavnost V š e c h S v a t ý c h.

2./11. Památka všech věrných duší v očistci.

Ať již mládež navyká si choditi mezi hroby, vzpomínati v Pánu zesnulých. Vybídni tudíž, aby ne-
nechali hroby svých milých pusté a zapadlé, nýbrž
je drnem obkládali a květinami ozdobovali. Odpo-
čívají-li na hřbitově těla zesnulých kněží a učitelů,
požádej větších dívek, aby hroby jejich udržovaly
v pořádku.

Význam světél a věnců na hrobích.

Po exhortě dušičkové rozpomeň se sám „Otče-
nášem“ na zesnulé duch. pastýře a učitele té které
osady farní.

Průvod na hřbitově.

4./11. sv. Karla Borromejského. Upozorni na Dě-
dictví maličkých v Hradci Králové (2 zl. vklad).

Sníh — led. Chlapci s děvčaty ať nejezdí spolu
na sáňkách, ať se pospolu nikde nesklouzají. Vý-
straha před klouzačkami na hlubokém rybníce nebo
na řece.

11./11. sv. Martina. I bohatších rodičů žák může
s jich svolením přiodíti šatem, který sám již nenosí,
chudého spolužáka.

13./11. sv. Stanislava, patrona mládeže.

19./11. sv. Alžběty.

22./11. sv. Cecilie, patronky hudby.

23./11, sv. Klementa.

25./11. sv. Kateřiny.

30./11. sv. Ondřeje, apoštola.

Promluv v čas o roku církevním i jeho rozdě-
lení a vylož dobu vánoční. — Cvičení zpěvů ad-
ventních.

Prosinec.

Nový rok církevní (koncem listopadu nebo počátkem prosince).

Neděle I. adventní: Proroctví Páně o posledním soudu.

Mše rorátní konají se u nás v bílé barvě až do 23./12. včetně.

4./12. sv. Barbory, patronky dělostřelců a horníků.

5./12. Předvečer sv. Mikuláše. Možno-li, sežeň dobrodince a vystroj chudé mládeži slavnost svatomikulášskou se zpěvy a deklamacemi, po níž by se rozdávaly potřeby školní, obuv a šat.

8./12. Neposkvrněné bl. Početí P. Marie. Vysvětli dobře toto učení církve sv.

Neděle II. adventní: Poselství Jana Křtitele z vězení k P. Ježíši.

13./12. sv. Lucie.

Neděle III. adventní: Jan Křtitel svědčí o sobě a o Kristu.

Středa	†	} Kvatemala. Suché dni. Vylož.
Pátek	†	
Sobota		

Cvičení písní vánočních.

Neděle IV. adventní: Činnost Janova na poušti. Výklad svátků vánočních.

Vánoční stromek. Nebudiž Ti obtížno promluvití několik jadrných a upřímných slov u „vánočního stromku.“

24./12. Štědrý den — přísný půst — vigilie — půlnoční mše sv.

Postarej se o jesličky a postav je na některém vhodném místě, možno li, na postranním oltáři.

25./12. Hod Boží vánoční neboli narození Páně. Kněz smí sloužiti 3 mše na památku trojího narození Kristova: věčného, časného, duchovního.

26./12. sv. Štěpána, prvomučedníka: O pronásledování proroků.

27./12. Sv. Jana Evangelisty — svěcení vína.

Neděle po narození Páně: Simeon prorokuje v chrámě o P. J.

Jinoch ze školy vystoupilý jde na řemeslo, ne- jedna dívka chystá se do služby, snad do města. Buď v kázání nebo v křest. cvičení upozorni rodiče i mládež do ciziny odcházející na nebezpečí a vlož jim přátelská slova na srdce. Toho jsi křtil, tu poprvé zpovídal, k stolu Páně poprvé vedl atd. . . připomeň jim vše to, jakož i sliby tehdy učiněné.

31./12. sv. Silvestra. Poslední den v roce občanském — požehnání na poděkování Všemohoucímu.

Leden.

1./1. Nový rok občanský. Obřezání Páně. Novoroční přání! V kázání buď i dítek pamětliv, aby v nastalém novém roce zanedbané dohonily, pochybené napravily, do školy pilně přicházely.

Neděle po obřezání Páně: O útěku do Egypta.

Vigilie. Svatvečer zjevení Páně. Žehnání vody, křídý, soli.

C.+M.+B.+

6 /1. Zjevení Páně: Mudrcové od východu.

Neděle I. po zjevení Páně. Dvanáctiletý Ježíš v chrámě. Opakuj s mládeží IV. přikázání Boží.

Neděle II po zjevení Páně a slavnost jména Ježíš. Opakuj II. přikázání Boží, probeř s většími

XVI

litanie k Pánu Ježíši a nauč slovům písně: „Mé jsi potěšení — můj Ježíši.“

Plnomocné odpustky.

Neděle III. po zjevení P.: Uzdravení malomocného a služebníka setníkova. Malomocenství duše — hřích.

Neděle IV. po zjevení P.: Bouře na moři — soužení na světě.

Neděle V. po zjevení P.: O koukolu mezi pšenicí. Varuj před zlými druhy!

Neděle VI. po zjevení P.: O zrně horčičném a o kvasu. Malé příčiny — velké následky.

Připadnou-li svátky velikonoční dříve, nebývá neděl po zjevení P. 6, nýbrž méně, ku př. 5, 4, 3, nebo jen 2. Zbylé neděle se svými evangeliemi kladou se mezi XXIII. neděli svatodušní a poslední neděli po sv. Duchu.

Únor.

2./2. Očišťování P. Marie, neboli Hromnic. Svěcení svící a průvod. Výklad svátků učiň mládeži v čas.

3./2. sv. Blažeje. Stručný životopis sv. Blažeje; vybídní mládež, aby šla si pro požehnání svatoblažejské, pověz česky, co kněz mluví při tom latinsky a vykládej pak ve školách o svátostinách.

6./2. sv. Doroty.

24./2. sv. Matěje, apoštola.

Doba velikonoční.

Neděle devítník: O dělnících na vinici.

Neděle I. po devítníku: O rozsévači.

Neděle II. po devítníku: Kristus předpovídá utrpení a uzdravuje slepého Bartimea.

Pondělí {
Úterý { masopustní. Výstav s velebnou
svátostí aneb alespoň požehnání.

Varuj před chozením do hostinců a vybízej mládež v těch dnech do kostela.

Popeleční středa. Význam popelce a výklad řádu postního.

Neděle I. postní (režná). Mládež ať se naučí evangelium o pokušení Páně.

2. kvatember: středa †
pátek †
sobota { suché dni.

Neděle II. postní (suchá): O proměnění Páně. Mládež naučí se evangelium na paměť.

Příprava k sv. zpovědi se již pilně děj!

Předposti.

Půst. Křesťanská cvičení po osadách.
Křížová cesta. Růženec holeštný.

Březen.

Neděle III. postní (kýchavná): Kristus hájl se proti Židům. Příprava k sv. zpovědi.

Neděle IV. postní (družebná): Nasycení 5000 mužů. V přípravě se pokračuje.

Sv. Josef 19./3. odporuč děti, kdož půjdou poprvé k sv. přijímání. Sám konej s nimi — pokud lze — novenu k sv. Josefu.

Příprava k sv. přijímání.

Neděle V. postní (smrtná): Kristus se hájí a po té skrývá před Židy. V kostele se zahalují kříže.

XVIII

25./3. Zvěstování Panny Marie. „Anděl Páně“ nacvič!

Obětuj nekomunikanty Rodičce Boží!

V týdnu před květnou nedělí přečti pašije dle sv. Matouše s mládeží ve škole.

Neděle VI. postní (květná.) Žehnání ratolestí — průvod s nimi — pašije.

Vylož stručně o b ř a d y s v. t é h o d n e a napomeň dítky, aby přicházely pilně na pobožnosti chrámové, u Božího hrobu aby se střídající, slušně si vedly (i ministranti)! Zejména při pálení Jidáše ať nedějí se nepřístojnosti.

Úterý: pašije při mši sv. dle sv. Marka.

Středa: pašije při mši sv. dle sv. Lukáše.

Zelený čtvrtek: Sl. mše sv. — Gloria se zvoněním — 3 velké hostie — po mši průvod — odhalování a omývání oltářů. Biskup světí oleje a myje nohy.

Velký pátek: Kněz padá na tvář před oltářem — čte z prorocství — pašije dle sv. Jana — pocta kříži — líbání — výčitky — mše předposvěcení — Boží hrob.

Bílá sobota: Žehnání ohně, světla, trojkrutce, paškálu, — prorocství — svěcení křestní vody — litanie — mše sv. — Gloria se zvoněním — k večeru slavnost v z k ř í š e n í P á n ě. Klepačkami a řehtačkami ať mládež zbytečně neobtěžuje!

Duben.

V neděli po prvním úplňku jarním vždy mezi 21. březnem a 25. dubnem bývá: Hod Boží velikonoční — žehnání vajíček, mazanců, velikonočního beránka.

XIX

Pondělí velikonoční: O učednících jdoucích do Emaus.

Bílá neděle či provodní: P. Ježíš zjevil se apoštolům. Končí se zapovězený čas. Sv. přijímání mládeže děj se slavnostně. Obrázek na památku dej každému dítku.

23./4. sv. Vojtěcha.

24./4. sv. Jiří.

25./4. Den sv. Marka — procesí do polí. Aby mládež při průvodu nelelekovala, ať někdo s ní zvláště se modlí nebo zpívá.

Neděle II. po Velikonoci. Ježíš, dobrý Pastýř.

Neděle III. po Velikonoci. Příprava k sv. biřmování, kde ustanoveno, anebo v sídlech biskupských.

Neděle IV. po Velikonoci.

Neděle V. po Velikonoci. (křížová neboli prosebná).

Křížové dni	{	pondělí	{	aby dítky prosily za od-
		úterý		vrácení moru, hladu, vál-
		středa		ky a za hojnou úrodu!

Květen.

Upozornění na pobožnost t. z. májovou, kde se koná; po případě konej o nedělích květnových kázání mariánská sám.

Nanebevstoupení Páně. Soška Vítězného Vykupitele, paškál i kříž odstraní se po evangeliu s oltáře hlavního.

16. května sv. Jana Nepomuckého; stručný životopis vštěp mládeži do paměti. Koná-li se kde na venku osmidenní pobožnost svatojanská (soukromá), zajdi sám mezi mládež, aby tam lecos netropila!

XX

Neděle VI. po Velikonoci: Kristus slibuje Ducha sv. a předpovídá apoštolům utrpení.

Sobota svatodušní; vigilie; svěcení křestní vody.

Svátky svatodušní (pohyblivé, nestálé). Obnovení slibu biřmovacího. Po celý oktáv ať zpívá mládež v kostele hymnus: „Přiď, o duše přesvatý!

3. Kvatembr:

{	středa	{	požehnání v kostele; končí
	pátek		se doba velikonoční (quoad
	sobota		confessionem.)

Slavnost Božího Těla. Význam slavnosti. Žehnání věnců. Varuj před nemístným fintěním se družiček.

Červen.

V květnu a červnu bývají visitace a zkoušky z náboženství na osadách. Leč i po visitaci nezanebávej katechisaci ve škole.

Nad to ponaučuj mládež o koupání, aby se koupala dle pohlaví odděleně, ne při veřejné cestě, chlapci aby měli plavky aneb alespoň zástěru. Pel studu snadno bývá setřen!

Dozrávající třešně: Uč mládež zapírat se, majetek cizí budiž jí svatým, nedotknutelným.

Varuj před nezralým ovocem!

6/6. sv. Norberta.

13./6. sv. Antonína Pad.

15/6. sv. Víta.

21./6. sv. Aloisia, patrona mládeže. Životopis ve škole a služby Boží v kostele. Možno-li, ať jsou školní prázdniny.

24./6. sv. Jana Křtitele.

Vigilie.

29./6. sv. Petra a Pavla.

Červenec.

4./7. sv. Prokopa.

5./7. sv. Cyrilla-Methoděje.

Nastávající ž n ě : Napomeň mládež, aby od surových, sprostých dělníků nepřiučila se zlému, jejich řeči neposlouchala atd.

Jak si vésti o prázdninách.

Konec roku školního: sv. zpověď, sv. přijímání a slavné „Te Deum“.

Nejeden chlapec vystoupí ze školy, půjde na řemeslo, mnohá dívka vyhledá si službu, snad v městě: promluv k nim slovo na rozchodnou, upozorni je na hrozící nebezpečí, napomeň, aby nezanedbávali denních modliteb, o nedělích a svátcích služeb Božích, aby nezapomínali svých rodičů, svého rodiště. Zajde-li ten onen k tobě na faru, aby za vše poděkoval, dej mu obrázek nebo něco vhodného na památku. Tak si připoutáme mládež k sobě, pokud za dnešních poměrů vůbec lze.

25./7. sv. Jakuba.

26./7. sv. Anny.

31./7. sv. Ignáce z Loyoly.

Srpen.

Prázdniny jsou oproštěním od povinného chození do školy, ale nejsou oproštěním od služeb Božích, od modlitby.

Prázdniny jsou oproštěním od povinného vyučování, ne však od studování tu díla paedagogického, tu spisu katechetického; doba sbírání látky: vhodných příkladů, podobenství, obrazů, porovnání, jimiž

pravdy náboženské lze případně objasniti, vysvětlovati.

Návštěva známých spolubratří a přátelské s nimi rozhovory.

Proč na osadě P vedou si školní děti slušně ať na návsi, ať na poli, ať na pastvě a proč ne u nás?

10./8. sv. Vavřince, jahna.

14./8. vigilie.

15. Nanebevzetí Panny Marie.

24./8. sv. Bartoloměje, apoštola.

K n ě ž s k é e x e r c i c i e. Možno-li, hled' se jich účastniti, alespoň ob rok.

Katechetské desatero.

1. Pravou, živou věrou vždy proniknut budeš.
2. Ve jménu Pána Ježíše Krista úřad svůj zastávej.
3. Pomni, abys nikdy nevšlechl do školy nepřipraven.
4. Cti ve svých svěřencích obraz Boží a miluj miláčky Páně.
5. Nezabiješ duševních vloh dítěte.
6. Nepohoršíš ani jediného z maličkých.
7. Nepokradeš mládeže ledajakým vyučováním o potřebné pro život vědomosti.
8. Nepromluvíš ve škole marného slova.
9. Nebudeš žádostiv za těžkou prací svou slávy časné.
10. Aniž požádáš odměny světské.

I.

Počátek a konec roku školního.

Na počátku roku školního.*)

Veni, sancte Spiritus,
Et emitte coélitus
Lucis tuae rádium.

Veni pater paúperum,
Veni dator múnium,
Veni lumen córdium.

Consolátor optime,
Dulcis hospes ánimae,
Dulce refrigerium.

In labóre réquies,
In aestu tempéries,
In fletu solátium.

*) Připomenutí. Rok školní započínej a ukončuj každý katecheta slavnostně; kde několik kněží v místě, vynasnaž se, aby všickni ostatní — pokud lze — první a poslední bohoslužbu školní oslavili svou přítomností ve chrámu Páně, což na mládež i na rodiče působí velmi dobře. I o nacvičení zpěvu při mši sv. péči měj v čas, aby ve svatyni Nejvyššího vykonalo se vše důstojně a ne ledabylo. Před „Veni“ pouč katecheta ve všech třídách žáky, jak si mají v kostele vésti, kdy pokleknouti a v prsa se bítí atd. a s učitelstvem sjednej určitě, kde ta ona třída má ve chrámu státí nebo seděti, aby nebylo zmatku a nepořádku.

O lux beatíssima,
Reple cordis íntima
Tuórum fidélium.

Sine tuo númine,
Nihil est in hómine,
Nihil est innóxium.

Lava quod est sórdidum,
Riga quod est áridum,
Sana quod est saúcium.

Flecte quod est rígidum,
Fove quod est frígidum,
Rege quod est dévium.

Da tuis fidélibus,
In te confidéntibus,
Sacrum septenárium.

Da virtútis méritum,
Da salútis éxitum,
Da perénne gaúdium. Amen.

Ÿ. Emítte Spíritum tuum, et creabúntur.

℞. Et renovábis fáciem terrae.

O r é m u s.

Deus, qui corda fidélium sancti Spíritus illu-
stratióne docuísti: da nobis in eódem Spíritu recta
sápere, et de ejus semper consolatióne gaudére. Per
Christum Dominum nostrum. — Amen.

Na konci roku školního.

Te Deum laudamus: — te Dóminum confitémur.

Te aetérnum Patrem omnis terra venerátur.

Tibi omnes Angeli, tibi coeli et universae Potestates.

Tibi Chérubim et Séraphim incessábili voce proclamant :

Sanctus, Sanctus, Sanctus Dóminus Deus Sábaoth.

Pleni sunt coeli et terra; majestatis glóriæ tuæ.

Te gloriósus Apostolórum chorus :

Te Prophetárum laudábilis númerus :

Te Mártyrum candidátus laudat exércitus.

Te per orbem terrárum sancta confitétur Ecclesia.

Patrem imménsae majestátis :

Venerándum tuum verum et únicum Fílium :

Sanctum quoque Paráclitum Spíritum.

Tu Rex glóriæ Christe.

Tu Patris sempiternus es Fílius :

Tu ad liberándum suscepturus hóminem : non hórruísti Vírginis úterum :

Tu, devícto mortis acúleo, aperuísti credéntibus regna coelórum :

Tu ad dexteram Dei sedes, in glória Patris.

Judex créderis esse venturus.

Te ergo quaésumus, tuis fámulis súbveni, quos pretiósó Sanguine redemisti.

Aetérna fac cum Sanctis tuis in glória numerári.

Salvum fac pópulum tuum, Dómine, et benedic haereditáti tuæ:

Et rege eos, et extolle illos usque in aeternum.
Per singulos dies benedicimus te:

Et laudamus nomen tuum in saeculum, et in
saeculum saeculi.

Dignare, Domine, die isto sine peccato nos
custodire.

Miserere nostri, Domine, miserere nostri.

Fiat misericordia tua, Domine, super nos, quem-
admodum speravimus in te.

In te, Domine, speravi: non confundar in aeter-
num.

Ÿ. Benedicamus Patrem et Filium cum Sancto
Spíritu.

R. Laudemus, et superexaltemus eum in sae-
cula.

O r é m u s.

Deus, cujus misericordiae non est número, et
bonitatis infinitus est thesaurus: piissimae Majestati
 tuae pro collatis donis gratias ágimus tuam semper
 clementiam exorantes, ut qui peténtibus postulata
 concédís, eósdem non déserens, ad praemia futura
 dispónas. Per Christum Dominum nostrum.

R. Amen.

Ÿ. Divinum auxílium máneat semper nobíscum.

R. Amen.

Prvá hodina náboženská.

Milé dítky! Raduji se, že vás tolik nových
přišlo do školy. Budu vám vždy mnoho krásného a
pěkného vypravovati. I o milém Pánu Bohu uslyšíte.

velmi mnoho nového. Rodiče vaše pověděli vám zajiště ledacos pěkného o Pánu Bohu. Ba snad naučili vás dokonce modliti se k Němu a dělati kříž. Hlaste se, kdo z vás umí udělati kříž. Udělej tedy kříž! Ty! Teď zeptám se, kdo z vás umí modliti se: Otče náš, jenž jsi v nebesích? Ty! — Ty! — Aj, toť jsem velice překvapen, že tolik vás dovede se již modliti a dělati kříž. Tomu naučíte se i všichni ostatní, a to dobře

b) Když se modlíme, tu začínáme: Otče náš, jenž jsi na nebesích. Povězte to všichni najednou: Otče náš, jenž jsi na nebesích. Kdo poví mi z vás, kde přebývá milý Bůh? (Milý Bůh přebývá na nebesích.) Ukaž, kde je nebe? Ale Bůh není v nebi jenom sám; kdo s ním ještě jest?

c) Boha na nebi nemůžeme viděti proto, že jest pouhý duch, nemá těla jako my lidé.

d) Ale Pán Bůh z nebe vidí vás všechny vždy, ať jste doma, v kostele, ve škole, na poli, na ulici; vidí vás za dne i v noci.

e) Bůh slyší vše, co mluvíte — třeba bylo to šeptem: zvláště slýchá rád, když děti ráno a večer se modlívaly. Bůh vidí a slyší všechno, co lidé dělají a mluví, nejen ve dne ale i za tmavé noci

f) Všechny dobré lidi má Bůh tak rád, jako otec své děti; proto říkají mu: Otče náš. Hodné děti miluje Bůh zvláště. Vás všechny má Bůh daleko více rád, než váš tatínek a matinka.

g) Dotazování.

Předmětem další rozmluvy budiž: „P á n B ů h v š e c k o v í a v i d í.“ Rozmluva tato má ten účel, aby dítkám vštíplá spásonosnou bázeň před všudypřítomností Boží a byla jim výstrahou, by ani

skrytě nedopustily se ničeho zlého. — Jiná rozmluva může se díti: „Bůh všecko stvořil“ a bude prvou průpravou k biblickému vypravování o stvoření světa. Účelem jejím jest, vzbuditi v dětech obdiv nad velebností i všemohoucností Boží. V další rozmluvě nezbytné vylož katecheta dětem o duši lidské, aby duch dětský měl při vypravování o stvoření prvých lidí pohotově potřebné představy. Výklad o duši nesmrtelné může katecheta připojiti k rozmluvě o hřbitově, na němž děti již byly a o pohřbu, který viděly.

S v. k ř í ž.

Rozmluva tato druží se ke skutečnému názoru dítek a má účelem, aby porozumění znamení sv. kříže proklestilo si cestu, v němž počínají se již v první hodině náboženské cvičiti, dále, aby je seznámila alespoň po začátečnicku s tajemstvím nejsvětější Trojice, vykoupení Kristova a nejdůležitějšími a nejvznesenějšími články sv. náboženství.

N e d ě l e.

Jiná rozmluva má za předmět neděli. Úkolem rozmluvy té jest, jednak poučiti malé dítky o významu tohoto dne, o povinnosti jednoho každého křesťana, aby ji světil, jednak připravit je na zakončení vypravování o stvoření světa; hodí se zejména na pondělí, poněvadž lze ji snadno a bezprostředně připojiti k názoru předcházejícího dne.

- a) V neděli nemáme pracovati.
 - b) V neděli jsme povinni jíti do chrámu Páně.
 - c) V neděli oslavujeme Boha modlitbou a zpěvem.
 - d) Neděle jest den Páně.
 - e) Kratičké napomenutí.
-

Rozhovory tyto a podobné druží se k náboženským názorům i zkušenostem maličkých, přivádějíce dítky ku poznání nejnevyhnutelnějších pravd z katolické věrouky a mravouky, bez nichž vyučování náboženské obejít se nemůže, slovem, dítky uspůsobují se v názorné vyučování náboženské. Z počátku halíce se ve formu příjemné rozmluvy, přecházejí z lehoučka ku krátkým i snadným příběhům obsahu nábožensko-mravného, aby uschopnily maličké postupně k pochopení vypravování biblického. — Především pak ať katecheta sezná představy dítek do školy chodící počínajících, je zdokonalí a opraví po stránce jazykové; cílem, k němuž odnáší se práce tato, jest zajisté, aby dítky poznali Boha jako nejlaskavějšího Otce v nebesích, jemuž povinny jsou láskou a poslušností, dále aby zatoužily v útlé mysli, hodně mnoho dověděti se o Něm nového. Výsledek hodiny náboženské budiž shrnut v několik kratinkých, prostých vět, nebo třeba, pokud lze, v kratinké veršíky a lehoučké průpovědi, které častým opakováním dítky zapamatují si hravě.

II.

Methodické pokyny.

Počátečné vyučování ve škole.

O modlitbě školní.

„Bůh zajisté jest, kterýž působí ve vás i chtění i vykonávání podle dobré vůle své.“
(Filip 2, 13.).

„Protož ani ten, kdo sází, jest něco, ani ten, kdo zalévá: ale ten, jenž vzrůst dává — Bůh.“ (I. Kor. 3, 7.).

Učiteli i dětem potřeba jest nezbytně modlitby před vyučováním: učitel potřebuje osvícení a posily s výšin nebeských k řádnému zastávání obtížného úřadu svého; dětem pak dlužno jest vzývati Ducha sv. o přispění proto, že Duch sv. dary svými dovede vštípati jim poznání pravdy a přivésti je k ochotné poslušnosti. Modlitba pak po vyučování ať vyjadřuje povinnou vděčnost, k níž stále škola má vybízeti dítky.

2. V ý b o r m o d l i t e b.

Žáci konejtez ve škole toliko modlitby církvi katolickou všeobecně užívané; modlitba konej se krátce ale nábožně. Před vyučováním školním doporučují se zvláště modlitby, zahrnující v sobě vzývání

za pomoc Boží, vzbuzení dobrého úmyslu, anebo obětování veškerých prací denních Bohu a posléze vzbuzení tří božských ctností. Po vyučování (po škole) nechť modlí se učitel se žáky modlitby, které sv. církve schvaluje, denně se modliti: k Panně Marii, k andělu strážci, Anděl Páně, Otčenáš a Zdravas s případným tajemstvím sv. růžence dle doby církevní aneb modlitbu hodící se pro jistý den (všední) v témdni na př. ve čtvrtek k uctění nejsvětější svátos i Oltářní, v pátek k uctění přehořkého utrpení Páně.

K modlitbě školní druží se slušně i vhodně cvičení se ve člancích, vyjadřujících stručný obsah katolické věrouky a mravouky, kterých dítky ve škole jako majetku nikdy nehynoucího musí nabýti: apoštolské vyznání víry, desatero přikázání Božích, patero přikázání církevních atd., dle znění katechismu. Při zvláštních příležitostech může katecheta vzpomenouti události školy se týkající (na př. těžká nemoc, smrt dítky, neštěstí a j.), kratičkou a dobře promyšlenou modlitbou, kterou sám za tím cílem a koncem byl sestavil.

3. V y k o n á v á n í m o d l i t b y.

Učitel zjednav klid co největší, dá tiše znamení k modlitbě (bez povelu!). Za modlitby chovej se učitel tak, aby byl dítkám dokonalým vzorem, jak se mají modliti. Oči však nesmí s dětmi pustiti, aby všeliký rozruch mohl ihned napravit pokynem. Dítky jiných konfessí (evandělické, židovské) povstanou též při modlitbě, položí ruce na lavici a chovají se slušně i tiše, říkajíce pošeptmo modlitbu svou. Dítky opozdilé ať nevcházejí do třídy za modlitby; vešly-li však již do světnice školní a to hned počátkem modlitby, ať ostanou státi u dveří a modlí se s ostatními: po té vejdou tiše do svých lavic. Přišly-li po-

zději, vykonají stojíce u dveří svou modlitbu před vyučováním.

Předříkávání modlitby a odříkávání budiž bedlivě uspořádáno (jednou za den nechť učitel sám předříkává modlitbu), přízvuk buď kladen správně, náležitě, pomlčky nebudtež zanedbávány, za to však učitel naprosto trpěti nesmí affektovaný a deklamatorní způsob při modlitbě. Vnější pořádek i úcta, kterých z počátku přísnou kázní a cvičením lze se dodělati, nechť jeví se při pokračujícím vývoji dětského ducha jako ovoce vniterného náboženského vychování a vzdělání; proto dlužno jest bedlivě dbáti toho, by děti vpravily se do smyslu modlitby, jí porozuměly a pravého ducha modlitby v sobě roznítily.

4. V ý k l a d m o d l i t b y.

Tento děje se buď postupně, když učitel při vyučování katechismu nebo biblické dějepравě příslušné věty (prosby) modliteb na vhodném místě připojí (na př. u článku: „Zvěstování narození Ježíšova“ a „Navštívení Panny Marie“ prvou část „Zdrávas Maria“ — „Anděl Páně“ a prvé dva desátky radostného růžence) — buď souvisle, když děti s dostatek byly poznaly učivo náboženské k výkladu potřebné.

Dělání sv. kříže.

Obtíž cvičení tohoto vězí u věci samé. Vnější forma zahrnuje několikero rozdílných pohybů ruky, slova pak, jimiž je provázíme, pronášejí nejhlubší a nejtajemnější tajemství náboženství katolického; celek jest jednak význačnou známkou vyznání víry církve katolické, jednak dodává milosti a ochrany

věřícím. Při děláni kříže žádáme od dítek : 1. několikero pohybů rukou — 2. zároveň pronášení příslušných slov — 3. spolu, aby povšimly si poněkud smyslu i významu výkonu náboženského. Katechetovi sluší tu prohlédati :

1. ke cvičením předcházejícím;
2. k zevnější formě znamení sv. kříže;
3. ku správnému pronášení slov.

1. Předchozími cvičeními rozumíme povstání, sepnutí rukou a nachýlení hlavy. To může katecheta dětem znázorniti vniterně i zevniterně. Nejeden školák byl již v chrámě Páně, kde zřel lidi buď státi nebo klečeti, ruce k modlitbě spínati, ano i s ostatními buď stál, nebo klečel a ruce spínal. Tamže viděl buď na oltáři nebo na obraze anděla, světce některého klečícího a modlícího se. Učitel vysvětluje, jak si mají děti při modlitbě vésti. Všecky rázem povstanou, ruce sepnou, očí svých obrátí ke kříži na stěně. Učitel okaž dítkám, že, když sepnou ruce, mají je držeti na srdci, konečky prstů k nebi obrátiti a palce křížem přes sebe položiti; spolu vylož jim i příčinu toho.

2. Dříve než katecheta promluví o vnější formě, třeba jest mu pověděti několik slov o sv. kříži. Děti vědí již z domu, co jest kříž, že na něm zemřel Pán Ježíš; tolikéž vidí doma, že matka znamená sebe i je při modlitbě sv. křížem. K tomu katecheta připojí svůj výklad a lehoučkými otázkami vštípi dětem, že smrt Kristova přinesla všemu lidstvu požehnání a spásu, že kříž rozšířen je po celém světě a dospělí lidé znamenají se křížem a před ním modlitby své rádi vykonávají. Dítka postihnou takto základní formu pohybu rukou a porozumějí jasně, proč ruka shora dolů, s levé strany na pravou se pohybuje. Učitel náboženství zprvu provádí pohyby

levicí, až děti dovedou udělati kříž bez chyby, a to za tím účelem, aby toho snáze dovedly a se nemátly.

3. V jedné z předešlých hodin pověděl katecheta dětem, že Bůh jest naším Otcem; to jest jaksi průpravou ke slovům při dělání sv. kříže užívaným. (Promluvu tuto nechť koná s dítkami nově do školy příšlými hned v prvou neb druhou hodinu náboženského vyučování). Boha Syna, jenž zemřel za všecky lidi na kříži, poznali školáci při výkladě o sv. kříži. Teď doplní katecheta vědomosti žáků tím, že s Bohem Otcem a s Bohem Synem jest Bůh Duch sv. Bůh Otec sídlí v nebesích, Bůh Syn sestoupil s nebes na zemi; učitel vyjeví dětem příslušnými pohyby, proč jmenují Boha Otce, když rukou čelo znamenají, proč Boha Syna, když ústa znamenají rukou. To postačí prozatím dětem ku porozumění. Pochybí-li žák ve slovech nebo ve znamení, nechť byv poučen, počne znova, by se nepletl v slovech ani ve znameních. Mimo to učitel ať přeříká několikráte s dětmi nahlas a zvolna slova ta; hlas jeho budiž od každého dítky slyšen a zároveň buď vodítkem, by při tom nepochybilo.

Modlitba Páně.

Jakmile katecheta byl naučil nováčky ve škole dělati sv. kříž, přistupuje z pravidla ihned s nimi k modlitbě Páně. Žáci cvičí se v modlitbě tím, že jim katecheta každou prosbu vyloží zvláště; nejprve ji zřetelně a zvolna dětem předříká, po té káže ji několikráte od celé třídy opakovati, až si

ji dívky vštípi náležitě do paměti. Avšak katecheta nesmí přestati toliko na tom, aby si dívky pouze text zapamatovaly, nýbrž třeba tolik zároveň výkladu podat, kolik dovedou maličtí pochopiti a kolik dlužno k přibližnému porozumění modlitby. Prvá hodina, kterou má katecheta se začátečníky ve škole, poskytuje látky s dostatek k výkladu předmluvy a prvé prosby Otčenáše.

Modlitby ve škole.

Dopoledne.

a) před vyučováním.

b) po vyučování.

Pondělí: Přijď, Duše svatý . . .

Anděl Páně

Úterý: Anděle Boží . . .

" "

Středa: Desatero Boží

" "

Čtvrtek: Zv. Těla vzneš.
(zpěv) I. sloka

" "

anebo

Pochválena a pozdrav.
budiž nej-
světější Svátost
Oltářní (tříkrát)

Pátek: Věřím v Boha . . .

" "

Sobota: Zdrávas, Královno . . .

" "

Odpoledne.

a) před vyučováním.

b) po vyučování.

Pondělí: Otčenáš a Zdr.

Pod ochranu Tvou . . .

Úterý: Činy naše, pro-
síme, Pane, . . .
(Actiones nostr.)

Díky Tobě, Hospodine, . . .

anebo

Patero přikázání círk.

anebo

krátké vzbuzení
víry, naděje a lá-
sky

Středa: — — — — — — — — — — — — — — — —

Čtvrtek: Druhá sl. zpěvu
„Zvěstuj Těla“

Třetí sloka zpěvu „Zvě-
stuj Těla“

anebo

anebo

Pochvál. a pozdr.

Pochválena . . .

Pátek: Pro Tvé svaté drahé rány, Jezu Kriste, smiluj
se nad námi! (třikrát)

Sobota: — — — — — — — — — — — — — — — —

Vzbuzování tří božských ctností.

Katecheta má rok co rok učití dítky novým a novým modlitbám a vysvětlovati při tom, čeho je třeba a s dospělejšími pokračovati u výkladu a cvičení se v modlitbách a článcích, jichž v životě náboženském bude jim nezbytně třeba. Sem sluší též vzbuzování tří božských ctností, víry, naděje a lásky, které církev sv. velí věřícím vzbuzovati. Aby dítky již za mladosti navykly se nábožně se modliti, jest především třeba, by řádně poroz-

uměly dříve každému slovu modlitby, proto nedomnívej se učitel, že jest dosti na tom, když vštípí si děti pouhá slova do paměti, naopak, dlužno jemu práci tu provázeti vysvětlením. Když byl učitel naváděl žáky vzbuzovati víru a naději, vyložil jim zajisté pojem „božské ctnosti.“ Pak vede si, jak následuje :

1. P ř i p o j e n í (navázání) k p ř e d e š l é m u u č i v u, o z n á m e n í n o v é h o.

Milé děti! již naučili jste se vzbuzovati dvě božské ctnosti. Které jsou to? Jak zveme obě tyto ctnosti společným jménem? Proč nazývají se víra a naděje — božské ctnosti? Máme ještě třetí božskou ctnost: ta slove láska. My křesťané musíme netoliko všemu věřiti, co Bůh zjevil, a doufati, co Bůh byl nám slíbil, alebrž my musíme též Boha z celého srdce milovati. To nařídil Bůh ve Starém Zákoně židům, to přikázal božský Vykupitel i nám křesťanům. Pán Ježíš řekl: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, ze vsí duše své, ze vsí mysli své a ze vsí síly své (t. j. : Milovati budeš Pána Boha svého, jak můžeš nejvíce). Počneme tedy učit se modlitbě, již Pánu Bohu láskou svou na jevo dáti chceme. Jak zove se třetí božská ctnost? Kdo nám křesťanům velel, abychom Boha milovali? Komu přikázal Bůh v Starém Zákoně, aby Ho milovali? Kterými slovy? K. Jak dovedeš stručně a zkrátka vyjádřit přikázání to?

2. Pozvolné p ř e d ř í k á v á n í modlitby, již l á s k a k B o h u se vzbuzuje.

Modlitba lásky zní krátce: „Bože můj, miluji Tě z celého srdce svého nade všechno, protože jsi svrchované dobré, že neskončeně dokonalý a vsí lásky hoděn jsi; i proto Tě miluji, že jsi ke mně a ke všem tvorům nejvyšš dobrotivý.“

3. D o t a z o v á n í s e a v ý k l a d m o d l i t b y.

a) Žáci rozevrou katechismus, kde modlitba ta jest, i čtou ji až ke slovům, kterými ji byl katecheta skončil; potom přečtou znova vše až ke středníku. Jak chci Pána Boha milovati? (Z celého srdce, nade všecko). To jsou dvě odpovědi; pověz každou o sobě a t d..

Poměr biblické dějeprawy ke katechismu.

Vyučování biblické dějepravě jest odvětví vyučování náboženského, není to tedy věda samostatná, sledující vlastní cíl a metodu; avšak přes to vše přispívá přece znamenitou měrou k nábožensko-mravnému vzdělání mládeže. Jednota u vyučování vyžaduje toho nezbytně, aby učivo v určitý rozvrh a pořádek bylo uspořádáno; křesťanská věrouka i mravouka, apoštolské vyznání víry, desatero Božích a patero církevních přikázání, sv. svátosti vyjádřeny jsou co nejstručněji ve schváleném katechismu. Katechismus má tudíž při náboženském vyučování ve škole nej p ř e d n ě j š í ú l o h u i p l a t n o s t ; biblická dějeprava, radíc se správně i úspěšně ke katechismu, poskytuje učiteli náboženství vítanou i mnohostrannou pomůcku, jakož zřejmo z toho, co následuje :

1. Z n á z o r ň u j e a b s t r a k t n í p r a v d y příklady konkrétními na př. shovívavost Boží vypravováním o lidech za časů Noemových potopou světa, zalíbení Boží v dobrých skutcích pohanského setníka Kornelia a j.

2. O d ů v o d ň u j e č l á n k y k a t e c h i s m u, vypravujíc na př. o proroctvích starozákonních,

o událostech ze života Spasitelova, jimiž naplnila se proroctví tato, zkrátka, sestavuje a provádí důkaz o vykupitelské činnosti Kristově.

3. R o z v á d í z e v r u b n ě j e d n o t l i v é o t á z k y katechismu a tím je i objasňuje; katechismus na př. uvádí jen některé zázraky Páně, pokud se hodí do rámce jeho, o životě Kristově nešíří mnoho slov; pravíť pouze, že žil svatě.

4. D o p l ň u j e n ě k t e r é č l á n k y k a t e c h i s m u, povzbuzujíc nás příklady k horlivému plnění povinností k Bohu i k bližnímu, o nichž katechismus nevykládá do podrobnosti na př. o rozmanitých pohoršeních, o závaznosti zákona Mojžíšova pro křesťany.

5. P o b á d á i r o z n ě c u j e n á s, abychom řídili se v životě náboženskými zásadami, předvádějíc nám skutečnými příklady blahodárné účinky jejich.

O paterém prospěchu, jež právě byli jsme naznačili, přesvědčil by se učitel náboženství patrně, kdyby postup vyučování náboženského výhradně dle katechismu si uspořádal a při každé odpovědi, prohlédaje ku vhodné látce biblické, jež vsul; tu arci nebylo by třeba vykazovati biblické dějepravě hodinu zvláštní. Nelze však mlčením pominouti, že k důkladnému porozumění toho neb onoho článku z biblické dějepravy jest nezbytně druhdy třeba, aby žáci znali několik předcházejících. Ať příklad dáme; aby dívky pochopily podobenství o milosrdném Samaritánu, dlužno učiteli dříve vyložití, jak Židé zanevřeli na Samaritány (obyvatele samařské).

Příliš daleko odchýlil by se tudíž učitel od svého předmětu, kdyby chtěl již nyní důkladně vysvětlovati biblický příběh, jehož teprve později může užiti. Vůbec jisto jest, že nebude-li učitel náboženství vykládati biblický dějepis soustavně, neprospěje biblická

dějeprava náboženskému vyučování valně, jelikož její účelem především jest, aby z ní mládež čerpala poznání rozvoje milosti a přemoudrého záměru, kterým Spasitel vykoupil hříšné lidstvo.

Jak biblické příběhy vyprávěti.

Má-li vypravování působiti úspěšně, třeba, aby katecheta vypravoval :

1. hlasem z v u č n ý m, d ů s t o j n ý m, s t v á ř í klidn o u, g e s t y v á Ź n ý m i ;

2. ž i v ě a n á z o r n ě, aby (událost) příběh vypravovaný jak vnějším průběhem svým, tak vnitřní, psychologickou souvislostí svou objevil se před zrakem a duší dětskou ;

3. c o m o Ź n á s l o v y P í s m a s v ., která jsouce Duchem sv. vnuknutá, obsahují nejdokonalejší výraz pravdy ; mimo to svou starobylostí vzbuzují úctu, bohoslužbou známa jsou všem věřícím a posluchače oblažují božskou milostí víry. Slova a rčení, mládeži naprosto neznámá a nesrozumitelná, buďtež nahrazena snažšími a dětem známými ; předlouhé, složené věty buďtež rozvedeny v kratinké, lehounké, aby dítky tím snáze pochopily slova biblická, jinak by věru slova biblická nepůsobila v mysl dětskou zvláštní poutavostí a silou, kterou zříme při ní ;

4. z ř e t e l n ě, z v o l n a a s p ř í z v u k e m ;

5. s e s r d e č n o u ú č a s t í, která svědčí buď o vnitřní radosti nebo bolesti, přísnosti nebo lásce katechetově, již srdce jeho vypravováním jato bývá a která dovede i srdce dětské pohnouti, že otáží se sebe-samých, jako kdysi dva učedníci jdoucí do Emaus :

„Zdaliž srdce naše nehořelo v nás, když mluvil na cestě a otvíral nám Písma?“

6. b e z p o m l ě k y, p ř e s t á v k y, která by rušila celou událost, zkrátka, bez vpletených výkladů, dlouhých úvah; naopak příběh budiž útlému duchu dětskému znázorněn jako malba, která žádá, aby dříve oko lidské celou ji prohlédlo a teprve potom o jednotlivostech jejích rozjímalo.

0 výkladu příběhů biblických.

Úkolem výkladu jest vůbec odhaliti dětem hlubší smysl biblického vypravování a vytknouti poučení, jež v sobě zahrnuje, aby ho užily buď k jasnějšímu poznání a pochopení, nebo k nábožensko mravnému životu. (Viz Řím. 15, 4.)

Jednotlivě přísluší výkladu

- a) vyvíjeti z vypravování nauky věroučné a mravoučné;
- b) dolíčiti předobrazný ráz typů starozákonných;
- c) vyvinouti pravdy tající se v podobenstvích;
- d) vyložití jednotlivé události a výroky též ve smyslu allegorickém;
- e) spojití těsně události a nauku posvátných dějin s životem náboženským i církevním;
- f) ukázati souvislost, postup a rozvoj spasného záměru Božího;
- g) zmíniti se podrobně o povaze jednotlivých osob zvláště vynikajících jakož i vylíčiti božské zařízení;

h) na vhodných místech uvést, čeho třeba jest mládeži znáti z Písma svatého.

2. Dále dlužno bedlivě dbáti při výkladu toho, aby byl *c í r k e v n í* po výtce jak obsahem, tak metodou, dále aby živě slučoval vyučování biblické dějepравě s ostatními obory náboženského vyučování.

3. Mimo to jest na učiteli náboženství píleti při jednotlivých lekcích toho,

ad *a)* aby dívky *d o p á t r a l y* se pravdy, která obsažena jest co nejdokonaleji a nejzřejměji v každém příběhu biblickém, aby, naleznuvše ji, pronesly ji slovy katechismu, výsledek, jehož se dodělaly, aby vyjádřily slovy.

ad *b)* aby, kdykoli katecheta srovnává předobraz starozákonný s Kristem, jenom správná srovnání byla uvedena, nejdůležitější a nejpodstatnější podobnost do popředí postavena, objevené podobnosti, aby krátkými a srozumitelnými větami byly vyjádřeny, v pořádek sestaveny a vhodně rouchem slavným přioděny; mimo to, pokud lze, nechť žáci sami při každém náznaku jeho předobraznost z Nového Zákona odůvodní;

ad *c)* viz stať o podobenstvích;

ad *d)* Vyvozování hlubšího smyslu duchovního děj se však jen tehdy, když mládež s dostatek byla pochopila smysl slov; tu výklad druhý snadno jest pochopitelný a náboženskému vzdělání prospěšný, potom i tehda, když učení nebo obřady církevní pobádají, postoupiti až za smysl nejbližší (viz příběh o uzdravení hluchoněmého, Ježíš v domě Marie a Marty.)

ad *e)* Tu třeba prohlédati k učení, bohoslužbě, církevním modlitbám a písním.

ad *f)* Otázku, jakou platnost má ta neb ona událost z dějin starozákonných v božském záměru

naší spásy, lze jen při nejdůležitějších událostech činiti, jen potud vyvíjeti, pokud toho dětská vnímavost dopouští, a to se stálým zřetelem k nejvyššímu cíli božského řízení světa, co možná methodou heuristickou, zvláště ve třídách vyšších.

ad g) Účelem práce sub g) vyznačené jest, nabádati dítky ke shrnutí nabytých vědomostí v celek a k lepšímu pochopení významu, ať osoby vynikající, ať jednotlivé události historické, arciže v mezích elementárního vyučování.

ad h) Cílem, k němuž se nese znalost Písma sv., jest, aby žáci tříd vyšších seznali dokonale části Písma sv., zejména ty, kterých užívá se při církevních obřadech. Poučování tato připojiž katecheta, řídě se methodou genetickou, ku konci tohoto neb onoho odstavce.

Pravidla, jež se týkají vysvětlování dějepisných statí biblických.

1. Co nutno vysvětlovati?

a) Katecheta nevysvětluj věci, které objasnění nepotřebují — nebo věci, kterým buď školní dítky vůbec nebo dítky toho věku nerozumějí.

b) Katecheta objasni řadně: po stránce mluvnické všecky výrazy, které značí mládeži buď docela nejasný předmět nebo pojem — všecka slova složená, obraty a věty biblické. Po stránce věcné, přičiniž katecheta nezbytné poznámky o starých zvycích a obyčejích, poznámky zeměpisné i dějepisné, jakož i logické, bez nichž děti nedovedou vystihnouti vnitřní souvislost myšlének jednoho článku s jinými.

2. Jak nutno zaříditi vysvětlování?

Co nejprostěji a nejstručněji; úkolem jeho jest zajisté, užiti v každém případě toho prostředku, který přivádí dítky cestou nejkratší ku pochopení smyslu. Předříkávati poznámku objasňující lze připustiti však jen tehdy, jde-li o věc dětem zcela cizí.

3. Kdy u vypravování článků biblického dlužno připojiti vysvětlení?

To někdy vlastní vypravování předchází, jindy je doprovází nebo následuje až po něm.

Vysvětlení, bez něhož by biblické vypravování zůstalo na prosto nesrozumitelným, (obyčej umývání se — při svatbě v Káně galilejské; jak byl vystavěn chrám — při vyčistění chrámu, slavnost stánku — při řeči Ježíšově: Žízní-li kdo, nechť přijde ke mně) dlužno podati hned před vypravováním.

Objasnění, které několika slovy, tudíž zkratka lze pronést, zahrneme do vypravování.

Posléze vysvětlení, které skládá se z několika otázek a odpovědí, třeba učiniti při druhém čtení, které po věcném dotazování se následuje; prvé čtení příběhu však děj se bez přestávky dle vhodné dispozice neboli rozdělení článku!

Co z biblické dějeprawy vyvozovati.

A) Ze článku „Kain a Abel“ vyvineš pravdy, ovšem zření patřičné máje k duševní vyspělosti mládeže:

a) Oběť jest viditelný dar, který člověk Bohu přináší dobrovolně; dělí se v oběť krvavou i nekrva-

vou; oběť jest tak stará jako lidstvo samo i stává se Nejvyššímu milou tehdy, spojí-li s ní obětník zbožné srdce.

b) Závist jest hlavní hřích, poněvadž z ní rodí se nenávisť, zlost, bratrovražda, lež, drzost a zoufalství; vylož pojem hříchu do nebe volajícího — z úmyslné vraždy, hříchu proti Duchu sv. — nad milosrdenstvím Božím zoufati.

c) Tresty za hřích spáchaný jsou buď časny buď věčny.

d) Abel jest obrazem Krista Pána: byl spravedlivý, jako pastýř obětoval Nejvyššímu prvotiny, trpěl nevinně a byl usmrcen od bratra ze závisti.

e) Obcování se zlými je nebezpečno.

B) Ze článku „Prorok Jonáš“ vyvineš pravdy:

a) všudypřítomnost, nezměnitelnost, milosrdenost i shovívavost Boží;

b) jak byli pohané připravováni na vykoupení;

c) cena dobrých skutků vykonaných ve stavu hříšném.

d) Jonáš obrazem Spasitele.

Předobrazení neboli náznaky starozákonní.

Na středním stupni dovoleno jest toliko taková předobrazení (náznaky) probírat zevrubněji, při nichž dítky bez obtíže pochopiti dovedou podobnost jednotlivých rysů. Katecheta nechť stále má na zřeteli, že žáci na tomto stupni ještě nedokonale a neúplně znají příběhy novozákonné a z katechismu buď pranic nebo jenom nepatrným drobtům byli se při-

učili; z té příčiny jest zřejmo, že katecheta alespoň po většině nesmí odvážiti se ku přirovnávání osob neb věcí starozákonných s novozákonnými.

Velmi nevhodno i neužitečno bylo by vysvětlovati dítkám tohoto stupně, že strom života jest předobrazem nejsvětější svátosti oltářní nebo obřezání předobrazem sv. křtu; méně překážek při chápání dětském naskytne se katechetovi, když bude promlouvati o osobách Krista předobrazujících jako o Abelovi, Isákovi, Josefovi a j. Především katecheta nechť postará se, aby vyložil dětem pojem „předobrazení“; příklad nechť oběře si níže položený. Po dokonalém výkladě, kde katecheta víru i poslušnost arcioťce Abrahama náležitě pochválil a na odměnu jeho poslušnosti žáky učinil pozorny, uvede učitel myšlénky dětské na předmět, který právě probíráti hodlá způsobem asi následujícím:

1. V z b u z e n í myšlénky, že Isák jest předobrazem Kristovým.

Až dosud mluvili jsme, milé dítky, o arcioťci Abrahamovi. Které ctnosti shledali jste při něm? Jakou těžkou oběť chtěl z poslušnosti k Bohu přinést? — Teď pohovoříme si o jeho synu Isákovi. Kolik synů měl Abraham? Odkud víme, že Abraham miloval velice jediného synáčka svého? Zajisté byl také Isák hodný, poslušný syn, jinak byl by otec věru ho nemiloval. Isák neučinil nic zlého; neměl na sobě pražádné viny a přece měl býti zabit; ba na zádech svých vynesl na horu dříví, na němž měl býti obětován (zemřít). Představte si Isáka, an stoupá s těžkým dřívím na zádech na horu, jak Abraham ho svazuje a svázaného klade na hranici, aby co nejdříve prolil krev syna svého! Kdykoliv sobě Isáka představím tak jako nevinného beránka, tu rozpomínám se vždy na jiného jedináčka a milo-

vaného syna; ten byl také nevinný a spravedlivý, nesl rovněž dřevo na horu Nuže, koho mám na mysli? Komu tedy podobá se Isák?

2. Budtež vyhledány podobnosti mezi Isákem a Spasitelem.

Dobře jste to postihly, milé dívky: Isák v jedné věci podobal se Pánu Ježíši. Povězte mi, v čem Isák i milý Spasitel jsou si podobni! (Oba nesli sami dříví; oba byli nevinni, oba nesli dříví na horu, oba byli na smrt vydáni atd.) Co pravil hlas s nebe při křtu Pána Ježíše?

3. Srovnání podobností:

Isák

Ježíš Kristus

byl milovaný syn Abrahámův; kráčel s dřívím na horu Moria; měl býti obětován nevinně.

byl milovaný syn Otce nebeského; kráčel s křížem na Kalvarii; byl obětován nevinně.

4. Opakování.

5. Vpravení pojmu „předobraz“.

Isák podobal se Pánu Ježíši ve mnohém: Podobá-li se dítě otci tváří, skutky, životem, tu pravíme o něm, že jest celé otec, neboli pravý obraz otcův; tolikéž podoba-li se děvče matce. Což tedy řekneme o Isákovi, když ve mnohém podobal se Pánu Ježíši? (Isák byl obrazem božského Vykupitele.) Leč Isák žil mnoho set let před příchodem Pána Ježíše na svět a proto pravíme, že jest jeho předobrazem. Proč nazýváme Isáka předobrazem? Proč obrazem? Opakuj celek!

Příklad, jak probíráti jednotlivé události biblické.

Na nejvyšším stupni sluší katechetovi při výkladu starého Zákona k tomu prohlédati, aby po každé, kdykoliv promlouvá o nejznamenitějších událostech z dějin národa israelského, učinil i zodpověděl otázku o božském záměru (úradku), jenž jednotlivou událost způsobil, aby žáci seznavše z hojných příkladů moc neskonale moudrosti božské, veškeré řízení a správu židovského národa jako soustavnou průpravu lidstva předkřesťanského na vykoupení pochopili a jí se podívovali. Jak by katecheta rozhovor uspořádati měl, budiž ukázáno na výkladě

o a s s y r s k é m a b a b y l o n s k é m z a j e t í.

1. Látka dějepisná budiž oživena.

2. Božský úmysl buď vyvinut.

a) Zajetí měla býti trestem za mnohé i těžké hříchy Israelitův.

b) V zajetí měli se Israelité polepšiti.

c) Israelité měli šířiti mezi pohanskými národy poznání pravého Boha i zaslíbení příchodu Vykupitelova.

Úřad prorocký v Zákoně Starém.

Z mnohých zařízení, jež Bůh ve starém Zákoně ku přípravě lidstva a příští vykoupení byl v nevystihlé moudrosti způsobil, vyniká nesmírnou důležitostí p r o r o c t v o a p r o r o c t v í. Proto nemá učitel náboženství pominouti mlčením božského za-

řízení tohoto ani na stupni nejnižším, alébrž alespoň v jedné katechesi o něm pojednati, aby děti nabyly správného, byť v zárodku ležícího ponětí o prorocích a jich úřadě. Tato katechese překlene též vhodně velikou propast, jež vyzírá z většiny rozvrhův učebných dějepřavy biblické a z mnoha knih příručních, zejména mezi posledním článkem Starého a prvním příběhem Nového Zákona. Obyčejně přechází se na nižším stupni od patriarchů (nebo od Davida) bezprostředně zrovna ke zvěstování o narození Páně, a leží potom na bíledni, že děti nemají ani sebe menší potuchy o tom, jak Bůh za těchto století stále pečoval, aby lidstvo připravil na příští zaslíbeného Messiáše, Jest nezbytně tudíž třeba po posledním příběhu ze Starého Zákona připojiti lekci o působení prorokův, má-li vyučování biblické dějepřavě na nižším stupni tvořiti uzavřený celek i v sebe menším rámci. Koho z proroků si vybere učitel, jest jednostejno; nejlépe však pochodí, když obrátí zřetel k době, která netoliko charakterisuje stav i povolání prorokův, nýbrž zároveň též jako s temene horského skýtá přehled smutných událostí, jež přivalily se na vyvolený národ po šťastných a slavných dobách za panování Davidova i Šalomounova. Tuším, že každý rozhodne se pro jednoho z této trojice prorocké: Isaiáše, Jeremiáše nebo Daniela. Isaiáš zajisté zvěstoval nejhojnější proroctví o osobě a činnosti Messiášově, Jeremiáš složil na zříceninách Jerusalema spustošeného „Pláč“ i utěšlivá proroctví, Daniel pak za babylonského zajetí působil blahodárně jak mezi Židy tak i mezi pohany.

Opakování neboli rekapitulace.

Všichni spisovatelé paedagogických učebnic shodují se v tom, že učitel má ku konci delšího odstavce toho neb onoho předmětu se žáky opakovati. Za všeobecné pravidlo uvádí se pak, že učitel má žákům opakování zpříjemniti a to tím, když probrané učivo s novými věcmi spojuje a tak všestranně je vysvětlí. Hlavní věcí při opakování jest, aby vytklo nejpodstatnější a nejdůležitější výsledky posledního vyučování, je v paměti dětské utvrdilo a za stavivo užilo jich ku provedení a uskutečnění celkového plánu. Opakování nechť ukáže dětem, čemu byly se naučily, nechť dá nazíratí jim plody jejich píle a způsobí v srdci jejich radost z poznaných pravd; proto učitel veď si při opakování prostě a snadně, aby i dítky méně nadané mohly odpovídati.

Ať příklad dám :

Úřad prorocký ve Starém Zákoně.

(Rekapitulace se žáky dospělejšími na škole měšťanské.)

Úhrnná katechese, již lze ku biblickému vpravování o posledních prorocích užiti s prospěchem.

Jednotlivé otázky vysvětlil katecheta již dříve při vhodné příležitosti, nyní však, shrneme-li je v souvislost, pochopí je žáci tím lépe.

a) Co jest prorok? (Oznamovatel vůle Boží v mimořádných případech; rozpomeňte se na Bileama, Nathana, Eliáše, Jonáše.)

b) Kdy byli proroci? (Proroci byli v každé době Starého Zákona, vyjímaje poslední tři století př. Kr., kdy hlasy prorokův umlkly, a teprve s Janem Křtítelem povstal prorok nový.)

c) Koho vyvolil Bůh za proroka? (Elisea — Amosa — Daniele = prosté i vznešené; Deboru — Nathana = ženy i muže; Bileama, Isaiáše = pohany i Židy, hříšníky i spravedlivé; slovem Bůh vyvolil si prorokem, koho chtěl.) Co plyne z toho, prohlédáme-li k žákům prorockým, o nichž mluví bible, když Eliáš byl vzat za živa do nebe?

d) Jakým způsobem dostávali proroci zjevení Božího? (Bileamovi dostalo se přímým vnuknutím, proto pronesl požehnání nad lidem israelským proti vůli —; Ezechielovi u vidění.)

e) Čím dokázali proroci, že jsou od Boha poslání? (Eliáš, Eliseus, Daniel, zázraky, — Eliseus byl uznán od Eliáše — Eliáš svého poslání dotvrdil, že věci jím předpověděné skutečně sběhly se — tedy trojím způsobem.)

f) Jak dělíme proroky? (Nathan, Eliáš, Eliseus, žili 800 let př. Kr., nezanechali žádných spisů, působili toliko na svou dobu i vrstevníky své, nezvěštovali proroctví o Messiáši; nazýváme je proroky starší po nich následují mladší, tyto pak dle významu zveme větší a menší.)

g) Co bývalo z pravidla obsahem prorockých zvěstování? (Úkolem proroků bylo, nehledíme-li ku zvláštním posláním k jednotlivcům, aby židovskému národu připomínali zpronevěru i hříchy jeho, ku pokání vyzývali, tresty s nebe vyhrožovali; když by činili pokání, tedy jemu blahé doby slibovali — uveďte si na mysl proroky Amosa i Oseáše. Bůh v neskonale milosti své působil že proroci předpovídající věci budoucí duchovním zrakem zřeli nejen dobu messiánskou,

alébrž i Vykupitele samého v podobě lidské, jednotlivé podrobnosti Jeho života, působení i utrpení. Co byl prorocký duch jejich shlédli, to buď zaznamenali, nebo lidu svému ústně vykládali, aby lid u víře i naději ve příští spásu utvrzovali a utužovali.)

h) Jak přijímali Židé slova prorokův? Víte, co zakoušeli Abdiáš, Eliáš, Jeremiáš, Ezechiel, Daniel, Jan Křtitel, vykonávající úřad prorocký, jak bylo jim za to snáseti nejhrubší nevděk, útrapy i nátisky bez počtu, pronásledování, ba i podstoupiti smrt; vzpomněte si na slova evangelia, jež čte se o slavnosti sv. Štěpána, prvomučedníka: „Jerusaleme, Jerusaleme. který zabíjíš proroky“ atd.); i z kárání proroků jiných přesvědčili jste se, jak Židé posmívali se slovům jejich, že zatvrzovali srdce i uši své k výstrahám i napomínáním jejich; za to však ochotně naklonili sluchu šálení i lživému předstírání falešných proroků, kteří pochlebnictvím liché naděje v lidu rozněcovali — na př. na počátku zajetí babylonského.

Příklad zde provedený znázorňuje rozsah i metodu souvislé rozmluvy o tom neb onom zařízení Božím, čelícím ke spasení lidstva; každému jest zřejmo, že látku výhradně vyňali jsme z učebnice pro mládež a že vystřehli jsme se otázek i odpovědí, jež přesahují meze předcházejícího vyučování. O věcném i formálním užítu takových a podobných rozprav netřeba katechetovi právě tak pochybovati, jako o provedení jich, půjde li cestou naznačenou.

0 aplikaci.

1. Aplikace nemá býti pouhou abstrakcí mravního naučení ze článku, nebo pouhé napomínání dítek, by následovaly seznané nauky, nýbrž úkolem jejím jest, provést praktické uskutečnění jich za daných poměrů života dětského.

2. Kam má katecheta obracet naučení plynoucí z vypravování?

Co se dotýče osob, tedy na děti samy, co se věcí dotýče, na zvláštní poměry v životě, náklonnosti, chyby a vady atd. dětské. Vytkl-li na př. katecheta z lekce naučení, že svatou povinností křesťana jesti, Bohu za všechna přijatá dobrodiní děkovati, tu třeba dítěti při mravném naučení připomenouti mnohá dobrodiní, kterých bylo se jemu již dostalo; dítě nechť zároveň pocítí lásku Boží, v nich se tající a bez meškání u nitru svém roznítí žár vděčnosti nebo alespoň ať učiní předsevzetí, večer při modlitbě večerní poděkovati nábožně z celého srdce Bohu za přijatá ve dne dobrodiní.

3. Jaký prospěch plyne z aplikace?

Působí, že vyučování náboženské vyhovuje dvěma veledůležitým požadavkům didaktiky, která žádá, by veškeré vyučování dalo se prakticky a vychovávalo (vzdělávalo).

4. Jak sluší tedy aplikaci uspořádati?

a) Naučení, jež chce učitel obrátiti na nový život dětí, buď již jasně i průhledně podáno, aby rozum přesvědčilo a vůli pobádalo k rozhodnutí.

b) Aplikaci dlužno zároveň připojiti k naučení (nauce), jež jest základem jeho, spojení toto pak zakončuje co nejlépe rozhovor o příběhu biblickém.

c) Z jedné lekce můžeme vyvoditi několik naučení, ale z pravidla má býti toliko k j e d n o m u z nich přiblíženo.

d) Hlavní prostředek, zkypřiti naučení pro život náboženský záleží v tom, že jako měřítko lze je přiložiti na vlastní myšlení, chtění a jednání, tedy mezi býti i míti přirovnání učiniti, a několika markantními rysy je provést.

e) Konečné napomenutí učitelovo, které v dětské duši vyvozené smýšlení i city přivádí k jasnému povědomí a určitému projevu, budiž vyjádřeno několika, ale určitými a dojemnými slovy.

f) Úmysly (předsevzetí), která roznítiti chceme v duši, buďtež účinná, dojemná, speciální (zvláštní), t. j. případná nynějšímu stavu duševnímu a posléze pokorná, prodchnuta nedůvěrou v síly vlastní a prosbou o pomoc s hůry.

Memorování učiva náboženského.

Nezřídka bývá za dnů našich přetřásána otázka, prospěšno-li, aby mládež učila se na paměť, zejména biblickou dějepravu a katechismus...

„Tantum scimus, quantum memoria tenemus“, praví již staré přísloví a Pražská synoda provincialní z r. 1860, na str. 59. dí výslovně: „Proficua institutionis religiosae methodus poscit, ut verba catechismi fideliter memoriae mandentur...“

Důvody, jež mluví pro memorování učiva náboženského, jsou: 1. řeči Hospodinovy, výroky Kristovy, předpovědi proroků, články víry, definice a tak zvané texty klassické mají cenu potud, pokud je známe

přesně, do slova; 2. podávání slova Božího v libovolných větách (parafrase) zeslabuje jeho sílu a závažnost velice; 3. odchylování se od přesného znění textu původního může často zavést na zcestí.

Hlavní zásady, jimiž jest se řídit při ukládání lekcí do paměti žáků, jsou tyto:

1. učivo náboženské, jež mládež má si vštípit v paměť, nutno dříve vyložit, objasnit, aby katechumeni vnikli do smyslu učiva; neboť jen to dobře si pamatujeme, co chápeme, čemu rozumíme. Výjimka připouští se při učení se na paměť modlitebním formulím; úplné jich porozumění přijde později;

2. netřeba, aby mládež každou lekci, tím méně pak vždy celou, vštěpovala si slovně v paměť; stačit jen tolik, kolik nevyhnutelno;

3. nezamlouvá se nikterak ukládati mnoho na jednou, nýbrž jen tolik, s kolik mládež jesti.

Při vštěpování učiva v paměť mládeže připadá učiteli samému hlavní účast; proto

1. učin učitel vyučování náboženské milým (uče zajímavě, abys dodělal se nerozdílné pozornosti) a snadným (jasným přednesem, patřičným výkladem, správným doptáváním se.)

2. naváděj mládež, jak se má učit; nejedno dítě rádo by se učilo, ale neví, jak to navléci; čítá celou stranu lekce několikrát a přece ji neumí zapamatovat. Ukaž tedy, jak třeba článek rozložit si v odstavce a pak větu za větou, odstavce za odstavcem vštěpovati si v paměť (odstavce, těžší slova, vlastní jména na tabulku si napsati atd.) a pak se vyslyšati. Návod ten i prakticky ve škole několikrát proved!

3. čemu se mládež naučila, to opakuj s ní č a s t o a lekci novou navazuj, připojuj vždy ku staré, již vyložené a naučené.

Podobenství.

Podobenstvím rozumíme vypravování pravděpodobných událostí, vzatých buď ze přírody nebo ze života lidského a tak zřízených, aby z něho jista náboženskomravná pravda vyzírala jasně, případně i snadně.

Přednost a krása podobenství při vyučování záleží v ušlechtilé, prosté řeči, v jasném i názorném líčení příběhů i předmětů, dále v tom, že je hravě lze pochopiti a do paměti si vštípiti a posléze v tom, že obsahuje v sobě pravdu platnou pro všechny věky a národy.

Učitel náboženství vykládáje podobenství

a) nechť především vykládá naučení znázorněné v podobenství a k tomu cíli a konci nechť povšimne si zvláště příčiny, která Spasitele pohnula k podobenství, za jakých okolností vnějších je pronesl, jak pojí se s některou řečí Páně předešlou nebo následující, a konečně postřehniž hlavní idey, jež jako zlatá nitka táhne se podobenstvím;

b) stručně a jasně vyvod' katecheta pravdu řádně poznanou, kterou dlužno ovšem sestaviti z jednotlivých a podstatných rysů obrazu.

NB. Podobenství nesluší ovšem do rozsahu učiva nejnižších tříd, poněvadž úkolem jejich není vštěpovati první základní nauky náboženské, nýbrž předpokládají, že žáci osvojili si již hojnou zásobu představ náboženských.

c) Při vysvětlování podobenství na středním stupni jde o to, aby mládež pobádána byla bez cizího přispění přenášeti rysy obrazu na naučení v nich se tající. Katecheta povede si nejprůpadněji, když nejdříve proběře ta podobenství, která Kristus Pán sám byl vyložil na př. podobenství o rozséváči, o koukolu mezi pšenící. V nich nechť cvičí se děti pozorovati jednotlivé předměty, osoby, jednání v podobenství obsažené a při každém nechť táží se: Kdo jest hospodář? Kdo jsou služebníci? Co znamená símě dobré? a t. d.

Tak zajisté porozumějí bez obtíže a důkladně naučení podobenstvím znázorněnému a snadno obnoví je, kdyby na okamžik pokleslo v povědomí dětském. Právě při výkladě podobenství nesmí katecheta podat dětem výklad již hotový, než má dbáti přesně toho, by žáci sami pídili se po výkladě i ho našli, když jim byl dříve naznačil cíl i cestu k němu vedoucí.

d) Několik podobenství Kristových dopouští dvojího výkladu: m r a v o u č n é h o, jenž vztahuje se k nábožensko-mravnému životu jednotlivce, a s p á s o d ě j n é h o, jenž představuje názorně božskou činnost ke spáse všeho lidstva. Onen jest dětskému rozumu přístupnější a možno jím proto na středním stupni započítati; tento však jest těžší ku pochopení a z té příčiny odlož jej učitel až do tříd vyšších. K této skupině podobenství řadí se na příklad: podobenství o svatbě královské, o synu marnotratném a o dělnících na vinici.

P ř í k l a d.

Podobenství o fariseovi a celníkovi.

1. Průprava. Pyšní andělé, Eva, stavitelé věže babylonské, pyšný Farao — pýcha, pokora;

2. vypravování podobenství;
3. dotazování se;
4. objasnění a výklad;
5. shrnutí látky.

Biblické obrazy.

I. V nejnižších třídách.

1. Neocenitelnou pomůckou při vyučování biblickému dějepisů jsou biblické obrazy. Kdož vypočte všech jejich prospěchů? Obrazy zajisté vzbuzují v dětech rychle náležité představy o cizích předmětech, usnadňují celkový pojem zevrubnějšího vypravování, velmi živě staví před oči každou událost dle času, místa a zevnějších okolností, a tím také ji hlouběji a trvaleji vštěpují v paměť, probouzejí a ušlechťují mravní cit, a při opakování jsou nejlepšími pomůckami.

2. Aby těchto výhod bylo dosaženo, musí obrazy vyhovovati požadavkům, jak následují *a)* musí býti dosti velké, *b)* v ohledu věcném musí býti správné, věrné a pravdivé, *c)* v uměleckém provedení svém musí býti cudné, aniž v jakémkoli ohledu zavadné; *d)* v příčině látky své nesmí býti přeplněné, a *e)* v souhlasu se svatým předmětem musí ze všad vyzíratí vážnost a důstojnost.

3. O používání obrazů platí pravidla:

a) že nesmí dětem ukazovati se před vypravováním nebo za vypravování, nýbrž teprve pak, když jim

byl celý děj náležitě podán, a to proto, aby nebyla rušena jejich pozornost;

b) že se nesmí obrazu použití ku každému vypravování, nýbrž jenom k takovým událostem, které mají býti obzvláště vyznačeny, a tedy tím více v paměť vštípeny; neboť jinak by dítkám obrazy zevšedněly, a pak by k nim neměly náležitého pozoru, když by toho bylo obzvláště třeba;

c) že vypravování ve svém jednotlivém provedení má míti již zřetel k obrazu, který bude ukázán, aby dítky pohlízejíce naň ihned poznaly na něm to, co byly právě slyšely.

4. Zacházení samo s obrazy biblickými děje se takto:

a) Když jsme byli některou důležitou událostí náležitě podali, oznámíme dítkám ku konci náboženské hodiny, že jim budoucí hodinu ukážeme příslušný obraz; v této pak druhé hodině nejprve ještě jednou vypravujeme (opakujeme) celou událost, načež se obraz postaví na odív;

b) dítky hledí na obraz několik okamžiků mlčky, aby se s ním seznámily;

c) ale po malé chvíli samy ukazují na obraze předměty, které již poznávají, pak udávají známky, dle kterých je poznávají, načež třeba, aby je učitel upozornil na takové známky, jež přehlédly;

d) dítky vyjadřují slovy (čtou z obrazu), nač učitel ukazuje;

e) dítky ukazují i čtou z obrazu zároveň (spojení 3ho a 4tého cvičení);

f) dítky čtou nyní z obrazu, co učitel ukazuje, ale učitel pak již neukazuje předmětů po různu, nýbrž dle postupu vypravování;

g) dítky se snaží konečně samy na obraze celé vypravování ukazovati a je čísti z obrazu;

5. Jednotlivých obrazů může býti též použito k tomu, aby se znázornily abstraktní náboženské pojmy, (ku př. klanění se, vděčnost), anebo city mravné (stydlivost, lítost atd.).

II. Na středním stupni.

1. Obrazy v nižší třídě ukázané slouží na vyšším stupni za prostředek k opakování a reprodukci naučených statí; zároveň se při tom naskytuje příležitost, přikročiti i k podrobnostem některých obrazů, které tam mohly býti jenom naznačeny, (ku př. první zaslíbení Messiáše na obraze: vyhnání prarodičů našich z ráje).

2. Pro nová vypravování, jež se na tomto stupni přidávají, obzvláště taková, která obsahují mnoho představ dětem neznámých a cizích, jsou obrazy prostředkem ku znázornění, a zachází se s nimi zcela tak jako na stupni nižším.

3. Posléze budiž zde pouze podotčeno, že biblického obrazu může býti použito též při vyučování katechismu.

III. Na vyšším stupni

musí biblický obraz k tomu sloužiti,

1. aby byly dítky hlouběji uvedeny v psychologické porozumění svatým událostem a

2. aby se biblické děje ukázaly i v patřičném rouše zevnějším.

V prvním ohledu má býti pozornost žákův obrácena na tvářnost, posuňky, tahy, držení těla, ústa a celý výraz obličeje súčasťněných osob a návod k tomu dán, aby z nich soudili na jich vnitřní stav

duševní. Tím způsobem se vyučování utváří v jakýsi druh obrazové rozmluvy mezi učitelem a žáky, nebo v jakousi obrazovou úvahu.

V druhém ohledu napraví obraz nedostatečnou představu dítek o událostech biblických, kteráž bývá často až příliš zaujata všedním názorem a přibližuje se k dějepisné skutečnosti, došla-li svého úplného povšímnutí stránka archeologická při vyobrazení úpravy obleků, rázů osob atd.

Příklad, jak použití biblického obrazu.

I. Na nižším stupni.

Obraz: Pastýřové u jeslí.

1. Vystavení obrazu a tiché patření naň.

Dle pravidel svrchu uvedených oznámí učitel dítkám, že jim nyní ukáže obraz, na němž uvidí vše, co jim byl vypravoval. Po napomenutí, aby každé sedlo tiše na svém místě a je-li toho třeba, po usazení menších a krátkozrakých dětí do předních lavic, postaví učitel jaksi slavnostním způsobem obraz na příhodné místo a ponechá dítky, aby se naň chvíli dívaly, a pozoruje dojmy, jež v nich vzbuzuje.

2. Dítka ukazují, čeho na obraze poznávají. — Co bys mně rád ukázal? (Ježíška). — Do čeho jest Ježíšek zaobalen? — Na čem leží milostné děťátko? (Dítka odpovídají: Ježíšek jest zaobalen do plenek a leží na slámě). — Co pak ty chceš ukázati? (Pastýře). — Pojď sem! — Kolik pastýřů vidíš? — Dle čeho je poznáváš? (Mají v rukou dlouhé hole.) Na koho se všichni pastýřové dívají? — A mohou-li pak také všichni děťátko dobře viděti? — Odkud přichází to světlo? — Jak to můžeš poznati, že mají všichni pastýři z děťátka velikou radost? —

Pastýřové jsou též zbožnými lidmi, dle čeho to můžeme souditi? (Dítka: Mnoho pastýřův přišlo k Ježíškovi do chléva; když děťátko uviděli, měli velikou radost: sepjali ruce a klaněli se jemu). — Co pak ty chceš ukázati? (Panenku Marii). — Pojď sem! — Podle čeho poznáváš Panenku Marii? (Pozdvihuje děťátku hlavičku a odhrnuje sněhobílou roušku). — Proč pak to asi Panna Maria dělá? (Dítka: Panna Maria odhrnuje bílou roušku a nadzdvihuje Ježíškovi hlavičku, aby ho mohli pastýřové dobře viděti). — A co ty chceš ukázati? (Ovčičku). — Pojď sem! — Stojí ta ovečka na zemi? — Proč pak nemůže stát? — Kdo pak jí asi svázal nohy? — Proč pak svázali pastýři ovčičce nohy? — A proč přinesli pastouškové z pole ovčičku do chléva? (Dítka: „Pastouškové přinesli z pole ovčičku do chléva a darovali ji milému Ježíškovi“). — Co chceš ty ukázati? (Volka a oslátka). — Ano, ukaž mi je! — To byla asi dobrá zvířátka! Ona chtějí milého Ježíška svým dýcháním zahřát. — Co pak ty chceš ještě ukázati? (Svatého Josefa). — Pojď sem! — Kde pak stojí sv. Josef? — Proč se postavil do kouta? — Kam pak se pořád dívá? — Ale kdo pak mi ukáže jesličky? — Já vidím také to pole, kde pastouškové hlídali své ovečky. Kdo pak mně je ukáže? — Co pozoruješ na tom poli? — Proč jest na poli tak málo pastýřů? — Kam pak odešli všichni ostatní pastýřové? —

3. Učitel ukazuje nyní sám na jednotlivé osoby a předměty obrazu a dává je od dítek popisovati, aby se přesvědčil, zdali je všechny dítky dobře poznávají. Dítka odpovídají: „To jest Ježíšek; leží v jesličkách na slámě a jest plenkami zaobalen“. — „To jest Panenka Maria, odhrnuje s děťátkem bílé roucho a trochu mu hlavičku nadzdvihuje, aby je mohli pastýři dobře viděti;“ atd.

4. Učitel zavolá některé dítě k obrazu a dává mu v souvislosti vypravovati, nač sám ukazuje. Učitel začne vypravování: „Když se andělé vrátili zase do nebe, pravili pastýři vespolek: „Pospěšme do Betléma a podívejme se, co nám anděl zvěstoval o dítěti. I spěchali do chléva. (A nyní ukazuje učitel na předměty, o nichž se má vypravovati). Panenka Maria sundává bílé roucho s Ježíška a nadzdvihuje mu hlavičku, aby pastýřové mohli děťátko dobře viděti. Zde leží to milostné dítě na slámě v jesličkách. — Zbožní pastouškové mají velikou radost, padají na kolena, spínají ruce a klaní se Spasiteli; také darují milému děťátku ovčičku, kterou přinesli s sebou. — Toto vypravování se čte z obrazu od několika dítek, při čemž učitel ukazováním určuje posloupnost vět. Ponenáhlu přestává pomáhati, a děti čtou celé vypravování, samy při tom ukazujíce.

II. Na stupni středním.

Na středním stupni se pojednává o takových biblických obrazech, které vzbuzují v dítkách představu o cizích, neznámých předmětech. Když se na příklad při vypravování o Davidovu boji s obrem Goliášem popisuje výzbroj tohoto, bylo by zapotřebí dlouhého výkladu k tomu, aby si děti učinily jasný pojem o přilbici, pancíři, o měděných botách a štítu. Celá věc se neobyčejně zjednoduší ukázáním obrazu. Obzvláště konají dobré služby pro dějiny nejen Starého, ale i Nového Zákona takové obrazy, které představují zařízení svatého stánku a chrámu, nářadí tam se nalézající, oděv nejvyššího kněze a pod. Podobný obraz jest zvolen pro tento vzorec:

Samuel a Heli.

Po skončeném vypravování, které živě vylíčilo ohavnost synů Heliových, velikou povolnost otcovu a vyhrůžku trestem Božím skrze mladého Samuela, postaví se obraz dětem před oči, jež naň chvíli patří, poznávají osoby a předměty, jakož i jednotlivé výjevy a čím více vnikají do jednotlivostí, tím živější jest zájem i přání jejich, aby poznané věci ukázaly učiteli.

Co mně dovedeš na obraze ukázati? (První žák bude zajisté chtíti ukázati Heliho). — Podle čeho jej poznáváš? (Dle jeho šatu). — Při vypravování a posvěcení Arona za nejvyššího, syny jeho pak za obecné kněze viděly dítky obraz znázorňující jejich šat. — Jmenuj mi roucha, která má nejvyšší kněz Heli! (Dlouhé, spodní roucho sahající až k patám, roucho svrchní, náramník, náprsník se dvanácti drahými kameny, čepice). — Jest Heli muž mladý nebo starý? — Dle čeho to poznáváš, že byl Heli již stár? — Následující žák ukáže jistě Samuela. — Podle čeho poznáváš Samuela? (Jest mlád, stojí před Helim a něco mu oznamuje). — Od koho se to Samuel dověděl, co Helimu oznamuje? — Podle čeho to vidíš, že Samuel oznamuje Helimu nebeské poselství? — Co měl Samuel Helimu zvěstovati? — Bylo to radostné poselství? — Podle čeho to vidíš, že to byla pro Heliho hrozná zpráva? — Co pak ty chceš ukázati? (Mladíky, kteří brali obětní maso). — Ukaž mladíka, který už drží kus masa v ruce! — Co pak dělá druhý mladík? — Odkud bere to maso? — Kdo pak řekl těmto jinochům, aby brali obětní maso? Vidí-li to kněz Heli, co tropí ti bezbožní mladíci? Podle čeho to poznáváš, že se Heli o to nestará? — Jiné děti budou ukazovati za vyzdviženou oponou viditelný sedmiramenný svícen, kaditelný oltář, stůl pro

dvanácte chlebů předložení atd. — V které části svatého stánku stála tato posvátná nářadí? — Čím byla svatyně z předu uzavřena? — Ukaž mi oponu! — Na čem visela opona? — Ukaž mi ty krásné sloupy! — Kde pak sedí nejvyšší kněz? — V které části svatého stánku stál měděný oltář na zápalné oběti? — Ukaž jej!

Nyní ukazuje učitel osoby a předměty obrazu, a vyvolané děti je jmenují; potom dává učitel celý děj na obraze ještě jednou vypravovati, jak bylo udáno při stupni nižším.

III. Na vyšším stupni.

Obraz: „Zvěstování narození Janova.“

Když dítky ukázaly věci, o nichž nabyly známosti z vypravování, tedy je přivádí učitel následujícími otázkami k porozumění předneseného děje a dává jim odtud předcházející a následující vyvinutí se události najíti psychologicky správnými úsudky:

Jmenujte mi předměty, které na obraze vidíte! — Kde pak stála ona jmenovaná posvátná nářadí? — Ve které části chrámu židovského? — Kde se tedy Zachariášovi ukázal anděl? — Co má v ruce Zachariáš? Je-li pak v kaditelnici také oheň? — Podle čeho to poznáváš? — Před kterým posvátným nářadím stojí Zachariáš s kaditelnicí? Co chce tedy Pánu Bohu přinášeti? — Kdo nakuřuje oltář i v našem chrámu? — Kterému stavu tedy náležel Zachariáš? — Podle čeho to také můžeme poznati, že byl Zachariáš knězem? — Ve svatyni chrámové byla každého rána a každého večera přinášena oběť zápalná od kněze, na kterého právě v témdni přišel pořádek. •

Ale já nevidím ve svatyni zcela žádných lidí! Což pak Židé nebyli oběti přítomni? — Kdo jenom směl do svatyně vstoupiti? — Co dělal lid mezi obětí

venku? Čím byla oddělena svatyně od přední prostory, od síně? — Ukaž mi oponu svatyně!

Na které straně kaditelného oltáře stojí Zachariáš? Na které straně se zjevuje anděl? — Jak to bylo ve svatyni při zjevení andělském? — Jak asi při tom musilo býti Zachariášovi? — Proč se ulekl Zachariáš tak velice? — Dle čeho to můžete poznati, že Zachariáše pojala taková bázeň? (Sahá po oponě a jak se podobá, chce uprchnouti). A proč neodchází Zachariáš? (Anděl k němu mluví přívětivě). Co řekl anděl Zachariášovi? (Neboj se!)

Pošle-li Bůh k některému člověku anděla, má zajisté nějaké důležité poselství zvěstovati na zemi. Co měl anděl zvěstovati Zachariášovi? — Proč pak bylo andělovo poselství pro Zachariáše tak velice potěšitelné? (Poněvadž již dávno chtěl míti syna). — Byl Zachariáš ještě mlád, když mu anděl zvěstoval narození synovo? — Podle čeho to poznáváte? Také jeho manželka Alžběta byla stará. Proč nechtěl tedy Zachariáš věriti, že obdrží syna? — Zdali pak jednal dobře, že o slovech andělových pochyboval? — Jaký trest ho stihl za jeho pochybnost? — Co pak si asi myslil Zachariáš, když se ubíral z chrámu domů? — Jak asi vypadal? — Kdo to hned pozoroval, že se Zachariášovi něco podivného v chrámu přihodilo? — Proč pak Zachariáš lidem nemohl říci, co se s ním dělo?

„Vyhnání z ráje.“

(Úvaha připojená k obrazu).

„Ó běda nám vstupujícím do slzavého údolí!“ tak si asi myslila Eva, kdežto Adam vyjádřil hlasitě žalost svou. Kdyby byli ubozí vyhnanci znali všecku strast a bídu, která jim nastávala, kdyby byli mohli

alespoň poněkud tušiti všechno utrpení pokolení lidského, byli by se zhrozili viny své, byli by u vchodu do proklaté země sklesli a snad by je to zděšení bylo usmrtilo. Ale i bez této vědomosti měli krušnou cestu. Můžeme tak souditi dle hněvu Božího a vzdychání tvorstva, na něž obraz náš tak šťastně naráží. Příšerně musilo prvním rodičům do uší zníti krákorání a křik ptactva, šustění a třepetání jejich křídel. To bylo to první uštknutí hadovo, jenž na ně s očima škodolibýma číhal na cestě. My nemůžeme těm ubožákům odeprít soucitu svého, jakkoli musíme s jejich trestem tak mnoho trpěti. S vrcholu štěstí býti svrženu do propasti bídy a trampot života . . . Bohu díky, že mohli první rodiče ještě plakati. Zcela opuštění — jenom věrný pes chce je následovati do těch béd a žalostně vyje za pánem svým. Ale přece není úleva slzí a přítulnost zvířecí ničím proti vší strasti kletby a proti hněvu Božímu. Hle, jak strašlivé tu stojí anděl se vztýčeným mečem! Kdož mu odolá? Jest k zápasu ozbrojen, kolem beder opásán a páže jeho obnaženy. Síla a ráznost mluví z toho pohybu ruky a výrazu obličeje. Perutě své má rozepjaty na znamení, že se mu v rychlosti a síle nikdo nevyrovná a že žádné vyhlídky v zdar nemá pokus odporu. Proto také nemají Adam a Eva k odporu žádné odvahy, — což by jim to také bylo pomohlo? Byli by stav svůj jenom zhoršili a ukázali se nehodnými milosti Boží, které jim Bůh ani v hněvu svém úplně neodňal, neboť sukně z koží, jež Pán vyhnáním dal na cestu, byli od jakživa považovány za znamení milosti Boží. Jděte tedy, ubozí vyhnanci, do slzavého údolí a učte se, že skrze víru a důvěru, naději, lásku a trpělivost přece ještě vede cesta do ráje zpět. Bůh vám buď milostiv, abyste jeho pomocí dovedli tu cestu najíti a po ní se ubírali!

Kolorované obrazy biblické vydal Herder ve Frýburce (40 obrazů za 8 zl.), Schreiber v Esslínkách (30 obrazů za 10 zl.), Hoelzl ve Vídni (obraz po 1 zl.)

Nekolorované obrazy vydal Schnorr v Carlsfeldu (30 obrazů za 60 kr.) a nakladatelství Reichardtské.

„Katechetische Bildergalerie von Donin, Kollarz, Knöfler uvádí Stöckl ve své paedagogice na str. 676.

Jak používatí obrazu za vyučování, o tom vydali poučení Bürgel, Schneider, Maurer a j.

Biblický zeměpis.

Biblickým zeměpisem rozumíme názorné výpsání míst, kde sběhly se děje vypravované v biblické dějeppravě.

Prospěch, jež znalost míst v bibli uvedených přináší náboženskému vzdělání dítek, jest několikerý; ona usnadňuje a) že dítky mohou živě si představití událostí biblické, o nichž právě slyší vypravěti; b) bez ní nelze mnohým místům v bibli náležite porozuměti na př. proč Kristus Pán rád prodléval na březích jezera genezaretského? c) bývá základem zbožného a dojemného rozjímání o umučení Spasitelově v letech dospělejších.

Jak má učitel náboženství při volbě vhodné látky pro biblický zeměpis si vésti? Učení budiž a) omezeno toliko na událost (látku), o níž biblická dějprava pojednává (události věkům pozdějším náležející

budtež zamlčeny); b) z fysikálních a kulturních poměrů zemí s Palestinou hraničících vezmiž učitel jen tolik, kolik třeba jest k výkladu míst biblických; c) posvátná místa, kde žil a trpěl Kristus Pán, budtež se žáky probrána zevrubně.

S vyučováním biblickému zeměpisu může již učitel náboženství v nižších třídách započítí, ačkoliv dlužno mu přestati toliko na popise jednotlivých míst, která možno dítkám znázorniti podobnými místy z domoviny. Z počátku lze se obejítí zcela bez mapy Palestiny.

Biblickému zeměpisu učí se dítky postupně, kus po kuse, jak úkoly z biblické dějeprawy poskytují k tomu látku na př. při článku „O povolání Abrahama“ budtež uvedeny názvy, hranice i velikost zaslíbené země; při vypravování: Abrahamova mírumilovnost, řeka Jordan, nivy Jordanské a t. d. Při prvému popisu nechť nakreslí učitel náboženství na tabuli vnější nástin a hranice země, s tabule nechť přenese je na veliký arch papíru, aby v následujících hodinách mohl k tomu připojiti další výsledky vyučování. Tak provede pozvolna celou mapu.

Aby však učitel každým rokem touž práci znova konati nemusil, nechť činí jednotlivé doplňky vystříhanými, barevnými proužky papírovými, jež špendlíky zapíchne do mapy Palestiny a na sklonku školního roku je odstraní, aby opět začal znova.

Pomůcky, jichž třeba jest učiteli náboženství k vyučování biblickému zeměpisu v nejvyšší třídě, jest m a p a P a l e s t i n y — p ů d o r y s chrámu Herodova, v y o b r a z e n í náčiní (nádob) chrámového, a t l a n t u b i b l i c k é h o — v y p u k l é h o z o b r a z e n í města Jerusalema a okolí (které učitel sám může si zhotoviti, kdyby neměl atlantu biblického po ruce) a p o s l é z e v z o r e k a r c h y ú m l u v y.

I.

Hranice, velikost a jméno svaté Země.

Učitel náboženství vypravuje při nadepsaném článku velice názorně, kterak Bůh vyvedl Abrahama z otčiny jeho a uvedl jej do země zcela neznámé. Abraham putoval dlouho, až přišel do Sichema, ležícího ve středu země; tu ukázal mu Bůh celou zemi a (rukou mávaje ke čtyřem stranám světovým) zaslíbil mu ji v držení i dědictví. Abraham hleděl přímo před sebe, pokud oči jeho dozíraly, a Bůh způsobil, že viděl daleko. U veliké dálce uzřel vysoké, téměř nebetyč é hory; Bůh pak promlouvá k němu: Až k nim bude prostíratí se země tvá. Abraham s úžasem se otázal: Jak zovou se hory tyto? Bůh odpověděl: Libanon. Abraham otočí se, zří na východ, na jih i západ, praví, co vše tam zří, i prozí Boha, aby pověděl jemu, jak zove se moře, poušť, země. Bůh odpovídá na otázky jeho. Podlaha školní světnice hodí se celkem dobře, aby představovala svatou zemi; učitel postoupí do prostřed, otazuje se, jak prostírá se země daleko na sever, na jih, východ i západ, potom ze středu světnice odebere se školák k hranicím a popíše je; učitel poví žákům, aby představili si tabuli jako zemi, naznačí na ní hranice (pohoří Libanon), vepíše jména i značky. Dítky okreslí si vše do svých sešitů.

Když nástin jest hotov, navrhne učitel vycházku po sv. Zemi (učitel ukazuje) na délku. Vyzve, kdo by ze žáků měl chuť vydati se na cestu s ním; při tom žertovně poví jim, že nesmějí je boleti nohy, ačkoliv jest cesta daleka. Jak dalekou cestu kdo z vás již vykonal, pověz ty . . . ty. — Dvě, tři hodiny — to jest pravá maličkost, takovou cestu, jakou jste Vy vykonali, lze provéstí za půl dne tam i zpět

domů. Avšak cesta, na niž my se vydáme, potrvá několik dní; kolik? hnedle spočítáte. Myslete si tedy, že kdybychom časně ráno vyrazili a čtyři hodiny cesty dopoledne ušli; v poledne musil bych arci dopřáti vašim útlým nožkám delšího odpočinku, načež bychom se vydali opět na pochod a čtyři hodiny cesty dále se brali. Počítejte, kolik hodin cesty bychom za den ušli? Nuže pojďme a vydejme se na cestu zemí svatou; na úpatí pohoří libanonského se shromáždíme a odtud vyrazíme přímou cestou na jih; každý den půjdeme osm hodin jak jsem byl vám pověděl, i bude nám klopotiti se tři dni a k tomu dvě hodiny, než dorazíme do města Sichema. Slyšeli jste hned z počátku hodiny, že město toto leží uprostřed Palestiny. Spočítejte z paměti, kolik hodin cesty urazili jsme již, a jak leží daleko od Libanonu město Sichem? Od Sichema dále na jih až k arabské poušti jest vzdálenost stejně velika. Kdo z vás rychle vypočítá, kolik hodin bude nám třeba, abychom prošli na délku celou zemí? Teď podíváme se, jak velika jest Palestina na šíř neboli od pravé strany k levé. Na mapce vidíte, že země svatá co do šířky alespoň o polovici menší jest než do délky a tudíž cesta naše bude trvati jenom polovičku dní. Povězte mi tedy, kolik dní, kolik hodin budeme potřebovati, abychom prošli zemi na šířku? Hleďte, jak snadno můžete si zapamatovati: země, kterou Bůh zaslíbil Abrahamovi, byla 50 hodin z délí a nejvýše 25 hodin z šíří. Povšimněme si i hranic jejích.

Abraham přál si zvěděti, jak jmenuje se krásná země tato. I otázal se proto Hospodina po jméně jejím. Pán Bůh připomenul Abrahamovi zbožného Noema i jeho syny; připomenul mu zvláště zlého syna Noemova, Cháma i kletbu, kterou Noe nad ním pronesl: „Zlořečený budiž Kanaan“ (Chám). Abrahamovi byl ovšem nešlechtný skutek Chámův i spra-

vedlivý trest dobře znám. Hospodin však pokračoval u výkladu svém a pověděl Abrahamovi, že v zemi této přebývají potomci Kanaanovi, syna to Cháмова, a proto že okolní národové říkají jí „země kanaanejská“ neboli „Kanaan“. Ty však, Abrahame, nebudeš ji zváti jako národové pohanští, než nazveš ji „zemí zaslíbenou“, poněvadž slíbil jsem, že ji dám tobě i tvým potomkům. Opakování. — Shrnutí sub 1. a 2.

II.

Jordan.

Největší a nejznamenitější řekou zaslíbené země jest Jordan. Pramení se (Jor a Dan) na úpatí pohoří Antilibanonu, nedaleko města Caesaree Filipovy, protéká Palestinu od severu k jihu a vlévá se posléze do Mrtvého moře. Řečiště Jordanu jest z počátku asi 20 kročejů široké, ale před vtokem do jezera genezaretského obnáší vzdálenost obou břehů 150 kroků.

Přítoky jeho jsou nepatrné říčky, lépe řečeno potoky, které v létě mívají jen málo vody; s pravé strany přijímá Jordan potok K a r i t h (kde skrýval se Eliáš); ústí blíže Jericha. [Potok C e d r o n (příběh o vzpouře Absolonově, cesta Ježíšova na horu Olivetskou) vine se mezi Jerusalemem a horou Olivetskou a po krátkém toku vlévá se do Mrtvého moře.] Z levé strany přibírá Jordan potok J a b o k (příběh o návratu Jakobově z Mesopotamie), jenž vpadá do něho pod stejným stupněm s městem Samarí. (O dalších přítocích bible se nezmiňuje, proto netřeba je uváděti.) Za parních dní letních potoky tyto buď jen máličko vody mívají, nebo některé vyschnou docela, že lze je přejíti suchou nohou; za to však za počasí deštivého rozvodňují se velice a

valí ohromné spousty vod k Jordanu, jenž vystupuje z řečiště a zaplavuje sousední kraje.

. Dřívější vypravování o poříčí Jordanském (Lot odděluje se od Abrahama), o Mrtvém moři (zkáza Sodomy a Gomorrhý) a o jezeře genezaretském (zázračné zahrnutí ryb) budiž zopakováno a sem ve-
tkáno.

Řeka Jordan byla ve veliké vážnosti u starých Židů, nebo k ní družily se hojně vzpomínky z dějin zašlé minulosti na př.: arciolec Jakub přešel jej, když utíkal před bratrem Esauem; Mojžíš, horlivý sluha Hospodinův, prorok Bohem nadšený dovedl Israelity až k Jordanu; při přechodu Israelitů do země zaslíbené učinil Bůh zázrak, i přešlo veškeré množství lidu suchou nohou; prorok Eliseus velel Naamanovi, vůdci vojska syrského, aby šel a umyl se sedmkrát v Jordaně i očistěn jest od malomocenství. Ale i my křesťané chováme v dobré paměti řeku Jordan; jen rozpomeňte se na předchůdce Kristova Jana Křtitele, jenž na břehu jejím hlásal příští Spasitelovo, vyzýval ku pokání a božského mistra Krista samého v řece pokřtil.

Uvádění mládeže do života církevního.

Většina katechetů na školách obecných nemá ovšem pro výklady o nejnutnějších rádech i zařízeních církevního života zvláštní, vyměřené hodiny vyučovací, nýbrž má promlouvati o nich, pokudž lze nejvhodněji a nejsnadněji, při výkladě perikop.

Předmětem liturgických jeho výkladů jest vnější uspořádání roku církevního, povaha, ráz slavností a

dob církevních, bohoslužba i nejdůležitější obřady a liturgický zpěv.

Katecheta počíná vysvětlovati již na nižším stupni a to tím, že pozorny učiní dítky na jména i církevní slavnosti velikých hodů Božích, objasní jim význam jejich biblickými příběhy a uloží jim naučiti se několika veršikům případných písní církevních (Narodil se Kristus Pán . . . Pro tvé svaté, drahé rány, Jezu Kriste . . . Odpočiňte v pokoji . . .) Vyučování pokračuje ve formě synthetické dále i na středním stupni, takže mládež nejprve části roku církevního seznává a poznavši je po uplynutí jich, v celek je sestavuje. Výkladem evangelií, učením se případným písním a j. vnikají lépe do ducha každé doby a pochopují je. Naučil-li katecheta žáky nejmenší, jak se mají chovati v kostele, kdy mají pokleknouti a v prsa se bít, vysvětlí žákům větším hlavní částky mše sv. a jak dlužno jim obcovati nábožně. Dále poví, pokud žádoucno, o zařízení chrámu, oltáře, pak o rouchu a jeho barvách, o hlavních nádobách a knihách bohoslužebných. Při žácích nejstarších zbývá ještě katechetovi, aby zde onde doplnil učivo, zejména některým výkladem o hlubším, symbolickém smyslu jednotlivých obřadných zařízení sv. církve, dále aby dokázal z dějin církevních důležitost nynější liturgie, pokudž ovšem do minulosti zasáhnouti jest třeba.

0 písní církevní.

Jak sluší probíratí písně církevní?

Případným úvodem, v němž pokud možno nejvíce, proběře katecheta jazykové a věcné obtíže, se-

známí žáky akroamaticky s každou slokou písně, předčítá ji s přiměřeným tonem i výrazem, při tom stručně vykládaje slova i smysl; — potom dá dětem sloku předčísti, bedlivě všímá si každého slova i zvuku, aby vypátral, kde jest ještě třeba nějakého výkladu, přesvědčí se otázkami, zdali porozuměly dítky skutečně smyslu písně, načež razí si cestu ku strofě následující.

0 vykládání evangelních perikop.

1. Evangelní perikopy jsou úryvky (výňatky) z Písma sv., jež církev zejména v neděli a o svátcích dává lidu předčítati a vykládati.

2. Jaký jest účel perikop dle úmyslu církve sv.?

Perikopy pojednávají dílem o předmětě dne svátečního, dílem obsahují učení a napomenutí, která kazatel věřícím na jednotlivou neděli nebo svátek k uvažování předvádí na mysl.

3. Proč evangelní perikopy mají býti probírávány i ve škole?

a) Poněvadž nedělní i sváteční vyňatky z evangelia poučují mládež o předmětě a základě slavnosti;

b) poněvadž každá perikopa pro svůj den určená, vtiskuje jemu ráz, jímž charakterisuje se jeho místo v roce církevním;

c) poněvadž mládež školní připravuje se perikopami k poslouchání a porozumění kázání církevních a

d) nabádá se jimi k duchovní účastnosti na církevních slavnostech a dobách.

4. Která methodická pravidla platí pro výklad perikop?

a) Výklad výňatku ze sv. evangelia počíná v poslední třídě obecných škol troj- čtyřtřídních nebo ve vyšší třídě škol měštanských a opakuje se v každém roce církevním;

b) katecheta činí jej v poslední dny téhodne, nebo v předvečer velikých svátků;

c) přestává toliko na výkladě perikopy, na tu kterou neděli neb ten který svátek stanovené; epistolu přibírá jen tehdy, pojednává-li o ní biblická dějeprava (na den sv. Štěpána, o svátcích svatodušních);

d) pomijí mlčením v nižších třídách obtížnější evangelia buď zcela, nebo prohlédá pouze k výňatkům z nich;

e) řídí se co do jednotlivých úkonů (příprava, předcházející vypravování, otázky a t. d.) pravidly o vykládání danými, ale tak, aby při evangeliích za vyučování již probraných všeliká cvičení co nejstručněji byla prováděna, a posléze

f) není třeba vykládati jednu každou nauku, obsaženou v perikopě, nýbrž dlužno toliko vytknouti, jak vhodně odnáší se evangelium k neděli nebo svátku po úmyslu církve svaté.

Hlavní zásady u vyučování katechismu.

Ve dvou nejnižších třídách školy osmitřídní (respective u nováčků šesti a sedmiletých) neděje se u nás systematické vyučování katechismu, spíše hledí katecheta seznámiti dítky těchto tříd s nejn nutnějšími

články katolické věrouky a mravouky tím, že uvádí je v souvislost s vyučováním biblické dějeprawy.

Katechismu počínají se žáci učití ode třídy třetí. Účelem vyučování tohoto jest, aby dítky osvojili si soubor spasitelných nauk, jak je církev katolická předkládá k věření; arciť že musí se to díti postupně dle duševní mohutnosti mládeže.

Na stupni středním a vyšším budiž probrán za rok vždy celý katechismus a to zření majíc k osnově v té které diecési nařízené; na středním stupni ovšem stručněji, ve třídě vyšší pak podrobněji.

Katecheta připravuje se k vyučování katechismu, nechť zjedná si především: *a)* jasný přehled obsahu i formy učiva, které hodlá v tu neb onu hodinu dětem vykládati; *b)* nechť bedlivě uvažuje a zkoumá, jak by vznešené pravdy dětem učinil srozumitelný a jimi vůli i mysl dětskou zušlechtil; *c)* nechť vzývá Ducha sv., aby slova jeho byla mládeži ke zdaru.

Vyučováním katechismu má se útlé srdéčko dětské roznítiti nadšením pro pravdy zjevené, aby jednou dle nich dovedlo spořádati život svůj. Toho však dodělá se učitel náboženství jenom tehdy, porozumějí-li dítky řádně výkladům jeho a proniknou-li rozumem svým články v katechismu obsažené. Prostředky, jimiž lze vznešené pravdy věroučné mládeži učiniti srozumitelný, jsou:

a) Znázorní-li je katecheta především biblickými příběhy, podobenstvími, které byly dítky již dříve slyšely ve škole;

b) Užije-li vhodných přirovnání a příkladů, vyňatých buď z Písma sv. nebo ze životopisů svatých. Mimo tu bude nemálo na prospěch, uvede-li sem tam příklady z dějin světských, výjevů přírodních,

vnějších i vnitřních zkušeností, pokud ovšem nepřevyšují obzor dětských vědomostí. Biblické příběhy a legendy o svatých i světicích Božích jsou učiteli náboženství zvláště i vítaným prostředkem ku prohloubení a vytříbení pravd poznanych; k tomu přidruží se tolikéž i průpovědi sv. Písma a vhodná přísloví

K vyučování katechismu se nejlépe hodí forma *a k r o a m a t i c k o - e r o t e m a t i c k á*. Co může katecheta z dětí vytázati, nechť nepovídá sám; tím jistěji porozumějí výkladu článku, o němž jest právě řeč. Jenom tam, kde o to jde, otevřítí srdce dětské, uchopiž se souvislé řeči, která však nesmí podobati se nějakému kázání, nýbrž buď stručna a se zřetelem k předchozím pomuckám promyšlena.

Učivo pro každou hodinu budiž vyměřeno jednak dle duševní chápavosti dítek, jednak dle obtíže a vnitřní souvislosti článků, o nichž učitel náboženství má vykládati.

V každé hodině budiž podán dítkám celek všestranný i přehledný, kterýž na stupni středním bude menší než na vyšším. Při tom však musí navázána být souvislost s učivem hodiny předešlé. Katecheta vyměří si učivo pro jednukaždou hodinu nejprospěšněji dle promyšlené dispozice, na níž zakládají se jednotlivé odstavce katechismu. Někdy ovšem třeba bude dílo celé hodiny obmeziti na *j e d i n k o u o t á z k u* nebo na otázky *d v ě*, zejména tehdy, jde-li o zevrubné vysvětlení pojmu nesnadnějšího a pro praktický život nemálo důležitého. To platí na př. o pojmu lítosti při sv.-pokání. Jaké zřetelnosti, jakého důmyslu tu třeba, aby mládež řádně jemu porozuměla.

Děti pak přečtou odstavec z knihy; katecheta, je-li třeba, vyloží jej, při čemž dlužno si vésti brzy analiticky, brzy synteticky; přemrštěné zevrubnosti, nejinak i nedbalé povrchnosti nebudiž dáno místa

a děti ke stálé součinnosti budtež nabádány i vedeny. Do školy obecné nehodí se naprosto o b š í r n é v ý - k l a d y t h e o l o g i c k é pravd náboženských; úlohou její jest seznámiti děti s důkazy obsaženými v katechismu.

Námitek proti víře a konfessionelních rozdílů dotkne se učitel náboženství k r á t c e a velice o p a - t r n ě tam, kde toho nutně třeba, promlouvaje o jinověrcích vždy šetrně.

Pravdy, které vysvětlením byly seznaly dítky, pojí se živě i mnohostranně s životem náboženským i církevním, když katecheta ukáže k povinnostem mravním, církevním zařízením, které se na nich zakládají, k modlitbám i písním chrámovým, které je oslavují.

Práci tuto zoveme prostě v ý k l a d e m. Jelikož není jen na dítkách, aby sv. pravdám pouze věřily, alebrž žádoucno, aby jich následovaly a pilně dbaly, proto nescházej nikdy případná aplikace, jež by rozum přesvědčila, srdce roznítla a vůli k ochotnému plnění pohnula.

Na sklonku hodiny opakuj učitel probranou látku, ovšem beze všech pomůcek dříve užitých, aby dítky vyložené učivo pojaly dokonale.

Hlas při výkladu budiž klidný, vážný, leč nikoli chladný, ledový, bez živého nadšení pro pravdy křesťanské.

Křída při vyučování náboženském.

Dle spotřeby mýdla soudívá se na vzdělanost toho kterého národa: dle spotřeby křídly ve škole při vyučování náboženském lze souditi na praktické, ná-

zoine vyučování. Kdo se štítí křídý, že by se umazal, tomu je škola vlastně obtíží a zmýlil se věru u volbě povolání. Ukázkou, jak možno s prospěchem při vyučování náboženském užívat křídý, podávám několik příkladů.

I.

Cesta Israelitů z Egypta do země zaslíbené.

(Gessen, Ramses, Rudé moře, poušť, Faran, Mara, Elim, Horeb, Sinai, Kades-Barne, Moab, Nebo, Jericho.)

Katecheta vypravuje postupně, kde Israelité v Egyptě bydleli, lící cestu, kudy se ubírali, místa, kam dorazili, krajiny, kde pamětihodné události se sběhly. Jakmile pojmenuje některé místo, označí je hned křídou na tabuli. Když dospěje vypravování jeho ku konci, tu utkví dětem patrný obraz cesty Israelitů z Egypta do země zaslíbené v mysli a nemalou radost působí jim katecheta, když dovedou o ní vlastními slovy stručně buď vypravovati, buď jako domácí úkol vše vylíčiti nebo i vykresliti na tabuli.

II.

Apoštolské cesty sv. Pavla.

Katecheta probírá apoštolské cesty sv. Pavla. Žádá od dětí, aby jim naučily se nazpamět slovo za slovem z biblické dějepravy, pokládám za věc neužitečnou; daleko většího úspěchu dodělá se učitel, když je s žáky pročte a kdyby snad neměl po ruce mapy, je zároveň vykreslí na tabuli. Pomocí náčrtu zapamatují si dítky i místa apoštolské činnosti i události, jež tam se sběhly. Kdyby však učitel nedospěl s látkou ještě tak daleko, co se leckdy stává, aby apoštolské cesty Pavlovy zevrubně mohl vyložiti, bude

přece náčrt připojený i při stručném výkladu katechetově konati dobré služby. Že apoštolské cesty Pavlovy hodí se i za úkol domácí, o tom netřeba pochybovati.

Při krátkosti času a té okolnosti, že mnohý učitel náboženství nemá zručnosti kresliti mapy, budou mu tyto prosté náčrtky velice na prospěch. Směr cesty označuj šipkami.

I. cesta v letech 45.—48. po Kr.:

○ Antiochie

○ Lystra

○ Derbe

○ Antiochie (Syrská)

○ Cypr

II. cesta v letech 51.—54. po Kr.:

○ Filipy

○ Troada

○ Efesus

Korint ○

○ Athény

○ Antiochie

III. cesta v letech 55.—58. po Kr.:

○ Řím

○ Filipy

○ Troada

○ Lesbos

Chios ○

○ Efesus

Korint ○

○ Atheny

○ Sámos

○ Milet

○ Malta

○ Kréta

○ Antiochie

Cesarea ○

Jerusalem ○

Žáci okreslující si tyto náčrty poznamenají si jména měst, jež jim katecheta ukáže na mapě; při tom lze jim povědět, jak město od města je vzdáleno, jak na východě lidé cestují. Kdyby snad neměla škola mapy Palestýny k dějinám biblickým, může katecheta užiti v této příčině mapy Evropy se sousední Malou Asií. Avšak i kdyby mapa posvátného jeviště biblických dějin byla po ruce, nesprošťuje se jí učitel nikterak, aby dříve nenakreslil prostý náčrt na tabuli. Uvedené náčrty mohou při pozdějším opakování učiva náboženského o všech třech cestách apoštolských sv. Pavla shrnuty býti v jeden obraz. Jsou-li ve škole barevné křídly po ruce, tu nechť učitel každou jednotlivou cestu naznačí jinou barvou.

III.

Půdorys chrámu jerusalemského.

Katecheta označí dětem nákres svatostanu jako půdorys chrámu jerusalemského. Avšak žáci neporozumějí naprosto půdorysu sebe lépe provedenému, jestliže katecheta jim ho nevysvětlí. Vysvětlení budiž provázeno zároveň kresbou na tabuli, i není třeba půdorys chrámu v jedné hodině provádět. Nejlépe bude, když učitel započne s částí ve středu ležící t. j. svatostánkem, jenž jest pro chrám zároveň půdorysem velesvatyně, svatyně i předsíně kněžské. Kolem nákresu vnitřní části poznamená předsíň pro židy, která měla zvláštní oddělení pro muže, ženy, a síň k vykládání zákona Mojžíšova. Tam byla matka Boží jako dítě (za dětství svého) chována i vyučována, tam dlel dvanáctiletý Ježíš tři dny poslouchaje i otazuje se učitelů.

Dále nakreslí učitel prostor vnější s podloubími, a označí místo, kde stával hrad Antoniův, kam za-

vedli vojáci tisíčníka Lisyáše — sv. Pavla, když židé chtěli ho zabít. Připojené vysvětlení náčrtu prospěje paměti dítek znamenitě při pozdějším opakování článků. —

Stať tato vzrostla by přes příliš, kdybych se chtěl o všem zde rozepsati, co lze při vyučování biblické dějepравě prostě i jednoduše načrtnouti dětem na tabuli. Toliko na to dovoluji si upozorniti, jak snadno může katecheta na tabuli dětem znázorniti jednotlivé cesty Ježíšovy ke slavnosti velikonoční do Jerusalema a tak ve vyšších třídách měšťanských škol jimi objasniti posloupnost chronologickou jednotlivých událostí. Totéž má platnost i když vykládá o jiných cestách, o kterých se v Písmě svatém zmínka činí na př. o Abrahamově pouti z Ur Haranu v Mesopotamii do Kanaanu, kudy bral se náčelník (hlava) pastevců se svou čeledí i svými stády nejprve směrem východním a jižním, úrodnými dolinami (údolími) podél řek Eufratu a Tigridu, potom na západ přes Jordan až do Sichema. Podobně může si vés' i učitel při cestách Eliezerových, Jakubových a jeho synů do Egypta, mladého Tobiáše, Šavla do Damašku. Všude nechť nabudou žáci náležité představy o směru cesty, krajině, řekách i zemi; toho doděláme se nejlépe několika čarami na tabuli, jež děti snadno si okreslí a tak v paměť názorný obraz celého jeviště svatých dějů si vštípí. Potom nabude teprve mapa ceny, když poskytne žákům o každém místě v biblické dějepравě uvedeném souhrnný přehled. Nejinak veď si katecheta i při církevních dějinách.

IV.

Avšak křídý může katecheta netoliko užívati ku kreslení na tabuli, nýbrž i ku psaní, jak při vyučování biblické dějepравě, tak při katechismu. Při

výkladě toho neb onoho článku jest záhodno velice, aby učitel hlavní kusy (věci) z něho napsal na tabuli; rozdělení jeho však nikdy učitel nemá opomíjeti, dítkám tímto způsobem předvésti. Vykládám-li poprvé příběh o synu marnotratném, tu napíši na tabuli:

R o z d ě l e n í.

I. část: Mladší syn opouští dům otcovský a rozmrhává statek svůj.

II. část: Lítost, návrat do domu otcovského, přijetí laskavé od otce.

III. část: Závist staršího bratra, pokárání jeho otcem.

V ý k l a d.

I. Mladší syn.

1. žádá díl statku.
2. rozmrhává svůj statek.
3. jde sám do sebe.
4. vstává i odchází k otci.
5. dí: „Otče, zhřešil jsem“
6. praví: „Učiň mne jako jednoho ze služebníků svých.“
7. dostává odpuštění, roucho nejlepší, prsten a obuv.

II. Hříšník.

1. chce si pomoci sám, pokládá milost Boží za zbytečnou.
2. promrhává přirozené i nadpřirozené dary.
3. zpytuje svědomí své, lituje hříchů.
4. činí úmysl polepšiti se.
5. zpovídá se ze hříchů.
6. činí dostiučinění.
7. nabývá posvěcující milosti.

8. účasten jest hodování.	8. přistupuje ke stolu Páně.
9. Bratr hněvá se i jest pokárán.	9. v nebi jest větší radost nad hříšníkem kajícím, než nad 99 spravedlivými, kteří nepotřebují pokání.

2. Katecheta vykládá podobenství o rozsévači; na tabuli napíše.

O rozsévači.

R o z d ě l e n í.

I. část: podobenství.

II. část: význam.

V ý z n a m (výklad).

1. půda vedle cesty, pěšáci, ptáci.	1. povrchní srdce, ďábel.
2. půda skalnatá bez vláhhy.	2. tvrdé srdce bez pravé touhy po spasení.
3. půda trnitá.	3. srdce smyslné.
4. půda dobrá.	4. srdce dobré.

Těmito a podobnými poznámkami na školní tabuli usnadní se vyučování jak učiteli tak i žáků a mimo to stane se živějším, veselejším, prospěšnějším i názornějším.

III.

Osnovy a rozvrhy učiva.

Osnova učení náboženského.

Vynesení kn. a konsistoře Pražské ve příčině osnovy učení náboženského pro školy obecné a měšťanské.

Vynesením ze dne 4. října 1872 č. konsist. 6533 (Ord. List r. 1872 č. 16.), a ze dne 15. ledna 1873. č. konsist. 150 (Ord. List r. 1873 č. 2) nařídili jsme osnovu vyučování sv. náboženství pro školy obecné a měšťanské, spolu pak ustanovili učebnice, jichž při vyučování užíváno býti má. Znenáhla však objevily se úchytky od této osnovy i v užívání učebnic, čímž jednotnost vyučování ve školách rozličných byla porušena a zavdána příčina ku mnohým stížnostem. Rádi předpokládáme, že se tak stalo z dobrého úmyslu pro nedostatky na osnově shledané.

Aby se veškeré nepříslušnosti učinila přítrž a zájmy náboženského vyučování školní mládeže byly zabezpečeny. z rozkazu nejdůst. Arcipastýře postarali jsme se o to, aby dána byla velebnému duchovenstvu osnova, která by vyhověla požadavkům plynoucím z nynějšího zařízení škol a usnadnila těžkou úlohu ohledně úspěšného vyučování školní mládeže.

Osnova ta, již tímto podáváme a nařizujeme, zakládá se na mnohaleté zkušenosti, a jest dvojí: I. povšechná, II. zevrubná. Kdežto osnova povšechná obsahuje zásady vyučování v jednotlivých třídách vůbec, poskytuje osnova zevrubná zvláště

učební látku, která v jednotlivých třídách probrána býti má.

Této osnovy budiž při vyučování náboženském ve všech třídách škol obecných i měšťanských bedlivě šetřeno, počínajíc školním rokem 1887—1888.

K. a. vikářům a školdozorcům pak ukládáme, aby přísně přihlíželi k tomu, zdali se tak děje ve školách doзору jejich svěřených.

Z kn. a. konsistoře v Praze, dne 2. září r. 1887., č. 7654.

I.

Povšechná osnova katolického učení náboženského pro české školy obecné i měšťanské.

A) Školy obecné.

V 1. třídě. Biblická dějprava Nového Zákona.

V 2. Biblická dějprava Starého Zákona, opakování a doplnění dějpravy Nového Zákona (v obou těchto třídách dle dosavadní osnovy, obsažené v ordinar. listu r. 1872. č. 16.).

V 3. třídě. Katechismus. — Nejdůležitější a pro ten věk nejpotřebnější věci z věrouky a mravouky dle pražského diecesního katechismu s doklady biblickými a stručnými výklady liturgickými.

V 4. třídě. Katechismus. Učivo třetí třídy se opakuje a doplňuje, přihlížeje zase stále k dějpravě a liturgice. Z pravidla příprava k sv. zpovědi a po případě k sv. přijímání.

V 5. třídě. Liturgika. Opakování katechismu s podrobnějšími výklady liturgickými.

Učebnice 1. Pražský diecesní katechismus (vydání c. k. knihoskladu.)

2. Schuster-ova biblická dějprava v překladu od Srdínka. Na příslušném místě vyslovili jsme přání, by obnoveno bylo původní vydání této dějpravy s ušlechtilými obrazy a v menším formátu.

3. Liturgika od Špachty.

B) Školy měšťanské.

V I. třídě. V ě r o u k a. Na základě katechismu diecesáního pravdy věroučné hlouběji se odůvodňují a pokud třeba obhajují; pravdy mravoučné se prostě opakují. (Učebnice: Katechismus Pražský).

V II. třídě. M r a v o u k a. Na základě téhož katechismu pravdy mravoučné hlouběji se odůvodňují a pokud třeba obhajují; pravdy věroučné prostě se opakují. (Učebnice; Katechismus Pražský.)

V III. třídě. O b r a z y z dějin náboženských. Učivo předešlých tříd se opakuje příležitostně.

Učebnice: Církevní dějepis od Macka.

II.

Podrobná osnova vyučování náboženského na školách obecných a měšťanských. *)

Cílem katechetického působení na školách obecných a měšťanských jest, aby se děti z náboženství naučily tolik a z praktického života křesťanského, aby navykaly tomu, co by jim ku smýšlení a životu dle vůle Boží zřízenému za jejich věku školního bylo potřebno, a spolu bylo jim také přípravou a pevným základem budoucí uvědomělosti jakož i horlivosti v životě opravdu křesťanském. Kterak lze dodělati se zmíněného cíle, povíme ihned:

1. dítkám má se podávati, pokud lze, vždy celek nauky katolické. Celek ten zavírá v sobě nejprve jenom základní věty učení křesťanského a předkládá se dětem v prvních třech letech školské povinnosti jejich každým rokem; napotom však zpravidla ve dvou letech, jakož na svém místě bude vyloženo zevrubně; v opěťovaném předkládání jest však onen celek rok od roku obsahem bohatějším, rozšířenějším na způsob kruhů koncentrických.

*) Týká se především diecése budějovické a kralohradecké, an dle instrukcí pro obě diecése byla r. 1877. vydána; může však býti dobrým vodítkem i katechetům diecésí jiných.

2. Kde v jedné školní světnici bývá několik oddělení žáků, nutno míti péči o to, aby se všechna oddělení z e m ě s t n á v a l a z á r o v e ň, každá hodina vyučování náboženského aby prospěla žákům všem. Protož i slušno, aby všickni žáci jedné třídy zároveň témuž předmětu se učili, ač ovšem ne všickni jednostejně jej chápati a v paměť ukládati dovedou.

3. Katechismus a biblický dějepis mají v e s p o j e n í u v á d ě n y býti a n a v z á j e m s e d o p l ň o v a t i. V nejnižších třídách předcházejí biblické dějiny, poněvadž jsou názorny; z nich odvozují se pravdy odtažité a předkládají i vštěpují se dětem, na kolik s to jsou pochopiti, v tom znění, ve kterém je podává katechismus. Ve třídách prostředních a vyšších, kde katechismus jest učebnou knihou, krácejí biblické dějiny zároveň s ním a vedle něho, sloužíce k objasnění theoretických a praktických nauk, a ve stránce paraenetické jmenovitě podávající příkladů následování hodných anebo výstražných. Pro úzké spojení biblických dějin s katechismem jest si velice přáti, a katechetové mají k tomu dozírat, aby dítky, jež učí se katechismu, měly i biblickou dějepravu.

4. Podstatnou částí náboženského vzdělání jsou i v ě d o m o s t i l i t u r g i c k é. Katechismus podává na mnoha místech dosti příležitosti, aby katecheta, pokud poměry toho dopouštějí, žáky poučoval o liturgii.

5. Ve vyšších třídách a odděleních má se před každou nedělí a každým svátkem as půl hodiny použiti na čtení a výklad evangelních perikop. K nim přirozeně druží se poučování o liturgii, jmenovitě o církevním roku, jeho hlavních dobách a svátcích, pobožnostech, slavnostech a obřadech na jisté doby nařízených.

6. Za velmi důležitou část vyučování katechetického sluší pokládati, aby se děti přiučovaly obyčejným modlitbám, poznávaly nábožné obyčeje katolické a k účastenství nábožnému ve službách Božích byly naváděny. — Modlitby vštěpovati lze tím způsobem že se vždy na nějaký čas a střídavě ustanovují za modlitbu na počátku a na konci vyučování náboženského.

7. Kdykoli mají děti přijati svátost pokání a oltářní společně, nutno, aby po každé předcházelo přípravné poučení, k němuž se použije hodin pro náboženství určených, nelze-li snadno ustanoviti zvláštních.

Není-li katechetou sám farář, má se o den zpovědi a přijímání školské mládeže domluvit s ostatními spoludělníky dosti záhy, aby tito ještě mohli věnovati dostatečný čas vyučování přípravnému.

A poněvadž děti školní náležejí k osadě ne méně než lidé dospělí, jsou kněží ve správě duchovní ustanovení povinni vypomáhati ochotně při zpovědích mládeže školní. Dobrý řád a obecná slušnost vyhledává ovšem toho, aby samotní katechetové bratrsky požádali farního kněžstva ku svatému a velmi důležitému dílu tomu, a pokud toho třeba, s ním se i dorozuměli o den a hodinu.

8. Katechetové mají povzbuzovati a přidržovati žáky všemi vhodnými prostředky, aby se katechismu a biblické dějepřavě jak bedlivou pozorností ve škole tak i soukromou pilností doma učili na paměť. Rovněž mají pamatovati, že častým opakováním teprve dosíci lze toho, aby svaté učení dětem se hluboce vštípielo a jim utkvělo v paměti.

9. Působení a vynasnažení katechetovo nemůže a nesmí pouze na tom přestávati, aby děti rozuměly

učení náboženskému a je sobě ukládaly v paměť. Všelike učení a vědění theoretické jest jenom prostředek povšechného a harmonického vychování a proto má se obracet na život, má se z něho všude vyhledávati a vhodným způsobem předkládati, čím by se křesťanské smýšlení v srdci budilo i pěstovalo — vzdělávací neboli *paraenetická stránka katechese*.

10. V soustavném a postupném kráčení ku konečnému cíli dle zkušených pravidel dobře slouží za obecné vodítko, když v celém úkolu *katechetického vyučování* rozeznáváme tři cíle, podle tří stupňů *žactva* — počátečního neb elementárního, středního a vyššího. Stupně tyto samy sebou se představují stářím, pilností a pokročilostí žáků, anebo také rozdělením *žactva* ve třídy školní prostorou se dělicí.

Cíl stupně nižšího (tříd elementárních) lze vytknouti takto: Dítka mají z ústního vyučování *katechetova* ve škole nabyti základních vědomostí o Bohu, o stvoření světa, o pádu a vykoupení člověka, o povinnostech, kteréž jim dle věku a poměru jejich plniti náleží; mají seznati některé nejčelnější biblické osobnosti a nejpřednější momenty ze života a působení Spasitelova; mají také již poznávati, kterak se život křesťanský v uctění Boha projevuje a projevovati má v rodině, ve chrámě a jinde, a protož i se přiučovati modlitbám a obyčejům katolickým. — K otázkám o věcech jim vypravovaných a vykládaných mají uměti odpovídati ve větách krátkých sice, ale úplných a správných.

Cíl stupně středního jest, aby dítka jasněji a určitěji pojaly, čeho na stupni prvním nabyly; nad to pak aby se obor náboženských vědomostí a názorů jejich rozšířil. Majíce základ ze stupně nižšího, mohou se dítka na stupni tomto sou-

visle učití hlavním pravdám věroučným i mravoučným pcdle katechismu, kterýž na tomto stupni jsa knihou učebnou, předpisuje l á t k u a p o s t u p vyučovací.

Katechismus provázen jest ustavičně biblickou dějeppravou, dílem, aby se jí užívalo k objasnění naučných vět katechismových a dílem, aby se utvrdily a rozšířily biblické vědomosti získané na stupni nižším. Katecheta svědomitě k tomu přiblížej, aby dítky v tomto stupni jednak text katechismu pochopily a jej si dobře vštípily, jednak, aby události a příběhy biblické, jež i ve škole vypravovati slyší i domácí svou pilností seznávají, (aspoň pokud k nim sám katechismus poukazuje) zase samy, za pomoci učitelovou, uměly vypravovati. V příbězích a příkladech biblických mají tyto dítky již posuzovati a rozeznávati, čeho následovati sluší a co by zasluhovalo opovržení, mají sobě z nich bráti naučení, kterak by se samy k Bohu, rodičům, představeným a bližním vůbec měly chovati.

Věcí těchto třeba jest tím pilněji, poněvadž dítky tohoto stupně již tolik vyspěly věkem, že svátost pokání přijímati i schopny jsou i povinny.

Podobně i mají pokročiti v seznávání obyčejných modliteb katolických, důležitých a netěžkých textů biblických, mají si vštěpovati některé sloky nábožných písní nejvíce zobecnělých zvláště pokud se v nich vyjadřuje jistá povinnost praktická, kterou jim katecheta byl vložil na srdce.

C í l s t u p n ě v y š š í h o jest, lépe objasniti, utvrditi a v souvislost uvéstí, čemu se dítky posud naučily, a nad to i rozšířiti náboženské vědomosti jejich, aby skutečně znaly historický a dogmatický obsah křesťanského náboženství, úkony a obřady bohoslužebné, křesťanské povinnosti vůbec a pokud se týkají mládeže, zvláště. Na tom stupni již mají dítky rozuměti nauce křesťanské přesvědčeny býti

o božském původu křesťanského náboženství, uměti počet vydati z víry své. Proto mají žáci tohoto stupně, zvláště na školách více třídných a měšťanských co možná dobře pochopiti a sobě vštípití obsah celého katechismu, tak aby k otázkám učitelovým dávaly odpovědi správné a jisté. Mají také doplniti svou znalost biblických dějin a uměti je vypravovati o b r a t n ě. Jak jen poměry dovolují, dbá se o to, aby dívky tyto seznaly důležitost a význam čelných osob biblických i prorockou a typickou stránku Starého Zákona, aby se orientovaly v zeměpisném jevišti a chronologické souvislosti, v mravech a obyčejích dávnověkých, zvláště pokud toho třeba k pochopení důležitých nauk křesťanských. — L i t u r g i c k é vědomosti mají pokročiti tolik, aby žáci znali v historickém základu, v dogmatickém a mravném významu čelné doby, slavnosti a svátky roku církevního i veřejnou bohoslužbu katolickou potud, aby schopni byli, účastniti se církevního života Bohu ke cti a sobě ku spáse.

Podobně má pokročiti znalost nejvíce rozšířených modliteb a obyčejů lidu katolického, jakož i písní na té které osadě při veřejné bohoslužbě nejvíce zobecněných.

Vřelé a jasné předvedení nejvíce významných, věku mladistvému přístupných stránek dějepisů církevního, obzvláště životů a působení lidí svatých, o člověčenstvo vůbec a zvláště ve vlasti velice zasloužilých, má ve vyšších třídách, jmenovitě na školách měšťanských, působiti k tomu, aby dívky vřele přilnuly k církvi, ji milovaly a jí srdcem oddanu býti se naučily.

A) Učebná osnova pro školy obecné.

(Vynesením c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 3. dubna 1877. Č. 528 ustanovuje se pro všechny třídy obecných a měšťanských škol po 2 hodinách za týden k vyučování katechetickému).

Nedílné školy jednotřídní (s celodenním vyučováním).

Postupný pokrok záleží v těchto školách velice na tom, aby katecheta všechny žáky zároveň zaměstnával. Úkol ten jest sice obtížný, ale nikoli nemožný. Vyučování jest tu s ohledem na děti prvního roku — předkládání a vštěpování prvních počátkův a základův; s ohledem na děti starší jen opakování, poznenáhle utvrzování a rozšiřování.

a) Nejnižší oddělení (obyčejně děti 6—9 let) má každoročně obdržeti celek učení křesťanského, jenžto se počíná pojmem o Bohu a končí se posledním soudem. Jenom nemohé děti schopnější, které již obstojně umějí čísti, mohou i katechismus míti, z něhož si doma opakují, co se jim ve škole vypravovalo, vykládalo a vštěpovalo. Vůbec přiučuje se oddělení toto nejvíce jen z ústního vypravování katecheta, kterýž rok za rokem předkládá, seč děti 3. roku školního býti mohou. Při opakování a vštěpování dělá se rozdíl mezi začátečníky (a také staršími dětmi méně pilnými a méně schopnými) a mezi pokročilejšími; onino mají sobě, jakž praveno svrchu, osvojovati první počátky a základy, v těchto má se obnoviti a upevniti, což byly již slyšely, má se jim i rozšířiti obor vědomostí náboženských.

Katecheta vykládá o Bohu a o některých snáze pochopitelných jeho vlastnostech, o třech božských

osobách; zatím nováčkové zvykají ve škole seděti, a vtipnější z nich učí se již jmenovati božské osoby a správně dělati kříž. Napotom vypravuje o stvoření světa, o dobrých a zlých andělech, o stvoření člověka, o pádu prvních lidí, o zaslíbení Vykupitele. Co před tím podáno bylo o Bohu a jeho vlastnostech s ohledem na žáky starší, to se při těchto vypravováních opakuje a znázorňuje obzvláště s ohledem na dítky nejmenší na žáky málo schopné a málo pilné.

Z dějin starého zákona předkládá učitel a jen dětem starším vštěpuje o synech Adamových, o Noemovi a potopě, o Abrahamovi, o pohanech a modlářích, krátce o lidu israelském v Egyptě a na poušti, o desateru přikázání (zatím ještě bez výkladu). o vejíti do země zaslíbené, o posílání proroků, — stále toho dbaje, aby aspoň dítky 8—9leté sobě pamatovaly, že národ israelský vědomost měl o zaslíbeném Vykupiteli a Jej také očekával.

Z nového zákona učí se tyto dítky o Pánu Ježíši v rozsahu rozdílném dle věku a schopností. Dětem nejmenším jen hlavní momenty se vštěpují, dětem starším má přibývati podrobnějších vědomostí o životě, umučení, smrti, vzkříšení, na nebe vstoupení Páně, o seslání Ducha svatého; i názor o církvi lze bude vštípití postupem historickým. — Katecheta budiž opatrný, aby snad příliš obšírným vypravováním o zázracích Ježíšových nad potřebu neztratil času.

Z obecné didaktické zásady, vedle kteréž celek nejmenším žákům předkládaný se rok od roku rozšiřuje na způsob kruhů soustředných, přirozeně vyplývá, že dispoice anebo vnitřní seřadění jednotlivých částí celku — kterýž ovšem má býti organický — v podstatě totéž býti musí v celku představujícím kruh nejmenší, kteréž jest v celku představujícím kruhy větší.

A proto sluší za věc aspoň velmi prospěšnou uznávati, aby se v elementárním vyučování nejprv jenom události ze života, umučení a oslavení Páně až do seslání Ducha svatého předkládaly, aniž by se historický postup přerušoval vykládáním čelných nauk dogmatických a mravných, jakž je Kristus v rozličných dobách učitelského působení svého přednášel. Potom pak, když podán byl obraz vezdejšího života Kristova, bude moci katecheta po krátkém výkladu o církvi, používaje biblických dějin nového zákona, zvláště pokud o čelných naukách Pána Ježíše i svatých apoštolů vypravují, a maje chod katechismu za vodítko, v jisté souvislosti a soustavnosti předkládati a dětem, zvláště starším a schopnějším, vštěpovati ponětí o dobrém a zlém, přiměřený jejich věku výklad o 10 přikázáních Božích, krátké učení o modlitbě, o mši svaté, o křtu, jména sedmi svátostí. Aspoň dítky schopnější a pilnější budou moci pojeti, že v církvi svaté máme dle učení, rozkazu a příkladu Páně přikázání Boží zachovávat, k Bohu se modliti, na služby Boží choditi; na tom, jak to plníme, závisí los náš po smrti. — Naukou o posledních věcech zavírá se celek učení křesťanského.

Ačkoli tyto věci (od seslání Ducha sv.) především pro dítky starší se vypravují a jim se vštěpují, přece nejen možno jest, ale i nutno, i nejmenší dítky zaměstnávati otázkami snadnějšími, když se opakují věci přednesené.

Z událostí a příběhů biblických odvozované aneb k nim připojované naučné věty dogmatické pronáší katecheta i vštěpuje dítkám, pokud lze, těmi slovy, kterými je podává katechismus. Podobně se děje v učení o dobru a zlu, u výkladu desatera přikázání, v učení o modlitbě, o mši sv. a t. d.

Modlitby, kterým se tyto dítky mají naučiti, jsou kromě modlitby Páně a pozdravení andělského :

apoštolské vyznání víry, desatero přikázání, Zdrávas královno, k andělu strážnému, kratičká modlitba nebo píseň za duše v očistci a pokud lze, Anděl Páně.

Poučování o způsobu, jak by se děti při veřejných službách Božích a zejména při mši sv. měly chovati, druží se zvláště k učení o mši svaté; některá naučení a napomenutí o této věci důležité dávají se také, kdykoli se dětkám oznamuje nastávající processí na den sv. Marka, na křížové dni, na Boží Tělo a t. d.

b) Žáci starší a prvých počátků v již znalí (stupeň střední a vyšší) učí se katechismu

Katechismus probírá se každá dvě leta celý; při každé polovici zasahuje katecheta do polovice předešlý rok vykládané všude tu, kdež naskytá se příležitost.

V biblické dějepřavě má těmto žákům přibývati vědomostí rok od roku, a nad to třeba jest i pečovati, aby starší a vůbec pokročilejší žáci nabývali přehledu chronologického v dějinách biblických a seznávali také prorockou stránku starozákonní. K cíli tomuto kráčí katecheta zvláště tím způsobem, že vypravuje a k domácímu čtení ukládá ty události a příklady biblické, na které katechismus sám při mnohých naučných větách poukazuje.

Podobně třeba jest, aby děti s věkem pokračovaly také v memorování modliteb, v seznávání obyčejů a pobožností křesťanských, těch obzvláště, kterých dotčeno jest na mnoha místech v katechismu.

O významu čelných dob roku církevního mají se ovšem také na těchto školách děti poučovati, poněvadž toho ku praktickému životu křesťanskému rovně tak jest třeba, jako dostatečných vědomostí o mši svaté, o křtu, o svátosti pokání a oltářní.

II. Školy dvoutrídne (nebo dílné školy jednotřídní s polodenním vyučováním).

Poněvadž obě tyto kategorie škol co do vyučování katechetického stojí na rovni, bude i pro ně platiti osnova jedna. Nižší oddělení školy jednotřídné rovná se třídě první, vyšší pak její oddělení zase třídě druhé škol dvoutrídných.

První třída má v podstatě týž úkol, co nižší oddělení jednotřídných škol nedílných. Ty děti, které již obstojně umějí čísti, učí se netoliko ze slyšení, ale také z katechismu některým částem snadnějším. Katechismus ovšem není tu ještě za učebnou knihu, ale připojuje se, pokud poměry dovolují, ku chronologickému postupu dějin biblických.

Druhá třída probírá katechismus za dvě leta.

V biblické dějepřavě, v liturgické stránce, v modlitbách a t. d. bude obyčejně možno, plněji a důkladněji dosíci cíle, kterýž svrchu vytknut jest vyššímu oddělení škol jednotřídních.

III. Školy trojtřídné.

Třída první se vyučuje na základě biblického vypravování. Celek učení, jakož nastíněn jest výše, předkládá se všem žákům jednotejně; při opakování a vštěpování šetří se rozdílu věkem a schopnostmi podmíněného. — Kde návštěva školy po celý rok je dobrá, bude i možno, zvláště při naučení a dolohách mravních, vypravovati ještě některé příběhy biblické obsahu mravoučného; avšak přední váha se musí klásti na souvislý celek, a nijak nesluší, aby tento trpěl rapsodickým vypravováním příkladů biblických.

Žáci druhé třídy mají se naučiti základům katechismu.

V biblické dějepřavě dbá se obzvláště, aby děti uměly podrobně vypravovati, co katechismus podává v krátkých větách ze Starého a z Nového Zákona. — Co do modliteb, platí v této třídě, co bylo výše již řečeno.

Třída třetí probírá katechismus každá dvě leta celý.

V biblické dějepřavě bude tuto ještě více, nežli v druhé třídě obecných škol dvoutrídných možno, plněji a důkladněji podati a vštípit, co vytčeno jest dříve úkolem vyššího oddělení škol jedno-
trídných; podobně rozumí se samo sebou o liturgii.

Z modliteb na konci katechismu položených mají tito žáci, nežli školu opustí, dobře znáti všechny.

IV. Školy čtyřtřídné.

Třída první učí se počátkům sv. náboženství v rozsahu skrovném, ale tak, aby dle obecné zásady byl podán celek. Vypravování katechetovo musí tu býti stručnější, nežli v první třídě dvou- a trojtrídných škol, poněvadž jenom děti prvního a slabé děti druhého roku školské návštěvy v této třídě se nacházejí, a tudíž ku starším a již pokročilejším žákům hleděti není třeba. Častějším opakováním vede se o to péče, aby hlavní body učení náboženského dítkám těmto utkvěly v paměti a jistý základ vyučování rozšířenému v třídě druhé takto byl zjednán.

Třída druhá bude míti úkolem, plněji a důkladněji provésti to, co první třídě škol dvou-
trídných jest vyměřeno; žáci starší a pokročilejší

budou již moci naučiti se snažším větám z katechismu, provázejíce katechismem to, což katecheta ústním vypravováním a výkladem na základě biblických dějin v této třídě podává.

Třída třetí má za úkol katechismus, jež mají sobě vštípati v plném znění aspoň žáci schopnější a ti, kteří již do této třídy chodí dvě leta. S počátku opakuje se učivo třídy druhé a potom se dále pokračuje, aby do konce roku celý katechismus byl probrán.

V biblické dějepравě, v liturgii a modlitbách platí této třídě za míru nejmenší, co v celku vyměřeno jest druhé třídě škol dvoutřídných, anebo co výše vytknuto bylo za cíl stupně středního.

Třída čtvrtá učí se katechismu, probírajíc jej celý za dvě leta. Na žácích schopnějších a jmenovitě na těch, kteří tuto třídu navštěvují druhý rok, lze toho žádati, aby se již učili řádně.

V biblické dějepравě, v liturgii a modlitbách a t. d. má se katecheta svědomitě vynasnažiti, aby se s dětmi co nejvíce přiblížil k tomu cíli, kterýž vytknut jest vyššímu stupni; domácí pilnost žáků má již sama doplňovati znalost biblických dějin, tak aby katecheta svou píli ve škole obracet mohl více na vykládání katechismu a ke hlubšímu a přehlednému pojetí nejdůležitějších nauk jeho vésti aspoň děti starší a schopnější.

V. Školy pětitřídné.

Osnova tato platí obecným školám pětitřídným v místech, kdež nenalézají se školy měšťanské nebo školy střední (realka, gymnasium.)

Třída první a druhá bude míti za úkol, co výše vyměřeno jest třídě první škol dvoutřídných.

Třída třetí učí se katechismu, pomíjejíc naučných vět těžších. Z oddílu o jednotlivých svátostech učí se děti o křtu a pokání; jenom ty, které by snad již měly ke stolu Páně přistoupiti, učí se též o svátosti oltářní.

V biblické dějepřavě dbá se toho, aby se dle učebného textu a dle dalších pokynutí katechismu zachovalo, utvrdilo a rozmnožilo, čeho děti za prvních dvou let nabyly. V liturgii přihlíží se dle pokynutí v katechismu daných k církevnímu roku, k čelnějším obřadům mše svaté a křtu.

K modlitbám, ježto děti seznaly v 2. třídě, mají se přidružiti nové, jmenovitě Zdrávas Královno, Pod ochranu Tvou se utíkáme, za duše v očistci a některé příležitostné kratší.

Třída čtvrtá probírá katechismus. Katecheta přičiňuje se, aby s katechismem postoupil, pokud jen lze. Při vykládání a opakování používá se každé příležitosti vhodné, aby se v paměti žáků obnovilo a utvrdilo, čemu se učili ve třídě třetí.

V biblické dějepřavě, v liturgii a modlitbách má se při žácích této třídy dosíci cíle, jenž výše udán jest za cíl stupně středního.

Třída pátá opakuje nejprv krátce, co z katechismu vzato bylo ve třídě čtvrté. Ona část katechismu, na kterou ve čtvrté třídě snad nedošlo, bude se moci snáze v plném znění probrati, poněvadž učení o svátosti pokání a oltářní známo již býti musí z let předešlých.

V biblických dějinách, v liturgii a modlitbách má tato třída ještě plněji nežli poslední při školách čtyřtřídních, dosáhnouti úkolu pro vyšší stupeň žactva vytknutého.

Děje-li se na pětitřídní škole postupování žáků tak, že veliká většina zůstává ve 4. a v 5. třídě po

dvě leta, bude možno, bráti v obou třídách katechismus na dvě leta rozvržený, a to tak, aby vždy jiné partie se probíraly. Výklady liturgické konejtez se příležitostně.

B) Učebná osnova pro školy měštanské.

Poněvadž na obecné škole, která s měštanskou jest spojena, žáci obyčejně rychleji postupují od třídy ke třídě, nebude patero tříd nižších moci toho cíle dosáhnouti, který jest vyměřen obecným školám pěti-třídným.

Úloha třídy páté jest opakování katechismu s podrobnějšími výklady liturgickými.

V biblické dějepравě a liturgii má 4. a 5. třída dosíci úkolu vytknutého pro 4. třídu škol čtyřtřídných.

První rok měštanské školy má úkolem věrouku. Pravdy věroučné hlouběji se odůvodňují a pokud třeba obhajují; pravdy mravoučné se prostě opakují.

V biblické dějepравě má plně dosáhnouti toho cíle, kterýž vytknut jest vyššímu stupni.

Druhý rok učí se mravouce. Pravdy mravoučné hlouběji se odůvodňují a pokud třeba obhajují; pravdy věroučné prostě se opakují.

Liturgický material obou těchto škol rozvádí se tolik, aby žáci o církevním roku, o místech, rouchách i nádobách bohoslužebných dobře seznali, s čím se setkávají při službách Božích, a nad to i čelnější obřady mše svaté a církevních pobožností, prvních pěti svátostí, obecné obřady svátostin, význam těch žehnání a svěcení aspoň, které v katechismu jsou jmenovány.

K biblické dějepřavě přiblíží se ve směru pro vyšší stupeň naznačeném; většinu příběhů biblických mají žáci uměti dopodrobna vypravovati.

Třetí rok učí o b r a z ů m z dějin církevních se zřetelem na vlast. Věrouka a mravouka opakují se příležitostně.

Ku snadnějšímu orientování naznačují se za předměty: Působení sv. apoštolů Petra a Pavla; církev v Palestině, Malé Asii a v Řecku; obecný obraz o pronásledování za císařů římských; císař Konstantin; sv. Benedikt; obrácení národů německých zvláště působením sv. Boniface; sv. Cyrill a Method; Bořivoj a sv. Ludmila; sv. Václav; biskupství v Čechách; sv. Vojtěch; křesťanství v Polsku, v Uhřích, u Jihoslovanů a na Rusi. Některé řehole, zvláště Dominikáni a Františkáni, školy klášterní, biskupské a farní; sv. Prokop; arcibiskupství v Praze; obraz bouří husitských; spory utrakvistické; obraz bouří protestantských; Jesuité; návrat Čech do církve katolické. — Aby žáci doma opakovati mohli, k tomu jim poslouží stručný dějepis od Macka a jiný od Tippmanna.

Ani tato třída nezanedbává biblické dějpravy, ale pečuje o zachování a utvrzení nabytých již vědomostí způsobem naznačeným při druhém roku školy měšťanské.

Za velmi důležitý prostředek náboženského a mravného vzdělávání mládeže na školách měšťanských pokládají se exhorty na každou neděli aneb místo některé neděle na svátek do téhodne padající, když povahou a významem obzvláště příhodný jest k užitečnému poučení. Exhortami na perikopách evangelních neb epištolních spoléhajícími a dobře pro myšlenými mají katechetové zvláště na smyšlení a na čelné ctnosti křesťanské ukazovati, mravný cit

a křesťanskou opravdovost budit. před plachostí a lehkomyšlností, před nebezpečími hříchu a příležitostmi k němu vystříhati způsobem opatrným a vážným, slovy otcovskými i nadšenými, láskou ku křesťanské mládeži a kněžskou péčí o její časné a věčné blaho.

Sapienti sat!

Co by se zde onde mělo přidati nebo vynechati, zaměnití, o tom dávají poučení speciální osnovy jednotlivých diecézí.

Normálná osnova

pro školy obecné rozvržena na čtvero lhůtních období

zření majíc

**k podrobné osnově katolického učení náboženského
vydané nejdůst. kníž. arcib. konsistoří Pražskou
r. 1888.**

Třída I.

Lhůta

I.

Dělání kříže — modlitba školní.

Stvoření světa — neděle, den odpočinku od práce.

Stvoření andělů — pád některých — dobří a zlí — andělé strážní (modlitbička).

Stvoření prvních lidí — ráj — přikázání.

První hřích, jeho následky — zaslíbení Vykupitele.

Zvěstování narození Janova a zvěstování narození Páně (Advent).

Navštívení P. Marie (Zdrávas — Anděl Páně) bez modlitby závěrné.

Narození Janovo a Narození Páně (vánoce, jesličky).

Pastýřové u jeslí — obětování v chrámě (hromnice).

L h ů t a

II.

Příchod mudrců — útěk do Egypta a návrat.
Dvanáctiletý Ježíš v chrámě (vzor pobožnosti).
Křest Páně (Nejsv. Trojice).

Úřad učitelský — povolání apoštolů.

Některá podobenství: Bohatec a Lazar; o koukoli mezi pšenicí; o milosrdném Samaritánu; o nemilosrdném služebníku.

Modlitba: Otčenáš!

Zázraky Kristovy: v Káně galilejské; nasycení 5000; zahrnutí ryb; vzkříšení dcery Jairovy, mládence Naimského a Lazara.

Ježíš, přítel dítek.

L h ů t a

III.

Nepřátelé Ježíšovi — kteří? proč?

Slavný vjezd do Jerusalema.

Poslední večeře (zelený čtvrtek).

Pán Ježíš na hoře Olivetské — před Annášem a Kaifášem.

Petrovo zapření — Jidášovo zoufání.

Pán Ježíš před Pilátem a Herodesem.

Bičován — korunován — na smrt vydán. Nese kříž — klesá — ukřižován.

Umřel, pohřben jest. Veliký Pátek.

L h ů t a

IV.

Vstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých. — Velikonoce.

Kristus se ukázal (zjevoval): ženám, Petrovi, dvěma učedníkům.

Čtyřicátého dne vstoupil na nebesa a po 10 dnech seslal Ducha sv. (svátky).

Kázání Petrovo — křest — počátek církve Páně.

První křesťané vyznávali se ze hříchů (svátost pokání) a přijímali Tělo Páně (svátost oltářní).

Apoštolé volili si pomocníky (jahny, a ustanovovali nástupce).

Třída II.

L h ů t a

I.

Stvoření světa (Bůh je věčný, všemohoucí, sobota, neděle).

Stvoření andělů — pád některých (hřích pýchy), dobří a zlí andělé — andělé strážní (modlitbička a svátek andělů strážných).

Stvoření člověka — ráj (Bůh je nejvyšší dobrotivý).

Příkázání — přestoupení (Bůh všudypřítomen, vševědoucí, nejvyšší svatý a spravedlivý).

Následky hříchu prvotního — dědičného — (svátek 8. prosince).

Zaslíbení Vykupitele (Bůh nejvyšší milosrdný).

Kain a Abel (závist — hněv, vražda, zoufalství).

Potopa světa (Bůh je nejvyšší spravedlivý).

Noemova oběť — Chám.

Stavění věže babylonské — modloslužebnost.

Povolání Abrahama, jeho mírumilovnost a nezištnost.

Melchisedech.

Abrahamova pohostinnost.

Zkáza Sodomy a Gomorrhhy — žena Lotova.

Narození a obětování Isáka.

Eliezer a Rebeka.

Esau a Jakub (otcovské požehnání).

Jakub na útěku a u Labana.

Jakubův návrat a smíření se s Esauem.

Opakování z I. třídy z dějin Nového Zákona s doplňky.

L h ů t a

II.

Josef do cizí země prodán.

Josef v domě Putifarově a v žaláři.

Josefovo povýšení.

Cesta bratrů Josefových do Egypta.

Josefův stříbrný koflík (VII. přikázání Boží).

Josef dává se poznati bratrům.

Cesta Jakubova do Egypta a jeho poslední slova.

Narození Mojžíšovo — útěk — hořící keř —
zázraky v Egyptě.

Beránek velikonoční — odchod z Egypta a přechod
Rudým mořem.

Zázraky na poušti.

Desatero přikázání na Sinai. (Stručný výklad
desatera).

Zlaté tele (modlářství).

Svatostánek — oběti — osoby bohoslužebné a
svátky židovské.

Vyzvědači.

Mojžíšova pochybnost.

Měděný had na poušti (Kristus na kříži).

Poslední řeči Mojžíšovy a jeho smrt.

Opakování učiva z dějin Nového Zákona probraného
v I. třídě s některými doplňky.

L h ů t a

III.

Příchod do země zaslíbené.
Vzbuzení soudců. Ruth.
Samuel a Heli.
Zřízení království. Saul.
David na krále pomazán.
Davidův boj s Goliášem.
Nenávist Saulova k Davidovi.
Davidova šlechetná mysl.
Saulova smrt.
Davidova péče o služby Boží.
Absolonova vzpoura i pokuta.
Šalomounova modlitba a moudrost.
Stavění a posvěcení chrámu Jerusalemského.
Rozdělení říše.
Vzbuzení proroků. Eliáš.
Achabův a Jezabelin hřích i trest.
Prorok Eliseus.
Prorok Jonáš.
Ze třídy I. buď opakováno utrpení Páně.

L h ů t a

IV.

Zkáza říše israelské. Tobiáš v zajetí assyrském.
Cesta mladého Tobiáše do Rages a návrat jeho.
Vyvrácení říše judské.
Daniel v zajetí babylonském.
Tři mládenci v peci ohnivé.
Král Baltazar a modla Bál.
Daniel v jámě lví.
Návrat ze zajetí babylonského . . . stručně.

Esther. Eleazar.

Mučednická smrt sedmera bratří.

Juda Makabejský.

Případný přechod do doby Nového Zákona.

K dějinám novozákonním přidej články: vyčištění chrámu. — Malomocný. — Služebník setníkův. — Člověk 38 let nemocný — bouře na moři — stětí sv. Jana. Kristus přislubuje Petrovi nejvyšší moc. Proměnění Páně. Dobrý pastýř. — Marnotratný syn (krátce). Deset malomocných. — Fariseus a publikán. Zacheus. — P. Ježíš odevzdává Petrovi nejvyšší úřad. — Rozeslání apoštolů. — Volba apoštola Matěje — sv. Štěpán — Šavlovo obrácení na víru.

Rekapitulace.

Třída III.

L h ů t a

I.

I.	}	článek víry dle katechismu.
II.		
III.		
IV.		
V.		
VI.		
VII.		
VIII.		

Rekapitulace.

L h ů t a

II.

IX. }
X. }
XI. }
XII. } článek víry ;

pak o křtu,
pokání,
sv. oltářní,
mši sv.,
posl. pomazání. } stručně.

Rekapitulace.

L h ů t a

III.

Vývoj pojmu svátosti, kolik jich je, načež staň se zmínka o svěcení kněžstva a svátosti manželství.

Po té I. }
II. }
III. }
IV. }
V. }
VI. }
VII. }
VIII. }
IX. }
X. } příkázání Boží.

Rekapitulace.

Lhůta

IV.

Přikázání církevní;
o hříchu;
o křest. spravedlnosti a
o modlitbě.

Načež rekapitulace dle lhůtních období všeho učiva.

Třída IV.

Lhůta

I.

Úvod katechismu.
Apoštolské vyznání víry.

I.	}	článek víry buď od loňska opakován a látka přiměřeně rozšiřována.
II.		
III.		
IV.		
V.		
VI.		
VII.		
VIII.		
IX.		
X.		
XI.		
XII.		

L h ů t a

II.

O svátostech vůbec;

pak o sv. křtu,

biřmování,

nejřv. sv. oltářní } důkladně,
mři řv. }

řv. přijímání } důkladně,
pokání }

posl. pomazání,

křířová cesta.

L h ů t a

III.

řvěcení kněřřřva,

řvátost manželřřví.

I.	}	přikázání Boří.
II.		
III.		
IV.		
V.		
VI.		
VII.		
VIII.		
IX.		
X.		

Lhůta

IV.

Přikázání církevní.

Hřích.

Dobré skutky.

Ctnost.

Modlitba vůbec.

Modlitba Páně.

Zdrávas Maria.

Anděl Páně.

Růženec.

Litanie atd.

Rekapitulace.

Třída V.

Liturgika od Špachty nebo od Macka.

Lhůta

I.

Liturg. { 1. osoby,
2. roucha a jejich barvy,
3. místa,
4. nářadí.

5. posvátné doby: rok církevní a jeho rozdělení.

α) doba vánoční — advent (opakuj 1. čl. víry).
vánoce — jména Ježíš (opakuj 2. a 3. článek víry).

β) doba velikonoční: předpostí, popeleční středa, neděle postní (režná, suchá, kýchavná,

družebná, smrtelná, květná) zelený čtvrtek, velký pátek, bílá sobota.

Hod Boží velikonoční — bílá neděle — křížové dni. Na nebevstoupení Páně. (Opakuj 4., 5., 6. a 7. čl. víry).

L h ů t a

II.

c) doba s v a t o d u š n í.

Nejsv. Trojice, Božího Těla (opakuj 8., 9. a 10. čl. víry a přikázání církevní.)

d) svátky m a r i a n s k é.

e) svátky svatých a světic Božích zasvěcené pro celou církev.

f) svátky zemských patronů.

6. b o h o s l u ž e b n é ú k o n y a) s v á t o s t i.

α) opakuj o svátostech vůbec a o křtu, načež β) obřady sv. k ř t u — opak. o biřmování

a pak γ) obřady sv. b i ř m o v á n í — opakuj o hříchu, desateru přikázání Božích a o pokání

a po té δ) obřady sv. pokání.

L h ů t a

III.

Opakuj o nejsv. svátosti oltářní a o mši sv., načež prober ε) o b ř a d y m š e s v.

Rekapituluj o sv. přijímání, pak

η) o b ř a d y s v. p ř i j í m á n í a

podobně ζ) obřady posl. p o m a z á n í,
ς) s v ě c e n í k n ě ž s t v a,
ι) svátosti m a n ž e l s t v í.

Lhůta

IV.

- b) s v ě c e n i n y: svěcení kostela, oltáře, zvonů,
vody křestní, žehnání vody ku kropení, mrtvoly
(opakuj 11. a 12. článek víry),
žehnání matky po porodu (úvod);
žehnání novosvěcencovo;
korunovace papeže a panovníka.
- c) c í r k e v n í p o b o ž n o s t i: litanie, růženec,
Anděl Páně, processí, pouti, křížová cesta, 40ho-
dinná pobožnost.

Rekapitulace.

Rozvrh látky náboženské na 42 týdny pro školy venkovské. *)

I.

Stvoření světa v 6 dnech; sedmý den posvěcen.
Bůh jest věčný, všemohoucí; Stvořitel — tvor,
den všední — neděle.

První článek víry: O Bohu jediném. Nejsvětější
Trojice.

O roce církevním; rozdělení svátků a slavností.

II.

Andělé a pád některých.

Bůh jest nejvyšší svatý a spravedlivý.

Prozřetelnost Boží.

Povýšení sv. kříže. Sv. Ludmila 16./9. Sv. Vá-
clav 28/9.

III.

Stvoření člověka — ráj. Člověk — tělo a duše.
Bůh jest nejvyšší dobrotivý.

*) Při tomto rozvrhu mám na zřeteli školy jedno-, dvou-, troj- a čtyřtřídní a to tak, že ku př. ve škole jednotřídní započne katecheta s nejmenšími (oddělením I), vykládá jim; látku vyloženou zopakuje s II. a I. odděl., k tomu naváže článek katechismový pro III. a IV. a V. odděl. a liturgiku probírá s VI. oddělením.

Stav prvních lidí; dary přirozené a nadpřirozené.
Slavnost sv. Růžence (první neděli v říjnu). Rů-
ženec (historický vývoj).

IV.

První přikázání v ráji a přestoupení jeho.
Bůh jest nejsvětější, všudypřítomný, vševědoucí.
O hříchu vůbec, jeho ohavnosti (lež).
Bohoslužba veřejná. Chrám a jeho úprava.

V.

Vyhnání z ráje.
Bůh jest nejvyšš spravedlivý.
Následky hříchu prvotného pro duši a pro tělo
prvních lidí a pro nás. — Hřích dědičný.
Slavnost posvěcení chrámu Páně. (Třetí neděli
v říjnu.)

VI.

Zaslíbení Vykupitele.
Bůh jest nejvyšš milosrdný.
Nejdůležitější Messianská proroctví a Messianské
obrazy. Druhý článek víry.
Slavnost všech svatých 1./11. a památka všech
věrných dušiček.

VII.

Zvěstování Panně Marii a Navštívení Alžběty.
Druhý článek víry.
Pozdravení andělské: Zdravas Maria . . . „Anděl
Páně“ bez modlitby závěrečné.
Rozdělení roku církevního na 3 hlavní doby.
Advent. Neposkvrněné Početí bl. Panny Marie.

VIII.

Narození Janovo. Narození Páně.

Bůh jest v slibech věrný.

Třetí článek víry.

Suché dni (Quatember). Štědrý večer 24./12.,
jesličky, vánoční stromek — půlnoční mše sv., svátky
vánoční.

IX.

Pastýřové u jeslí. Obřezání Páně.

Která proroctví splnila se, když Pán Ježíš se
narodil? — (z Panny, z rodu Davidova, v Betlémě.)

Ježíš Kristus jest *a)* jednorozený Syn Boží,
b) pravý Bůh, *c)* Pán náš.

Rok církevní a občanský. Obřezání Páně. Jméno
křestní.

X.

Obětování Pána Ježíše v chrámě. Mudrci od
východu.

I my byli obětováni Bohu (při úvodě)! či jsme tedy?

Simeon a Anna. Úcta ku stáří. Co my dáme
Ježíškovi? Srdce čisté, zbožné a zapírající sebe.

Slavnost sv. tří králů; jich jména. Hromnice.
Sedmero bolestí Panny Marie.

XI.

Útěk do Egypta a návrat do Nazareta.

Opakuj o prozřetelnosti Boží.

Opakuj o andělech strážných a o hříchu. Hněv —
hřích hlavní, vražda . . .

Slavnost sv. Štěpána. Sv. Jan, evangelista. Mla-
ďátek 28/12.

XII.

Dvanáctiletý Ježíš ve chrámě.

Návštěva kostela a školy a jak si tam vede
dítě křesťanské.

Čtvrté přikázání Boží.

Neděle po zjevení Páně. Požehnání svato-Bla-
žejské 3./2.

XIII.

Pokřtění a pokušení Ježíšovo.

Jeden jest Bůh, ale ve třech osobách. Nejsvě-
tější Trojice.

Třetí přikázání církevní a nejpřednější dobří
skutkové.

Předpostí. Barva rouch bohoslužebných.

XIV.

První učení Ježíšovi. Vyvolení apoštolů.

Devátý článek víry. Známky pravé církve.

Jména 12 apoštolů. Kdo jsou jich nástupcové?
Kdo nástupcem sv. Petra? Hierarchické zřízení církve.

Popelec. Neděle postní.

XV.

Ježíšův první zázrak v Káně.

Zázraky Pána Ježíše na přírodě.

O svátosti manželství. Ruth. Sára.

Nádoby bohoslužebné. Litanie loretská.

XVI.

Vyčistění chrámu.

Obcování svatých.

Opakuj: Jak dlužno chovati se ve chrámu Páně.
Hlavní částky mše sv.
Zevnější i vnitřní úprava svatyně.

XVII.

Zázračné zahrnutí ryb.
Desátý článek víry: Odpuštění hříchů.
Loď Petrova = církev Páně. Co je církev? Koli-
kerý úřad svěřil Kristus apoštolům?
Stručný zeměpis Palestiny.

XVIII.

Podobenství o bohatci a Lazaru.
Poslední věci člověka: smrt, soud, nebe, peklo.
O nebi a o pekle; blaženost a muka.
Neděle květná a pašiový týden.

XIX.

Mládenec Naimský.
Jedenáctý článek víry: Těla vzkříšení.
Zázraky Pána Ježíše na mrtvých.
Obřady křesťanského pohřbu.

XX.

Podobenství o koukolu mezi pšenicí.
Poslední soud.
Kdo dostanou se do nebe? Kdo do pekla? V čem
záleží blaženost nebeská? V čem muka?
Svátky velikonoční.

XXI.

Pán Ježíš učí modliti se.
Stručný výklad Otčenáše.

O modlitbě vůbec, proč se máme modlití, na kolikery úmysl? Jak? kdy? kde? za koho?
O růženci (výklad).

XXII.

Nasycení pěti tisíc mužů.
Přislíbení nejsv. svátosti oltářní.
O sv. přijímání; příprava duše i těla.
Obřady sv. přijímání.

XXIII.

Poslední večeře Páně a umývání nohou.
Ustanovení nejsv. svátosti Oltářní.
Co a jak činiti při sv. přijímání.
Průvod o květné neděli. Obřady Zeleného čtvrtku (stručně).

XXIV.

Kristus na hoře Olivetské — zrada Jidášova — zapření Petrovo.

Čtvrtý článek víry: Trpěl pod Pontským Pilátem . . .

Nehodné přijímání. Co jest přetvářka? Přísaha?
Temné neboli žalostivé hodinky. Růženec bolestný.

XXV.

Ježíš před Pilátem a Herodesem. Bičování, korunování Páně.

Co jest každému křesťanu nevyhnutelně třeba věděti a věřiti?

Křivá žaloba, křivé svědectví, pomluva. Lež zlo-
myslná. (8. přikázání Boží.)

Obřady na Veliký Pátek,

XXVI.

Ukřižování, smrt a pohřeb Páně.
Předobrazy Pána Ježíše: Abel, Isák, měděný
had na poušti.
Pozdvihování při mši sv. Předpeklí.
Křížová cesta. Boží hrob. Bílá sobota. (Obřady
toho dne stručně).

XXVII.

Ježíšovo z mrtvých vstání.
Pátý a jedenáctý článek víry.
Proč Kristus vstal z mrtvých?
Obřady na hod Boží velikonoční — paškál —
trojkrutec — kraslice.

XXVIII.

Ježíš zjevuje se Marii Magdaleně, Petrovi a
učedníkům jdoucím do Emaus.
S kým jest nám obcovati? Řeči a rozhovory naše.
Sv. přijímání pod jednou způsobou.
Neděle povelikonoční.

XXIX.

Ježíš zjevuje se apoštolům při zavřených dveřích.
Ustanovení svátosti pokání.
Vlastnosti víry. Nevěra, pochybování u víře.
Processí o křížových dnech.

XXX.

Kristus vstoupil na nebesa.
Šestý článek víry. Proč vstoupil Ježíš na nebesa?

Písmo sv., tradice a neomylnost církve.

Co se děje ve svátek na nebevstoupení Páně.
Rekapitulace doby velikonoční.

XXXI.

Seslání Ducha sv.

Osmý článek víry.

O svátosti biřmování.

Svátky svatodušní — barva rouch. Missie. Rů-
ženec slavný.

XXXII.

Uzdravení chromého od narození — Petr a Jan
před vysokou radou.

Prvenství (primát) v církvi.

Vyznání víry — povinnosti k vrchnostem.

Svátek nejsv. Trojice — význam sv. kříže.

XXXIII.

Ananiáš a Safira.

O lásce blíženské a její vlastnostech.

Lež a její hanebnost i druhy.

Slavnost Božího Těla.

XXXIV.

Apoštolé v žaláři — Rada Gamalielova.

Osmero blahoslavenství.

Čtvero základních ctností.

Neděle po sv. Duchu.

XXXV.

Vyvolení jahnů — sv. Štěpán, prvomučedník.

Sedmero darů Ducha sv.

Devatero cizích hříchů (Šavel hlídal šaty); čtvero hříchů do nebe volajících.

Čtvero nižších svěcení a svěcení na jahna.

XXXVI.

Filip v Samaří a komorník královny mouřenínské.
O křtu sv.

Kdo jest jediným oprávněným vykladačem písma sv.? — které bible smejí katolíci užívat?

Obřady sv. křtu.

XXXVII.

Šavlovo na víru obrácení.

O milosti Boží.

Nejhlavnější dobří skutkové. Modlitba za hříšníky.

Svátky marianské. Životopis sv. Pavla.

XXXVIII.

Apoštolská cesta sv. Petra.

Skutky tělesného a duch. milosrdenství.

Sedmero hlavních ctností (horlivost — štědrota).

Životopis sv. Petra.

XXXIX.

Obrácení pohana Kornelia.

Křest dospělých a křest dítek.

Rozdíl mezi kněžími a biskupy.

Stručné obřady svěcení na kněžství.

XL.

Petr v žaláři.

O modlitbě vůbec a společné zvlášť.

O zemských patronech.

Slavnost andělů strážných. (První neděli v září.)

XLI.

Apoštolé mazali nemocné sv. olejem.
O posledním pomazání.
Obřady posledního pomazání.
Mše katechumenů.

XLII.

Církevní sněm v Jerusalemě.
Kterak prohlašuje církev neomylné učení své?
Sněmy církevní.
Zřízení biskupství v Čechách a na Moravě (stručně).
Mše sv. věřících.

IV.

Náboženské učebnice.

Náboženské učebnice,

jež vys. cí. kr. ministerstvem kultu a vyučování
obecně jsou připuštěny na školách obecných,
měšťanských a středních.

M a l ý k a t e c h i s m u s. C. k. knihosklad. Cena
brož. 6 kr.

V ý t a h z v e l k é h o k a t e c h i s m u. Vídeň.
Knihosklad. Váz. 18 kr.

V e l i k ý k a t e c h i s m u s s o t á z k a m i a o d p o v ě d ě m i.
Vídeň. Knihosklad. Váz. 28 kr.

V e l k ý k a t e c h i s m u s. Praha. C. k. knihosklad.
25 kr.

V e l k ý k a t e c h i s m u s s o t á z k a m i a o d p o v ě d ě m i.
Cena 30 kr.

K a t e c h i s m u s č i l i V ý k l a d n á b o ŷ e n s t v í k a t o l i -
c k é h o. Praha. Knihosklad. Cena 24 kr.

P r v n í k a t e c h i s m u s n á b o ŷ e n s t v í k a t o -
l i c k é h o pro školy obecné. Sepsal *A. Skočdo-*
pole. Praha. Knihosklad. Cena 13 kr.

D r u h ý k a t e c h i s m u s n á b o ŷ e n s t v í k a t o -
l i c k é h o pro školy obecné. Sepsal *A. Skočdo-*
pole. Praha. Knihosklad. Cena 26 kr.

P e r i k o p y č i l i Ř e č i, E p i š t o l y a E v a n g e l i a. Kniho-
sklad Praha. Váz. 35 kr.

D r a. J. S c h u s t e r a - S r d í n k a: Biblický dějepis
starého i nového zákona pro školy obecné. Praha.
Knihosklad. Cena 50 kr.

Fischer-Poimon, Obřady katolické církve. Vyd. V. 1879., vyd. VI. 1883. Olomouc. Grosse. Cena 48 kr.

Špachta Dominik Dr., Stručná katolická liturgika. Vyd. V. opravené. Praha 1887. Urbánek. Váz. 35 kr.

Tippmann Karel, Stručný dějepis církevní pro školu i dům. Vyd. II. opravené. Praha 1879. Urbánek. 30 kr.

Schválení jednotlivých učebnic náboženských dle ministerialního věstníku od r. 1869.—1892.

A) Učebnice pro školy obecné.

Doležal J., Katechismus s biblickou dějepravou. Olomouc. 1872. Hölzel. Cena 40 kr.

Vyn. minist. ze dne 18. června 1873, č. 6004 zní: „Diese Schrift wird mit Zustimmung des f. e. Ordinariats von Olmütz als ein zur Anschaffung für Volksschullehrer-Bibliotheken geeignetes Hilfsbuch bezeichnet.“

— *Katechismus čili Výklad katolického náboženství pro národní školy.* Praha 1876. Nákladem k. a. konsistoře. Cena výtisku 25 kr.

Schválen minist. sub 11. února 1877, č. 15162. pro pražskou arcidioecési, eventuálně pro ostatní dioecése české za souhlasu ostatních Ordinariatů za učebnici v obecných školách od III. třídy počínaje.

Skočdōpole Antonín, Malý katechismus náboženství katolického pro školy obecné. Jindřichův Hradec 1873. Nákladem vlastním. Cena váz. 16 kr.

— *Katechismus náboženství katolického pro školy obecné.* Jindřichův Hradec. Nákladem vlastním. Cena váz. 32 kr.

Oba schvál. minist. pro dioecési budějovickou dne 11. února 1877 čís. 15162.

Špachta Dom. Dr. **Stručná katolická liturgika**. III. opravené vydání. Praha 1880. Urbánek. Cena 30 kr.

Ve školách obecných a měšťanských Pražské dioecése sub 11. března 1880. č. 1600. IV. vyd. 1883. Cena 30 kr. min. vyn. ze dne 12. února 1883. č. 22074. Vydání V. Praha 1887. schváleno v pražské arcidioecési a obecně připuštěno sub 22. února 1887, č. 25542.

Hölzlovy **Biblické obrazy kolorované** připouštějí se do škol vyn. z 18. března 1876, č. 3794.

B) Učebnice pro školy měšťanské.

Fischer-Poimon, **Obřady katolické církve**. II. vyd. Olomouc 1874. Grosse. Cena 36 kr.

Schvál. 17. srpna 1875 č. 397. a 25. srpna 1875 č. 2317. — IV. vyd. 1883. váz. 48 kr. — Min. 28. února 1883. č. 2729.

Macek Václav, **Krátké poučení o katolických obřadech**. Praha. (J. Zeman a spol.) Cena 25 kr.

Schvál. minist. pro Budějovickou dioecési ze dne 4. října 1884, č. 16916. II. vyd. Praha 1881. obecně 20./11. 1889. č. 11406.

Macek Václav, **Krátký dějepis katolické církve**. Praha 1883. (J. Zeman a spol.) Cena váz. 30 kr.

Schvál. min. pro Budějovickou dioecési sub 4. října 1884, č. 16916. Nejnověji i v arcidioecési Pražské obecně zaveden. Minist. 22./2. 1889. č. 541.

Špachta Dom., **Stručná katolická liturgika**. III. vyd. Praha 1880. Urbánek. Cena brož. 30 kr.

Připuštěna v pražské arcidioecési na školách obecných a měšťanských. Vyd. V. opravené z r. 1887. Cena 35 kr. váz. — Min. vyn. 11. března 1880, č. 1600.

Tippmann Karel, Stručný dějepis církevní. Praha 1875. Urbánek. Cena 30 kr.

Minist. schválení ze dne 5. července 1878, č. 8230 pro arcidioecési olomuckou, která dala církevní schválení pro ústavy učitelů a učitelek. První vydání vyšlo beze jména spisovatelova. Druhé vydání (Praha 1879) opravené schvál. minist. sub 11. března 1879, č. 789 a sub 20. čer. 1884, č. 12716 v témž rozsahu jako první; mimo to pro dioecési Kralohradeckou. Třetí vydání schváleno biskupskými ordinariaty v Hradci, Budějovicích a v Brně pro školy měšťanské. Minist. výnos ze dne 5. srpna 1885. č. 12193.

C) Učebnice pro školy střední.

a) Učebnice pro třídu první, eventuelně i pro druhou.

Ctibor Josef, Katolické učení o víře a o zá-
konech mravů pro gymnasia a školy realné.
Druhé vydání, díl I. Praha 1871. Kober. Cena
1 zl. brožirov.

Min. schvál. pro střední školy v dioecési budějovické sub 1. července 1876, č. 10399. z r. 1880. —
Třetí vydání. Praha 1883. Kober. Cena 50 kr.

Fischer-Vinklár, Učebná kniha katolického
náboženství pro nižší třídy škol středních.
Praha 1884. Urbánek. Cena 80 kr. Vydání III.

Schvál. 17. srpna 1875, č. 397. — VI. vydání
připuštěno minist. vynes. ze dne 26. srpna 1880,
č. 13057.

Hulakovský J. E., Učení katolického náboženství. II. Praha 1874. Urbánek. 56 kr.

Schv. 17. srpna 1875, č. 597. — Vydání III. Praha 1879. Urbánek. Cena 60 kr. — Schváleno pro dioecési Budějovickou a Kralohradeckou sub 17. června 1879 č. 8304.

Kyselka Jos., Učebnice katolického náboženství pro první třídu škol středních. Praha 1887. Urbánek. Cena váz. 60 kr. Vyd. II. 1893.

Obecně připuštěna min. výnosem ze dne 6. července 1887, č. 10442. Pro realky schvál. min. ze dne 9. prosince 1887. č. 24513. Nyní II. vyd.

Laužecký Josef, Katolický katechismus ku potřebě školní i domácí. Praha 1883. Rohlíček & Sievers. Cena 58 kr. váz.

Min. schvál. pro I. a II. třídu realní po daném schválení toho kterého Ordinariatu de dato 15. září 1882, č. 15435. (Nejnověji z učebnic pro realky byl vypuštěn.)

Šťastný Vladimír, Učení katolického náboženství pro první třídu středních škol a jiné ústavy. Brno 1881. Winiker. Cena 64 kr.

Obecné schválení po předchozí approbací církevní dle výn. min. sub 24. června 1881, č. 9159. Nyní II. vyd.

b) Liturgiky.

Ctibor J., Liturgika pro gymnasia a školy realné. Vyd. II. Praha 1872. Kober 80 kr.

Schv. 17. srpna 1875, č. 397. Vydání III. Praha 1880. Kober. Cena 82 kr. — Minist. schvál. sub 8. března 1880, č. 3080. — Vydání IV. Praha 1885. Cena 60 kr. Vyn. minist. ze dne 6. května 1885, č. 7487.

Hrudička Alois, Liturgika pro střední školy. Brno 1884. Knihťiskárna benediktinská. Cena 70 kr.

Min. v ý n. obecně př i p u š t ě n a sub. 28. kvě t n a 1884, č. 10.000.

Konrád Karel, Liturgika či náuka o bohoslužbě církve katolické pro nižší třídy středních škol. III. vydání opravené. Tábor 1885. Jan a K. Nedvídek. Cena 60 kr.

Obecná approbace po církevním schválení. Výnos min. 21. kvě t n a 1885, 8246.

c) Dějiny zjevení Božího.

Hulakovský Jan E., Stručný dějepis zjevení Božího. Díl I. Starý zákon. 2. vydání. Praha 1881. Urbánek. Cena 80 kr.

Obecně př i p u š t ě n o v dioecésích: Pražské, Budějovické a Kralohradecké. Minist. schvál. sub. 18. října 1880, č. 16219.

Hulakovský, Díl II. Nový zákon. II. vydání. Praha 1883. Urbánek. Cena 1 zl.

Př i p u š t ě n a v dioecési Pražské, Budějovické a Kralohradecké min. v ý n. ze dne 20. srpna 1883, č. 15219.

Ježek-Bedroš, Dějepis zjevení Božího ve starém i novém zákoně. Pro III. třídu škol realních. V Praze 1889. Knihkupectví Cyrillo-Method.

Schvál. k. a. konsistoří Pražskou dne 11. měsíce července 1888 č. 5821, konsistoří Budějovickou dne 2. února 1889 č. 914, konsistoří kralohradeckou dne 7. února 1889 č. 1070 a c. k. ministerstvem kultu i vyučování dne 14. kvě t n a 1889 č. 9135. Cena váz. 1 zl. 20 kr.

Procházka M., Dějiny zjevení Božího ve starém zákoně. II. vyd. Praha 1873. Kober. 1 zl. 40 kr.

Schvál 17. srpna 1875, č. 397. Vydání III. nezměněné. Praha 1880. Kober. Cena 1 zl. 40 kr. —

Minist. výnos ze dne 22. listopadu 1880, č. 18679. Vydání IV. Praha 1886. Vynes. min. 20. listopadu 1886, č. 21036.

Procházka M., Dějiny zjevení Božího v novém zákoně. II. vyd. Praha 1874. Kober. 1 zl. 40 kr. Vydání III. nezměněné z r. 1881.

Schvál. min. ze dne 6. října 1882, č. 16377.

d) Základní nábož. nauka.

Procházka M., Základní náboženská nauka v církvi katolické. Budějovice 1874. Snopek. Cena 1 zl.

Schvál. 17. srpna 1875 č. 397. Vydání II. pro střední školy v Budějovicku sub. 29. ledna 1877, č. 1076. Vydání III. 1886 schvál. minist. ze dne 9. září 1886, č. 17653.

Procházka Jan Dr., Základná nauka náboženství katolického pro V. třídu středních škol. Mladá Boleslav. Vačlena. 1890. Cena 1 zl. neváz.

Schvál. bisk. Ordinariatem v Litoměřicích dne 14. února 1889, č. 850. Všeobecně je připuštěna.

e) Apologetika.

Čermák Josef, Důkaz i obrana náboženství katolického. Pro vyšší třídy škol středních i pro vzdělávací ústavy učitelské.

Schvál. bisk. konsistoří v Hradci Králové ze dne 13. srpna 1874, č. 4722 a vynes. minist. ze dne 16. prosince 1880, č. 30730. Praha. Cyrillo Method. knihtiskárna. Nákladem vlastním. Druhé nezměněné vydání z r. 1882. Cena 1 zl.

Frind-Střebský, Katolická apologetika čili Obrana katol. náboženství.

Schvál. k. a. konsistoří Pražskou dne 17. května 1867, č. 4093 a b. konsistoří Kralohradeckou dne 31. května 1867, č. 4228. Druhé opravené vydání z r. 1874. Cena 1 zl. 20 kr. V Praze, Kober *Wappler - Schoenbeck - Honejsek*, **A p o l o g e t i k a**. V Olomouci 1876, díl I. 80 kr. Hölzel.
Min. schv. de dato 31. července 1883. pro realku Pražskou. Již se jí neužívá.

f) V ě r o u k a.

Guggenberger Val., **K a t o l i c k á v ě r o u k a** pro třídy gymn. Rychnov 1885. 1 zl. váz Rathauský.
Schvál. bisk. konsistoří Kralohradeckou dne 27. listopadu 1884, č. 5174.
Martin-Hakl, **K a t o l i c k á v ě r o u k a**. Praha 1865. Kober. Cena 1 zl. 12 kr.
Schvál. 17. srpna 1875, č. 397. Třetí opravené vydání r. 1879. Kober. Praha. Cena 1 zl. 12 kr. Schvál. minist. sub 26. listopadu 1879, č. 18122.
Procházka Mat., **K a t o l i c k á v ě r o u k a** pro vyšší školy střední a vzdělanější obecnost vůbec. Budějovice 1876. Snopek. Cena 1 zl. 08 kr.
Schvál. minist. pro vyšší školy střední v buděj. diecési sub 7. července 1876, č. 10840.

g) M r a v o u k a.

Guggenberger Val., **K a t o l i c k á m r a v o u k a** pro sedmou třídu gymnasiální. Praha 1884. Otto. Cena váz. 90 kr.
Připuštěna min. výn. ze dne 21. října 1884, č. 19621.
Martin-Hakl, **K a t o l i c k á m r a v o u k a**. II. vyd. Praha 1880. A. Storch syn. Cena 1 zl.

Minist. schvál. pro arcidioecési Pražskou a Olomouckou sub. 15. ledna 1881, č. 500.

Martin-Procházka. K a t o l i c k á m r a v o v ě d a.
II. vyd. Praha 1874. Kober. Cena 1 zl. 40 kr.

Schvál. 17. srpna 1875, č. 397.

Procházka Jan Dr., K a t o l i c k á m r a v o v ě d a.
pro VII. třídu gymn. Praha 1885. Tiskárna Cy-
rillo-Meth. Cena 90 kr.

Obecná approbace po dosaženém schvál. církv. Min.
vým. 12. listopadu 1885, č. 20253.

h) Církevní dějiny.

Drozd J., Církevní dějiny. Praha 1873. Mou-
rek. Cena 1 zl. 20 kr. Schv. 17. srpna 1875,
č. 397. Druhé opravené vydání má titul: „Cír-
kevní dějiny pro vyšší gymnasia a realky.“ Praha
1884. K. Bellmann. Cena 1 zl. 20 kr.

Min. vým. připuštěna obecně sub. 19. září 1884,
č. 17887.

Guggenberger Val., Dějiny církve katolické
pro střední školy. V Praze 1887. J. Otto. Cena
1 zl. 80 kr. váz.

Schváleny veled. konsistoří Kralohradeckou 30. dne
měsíce září 1886, č. 4392. Ministerstvem ze dne
28. května 1888, č. 9711.

V.

Pomůcky.

A) Exhorty

a) v řeči české.

Hakl Bohumil, Řeči Duchovní ku mládeži studující. Praha 1881. Stýblo. 1·20 zl. Svazek II. je v rukopise.

Hulakovský Jan, Promluvy duchovní k mládeži. Díl I. a II. po 1·50 kr. Cyrill. Method., díl III. 1·10 zl. Cyrill. Method.

Janků Fr., Kdo jest Ježíš Kristus. Řeči konferenční Praha. Stýblo. 40 kr. 1874.

— Svatý Augustin. Patero exhort postních. Praha. Stýblo. 1881.

Ježek J., O špatné a dobré četbě. Patero exhort. Praha. Rohlíček a Sievers 1885. 32 kr.

— Přírodopis na kazatelně. Díl I. 1889. Cyrill. Meth. Praha; díl II. 1891.

Perútka Fr., Exhorty k studujícím na vyšších školách středních. Praha 1875. Urbánek.

Blahověst přinesl řeči ku mládeži r. 1877 od Dr. *J. Marka*, r. 1879. od P. *Hlavatého* a r. 1883. a 1884. od *J. Ježka*.

Pastýř duchovní uveřejňoval a uveřejňuje řeči ku mládeži ve všech téměř ročnících; zejména poukazují na Sedmero hlavních hříchů a Čtvero základních ctností — od prcf. P. *Nedvídka* r. 1887.; O letorách od *J. Ježka* r. 1894.

Dobrou pomůckou k exhortám jsou: *O b r a n a* základních pravd křesťanských od *Václ. Kopeckého* (Němec. Brod. 1887., cena 1·50 kr.) a *Dossa Ant.*, *Myšlénky a rady katolickým křesťanům*, obzvláště jinochům na uvážanou. Přel. Dr. *Korec*. Brno (benedikt. tiskárna 1886); 2 díly za 2 zl.

b) v řeči německé.

Erdinger A., *Erbauungsreden für d. st. Jugend*. Vídeň 1862. 1·50 kr.

— *Festtagsexhorten*. Wien. 1·20 kr.

Goebel, *Exhorten*. 3 díly 9 zl. 60 kr.

Halder, *Ermahnungsreden* 1 fl. 50 kr.

Harrer F., *Erbauungsreden für studierende Jünglinge* II. díly, Řezno 1873—1874 à 3 m. 30.

Lewis J. E., *Kurze Predigten über die evangelischen Perikopen*. 2 Bände. 2 Auf. 8. 494 str. Wien. Mayer & Comp.

Kästle L., *Kanzel-Vorträge*. Schaffhausen, Hurter 2 m. 10.

Krier, *Der Beruf*, Trier 2 M.

— *Studium und Lectüre*, Trier 4 M.

— *Die Höflichkeit*, Trier 1 M. 30.

— *Geist des Convictes*, Trier 1 M.

Mach Fr., *Erbauungsreden*. 4 díly 1878—1882. à 5 m. 40. Řezno. Manz.

Mark D., *Exhorten*, 4 díly. Brixen 1886, 1888, 1889, 1890. à 3 m 60.

Oetl J., *Kurze Predigten*, Linec, Haslinger 1852. 2 m.

Peuker W., *Vorträge für die studierende Jugend*. Mohuč. 2 m. 50. 1880. *Erbauungsreden*. Innsbruck 1888. 2 m. 40.

De la Salle, *Kurze Vorträge für Lehrpersonen*. 1. M.

Sladeczek, Exegetische Erbauungsreden,
Wien, 2·10 fl.

Stempfle, Kurze Erbauungsreden. I. II. von Bill.
1 fl. 80.

Schuen J., Predigt-Entwürfe, 2 díly, Paderborn,
Schöningh 1869—1870 à 4 M. 80.

B) Exercicie pro mládež.

Anděle Boží, strážce můj od *Fr. Srdínko* v Dě-
dictví sv. Jana r. 1882. č. 69., od Dr. *Hlavatého*
v Blahověstu r. 1874., od Dr. *Sýkory* r. 1887. a
1888 a od *J. Nedvídka* r. 1891., v Pastýři duch.
r. 1886. od *J. Ježka*.

Erdinger Ant., Die sieben Worte Christi am
Kreuze. Exercicienreden für d. stud. Jugend.
Wien. Mayer & Comp.

C) Biblické katechese:

a) české.

Skočdopole ve Školníku a pak o sobě 2 sv., *Pro-
cházká Jakub*, *E. Brynych*. Jednotlivé katechese
podali v Pastýři duch. roč. I. II, VI—XI.: *Doležel*,
Dostál, *Dusil*, *Dvořák X.*, *Pakosta*, *Sýkora*, *Šícha*.

b) německé:

Fritz, *Fritzga*, *Jarisch*, *Keilmann*, *Mey*, *Ratgeb*,
Reitmayer, *Santer*, *Zennoty*.

D) Výklad biblické dějeprawy

a) český:

Tippmann v 2 dílech v Ježkově knihovně ka-
techetské č. 2.

b) n ě m e c k ý :

Erdmann, Holzhammer, Knecht, Schuster; pak Barthel, Deigendesch, Jocham, Vogl, Fachmänner im Kreise Cleve.

E) **Výklad katechismu**

a) č e s k ý :

Tomek, Skočdopole, Procházka Jakub, Pakosta v knihovně katechetské č. 3., pak M. Okáč, Schüler-Perútká, Podstránský.

b) n ě m e c k ý :

Leonhard, Deharbe, Deharbe-Wittenbrink, J. Schmitt, Löffler, Schüler, Oberer, Dreher, Möhler a 3 kněži diecése Trevírské (Trier, Paulinus-Druckerei.)

F) **Katechese katechismové.**

Hejbal, Bartoš (katechese Gruberovy) a Skočdopole. Ze starších: Chládek, Javornický, Neděle. V Pastýři duch.: Dr. Sýkora, Ježek, Dostál a j.

G) **Paedagogiky**

a) č e s k é :

Lepař, Šimek, Lindner, Šulc, Dr. Petr Durdík.

b) n ě m e c k é :

Barthel, Bürgel, Clericus, Dupanloup, Fenelon, Kehrein, Kerschbaumer, Königbauer, Ohler, Overberg, Weiss, Alban Stolz, Stöckl, Keller a j.

H) Katechetiky

a) české:

Škoda, Blanda (Pastorálka ve škole).

b) německé:

Ascherfeld, Damroth, Gruber, Hirscher, Müller, Weikum, Schoeberl.

Ch) Methodiky náboženství

a) německé:

Baier, Langer, Ohler, Profittlich.

J) Dějiny katechese

a) české:

Ježek Z dějin českého katechismu v knih.
katech. č. 10. vyjde.

b) německé:

Göbel, Probst a H. Weber.

K) Církevní rok.

Sedlák, Ron; Koneberg (das Kirchenjahr in Bildern.)

Katecheticko-pedagogické časopisy.

Magazin der Pädagogik. Spaichingen 6 mar. roč.
Katholische Schulzeitung. Donauwörth
6 marků roč.

- Schulblatt für Hessen-Nassau, Hannover
u. Westfalen. Fulda 2 zl. 40 kr.
Schulmann. Crefeld, 3 m.
Zeitschrift für Erziehung und Unter-
richt, Neuss. 3 m.
Ambrosius. Zeitschrift für die Jugendseelsorge.
Donauwörth. Auer. 3 M.
Schulfreund, Trier. 4 m.
Monatsschrift für kathol. Lehrerinnen.
Paderborn. 4 M.
Katholisches Schulblatt. Oberglogau.
Katholische Schulzeitung für Nord-
deutschland. Breslau. 5 m.
Christlich-pädagogische Blätter. Wien. 2 zl.
Katechetische Blätter. Kempten. 2·40 m.
Prediger u. Katechet. Regensburg. 5 M. 75 F.
Erziehungsfreund. Rorsbach. 4 franky.
Mittheilungen aus dem Gebiete des Volks-
schulwesens. Wehberg in Osmabrück. 4 M.
Volksschulblatt. Schwyz 4 fr.
Bulletin pédagogique. Freiburg ve Švýcařích.
4 franky.
Revue de l'enseignement chrétien. Brussel.
18 fr.
L' Educatore cattolico. Novara. 5 lír.
La Scuola italica. Řím. 10 lír.
Il Catechista Cattolico.
Przegląd pedagogiczny.
Szkoła. Lwow.
Vychovatel. Praha. 3 zl. ročně.
Katechetické Listy v Pastýři duchovním
(12 archů ročně).

VI.

Nejdůležitější

z á k o n y a n a ř í z e n í

u věcech školských,

jichž

znalost jest katechetovi potřebna.

I.

Zákonitá ustanovení,

jež týkají se vyučování náboženského na školách obecných a měšťanských.

A) V příčině nábož. vyučování a nábož. cvičení.

1. Vyučování náboženství na škole obecné i měšťanské jest předmětem povinným. Neboť

a) dle § 1. říšského zákona ze dne 14. května 1869. č. 62. jest účel škol obecných, „aby děti v mravnosti a náboženství vychovávaly.“

b) dle § 3. a § 17. téhož zákona a dle školní novely (zákon ze dne 2. května 1893. §. 3) jest náboženství předmětem učebním na škole obecné i měšťanské. (Na každé škole obecné buď alespoň těmto předmětům vyučováno, totiž: náboženství“ . . . § 3. ř. z. 14/V. 69. — „Učebné pomůcky ve školách obecných jsou: náboženství . . .“ novela § 3. — Na těchto (měšťanských) školách vyučovati se má těmto předmětům: náboženství“ . . . § 17. ř. z. ze dne 14/V. 69. ř. z. — „Učebné předměty školy měšťanské jsou: náboženství“ novela § 17.)

2. Opatřovati vyučování náboženství a dohlížeti k němu přísluší úřadům církevním. Kdyby však pří-

slušné úřady církevní opomenuly to, opatří v té příčině zemská školní rada, čeho potřebí slyševši dříve účastníky.

- c) „Vyučování v náboženství o p a t ř o v a t i a předkem k němu d o h l í ž e t i přísluší úřadům církevním (po případě představenstvu židovských obcí náboženských.)“ Z á k o n ř í š s k ý z e d n e 14/5. 69. č. 65. ř. z. § 5.
- a) „O vyučování náboženství ve školách přísluší p é č i m í t i církvi neb společnosti náboženské, již se týká.“ Základ zák. státní ze dne 21. pros. 1867. č. 142. ř. z. § 17. odst. 3. o obecných právech občanů státních.
- b) „Bez újmy tohoto (státního) práva dohlédacího zůstaveno jest každé církvi nebo společnosti náboženské, aby o p a t ř o v a l a a ř í d i l a vyučování a cvičení v náboženství rozličných vyznavačů víry ve školách obecných a středních, a aby k obojímu dohled měla.“ Zák. říšský ze dne 25. května 1868. č. 48. ř. z. § 2. (O postavení školy k církvi).
- d) „Opomenula li by některá církev nebo společnost náboženská dáti náboženství vyučovati, opatří v příčině toho, čeho bude potřebí, školní úřad zemský, slyšev prve účastníky. „Zák. říš. ze dne 14/V. 1869. §. 5. odst. 7.

3. Úřadům církevním (ordinariatu) přísluší rozdělovati učivo náboženské na jednotlivé ročníky. „Jak vyučování v náboženství rozdělit se má na jeden každý ročník, vyměří úřadové církevní.“ Tamtéž § 5. odst. 3.

„Jak se má náboženství vyučovati, ustanoví úřad církevní, s p r a v u j e s e v t o m zákony v té příčině vydanými; dokud se to nestane, má platnost zvyklost dosavadní.“ Nařízení min. ze dne 20. srpna 1870. č. 105 ř. z. § 50.

4. Úřadové církevní mají svá ustanovení v příčině nábož. vyučování oznámiti správci školy skrze okresní školní radu.

„Co úřadové církevní v příčině vyučování náboženství a cvičení v náboženství ustanoví, oznámeno buď správci školy, skrze školní dozorstvo okresní. Nařídilo-li by se něco, co by s obecným řádem školním se nesrovnávalo, nebudiž to oznamováno.“ Zák říš. ze dne 14/5. 1869. č. 61. ř. z. § 5.

5. Počet hodin pro jednotlivé ročníky stanoví se ve vyučovacím plánu — (pro každou třídu 2 hodiny týdně).

6. S dovolením (vrchních) úřadů církevních lze několik oddělení žáků spojit k vyučování náboženskému dohromady.

„Vrchním úřadům konfessionálním dovoluje se, usnadniti si tento závazek (udělovati vyučování náboženské zdarma) tím, že vezmou několik oddělení žáků k vyučování náboženství dohromady, aneb že učiní k tomu konci jiná opatření, jimiž se pořádek školní neruší, vyžádavše si schválení úřadů školních.“ Z. ř. ze dne 20/6. 1872. č. 86. § 2.

7. Když připravují se dítky ke přijetí sv. svátostí, může k tomu povolit okresní rada školní na několik neděl hodiny, mimo ty, které plánem vyučovacím jsou vykázány.

„Pokud se má připravení katolické mládeže k přijímání svatých svátostí vyučováním na škoích obecných docílit, bude muset pravidelně tvořiti část nábož. vyučování, která se koná ve vyučovacích hodinách k tomu učebnou osnovou a rozvrhem hodin ustanovených. Kdyby toho však na některých místech poměry vyžadovaly, aby k tomu zvláštní přípravné vyučování mimo pravidelný vyučovací čas konáno třeba bylo, ku kterému žáci by se strany školy přidrženi býti

měli, jest dle § 5. říšského zákona o školství ze dne 14. května l. 1869. a dle § 50. školního a vyučovacího řádu ze dne 20. srpna r. 1870. zapotřebí, aby dotyční církevní úřadové svá ustanovení správci školy okresní radou oznámili. Aby se takovým odůvodněným požadavkům vyhovělo, tomu nejsou školní zákony na odpor, jenom budiž z paedagogicko-didaktických příčin hleděno k tomu, aby takové mimořádné vyučování náboženství příslušný učitel náboženství dotyčné školy konal, aby bylo jenom na několik týdnů školního roku omezeno, a aby se konalo ve školních místnostech, jako obyčejné vyučování náboženství. Povstanou-li mezi církevními a školními okresními úřady rozepře, ať o tom dle instance rozhodnou vyšší úřady školní.“ Minist. naříz. ze dne 22. pros. 1876. č. 11355. v příčině připravování dítek ku přijetí sv. svátostí.

8. Církevní úřadové mají právo zkoušeti prospěch v nauce o náboženství v kteroukoli dobu, pokud se to srovnává se školním řádem; avšak musí dříve oznámiti to příslušným úřadům školním (biskupové předsedovi zemské školní rady, vikářové předsedovi okresní šk. rady)

„Církevním úřadům, užívajícím práva přiřčeného jim § 2. zák. ze dne 25. května 1868. zák. ř. č. 48. a § 5. říšského zákona o školství obecném, aby totiž nad vyučováním nauce o náboženství přímo bdíti směly, nemůže ze zásady bráněno býti, aby v nauce o náboženství v kteroukoli dobu samy nezkoušely, ač pokud se to státní správě školní ve shodě býti vidí se zavedeným školním řádem. Chtějí-li biskupové neb zástupcové jejich při visitaci farní s dětmi školy obecné předsevzetí zkoušku, kteráž na ten čas jenom k nauce o náboženství se vztahuje, tedy stačí obecně, oznámí-li biskupové úmysl takový, potřebnými zprávami podrobně doložený, předsedovi zemské školní

radý; vikářové biskupští pak nechať oznámení takové učiní předsedovi okresní školní rady, kteréž se týče, aby dotčení předsedové prohlášení zkoušek v nauce o náboženství, o něž jde, podle pravidel zákonných v pravou dobu opatřiti mohli. Týmž způsobem budtež biskupové, po případě vikářové zpravováni o tom, že prohlášení již se stalo, aneb o námitkách, kteréž by někdy proti prohlášení takovému učiniti bylo. Kdyby námitky takové skutečně se vyskytly, budiž biskupům neb vikářům poskytnuta možnost o odstranění příčin k námitkám takovým buď přímo, buď odvoláním se k vyšší instanci v pravou dobu se přičiniti. Téhož způsobu jednání šetříž se také ve příčině ostatních společností církevních a náboženských v zemi. Kterýmžto vynesemím nižádné změny nebéře posavadní pravidlo, aby při zkouškách veřejných ku konci roku, kdež se konají, i v nauce o náboženství jakožto v předměte povinném se zkoušelo. Naříz. min. ze dne 16. srpna 1871. č. 1225.

Podobně obsahuje vynesení zemské školní rady ze dne 28. února 1873. č. 785., kteréž připomíná, že potřebí jest, aby biskupové neb vikářové oznamovali své úmysly v příčině zkoušek v náboženství příslušným předsedům školních rad, by to mohli prohlásiti a dodává:

„Bez tohoto prohlášení nesmějí s mládeží školní, jelikož ona právě mládež školní jest, nižádné zkoušky v nauce o náboženství konány býti; zejména pak připustiti nelze, aby učitel, nestalo-li se takové prohlášení, ku zkoušení tomuto ve škole svolil, aneb aby mládež školní k tomuto konci učitelem do kostela vedena byla a vyučování aby tím se přerušovalo.“ (Někteří vikářové nechtíce činiti taková oznámení, konaly totiž zkoušky v den sváteční v kostele.)

K odůvodněné žádosti úřadů církevních může v jednotlivých případech zemská, pokud se týče,

okresní rada, slyševši dříve místní radu šk., naříditi, aby dítky ke zkoušce z nábož., v příčině které potřebná opatření se stala, ze školních míst k téže faře náležejících pod dohlídkou učitelů voděny byly do sídla farního. Vynes. zemsk. rady školní ze dne 8. list 1877. č. 23961. a minist. výnosem 29/10. 1877. č. 13987.

9. Má-li žák na konci roku **n e d o s t a t e č n o u** známku z **n á b o ž e n s t v í**, nemůže postoupiti do vyšší třídy.

„Aby se zajistilo stejnoměrné provádění § 44. školního a vyučovacího řádu ze dne 20. srpna 1870 č. 7648 nařizují, aby se při rozdělování žáků do jednotlivých tříd a oddělení, jakož i při přestupování dítek do vyšších tříd a oddělení, plnou měrou mělo příslušné zření k vědomosti z nauky náboženské. Výnos minist. ze dne 15. května 1880. č. 7766. (§ 44 školního a vyučovacího řádu ze dne 30. srpna 1870. zní: „Do tříd neb do oddělení rozdělí se děti školní podle vědomostí, při čemž také sluší náležité zření míti k věku.“

Hledíc k tomuto výnosu minist. zakázala moravská zemská rada ve zvláštním případě rozhodnutím ze dne 28. prosince 1885. č. 10455. (k okresní radě N.), aby žákyně jistá, obdrževši známku nedostatečnou z náboženství, nepostoupila z obecné školy do školy měšťanské. Také nedovolila, aby směla opakovati zkoušku po prázdninách, jakožto věc protizákonnou.

10. Děti vystupující ze školy nechť mají dostatečnou známost v náboženství.

„Povinnost školní počíná se životním rokem šestým dokonaným, a trvá do dokonaného životního roku čtrnáctého.

Avšak žáci teprve tehdy smějí vystoupiti ze školy, mají-li nejpotřebnější vědomosti školám obecným

předepsané, jako : náboženství, čtení, psaní a počítání.“
Novela § 21. (zákon ze dne 2. května 1883.)

11. Vyučování náboženství na veřejných školách obecných obstarávati se má duch. správou zdarma v nej-nižších třech třídách. Za vyučování ve vyšších třídách neb na měšťanské škole má se remunerace propůjčovati neb ustanoviti zvláštní katecheta.

„Povinnost, opatřovati vyučování náboženství u veřejných školách obecných, kterouž mají na sobě dle § 2. zákona daného dne 25. května 1868. (čl. 48. zák. obč.) a dle § 5. zákona, daného dne 14. května 1869. (č. 62. zák. říš.) společnosti církevní a náboženské, zavírá v sobě závazek, udělovati toto vyučování zdarma. Zák. říš. 20. června 1872. č. 86. ř. z. § 1. (2. dovoluje spojití oddělení dohromady.)

§ 3. a § 5. tohoto zákona, který dovoluje pouze výminkou remuneraci za vyučování nábož. z fondů náboženských nebo duchovních aneb z nákladu na tu školu ustanovených, změněny jsou zákonem ze dne 17. června 1888. takto: (Viz Ordinariatní list Pražský 1888. č. 16.)

§ 3. Za udílení náboženského vyučování ve vyšších třídách obecné školy více jak trojtřídné, nebo ve škole měšťanské propůjčována buď remunerace, nebo ustanoven buď k tomu zvláštní učitel náboženství. Jestliže vyučování náboženské ve smyslu § 5. zákona ze dne 14. května 1869. z. ř. č. 62, udělováno jest učitelem světským, tedy jemu buď povolena přiměřená remunerace. — Jestliže vyučování náboženské uděluje se kromě bydliště učitele nábož., tedy k tomu propůjčeny buďte dle potřeby, hledíc při tom k odlehlosti a k jiným okolnostem místním, přiměřené povozy anebo dány buďte slušné náhrady za cestu.

§ 5. Náklady na nábož. vyučování dle §§ 3. a 4. vzniklé, patří k nákladu té které školy, ač nejsou-li

tu zvláštní fondy, nadace neb závazky jednotlivých osob neb korporací.

Zemskému zákonodárství zůstaveno jest, aby stále platy a remunerace učitelům náboženství na obecných školách a na školách měšťanských příslušející upravilo, aby podrobné výminky k udílení jich ustanovilo a aby náhradu cestovní upravilo, jako se to děje při služebných platech ostatních učitelů. (Čl. 2. Platy ty nečítají se v kongruu duchovním správcům majícím právo na důchod minimální (kongru.) —

„Náklad na vyučování náboženství a náhradu za cestovné patří k nákladu dotyčné školy, není-li k tomu konci zvláštního fondu, neb nadace aneb závazku jednotlivých osob neb korporací; tamtéž § 5.

B. V příčině náboženských cvičení.

1. Právo ustanovovati náboženská cvičení pro děti školní přísluší církevním úřadům (ordinariatu); jejich ustanovení v té příčině mají se oznamovati správci školy skrze úřady školní. Ve sporech v té věci vzešlých rozhodne zemský úřad školní. Viz školní (s vrchu udaný) zákon ze dne 14. května 1869. § 5.; a řád školní a vyučovací ze dne 20. srpna 1870. § 50. též vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 24. pros. 1872. č. 11764 jež zní:

„Církevní úřadové náboženských vyznání, která na veřejných školách obecných jsou zastoupena, oznamtež cvičení náboženská, jež mají za nevyhnutelně potřebná mládeži školní, dle dobrého svého zdání buď pro jeden každý okres aneb pro rozličné druhy veřejných škol obecných v okrese aneb dle okolnosti i pro každou jednotlivou školu přímo

okresnímu úřadu aneb skrze podřízené své církevní orgány.

Cvičení náboženská, o kterých okresní školní úřad sezná, že se srovnávají s řádem školním, ohlásí týž úřad, na základě nařízení úřadu církevního, místní školní radě, aby se zdělila o ně se správci škol, jichž se týče. Kdykoli však snese se okresní školní úřad na tom, aby vyhlásce jednoho neb druhého nařízení církevního buď v celém jeho znění aneb částečně odepřelo se schválení, předloží odůvodněné snesení své zemské školní radě k vyššímu rozhodnutí.

Zemská školní rada dohodne se o tom s církevním vrchním úřadem, jehož se týče (v příčině israelitů s představenstvem náboženské obce) vynesepak své rozhodnutí a ohlásí je i dotčenému úřadu cír. i okresnímu školnímu úřadu, jehož se týče, kterýž pak to vyšší rozhodnutí bez prodlení vykoná.“

(Pro některé okresy učiněno jest takové nařízení zemské školní rady ve shodě s konsistoří; kde není nařízení zvláštního, platí dosavadní obyčeje v té příčině.)

Pro školní okres Roudnický nařídila c. k. zemská školní rada ve shodě s kníž. arc. Konsistoří v Praze tato cvičení náboženská. Dítky mají:

1. od 1. května do 30. září obcovati denně mši sv.

2. každého roku přistupovati k sv. zpovědi a sv. přijímání.

3. účastňovati se průvodů cír. v den sv. Marka a o Božím Těle; pokud možno i o prosebných dnech. Konají-li se v okrese farním zvláštní průvody církevní, nechť se jich školní dítky účastní. Dohlížeti k dítkám přísluší sboru učitelskému.

4. Kde to možno, ať obcují mši sv. v neděli a ve svátek.)

Po přání bisk. konsistoře v Litoměřicích vydala c. k. zemská školní rada v Praze dne 24/9. 1873. č. 13152 toto vynesení:

1. Dopoludní i odpolední vyučování počínej a končiž se obvyklou modlitbou nebo zpěvem.

2. Školní dítky obcujtež denně mši sv., jmenovitě v městech, a kde jest k tomu příležitost. Výjimky lze připustiti, v dorozumění s duchovním správcem, v zimě pro malé dítky, pro nemocné a chudě oblečené; o všedních dnech pak pro všecky, je-li velká zima neb prudký déšť, jmenovitě tam, kde jest kostel na kopci neb mimo obec, jakož i tam, kde jest škola vzdálena od kostela. Aby nerušil se tím obecný pořádek vyučování, budiž hodina pro služby Boží ustanovena přátelským dohodnutím se duch. správce se správcem školy.

3. Ke sv. zpovědi a sv. přijímání nechať chodí dítky školy pravidelně čtyřikrát neb alespoň třikrát za rok (na počátku roku, v adventě, před velikonoceci neb mezi velikonoceci a svatodušn. svátky a před prázdninami). Určitěji udati dobu, přísluší duch. správci.

4. O dnech, ve kterých se konají veřejné průvody církevní, aneb ve kterých průvody prosebné a na poděkování vedou se buď po starém obyčeji neb po jistém slibu, budiž dovoleno účastniti se jich těm dítkám, jejichž rodiče si přejí toho. —

Sbor učitelský jest povinen, aby spolupůsobil a dohlížel k dítkám při nábož. cvičeních a všickni učitelé mají zdržovati se všeho jinakého účastňování se neb zavádění cvičení náboženských.“

2. Při náboženských cvičeních jsou učitelé povinni k dítkám dohlížeti.

„Správa školní povinna jest účastniti se v dohlídce nad mládeží školní při cvičení náboženském řádně vytknutém prostřednictvím učitelů příslušného vyznání náboženského.“ Zákon ze dne 2. května 1883. § 48. (novela)..

„Škola jest povinna, péči míti o to, aby k cvičení v náboženství, dle § 5. říš. zákona a o školách obecných zavedenému učitelé každého vyznání víry disciplinárně dohlíželi.“ — Řád školní a vyučovací § 50. odst. 3.

3. Dítka školní jsou povinny účastňovati se služeb Božích v neděli a ve svátek. Všecky katolické dítka škol občanských a měštanských, kteréž bydlí v školním a farním místě, vůbec v místě školním, kde konají se služby Boží v neděli neb ve svátek, jsou povinny navštěvovati společné služby Boží po celý rok školní. Minist. výnos ze dne 16. května 1880. č. 6206 (ve zvláštním případě)

4. Mše sv. pro školní dítka (o všedních dnech) zavazuje tak, jako jiné hodiny školní a zanedbávání její podléhá trestu.

Tak rozhodla c. k. okresní školní rada v Broumově dne 14. července 1887., odsoudivši k peněžitě pokutě jisté rodiče, že syn jejich zanedbával školní mši sv., neomluviv se. Z rozhodnutí toho odvolali se rodiče ti k c. k. zemské školní radě, a ta zamítnuvši rekurs potvrdila rozhodnutí okresní rady, poněvadž mše sv. školní jest náboženským cvičením, zavedeným od c. k. okresní rady a proto, má-li nařízení to míti dostatečnou sankci, musí neomluvené zanedbávání mše sv. školní stejně se počítati, jako neomluvené zanedbávání jiných hodin školních; také proto, že povinnost dítek účastňovati se školní

mše sv. zakládá se na poslední větě 14. odst. zákona z 21. prosince 1867. č. 142, ježto dítky školní v té příčině příslušejí pod správní moc úřadů školních.

5. Jednotlivým školním dítkám může dáti dispens od návštěvy služeb Božích správce školy, dorozuměv se s učitelem náboženství. Jest li však dítky z důležitých příčin nejsou přidržovány ku společným službám Božím, má se jim přece každého roku častěji připomínati ve škole církevní prikázání, že mají v neděli a ve svátek obcovati mši sv. Minist. nařízení 16/5. 1880. č. 6206.

6. K sv. zpovědi a k sv. přijímání povinna jest mládež škol obecných a měšťanských přistupovati třikrát do roka.

„Katolická mládež na školách obecných a měšťanských budiž přidržována třikrát do roka přijímati sv. pokání a nejsv. svátost oltářní a to: na počátku a na konci školního roku a v době velikonoční.“ Minist. nařiz. 8/11. 1880. č. 15905.

7. V kterých dnech by dítky přistoupily ke sv. svátostem, určuje učitel náboženství (po případě duchovní správce místní), dorozuměv se se správcem školy. —

„Ku případnému přistupování ke sv. pokání a sv. přijímání není třeba zvláštního svolení c. k. okresního úřadu školního, ani zvláštního schválení dnů, o které se shodl správce školy s učitelem náboženství.“ Minist. nařiz. 8/12. 1880. č. 15905.

8. Katechetovi přísluší rozhodovati o tom, má li které dítko přistoupiti k sv. pokání a k sv. oltářní. Minist. rozhodnutí 19/3 1887. č. 24206 ex 1886.

Otec dívky desítileté Marie N. nechtěl připustiti dceru k velikonoční sv. zpovědi a sv. přijímání. Katecheta učinil oznámení kn. arc. ordinariatu, kterýž žádal c. k. zemskou radu školní, aby zasadila se

o to, by dotyčná žákyně, která dle soudu katecheta i děkanova má vědomosti potřebné ke přijímání sv. svátostí, při nejbližší době zpovědní povinnost svou vykonala. Otec odůvodňoval své jednání tím, že po jeho soudu nemá ještě dcera jeho potřebné zralosti rozumu, a dovolává se § 144. všeobecn. zák. občanského, dle něhož rodiče mají právo vésti jedrání dítek, a odstavce XIV. zák. zákona říšského ze dne 21. prosince 1867., dle něhož nemá nikdo býti nucen k bohoslužebným úkonům. Mimo to, že zpověď a sv. přijímání jsou úkony bohoslužebné a ne náboženská cvičení. Avšak i okresní rada školní i zemská a v poslední instanci i ministerstvo vyuč. (19/3. 1887. č. 24206) rozhodly, že rodiče Marie N. jsou povinni nechat svou dceru, by se účastnila nábož. cvičení, jež katecheta nařídil a školní správa oznámila. Takovéto po právu prohlášená cvičení platí dle § 5. říšsk. zákona školního ze dne 14. května 1869. č. 62. jakožto nařízení vydané pro dotyčnou školu, jehož dítky školu tu navštěvující povinny jsou šetřiti. Co do dovolávání se odstavce XIV. neodůvodňuje žádost rekurentovu, poněvadž dítko navštěvující školu podléhá oprávněné moci školní: a právo rodičům příslušné dle § 144. vš. z. obč. jest omezeno těmi zákony, které se týkají vykonávání povinností školních. Rozhodovati o tom, zda dítky mají připuštěny býti k náboženským cvičením, přísluší těm, kteří jsou povoláni vésti je.

9. Aby katoličtí žáci mohli přijímati sv. pokání a oltářní, může ředitel ústavu, resp. správce školy, dorozuměv se s katechetou, dáti prázdnó od vyučování dle poměrů místních buď jeden den celý, aneb jedno odpoledne s následujícím dopolednem. Minist. naříz. 8. listop. 1880. č. 15905.

10. Modlitba ve škole před vyučováním a po něm jest přikázána,

„Budiž zachovááno pravidlo, aby před počtím dopoledního vyučování a na konci odpoled. vyučování vykonala se krátká modlitba. Minist. nařízení 8/10. 1872. č. 8759.

Kdyby konference učitelská usnesla se na tom, aby k vůli několika dětem nekatolickým modlily se děti Otčenáš bez Zdrávasu, nechť katecheta přiměřeně poučí dítky, by modlíce se samy, nevynechávaly Zdrávas, nechť sám s nimi vždy také Zdrávas se modlí, a spolu protestuje u Ordinariátu proti usnesení konference.

11. Školní dítky m o h o u býti přidrženy i k mimořádným pobožnostem (cvičením náboženským) ku příkladu, aby v říjnu obcovaly pobožnosti růžencové, a učitelé jsou pak povinni k nim dohlížeti. Neboť §. 48. zák. školního z 2. května 1883. (novela) stanoví, že škola jest povinna o to míti péči, aby učitelé dohlíželi ke cvičení v náboženství řádně vytknutému. Ř á d n ě vytknuta jsou ta cvičení, která jsou nařízena od oprávněné vrchnosti církv. (papeže neb biskupa); „řádně“ t. j. bez porušení státních zákonů. To ale úplně platí ku př. o růženci, neboť vrchní, pastýři zjednali si na základě § 16. zákona ze dne 7. května 1874 a § 14. téhož zákona od vlády právo konati a nařizovati tuto pobožnost, a získali tak pro tuto pobožnost právo náboženského cvičení řádně zavedeného, může tedy k němu školní mládež pod dozorem učitelů přidržena býti.

(Ovšem okolnosti a poměry místní musí uvážiti se dříve, zda by bylo radno k pobožnosti té a jak často přidržovati. Od října na mnohých místech nevodí se již vůbec dítky na mši svatou o všedních dnech.)

C) Ve příčině učebnic náboženských.

1. Jakožto učebnice náboženské mohou pouze ty knihy býti zavedeny, které příslušný ordinariát biskupský uznal za vhodné a které na základě toho uznání ministerstvo vyučování schválilo.

„Co se týče knih vyučovacích ku potřebě ve školách obecných a středních, též v ústavěch ku vzdělání učitelů, potřebí toliko, by byly schváleny od orgánů tímto zákonem ku správě vyučování a k dohlídce k němu ustanovených. Knihy k vyučování náboženství mohou však tohoto schválení dojíti teprv tehdy, když náležitý vrchní úřad náboženský se pronesl, že se jich může užívat.“ (Zák. ze dne 25. května r. 1868. o poměru školy k církvi. § 7.)

2. Když některá kniha vyučovací neb čítanka přijme se do c. k. skladu knih školních, pokládá se za to, že se jí také může (vedle uvedených citátů zákona) užívat. (Minist. nařiz. 23. listopadu 1869. č. 3495.)

3. Které ze schválených knih zavedeny býti mají na školách obecných a měšťanských, určuje vrchní úřad církevní. — Od zavedených knih nesmí však upustiti se během školního roku. (Min. nařiz. 25. března 1873., č. 1418.)

D) Ve příčině katechetů.

1. Na měšťanských školách i na obecných mohou býti ustanoveni zvláštní katechetové, žádá-li toho potřeba, uzná-li toho potřebu zem. škol. rada k návrhu rady okresní.

„Výjimkou může se za vyučování náboženské na některé obyčejné škole obecné, která má více než tři třídy, aneb na některé škole měšťanské dáti remuneratione, aneb zřídit, však jen na škole měšťanské, zvláštní učitel náboženství, když a pokud

školní úřad zemský k návrhu okresního úřadu školního pro zvláštní okolnosti potřebu toho shledá.“ (Zákon říšský ze dne 20. června 1872. č. 86. § 3.)

„Podle § 3. zákona ze dne 20. června 1872. náleží na c. k. zemskou radu školní, aby uváživši zvláštní okolnosti zjistila, jest-li třeba, aby na více-
třídné škole obecné aneb na měšťanské škole dávala se remunerace za vyučování náboženství, aneb, aby na měšťanské škole byl ustanoven zvláštní učitel náboženství“. (Vynesení zemské školní rady 9. června r. 1873., č. 6813.)

Za vyučování náboženství ve vyšších třídách více než trojtřídné školy obecné neb na škole měšťanské budiž udílena remunerace aneb ustanoven zvláštní učitel náboženství“. (Zákon ze dne 17. června 1888. § 3)

2. Za učitele náboženství mohou však zřízení býti jenom ti, jež náležitý vrchní úřad náboženský za způsobilé k tomu prohlásí. (Zákon říš. 25. května r. 1868., č. 48., § 6., odst. 2.)

„Co se týče práva, obsazovati místa učitelů nábož., s nimiž spojen jest plat neb remunerace, a toho, jak se při tom má před se jíti, má platnost to, co strany toho v příčině světských míst služebných na týchž školách jest nařízeno; zřízen však buď jedině takový kandidát, jež příslušný vrchní úřad konfessionální k vyučování nábož. za způsobilého prohlásil“. (§ 6 zákon ze dne 20. června 1872.)

3. Učitele náboženství se stálým platem ustanovuje zemská škol. rada ku praesentaci podané radou okresní.

„Způsob, jak místo učitele náboženství, s kterým stálý plat jest spojen, se obsazuje, ustanovuje § 6. zákona ze dne 20. července 1872. C. k. okr. rada školní rozepsavši konkurs obecně znějící, podá alespoň

žádosti takových ucházečů, kteří prohlášení způsobilosti od církevního vrchního úřadu vydané ku své žádosti přiložili, příslušnému vrchnímu úřadu církevnímu, aby se pronesl, které ucházeče v příčině místa, ježto se obsazuje, uznává za způsobilé, a které za nezpůsobilé.

Na to má c. k. okr. rada školní předložiti praesentaci, v níž zření míti může toliko k učiteli náboženství, jehož duchovní úřad vrchní uznal za způsobilého k vyučování“. (Výnos zemské škol. rady 9. června 1873., č. 6813., § 2.)

C. k. zemská rada školní oznámí každé ustanovení učitele náboženství, jakmile bylo předsevzato, vrchnímu úřadu církevnímu, jehož se týče. Tamtéž § 3.

4. Učitel náboženství definitivně ustanovený má veškeré povinnosti, které mají ostatní učitelé.

„Učitel náboženství se stálým platem ustanovený, který má řádně býti vzat pod přísahu a jenž jest členem sboru učitelského, má vykonávati rovněž jak jiný učitel veškeré povinnosti, při čemž hleděti jest zvláště také k počtu hodin zákonem vyměřenému.“ (tamtéž § 8. odst. 3.)

5. Učitelé náboženství jsou povinni šetřiti zákonů školních a nařízení v mezích těchto zákonů od úřadů školních vydaných. (Zákon říšský ze dne 14. května 1869. § 5.)

6. „Učitelé náboženství definitivně ustanovení, buďte co do práv a povinností na rovné postavení s učiteli hlavními.“ Novela ze dne 2. května r. 1883. § 36.

7. „N a o d p o č i v n é — výslužné — má katecheta právo jen tehda: kdy hned po ustanovení svém přistoupil výslovně k pensijnímu ústavu, v kterém případě má také procentní přírážky předepsané od-

váděti do pensijní pokladny“. (Výnos zem. šk. rady 9. června 1873., § 8.)

8. Učitelé náboženství definitivně ustanovení mají povinnost účastňovati se konferencí učitelských s hlasem rozhodujícím. Katecheté zaměstnaní v duchovní správě (nedefinitivní) jsou k tomu oprávněni a mají hlas rozhodující, když jde o jejich předmět neb dítky; jinak mají hlas poradný.

„Na školách, kde jest několik učitelů, má správce školy vůbec každý měsíc svolati konferenci učitelskou v hodinu kromě času vyučování ustanovenou. Kdykoli pak toho pilná potřeba by vyhledávala, nebo by dva údové sboru učitelského navrhovali, má svolati konferenci mimořádnou. Údové konference jsou učitelové, podučitelové a vedlejší učitelové (pomocní učitelové). Tito mají rozhodující hlas, když jde o některý předmět, jemuž oni vyučují nebo o jejich žáky; kromě toho mají hlas poradný. (Řád školní a vyučovací 20. srpna r. 1870., § 37.)

Údové sboru učitelského jsou povinni choditi do konferencí. Nemohl-li by některý úd přijíti, oznam to předsedovi. (Tamtéž § 35.)

Katecheté zaměstnaní v duchovní správě mají ke konferenci pozváni býti. (Výnos minist. mimoř. 15. května 1887., č. 8119.)

9. Katecheta jako každý úd konference má právo dáti votum separatum do protokolu, byv přehlasován.

„Usnesení (v konferenci) činí se prostou většinou hlasů; jsou-li hlasové počtem sobě rovni, rozhodne předseda. Každý úd konference má právo dáti od sebe hlas zvláštní a žádati, aby se protokol poslal k okresnímu úřadu školnímu (tamtéž § 40.).

10. Katecheta jest oprávněn podepsati se na vysvědčení propouštěcí.

Dle minist. nařízení ze dne 22. června 1885. má propouštěcí vysvědčení na školách obecných i měštanských podepsáno býti ode všech učitelů ve třídě zaměstnaných, tedy i od katechety. Výnos ten nebyl sice dosud ú ř e d n ě prohlášen, nicméně dán jest; a proto může katecheta dovolávati se svého práva u okresní rady skrze duchovní představené své. (Však věc ta nemívá důležitosti).

11. Katecheta jest oprávněn zkoušeti privatisty. Chce-li vstoupiti do veřejné školy ten, kdo byl dosud vyučován privátně, má býti ze všech předmětů, tedy i z náboženství, zkoušen.

Ve zvláštním případě rozhodlo minister. 18. února r. 1887., při čemž všem ředitelům a správcům školy připomíná se, aby náležitě zvali i učitele náboženství, má-li se zkoušce podrobiti ten, kdo posud privátně byl vyučován.

12. Katecheta i když v duchovní správě jest zaměstnán, oznam v čas správci školy; nemůže-li přijíti do školy, aby mohl obstarati vyučování. Chce-li ji nahraditi, dohodne se dříve o hodinu. Na fliálce ovšem nemusí překážku napřed oznamovati.

„Kde duchovenstvo místní ve škole nauce o náboženství vyučuje, budou učitelé náboženství nezřídka jiné pilné práce na překážku, aby hodin nauce náboženské věnovaných přísně šetřil. V případech takových zůstává se vlídnému dorozumění mezi správcem školy a správcem duchovním, aby nezbytné přerušení řádu vyučovacího co nejméně bylo znáti. Správce duchovní jest zavázán, aby zaneprázdnění své oznámil správci školy v pravou dobu. Správce školy bude péči míti o to, aby hodina vyučování náboženství určená vyplnila se případně vyučováním ostatním předmětům učebním, a s h o d n e s e se správcem duchovním o hodinu, kdy by tento zameškané vyučování mohl nahraditi.

Nikdy však dovoliti se nemůže, aby místní správce duchovní v kteroukoli dobu, kdy mu libo, do školy vstoupil, a počna zameškané vyučování náboženství doháněti, vyučování učitele přerušoval.“ (Min. nař. 17. května r. 1870., č. 2994.)

„Vynesení ze dne 17. května 1870., č. 2994. bylo ustanoveno, že tam, kde náboženství vyučuje místní duchovenstvo, učitel náboženství však jinými nutnými pracemi svého povolání zaneprázdněn, rozvrhu hodin držeti se nemůže, ponecháno jest přátelskému srozumění mezi správcem školy a duchovním správcem, aby nevyhnutelné rušení vyučovacího řádu co nejméně citelné učinili; že ale duchovní správce povinen jest správci školy překážky v pravý čas oznámiti.“

„Jelikož však takové oznámení v školních místech, kde duchovní učitel náboženství své sídlo nemá, není vždy možné, obmezuje c. k. zemská školní rada uvedenou povinnost duchovních učitelů náboženství k oznámení překážky vyučování, na ta školní místa, kde mají tito zároveň své sídlo, kde tedy časné oznámení pravidelně možné jest. Aby se ostatně duchovnímu učiteli náboženství jinými pracemi svého povolání mnoho zaměstnanému, dodržování hodin co možno ulehčilo, má se správce školy dříve nežli jej navrhne, ohledně zanesení hodin pro náboženství s tímto učitelem dorozuměti. (Výnos zemské školní rady 23. listopadu 1875., č. 18663.)

§ 13. Katecheta v duchovní správě zaměstnaný má právo určit si hodiny, v kterých by nejspíše mohl vyučovati náboženství bez překážek.

14. Katecheta má právo na hodinu, kterou zameškal, oznámit v překážku. (Patrno ze svrchu udaného nařízení min., jakož i z mimoř. nařízení minist. ze dne 3. března 1875., č. 1120.)

15. Před katechetou nesmí se uzavíratí katalog a kniha týdenní.

16. Učitel náboženství jest poddán u vykonávání úřadu svého ve příčině discipliny moci disciplinární řadů školních.

„Kdo na některé škole náboženství vyučuje, poddán jest u vykonávání svého úřadu učitelského v příčině discipliny tomu, co o tom nařizují zákonové školní. (Zákon říšský 20. června 1872., § 7.)

Učitelé náboženství definitivně ustanovení buďte co do práv i co do povinností na roveň postavení s učiteli hlavními. (Novela § 36.)

Školní úřadové jsou beze vší pochybnosti oprávněni disciplinárně vystoupiti proti přestupování povinností také těch učitelů náboženství při veřejných školách obecných, kteří patří k duchovenstvu v duchovní správě zaměstnanému a nejsou ustanoveni od úřadů školních — pokud se toto přestupování povinností týká vykonávání učitelské činnosti ve škole. Avšak zvláštní postavení těchto učitelů žádá toho, aby se disciplinární moci neužívalo proti nim tak, jako jest zákonem předepsáno proti těm, kteří jsou ustanoveni od úřadů školních. Zdá se spíše, že jest na místě, aby pro zvláštní postavení těchto učitelů náboženství teprv tehdy zakročovalo se přímo, když se nepodaří dosíci toho, aby církevní úřad, k němuž v každém jednotlivém případě nejprve třeba obrátiti se, odstranil spozorované nepříslušnosti, aneb aby se postaral, aby vykonávalo se ustanovení úřadů školních. (Min. naříz. 14. června 1878., č. 17682.)

16. Správce školy má právo za vyučování náboženství otevřítí dveře školní (i když vyučuje katecheta zaměstnaný v duchovní správě) a nahlédnouti do vnitř, činí-li to z důležité příčiny, na př. aby se

podíval, je-li katecheta ve škole; neboť jest zodpovědný za správu školy. V té věci záleží mnoho na osobním taktu. Kdyby snad správce školy činil to způsobem nepřístojným neb docela rušivým, nechť žádá okresní rady za odpomoc, nepomůže-li slovo jeho nic u správce školy. Na základě práva i povinnosti, kterou správce školy má přihlížeti k tomu, aby řád školní bedlivě byl zachován, má též právo navštívit hodinu katechetovu a kdyby zpozoroval něco, co by odporovalo zákonu neb řádu školnímu, oznámiti to okresnímu úřadu školnímu.

18. Učitel nemá práva zůstávati při vyučování náboženském, aby dohlížel ke katechetovi; ovšem může tam zůstat, nemá-li katecheta nic proti tomu.

19. Okresní inspektor má právo dohlížeti též k vyučování nábož., pokud se týká stránky methododidaktické neboť dle § 34., č. 2. minist. nařízení ze dne 24. února 1873. „okresní inspektor předem koná právo dohlédací správě státní vedle § 2. zákona ze dne 25. května 1868. k vyučování náboženství náležející“.

20. Se svolením vrchního úřadu církv. může vyučovati náboženství též učitel světský a má pak právo na remuneraci.

„Nebylo-li by v některém místě duchovního, který by pravidelně náboženství mohl vyučovati, může učitel s přivolením úřadu církevního přidržen býti, aby při tomto vyučování dítek k jeho vyznání náležejících byl nápomocen dle nařízení od úřadů školních o tom vydaných. Zákon říšský ze dne 14/5. 1869 § 5.

Jestliže vyučování nábož. ve smyslu § 5. zákona ze dne 14. května 1869. z. ř. udělováno jest učitelem světským, tedy jemu buď povolena přiměřená remunerace. Zákon ze dne 17. června 1888., též z. ze dne 20. června 1872, 20/6. § 5.

20. Jen těm učitelům světským smí se svěřiti vyučování náboženství, kteří mají k tomu způsobilost Z ř. 20/6. 1872. § 6.

(Způsobilosti té lze nabyti zkouškou z náboženství před komisary zkušebními, kteří povoláni jsou vrchním úřadem církevním. Min. nař. ze dne 8. června 1883. K § 38. zákona z 2/5 1883.)

21. Učitel světský nemá práva zkracovati vlastní předměty v příčině vyučovací doby, aby místo toho opakoval náboženství. Vynes. zemské školní rady ze dne 3/6. 1870. č. 3461.

Dodatek: O státním dohledu ke škole. (Zákon zemský ze dne 24/2 1873. § 1—19.

Ke škole dozírá *m í s t n í r a d a*, okresní rada a zemská rada školní.

M í s t n í r a d a zřízena jest v každé obci školní Činí ji:

§ 3. *a)* zástupcové nábož. společnosti (duchovní správcové) — je-li někde více duch. správců, ustanoví vyšší úřad církevní, kdo má býti členem místní školní rady.

§ 4. *b)* zástupcové školy t. j. správce školy (je-li někde v obci více škol, jest členem rady místní řídící školy, která jest dle řádu nejvyšší); jsou-li řádem stejné, učitel řídící službou (v řídítelování) nejstarší. Ostatní řídící mají hlas poradní ve věcech, jež se týkají jejich ústavu.

§ 5. *c)* zástupcové obce místní a to starosta neb jeho náměstek, a zřizenci, které zvolí obecní zastupitelstvo (nejméně 2, nejvíce 6.)

§ 6. *d)* každý člen obce místní, který má právo voličské a platí alespoň šestou část veškeré přímé daně ve školní obci předepsané, má právo býti členem místní rady školní, byť i zvolen nebyl.

§ 7 e) V místech, nečinících školní okres o sobě, kde jsou německé i české školy a není možno, by se zřídily vykázaním místních mezí pro ně zvláštní okresy, buďtež dle tuto předepsaných předpisů zřízeny místní rady školní jak pro německé, tak pro české školy zvláště. Zástupcové zvolí zástupce obce pro obě rady místní, kteří rovněž jak místní dozorce školní zvoliti se mají z příslušníků té národnosti, pro kterou byla zřízena škola, již místní rada zastupuje.

Školní rada místní volí se vždy na dobu 3 roků. Ti, kdo byli již jednou zvoleni, mohou býti zase voleni. Do místní školní rady mohou býti zvoleni ti, kteří do zastupitelstva z obcí přikázaných k místní radě školní zvoleni býti mohou. Byl-li kdo zvolen do místní rady školní, může to zamítnouti toliko, když může, byv zvolen do zastupitelstva obce, toho nepřijímati, nebo když poslední tři leta byl členem místní rady školní.

§ 10. V městech, která činí o sobě okres školní, nezřídí se místní rada školní.

§ 11. Místní radě přísluší: 1. spravovati místní fond školní a nadace školní, není-li v nadaci jinak ustanoveno.

2. Přechovávatí cenné papíry, listiny škoie náležité.

3. Dohlédati k stavení školnímu, k pozemkům, k nářadí školnímu a k prostředkům učebným a vésti inventář.

4. Zdělávati roční popis mládeže, rozhodovati, zda dítky z cizích okresů školních mají býti přijaty, dohlédati k návštěvě školní.

5. Vyměřovati, kdy a jak dlouho má se vyučovati denně, a dohlédati, zda se dodržuje vyučování řádně dle času.

6. Podporovati učitelstvo u výkonech povolání jeho, zvláště u vykonávání kázně, bdíti nad tím, jak se chová mládež mimo školu a nad tím, co má vliv na vychování mládeže školou.

7. Přiblížeti, zda učitelé věrni jsou svému povolání a opatřiti, čeho třeba, by odstraněn byl důvod stížnosti, kdyby nějaká vznikla v příčině chování se jich.

8. Vyrovnávati, pokud možno, rozepře učitelů mezi sebou nebo s členy obecnými, ač vycházejí-li rozepře ty ze svazku školního a hájiti prospěchu a vážnosti školy.

9. Spolupůsobiti dle ustanovení zákona, když obsazují se místa učitelská.

10. Dohlédati k dětským zahrádkám, k továrním školám v okrese školním.

11. Dávati učitelům dovolenou až do 3 dnů.

12. Dávati zprávy a dobrá zdání zastupitelstvům obcí a představeným úřadům školním a činiti jim návrhy.

§ 12. Školy cvičné při učitelských ústavech nepatří pod činnost místní rady školní, leč by byly vydržovány z obecných prostředků.

§ 13. Ustanovení místní rady školní budtež oznámena i obecnímu zastupitelstvu, jehož se týče, i okresní radě školní.

Místní rada šk. scházej se alespoň jednou za měsíc k řádnému sezení; žádají-li dva členové toho, budiž do 8 dnů svoláno a konáno mimořádné sezení.

§ 14. Aby se mohla místní r. š. platně usnášeti, jest potřebí, aby byla přítomna většina členů.

Nesejde-li se k sedění tolik členů, by mohli platná usnesení činiti, a nemůže-li sezení konati se bezodkladným povoláním náhradníků, má předseda do 8 dnů znova svolati členy a připomenouti, že ten,

kdo by do sedění nepřišel a toho dostatečně neomluvil, propadne pokutě od 1—10 zl., zároveň pak obeslati náhradníky.

Usnesení činí se nadpoloviční většinou.

Předseda hlasuje toliko, když jsou hlasy počtem sobě rovny.

Stížnosti na usnesení a opatření vydaná od místní rady školní jdou k okresní radě školní.

Stížnosti takové mají býti podány místní radě školní do 8 dnů po tom, kdy o rozhodnutí návštějí bylo dáno a mají účinek odkládací.

§ 15. Žádný člen místní rady nesmí býti účasten toho, když rokuje se o záležitostech týkajících se osobního prospěchu jeho.

§ 16. Jestli záležitost nějaká tak pilná jest, že nelze ni čekati na nejbližší příští sezení řádné, ani svolati sedění mimořádného, může předseda učiniti opatření o své moci; jest mu však v příštím sedění žádati, aby místní rada školní schválila opatření jeho.

§ 17. K bezprostřednímu konání dozoru ke školám, na místní školní radu náležejícího, jmenuje okresní rada školní na dobu tří roků školním dohlížitelem některého člena místní rady školní, vyjímajíc správce duchovního a učitele, pokud zákonem do místní rady školní povoláni jsou.

Vztahuje-li se působnost místní rady školní na několik škol, mohou býti zřízeni dva místní dozorcí školní; tak se musí státi všude tam, kde jsou školy co do jazyka rozličné.

Místní dozorce školní jest povinen, aby školu častěji navštěvoval; on kontroluje též zameškání školy a má v nepřetržitém srozumění trvati s učitelem školu řídícím a nabyté zkušenosti sdíleti s místní radou školní.

Jestli při některé škole několik učitelů, má právo při konferencích učitelských býti přítomen.

Také ostatní členové místní rady školní mají právo navštěvovati školy, by o tom nabyli vědomosti, v jakém jsou způsobu.

Ani místní dozorce školní ani jiný člen místní rady školní nemá práva, mezi vyučováním aneb před žáky poznámky činiti o tom, jak se žáky nakládá se, neb jak se vyučuje.

Nařízení dávati nepřisluší ani místnímu dozorce školnímu, ani jiným členům místní rady školní; právo to přísluší toliko celému sboru v mezích působnosti jemu vyměřených.

§ 18. Členové místní rady školní nemohou žádati žádné náhrady za vyřizování prací svých; za hotové vydání s vyřizováním prací spojené dostane se členům místní rady školní náhrady z obecných prostředků.

§ 19. Kdyby někdo bez podstatných příčin nechtěl vstoupiti do místní rady školní, neb kdyby zastupitelé obce trvale odpírali vstoupiti do rady této, potrestá to okresní rada školní pokutou peněžitou až do 100 zl.

Porušil-li by předseda místní rady školní povinnosti, má okresní rada právo, uložití jemu pokutu postupně až do 20 zl. Kdyby předseda nechtěl převzít a řídití záležitosti místní rady školní, může mu po případě, že by v odporu setrval, pokuta zvýšiti se až do 200 zl.

V tomto případě má okresní rada školní ihned a na tak dlouho, dokud předseda odpírá převzít a řídití záležitosti nebo vůbec dokud toho nečiní, ku spravování týchž záležitostí zřídití zvláštní orgán a to na náklad obce školní, která se může hojiti na předsedovi.

Z opatření takového může se vzíti odvolání ku zemské radě školní, odvolání však nemá odkládacího účinku.

§ 20. Nejblíže vyšší dohled ke školám obecným vykonává okresní rada školní.

§ 21. Okres školní zahrnuje z pravidla všechny obce školní, jichž školy leží v témž okrese politickém. Kde však školní obce náležející k témuž polit. okresu co do jazyka vyučovacího od sebe se liší, utvoří se z nich dva okresy školní, jeden pro německé, druhý pro české školy; nebo kdyby obcí školních některého jazyku nebylo tolik, aby školní okres tvořiti mohly, přidělí se tyto obce školní nejbližšímu okresu školnímu téhož jazyka. —

§ 22. Místa se zvláštním zřízením obecním činí o sobě zvláštní okres. —

§ 23. V okresech školních venkovských skládají okresní radu :

- a) Představený politického úřadu (okr. hejtman) jakožto předseda. —
- b) Jeden zastupitel každé společnosti náboženské, k níž v okrese patří více než 2000 duší. Jmenovati jej má právo úřad diécesní, po případě seniorát. —
- c) Dva znalci školství. Jednoho z nich volí okresní konference učitelská tajným hlasováním; jakožto druhý znalec vstoupí do okresní rady školní ředitel vzdělávacího ústavu učitelského; není-li v okrese takového ústavu, vstoupí do ní ředitel hlavní školy v okrese. Je-li v okrese několik takových škol stejného druhu, má do okr. rady vstoupiti ten ředitel, který jest podle služby nejstarší.
- d) Zástupcové obcí k okresu patřících. Zástupcové jsou nejméně 4. Počet jejich zemská rada stanoví. Volí je zastupitelstvo okresní. —

Každá obec místní, v které přímé daně dosahují neb převyšují osmý díl veškerých daní v okrese školním předepsaných, volí sama o sobě výborem svým jednoho člena nebo větší počet členů, který podle poměru daní v obci placených na ni vyplývá.

I v tomto případě musí býti v okr. radě školní dohromady nejméně 4 zástupcové od obcí zřízení.

Zvoleni mohou býti ti, kteří mohou býti voleni do zastupitelstva obce nějaké v okrese školním ležící.

24. Aby bylo hleděno náboženského prospěchu nábož. společností, které ve školním okrese nejméně 200 duší čítají, zvolí okresní rada školní poradníka víru tuto vyznávajícího, ač není-li již zastoupena některým členem okr. rady školní.

§ 25. Všeliké jmenování nebo volení, ježto podle §§ 23. a 24. se vykonalo, má platnost na 6 let a musí býti potvrzeno správcem země.

§ 26. Okr. rada školní zastupuje právně okres školní ve všech záležitostech při soudě i mimo soud.

Chová v pilné patrnosti celé školství v okrese, pečuje o to, by školství dle zákona trvalo v pořádku a pokud možno, zvelebovalo se.

Rozhoduje v první instanci o trestech v příčině věcí školních.

Obsazuje prozatímně místa služebná při školách uprázdněná — a překládá učitele prozatímně na jiná místa, když toho žádá potřeba služby.

Praesentuje při definitivním obsazování, pokud právo praesentační nepřisluší školním patronům.

Činí návrhy na osobní přídavky, odměny a výpomoci.

Vyšetřuje disciplinární poklesky, jichž dopustil se některý učitel. —

Dává dovolenou, když trvá více než 3 dny. —

Oznamuje ředitelům škol opatření církv. úřadů, pokud se srovnávají se všeobecným řádem školním.

Dává návěští zemské školní radě, dobrá zdání, návrhy a občasné zprávy školní.

§ 30. Okresní rada shromažďuje se alespoň jednou za měsíc k řádné schůzi.

§ 33. Státu příslušící dozor ku školství v okrese školním za příčinou vzdělávání a vyučování vykonává v první řadě okresní inspektor školní. —

§ 34. Okr. inspektor povolán jest k tomu, by občasně ke školám dohlížel a je prohlížel, aby nezákonitosti a nepořádky, jež shledá, pokud možno ihned odstranil. —

On může u věcech didaktickopedagogických učitelstvu býti radou pomocen a jemu za příčinou odvarování nepořádků, jež v těchto věcech shledá, hned na místě, nikoli však před žáky, ústně nařízení dáti, a jestli povinnosti své porušili, je napomenouti.

On vykonává též předem dohlédací právo státní správě dle § 2. zákona ze dne 25./5. 1868. k vyučování nábož. náležející.

Řídí okresní konference. —

§ 36. Vedle okresních inspektorů mohou i ostatní členové okresní rady školní, zůstávající při tom, co ustanoveno jest v § 17. školy v okrese navštěvovati.

Přivzatí poradníci školní okresní rady (24) mají v mezích v § 17. vytknutých právo, školy svého náboženského vyznání navštěvovati, by nabyli vědomosti, kterak jsou zřízeny, oznámiti školní radě okresní, co při tom shledali, a jí návrhy činiti, kterak by tyto školy daly se zvelebiti.

§ 39. Nejvyšším dozorním úřadem školním jest c. k. školní rada zemská. Jí jsou podřízeny: 1. do oboru okresní rady příkázané školy a vychovávací ústavy. 2. Vzdělávací ústavy pro učitele a učitelky a

ve školách obecných i s příslušnými k nim školami cvičnými. 3. Školy střední jakož i veškeré do jejich oboru připadající soukromé a zvláštní ústavy vyučovací.

Zemská školní rada v Praze skládá se:

1. Ze správce země neb náměstka od něho ustanoveného jako předsedy.

2. Ze 6 poslanců zvolených od výboru zemského a ze 2 zástupců města Prahy.

3. Ze čtyř referentů pro administrativní a ekonomické záležitosti školní.

4. Z 12 zemských inspektorů školních.

5. Ze dvou duchovních katolických, jednoho duchovního evangelického a jednoho vyznavače víry israelské.

6. Ze 4 členů jakožto zástupců stavu učitelského. *)

§ 42 Zemské radě školní přísluší v záležitostech škol jí podřízených dosavadní působnost zemské vlády a bez újmy práv duchovním úřadům vrchním v zákoně ze dne 25 května 1868. zák. říš. vyhrazených, působnost duchovních úřadů vrchních a školních naddozorců. Mimo to přísluší zemské radě školní:

1. Dohled k okresním a místním radám školním, dozor nad vzdělávacími ústavy učitelskými a nad příslušnými k nim školami cvičnými, jakož i jich správa.

2. Schválení ředitelů a učitelů na školách středních, jež vydržují se z prostředků obecních, zachovávajíc v tom obce, korporace a osoby soukromé při jejich zvláštních právech.

*) Moravská zemská rada školní skládá se z 1 referenta, 4 inspektorů, 2 zástupců zemského výboru, 1 zástupce města Brna a ze 3 zástupců stavu učitelského; ostatní jako v Praze.

3. Podávání dobrých zdání o plánu učebném, o prostředcích k vyučování a o učebných knihách pro školy střední a odborné.

4. Podávání výročních zpráv k ministerstvu záležitostí duchovních a vyučování o stavu školství v zemi.

§ 46. Přímé působení na didaktickopedagogické záležitosti škol občasnými inspekcemi, řízení zkoušek, dohledem k činnosti školních ředitelstev, jakož i místních a okres. rad školních atd. přísluší předem zemským inspektorům školním.

II.

Nařízení ministerská a c. k. zemské školní rady pro království České.

Ministerské nařízení

ze dne 12. července 1869. č. 130. z. ř.

pokud se týče zdělávání rozvrhu hodin na školách obecných ustanovuje v § 27., jak následuje:

Předměty, které toho vyhledávají, aby žáci nejvíce mysl sebrali, nebo které vůbec vyhledávají většího namáhání ducha, položeny buďte na hodiny předpolední.

Zemská c. k. školní rada pro království České nařídila ve příčině rozvrhu hodin vynesemím ze dne 17. května 1870. č. 2994 následovně:

Se strany úřadů církevních mnohonásobně proneslo se přání, aby nauce o náboženství vykázaly se v tomto rozvrhu hodin, pokud možno, hodiny dopolední. Proti čemuž c. k. zemská školní rada nic nenamítá, anobrž očekává, aby přálí tomu ochotně hovělo se všude tam, kde poměry to připouštějí. Naproti tomu jsou učitelé náboženství rovněž jako každý jiný učitel zavázáni, aby hodin vyučovacích, jim v rozvrhu hodin přikázaných svědomitě šetřili.

Kde duchovní správci (farář, kaplan) vyučuje náboženství a pro jiné překážky rozvrhu vyučovacího přesně šetřiti nemůže, o z n á m í z a n e p r á z d n ě n í s v ě v čas správě školní, která bude míti péči o to, aby hodina určená vyučování náboženskému případně se vyplnila jinak; zároveň stane se dohodnutí se správcem duchovním o hodinu, kdy by tento zameškané vyučování náboženské mohl nahraditi. Nikdy však nemůže se dovoliti, aby místní správce duchovní v kteroukoli dobu, kdy mu libo, do školy vstoupil a počna nahražovati zameškané vyučování náboženství, vyučování učitelovo přerušoval.

Povinnost farního duchovenstva oznamovati správám školním, že pro jiné nutné práce svého povolání nemůže dodržeti rozvrhu hodin, omezuje vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 23. listop. 1875 č. 18663 takto: Jelikož však takové oznámení v školních místech, kde duch. učitel náboženství své sídlo nemá, není vždycky možno. omezuje c. k. z. školní rada uvedenou povinnost duchovních učitelů náboženství k oznámení překážky vyučování na ta školní místa, kde mají tito zároveň své sídlo, kde tedy časné oznámení pravidelně možné jest.

Vynesení c. k. zemské rady školní

ze 29. dne m. dubna 1870. čís. 2485.

ve příčině cvičení náboženských na školách obecných.

Ministerstvo záležitostí duchovních a vyučování stanoví vynesením ze 21. dne m. dubna t. r. č. 3662., aby nařízení z 5. dne m. dubna t. r. č. 2916, upra-

vující cvičení katolických žáků na školách středních vůbec i pro školy obecné pokládalo se za pravidlo, při čemž pro prosté školy obecné místo sboru učitelského zastoupiti má okresní úřad školní.

Dotčené nařízení dává zemskému úřadu školnímu plnou moc, aby tam, kde by o míře naznačených cvičení mezi učitelským sborem střední školy s úřadem církevním rozdílné smýšlení panovalo, zemský úřad školní rozhodl samostatně, maje však na zřeteli zásadu, že školní služby Boží konati se mají vždy na počátku a na konci roku školního, pak v neděli a ve svátky, i že žáci svátostem pokání a přijímání obcovati mají na počátku a na konci roku školního, pak v době velikonoční.

Kteréž nařízení uvádí se c. k. okresním radám školním v známost, aby se dle něho spravovaly.

Vynesení c. k. zemské rady školní

ze 3. dne m. května 1870. č. 2211.

Za příčinou okružního listu, vydaného biskupskou konsistoří v Budějovicích o vyučování náboženství a o náboženských cvičení žáků katolických na veřejných školách obecných, obrátilo se několik c. k. okresních rad školních k zemské radě školní s dotazem, mají li se opatření biskupské konsistoře prohlásiti. C. k. zemské radě školní vidí se tím upozorniti c. k. okresní radu školní na způsob, jehož po § 5. říš. zákona šk. šetřiti jest vstříc opatřením úřadů církevních ve příčině vyučování náboženství a náboženských cvičení žáků.

Úřadové církevní neobracujtež se nikdy přímo k učiteli, nýbrž vždy k c. k. okresní radě šk., kteráž budiž požádána, by zamyšlená nařízení o vyučování náboženství a náboženských cvičeníh žáků oznámila se správci školy. Načež c. k. okresní rada školní samostatně snese se o tom, lze-li nařízení úřadů církevních srovnati s obecným řádem školním čili nic; v případě onom je prohlásí, v tomto pak prohlášení odepře.

Totéž právo přísluší c. k. okresní radě školní vstříc oněm opatřením ve příčině vyučování náboženství a cvičení náboženských, která od někdejšího církevního dozorství nad školami pocházejí.

Kde úřadové církevní opatření těch posud neobnovili, buďtež opatření ta jmína jakožto úřady těmito posud za platná pokládána a c. k. okresní rada školní se vyzývá, by o tom ihned učinila snesení.

Kdyby ve případě tomto nebo onom vzniklo ne dorozumění s úřady církevními, nebo kdyby vůbec došlo k tomu, by zemská rada školní za rozhodnutí se požádala, nechť odůvodněná snesení c. k. okresní rady předloží se zemské radě školní, kteráž rozhodujíc o tom po vys. ministerialním nařízení ze 21. dne m. dubna 1870. č. 3662., svědoma sobě buď toho, že pro žáky katolické ve příčině jich cvičení bohoslužebných šetřiti jest školních služeb Božích s počátku a ku konci roku školního, pak v neděli a ve svátek, konečně přijímání svátostí pokání a oltářní s počátku a ku konci školního roku a o velikonočních.

Řád školní a vyučovací pro školy obecné

ze dne 20 srpna 1870, č. 105. ř. z.

vydaný od ministra záležitostí duchovních a vyučování.

§ 44.

Do tříd neb oddělení rozdělí se děti školní dle vědomostí, při čemž také sluší náležité zření míti k věku.

Aby se tento § 44. stejným způsobem vykonával, ustanovilo nařízení ministerské ze dne 15. května 1880, č. 7766, že při rozdělování školních dítek do jednotlivých tříd neb oddělení i při postupování dítek do vyšších tříd neb oddělení také vědomosti z „nauky náboženské“ náležitě a úplně uvažovati se mají.

Řád školní a vyučovací pro školy obecné ze dne 20. srpna 1870. v § 71. nařizuje sub. l. e., že pro každou školu obecnou má se zjednotiti mapa Palestiny a sub. l. c. obrazy k vyučování názornému.

Nařízení c. k. ministra kultu a vyučování

ze dne 16. srpna l. 1871. č. 1225.

oznámeného v příčině zkoušek v nauce o náboženství na školách obecných vynesemím c. k. zemské školní rady ze dne 4. října l. 1871. č. 9363.

Církevním úřadům, užívajícím práva přiřčeného jim § 2. zákona ze dne 25. května l. 1868 z. ř. č.,

48. a § 5. říšsk. z. o školství obecném, aby totiž nad vyučováním nauce o náboženství přímo bdíti směly, nemůže ze zásady bráněno býti v tom, aby v nauce o náboženství v kteroukoli dobu samy nezkoušely, ač pokud se to státní správě školní ve shodě býti vidí se zavedeným řadem školním. Chtějí-li biskupové nebo zástupcové jejich při visitaci farní s dětmi školy obecné předsevzít zkoušku, (kteráž na ten čas jenom k nauce o náboženství se vztahuje), tedy stačí obecně, oznámí-li biskupové úmysl takový, potřebnými zprávami podrobně doložený, předsedovi zemské školní rady; vikářové biskupští pak nechať oznámení takové učiní předsedovi okresní školní rady, kteréž se týče, aby dotčení předsedové prohlášení zkoušek v nauce o náboženství, o něž běží, podle pravidel zákonných v pravou dobu opatřiti mohli. Týmž způsobem buďtež biskupové, po případě vikářové, zpravováni o tom, že prohlášení již se stalo, aneb o námitkách, kteréž by někdy proti prohlášení takovému bylo učiniti. Kdyby námitky takové skutečně se vyskytly, budiž biskupům nebo vikářům poskytnuta možnost o odstranění příčin k námitkám takovým buď přímo buď odvoláním se k vyšší instanci v pravou dobu se přičiniti. Téhož způsobu jednání šetříž se také v příčině ostatních společností církevních a náboženských v zemi. Kterýmžto vynesení nížádné změny nebéře posavadní pravidlo, aby při zkouškách veřejných ku konci roku, kdež se konají, i v nauce o náboženství jakožto v předměte povinném se zkoušelo.

Zákon říšský,

daný dne 20. června l. 1872. č. 86 ř. z.

o tom, kdo jest povinen opatřovati vyučování náboženství na veřejných školách obecných a středních, též na vzdělavatelných učitelských a vésti náklad na vyučování to.

S přivolením obojí sněmovny rady říšské vidí se Mi naříditi takto:

§ 1. Povinnost, opatřovati vyučování náboženství na veřejných školách obecných, kterouž mají na sobě dle § 2. zákona, daného dne 25. května l. 1868. (č. 48. zák. obč.) a dle § 5. zákona, daného dne 14. května l. 1869. (č. 62. zák. říšsk.) společnosti církevní a náboženské, zavírá v sobě závazek, udělovati to vyučování zdarma.

§ 2. Vrchním úřadům konfessionálním dovoluje se, usnadniti si tento závazek tím, že vezmou několik oddělení žáků k vyučování náboženství dohromady, aneb že učiní k tomu konci jiná opatření, jimiž se pořádek školní neruší, vyžádavše si k tomu schválení úřadů školních.

§ 3. Výjimkou může se za vyučování náboženství na některé obyčejné škole obecné, která má více než tři třídy, aneb na některé škole měštanské, dáti remunerace, aneb zříditi, však jen na škole měštanské, zvláštní učitel náboženství, když a pokud školní úřad zemský k návrhu okresního úřadu školního pro zvláštní okolnosti potřebu toho shledá. Vyučuje-li náboženství dle § 5. zákona daného dne 14. května l. 1859. (č. 62. zák. říšsk.) učitel světský, povolena mu budiž přiměřená remunerace.

Při shledávání nákladu, který dle tohoto paragrafu za vyučování vzejde, spravovati se jest tím,

co nařízeno v článku 10. zákona, daného dne 25. května l. 1868. (čl. 49. zák. říšsk.).

§ 4. Na vzdělavatelných učitelských a školách středních vyučováno buď pravidelně náboženství, když jest tu nejméně 20 žáků jedné konfessí ve všech třídách dohromady, v nichž se náboženství jako obligatnímu předmětu vyučuje.

§ 5. Nemůže-li se náklad, který za vyučování náboženství dle § 4. vzejde, z fondů náboženských nebo duchovních zapraviti, není-li na zapravení toho nákladu u které školy zvláštního fondu, aniž jest nějaká osoba neb korporace povinna jej zapraviti, tedy náleží takový náklad k nákladům na tu školu ustanoveným.

§ 6. Co se týče práva, obsazovati místa učitelů náboženství, s nimiž spojen jest plat neb remunerací, a toho, jak se při tom má předsejítí, má platnost to, co strany toho v příčině světských míst služebních na týchž školách jest nařízeno; zřízen však buď jedině takový kandidát, jež příslušný vrchní úřad konfessionální k vyučování náboženství za způsobilého prohlásil (§ 6. zákona, daného dne 25. května l. 1868. č. 48. zák. říšsk.).

§ 7. Kdo na některé škole náboženství vyučuje, poddán jest ku vykonávání svého úřadu učitelského v příčině discipliny tomu, co o tom nařizují zákonové školní.

§ 8. Tento zákon nabude platnosti ode dne vyhlášení.

Ministrowi záležitostí duchovních a vyučování uloženo jest, aby ten zákon uvedl ve skutek.

Vynesení c. kr. zemské školní rady

ze dne 24. prosince l. 1872. č. 11764.

ku všem c. kr. okresním školním radám o způsobu, kterak počínati sobě při ustanovování cvičení církevních na školách obecných u žáků katolických.

Jeho Exc. c. k. ministru kultu a vyučování vidělo se vynesením ze dne 16. září l. 1872., č. 14878 ex 1871, ku stížnostem několika školních rad v příčině katolických cvičení náboženských na školách obecných naříditi, jak následuje :

1. Církevní úřadové náboženských vyznání, která na veřejných školách obecných zastoupena jsou, oznamtež cvičení náboženská, jež mají za nevyhnutelně potřebná mládeži školní, dle dobrého svého zdání buď pro jeden každý celý okres aneb pro rozličné druhy veřejných škol obecných v okrese aneb dle okolností i pro každou jednotlivou školu přímo okresnímu úřadu aneb skrze podřízené své církevní orgány.

2. Cvičení náboženská, o kterých okresní školní úřad sezná, že se srovnávají s řádem školním, ohlásí týž úřad na základě nařízení úřadu církevního, místní školní radě, aby se sdělila o ně se správci škol, jichž se týče.

Kdykoli však snese se okresní školní úřad na tom, aby vyhláše jednoho neb druhého nařízení církevního buď v celém jeho znění aneb částečně odepřelo se schválení, předloží odůvodněné snesení své zemské školní radě k vyššímu rozhodnutí.

3. Zemská školní rada dohodne se o tom s církevním vrchním úřadem, jehož se týče (v příčině israelitů s představenstvem náboženské obce), vynese pak své rozhodnutí a ohlásí je i dotčenému vrch-

nímu úřadu církevnímu i okresnímu školnímu úřadu, jehož se týče, kterýž pak to vyšší rozhodnutí bez prodlení vykoná.

O tomto rozhodnutí se c. kr. školní radě k dalšímu zachování vědomost dáva s tím dodatkem, že dle tohoto vys. nařízení c. kr. zemská školní rada na příští postupovati bude.

Zákon zemský,

daný dne 24. února 1873. č. 17. z. z.

„O dohlídce ku školám“

v §. 24. se dí: Aby bylo hleděno náboženského prospěchu náboženských společností, které ve školním okrese nejméně 200 duší čítají, vyvolí okresní rada školní poradníka víru tuto vyznávajícího, ač není-li již zastoupena některým členem okresní rady školní.

Vynesení c. kr. zemské školní rady

ze dne 28. února l. 1873. č. 785.

v příčině konání zkoušek náboženských na školách obecných.

Podle nařízení ministerského ze dne 16. srpna l. 1871. č. 1225. jest úřadům církevním na vůli zůstaveno, konati v dobu kteroukoli zvláštní zkoušky v nauce o náboženství na školách obecných, ač pokud se to srovnává se školním řádem, jež zavedla správa školní. Nařídil-li tedy episkopát český, aby biskupští

vikářové okresní při kanonické visitaci farní s dětmi školy obecné konali zkoušky v nauce o náboženství, nebudiž zkoušení tomu ve škole nic na závalu; i lze se řádem školním a vyučovacím ovšem srovnati, by zkoušelo se netoliko v hodinách určených k vyučování v nauce o náboženství, než i v kterékoli jiné učebné hodině, kterouž pak, aby učitel opět nahradil, na katechetovi bude. S druhé strany jest však každým způsobem na to naléhati, aby biskupští okresní vikářové úmysly své, týkající se zkoušek v nauce o náboženství mládeže školní při farních visitacích, podle pravidel uvedeného nařízení předsedům c. kr. okresních školních rad vždy v pravou dobu písemně oznámili. Každý předseda nechať oznámení takové co nejrychleji prohlásí anebo, kdyby v některém zvláštním případě bylo proti tomu něco namítati, nechať o tom ihned zpraví okresního vikáře, jehož se týče, avšak aby stala se věc beze všeho průtahů, nechať o ní zároveň c. kr. zemské školní radě oznámení učiní. Bez toho prohlášení nesmějí s mládeží školní, jelikož ona právě mládež školní jest, nižádné zkoušky v nauce o náboženství konány býti; zejména pak připustiti nelze, aby učitel, nestalo-li se prohlášení takové, ku zkoušení tomu ve škole svolil, aneb aby mládež školní k tomuto konci učitelem do kostela vedena byla a vyučování aby tím se přerušovalo. C. kr. okresní školní rada vyzývá se, aby bděla nad přísným šetřením zákona i ministerského nařízení ze dne 16. srpna l. 1871. č. 1225., kteréž k tomu konci u veřejnost se podává, jakož i aby každé přestoupení nebo nešetření jeho od učitelův neb orgánů církevních buď sama pokárala, buď o tom sem oznámení učinila, a to pokud k tomu neb onomu kompetentní jest.

Ministerské nařízení

ze dne 25. března l. 1873.

o potřebě knih vyučovacích a pomůcek učebných na obecných a měšťanských školách.

Ministerium samo shledalo a jest i mnohými stížnostmi dokázáno, že na školách obecných a měšťanských k zákonitým předpisům, jimiž se volba knih vyučovacích a jiných učebných pomůcek stanoví, často náležitého ohledu se nebere; že užívá se učebných pomůcek, které nebyly od ministeria připuštěny, by dle nich se vyučovalo; ano že nezřídka žáci k tomu se nutí, by si kupovali kromě povinných knih vyučovacích ještě jiné knihy, jež jim učitelové nedovoleně za pomocné knihy doporučují.

Tyto zlořády škodící co nejvíce autoritě zákona i zájmům školství, zdražující nemírně vyučování na obecných školách, jakož i že ti učitelové, kteří své vlastní výrobky literární pod nedovolenými záminkami odbyti chtějí, tím celý stav učitelský snižují, musí se se strany školních úřadů co nejúsilovněji zameziti.

Za tou příčinou vidím se nuceným. především následující pravidla, vztahující se na školní knihy, připomenouti:

a) Z á k o n z e d n e 25. k v ě t n a l. 1868., j í m ž t o s e v y d á v a j í z á k l a d n í p r a v i d l a o p o m ě r u š k o l y k c í r k v i.

„§ 7. Co týče se knih vyučovacích ku potřebě ve školách obecných a středních, též v ústavech ku vzdělání učitelů, potřebí toliko, by byly schváleny od orgánů tímto zákonem ku správě vyučování a k dohlídce k němu ustanovených.

Knihy k vyučování náboženství mohou však toho schválení dojíti teprve tehdy, když náležitý vrchní úřad náboženský se pronesl, že jich může se užívatí.“

Vynesení zemské školní rady

ze dne 9. června l. 1873. č. 6813.

v příčině vykonávání zákona ze dne 20. června l. 1872., jenž se týče péče o vyučování náboženské na obecných školách veřejných a zapravování nákladu na vyučování to.

C. kr. zemská rada školní zakládajíc se na vys. zmocnění Jeho Excel. pana ministra duchov. zálež. a vyučování ze dne 3. května l. 1873., č. 16657—72. uvádí v známost vynesení o tom, kterak vykonávati jest zákon ze dne 20. června 1872. o vyučování náboženství ve veřejných školách obecných a o zapravení nákladu k tomu se vztahujícího.

C. kr. zemská rada školní co nejvíce naléhajíc na to, aby c. kr. okresní rada školní zákona samého a toho pravidla vykonavacího bedlivě šetřila, jednak aby učitelům náboženství příjmy správně byly vypláceny, jednak aby peníze zálohou vydávané okresní pokladně školní co nejvíce byly navracovány, kromě toho podotýká, že vyjednávání se má předsevzítí všude bez odkladu a že vyjednávati bude třeba v každém případě zvláště tedy i tam, kde se týče platu katechety již ustanoveného, odměny učitele již působícího a náhrady (za povozy učitelů), které se již vskutku vyplácejí.

Dále se připomíná, že platy takové po 1. srpnu l. 1873. vydávané mohou býti považovány toliko za

zálohy, které okresní pokladně školní mají býti nahrazeny a že nejdéle do konce října l. 1873. sem má býti oznámeno, kterak platy, odměny a náhrady za povozy učitelů náboženství v celém okrese byly zjištěny a uhrazeny.

Ješto peníze zálohou vydávané okresní pokladně školní vždy opět budou nahrazeny. má náklad na katechety a učitele náboženství příště v účtech okresní pokladny školní činiti pouze položku průběžnou.

Kterak tu položku, ježto nejsou nákladem okresu školního jest cizí v rozpočtu, bude lze vykazovati v rozpočtu, o tom se dá nařízení, až bude upraven způsob, kterak dle § 29. zák. o konkurenci školní rozpočet má býti vzdělán.

§ 1. Podle § 3 zákona ze dne 20. června l. 1872. náleží na c. kr. zemskou radu školní, aby uváživši zvláštní okolnosti zjistila, jestli třeba, aby na více-
trídné škole obecné aneb na měšťanské škole se dávala remuneration za vyučování náboženství, aneb aby na měšťanské škole ustanoven byl zvláštní učitel náboženství.

C. kr. okresní rady školní podávají tedy v každém případě zvláště zprávu, aby c. kr. zemská rada školní slyševši úřad církevní rozhodla, zdali a v jaké míře potřeba dotčená tu jest, a jak dlouho asi bude trvati.

§ 2. Spůsob, jak místo učitele náboženství, s kterým stálý plat jest spojen, se obsazuje, ustanovuje § 6. zákona ze dne 20. června l. 1872.

C. kr. okr. rada školní rozepsavši konkurs obecně znějící podá alespoň žádosti takových ucházečů, kteří prohlášení způsobilosti od církevního vrchního úřadu vydané své žádosti nepřiložili, příslušnému vrchnímu úřadu církevnímu, aby se pronesl, které ucházeče v příčině místa, ježto se obsazuje, uznává za způsobilé a které za nezpůsobilé.

Na to má c. kr. okr. rada školní předložiti praesentací, v níž zření míti může toliko k učitelí náboženství, jehož duchovní úřad vrchní uznal za spůsobilého k vyučování.

V příčině remunerací budtež vhodné návrhy učiněny c. kr. zemské radě školní.

§ 3. C. kr. zemská rada školní oznámí každé ustanovení učitele náboženství, jakmile bylo předsevzato, vrchnímu úřadu církevnímu, jehož se týče.

§ 4. K uhrazení nákladu na učitele náboženství budte brány předem a nejprve fondové místní a nadání, ježto k tomu jsou zřízeny.

Také mohou k tomu dle potřeby býti přivzaty, aby přispívaly, katolický fond náboženský, pak výroční dotací státní na evangelické potřeby náboženské, rovněž tak israel. fondové náboženští k tomu ustanovení.

Aby také zádušní jmění přispívalo, budiž vyjednáváno v každém případě zvláště s církevním úřadem vrchním a s patronem kostela.

Kdyby po případě prostředky výše naznačené nebyly dostatečné, anebo jich vůbec nebylo: jest předsejiti podle § 10. zákona ze dne 25. května l. 1868. C. k. okresní rada školní tedy rozvrhne neuhrazenou část platu neb remunerací, již c. kr. zemská rada školní vyměřila, na přímé daně náboženských společníků v školní obci a bude rozvrženou část od nich vybíratí na účet školní pokladny okresní, která způsobem zálohy platy a remunerace bude vypláceti.

§ 5. Při rozvrhování toho nákladu budiž obdobně šetřeno pravidel, podle nichž se rozvrhují konkurenční peníze, ustanovené ve prospěch ústavů náboženských, na př. staveb kostelních, farních a staveb hřbitovů, ač zřizují li hřbitov vyznavači náboženští, podle čeho náklad ten vůbec a z pravidla bude rozvrhován na

místní obce a části místních obcí k té škole náležitých, hledíc jenom k povinnosti berničné těch poplatníků, kteří jsou vyznavači toho vyznání, o něž jest činiti.

Povinnost poplatné obce náboženské (politické obce) předepíše se u okresní pokladny školní zálohy dávající.

Vybíratí a odváděti to, co náboženští vyznavači platiti mají, jest vůbec povinností představeného obce.

Má-li však které vyznání zvláštní zastupitelstvo náboženské obce, může také obec náboženská sama vybíratí a odváděti příspěvky svých vyznavačů.

Příspěvky mají se vždy odváděti c. kr. berničnému úřadu ve lhůtách od okresní rady školní vyměřených.

V mezích obcí náboženských, ježto jsou zvláště zřízeny, rozvrhují se řečené příspěvky na jednotlivce, rovně jak příspěvky náboženské vůbec; v mezích obcí politických má platnost to, co ustanovuje § 78. ob. zřiz., hledíc k § 10. zákona mezináboženského ze dne 25. května l. 1868.

§ 6. Jest-li činiti o náhradu skutečných výloh, vzešlých za příčinou vyučování náboženství mimo sídlo duchovních správců, budiž šetřeno týchž pravidel, jak při nákladu, jehož vyučování náboženství vyhledává, kterému nákladu ta náhrada budiž připojena.

C. kr. okr. úřady školní budou míti povinnost, aby vyjednávaly v podobných záležitostech, při čemž zůstává v platnosti to, co dříve bylo ustanoveno.

§ 7. Nastane-li potřeba, aby podle § 5. říš. zákona školního ze dne 14. května l. 1869. světský učitel náboženství vyučoval, vyměří c. kr. zemská rada školní, oznámíc své opatření vrchnímu úřadu

církevnímu, co má remunerace činiti, v čemž se spravovati bude pravidly, výše ustanovenými.

§ 8. Když se zřizuje místo učitele náboženství, vyměří se katechetovi skutečně ustanovenému v každém případě zvláště, kterých příjmů bude užívat, a bude-li míti právo k přídavkům služebním.

Na odpočivné má katecheta právo jen tehdáž, když hned po ustanovení svém přistoupil výslovně k pensijnímu ústavu, v kterém případě má také procentní přirážky předepsané odváděti do pokladny pensijní.

Učitel náboženství stálým platem ustanovený, který má řádně býti vzat v přísahu a jenž jest členem sboru učitelského, má vykonávati rovněž jako jiný učitel veškeré povinnosti, při čemž hleděti jest zvláště také k počtu hodin vyučovacích zákonem vyměřenému.

§ 9. Toto nařízení, které se vydává, aby dle něho zákon ze dne 20. června l. 1872. se vykonával, vztahuje se též k učitelům náboženství již ustanoveným aneb odměňovaným, kterým platy a odměny od 1. srpna l. 1872. z okresní pokladny školní toliko zálohou se vyplácejí, pročež se ty platy a odměny vymáhati mají na vyznavačích náboženských, jimž výše jmenovaný zákon povinnost k placení ukládá.

Ministerské vynesení

ze dne 17. června l. 1873.

**v příčině peněžných sbírek na veřejných školách
obecných a středních.**

Již ministerským vynesením ze dne 24. ledna l. 1853. bylo školním úřadům nařízeno, aby nad pe-

něžnými sbírkami k dobročinným aneb obecně prospěšným účelům co nejprísněji bděly.

Poněvadž jsem nedávno zvěděl o některých zlořádech v příčině peněžitých sbírek, a poněvadž dopustiti nelze, aby rodičové žáků přetěžováni byli peněžitými příspěvky, kteréž s účelem školy buď naprosto nesouvisí nebo jen velmi skrovně, což zvláště uznati třeba, hledíme-li k tomu, že na všech stranách jeví se snaha, náklad na vyučování co nejlépe uskrovnovati, vidí se mi i veřejným i soukromým školám obecným a středním naříditi, co tuto následuje:

1. Nikterak se nedopouští, mezi žáky a žáky-němi sbíratí peníze, aby za ně školním představeným aneb učitelům za kteroukoli příčinou a ve formě kterékoli učinil se dar.

2. Sbíratí peníze k jinému účelu se nesmí, leč že to zemský úřad školní zřejmě dovolil. Jestliže se tak stalo, šetřiž se zevrubně všeho, co se přikazuje ministerským vynesením svrchu uvedeným.

3. Kdyby správcové neb učitelé veřejných škol proti tomu, co tu právě nařízeno, jednali, nechť proti nim se postupuje cestou disciplinární; kdyby tak se stalo na školách soukromých, buďtež přestupníci přísně napomenuti; kdyby však přestupek se opětoval, nechť ze školy soukromé, jestliže ji vydržují korporace, odstraní se správcové a učitelé, kteří vinu nesou, a jestliže soukromou školu vydržuje jednotlivec, budiž škola ta zavřena.

**Ve příčině udílení podpor a výpomoci
pro katolické kněze, učitele náboženství na středních,
měšťanských a obecných školách ustanovené, prohlá-
silo vynesení ministra duch. záležitostí a vyučování
ze dne 1. srpna 1874. č. 9378.**

„Katolickým kněžím na středních a měšť. školách učiteli náboženství ustanoveným. nemají se podpory a výpomoci, když vůbec povoleny býti mohou, dávat z náboženského fondu, nýbrž z těch prostředků a fondů, které jsou ku placení dotýčného učitele náboženství ustanoveny. — Ohledně kněží, kteří obstarávají vyučování náboženství na obecných školách, odkazuje se k dekretu dvorní kanceláře ze dne 3. září 1847 č. 27322, dle něhož těm kněžím, kteří své platy dostávají z náboženského fondu, povoleny býti mohou z tohoto fondu také podpory a výpomoc způsobem a obmezením tam uvedeným.“

Ministerské vynesení duchovních záležitostí a vyučování

ze dne 22. prosince l. 1876. č. 11355.

v příčině připravování dítek ku přijetí sv. svátostí.

Za příčinou jednotlivého případu vidí se mi c. k. zemskému školnímu úřadu oznámiti toto: Pokud se má připravení katolické mládeže k přijímání sv. svátostí vyučováním na školách obecných docílit, bude muset pravidelně tvořiti část náboženského vyučování, která se koná ve vyučovacích hodinách

k tomu učebnou osnovou a rozvrhem hodin ustanovených.

Kdyby toho však na některých místech poměry vyžadovaly, aby k tomu zvláštní přípravné vyučování mimo pravidelný vyučovací čas konáno bylo, ku kterému by žáci se strany školy přidrženi býti měli, jest dle § 5. říšského zák. o školství ze dne 14. května l. 1869. a dle § 50. školního a vyučovacího řádu ze dne 20. srpna l. 1870. zapotřebí, aby dotýční církevní úřadové svá ustanovení správci školy okresní školní radou oznámili.

Aby se takovým odůvodněným požadavkům vyhovělo, tomu nejsou školní zákony na odpor, jenom budiž z paedagogicko-didaktických příčin hleděno k tomu, aby takové mimořádné vyučování náboženství příslušný učitel náboženství dotýčné školy konal, aby bylo jenom na několik týdnů školního roku omezeno, a aby se konalo ve školních místnostech, jako obyčejné vyučování náboženství. Povstanou-li mezi církevními a školními úřady rozepře, ať o tom dle instance vyšší školní úřady rozhodnou

Vynesení c. k. zemské rady školní

ze dne 20. března l. 1877.

ve příčině dní ferialních mezi rokem školním na školách obecných a měšťanských.

C. k. zemské radě školní v příčině ustanovení dnů ferialních mezi rokem školním na základě § 9. řádu školního a vyučovacího pro školy obecné vidí se naříditi takto :

Počínajíc školním rokem 1877.—78. na školách obecných a měštanských mimo neděle a svátky nebude vyučováno:

1. na den Nejvyšších jmenin a narozenin Jeho c. a k. Apoštolského Veličenstva;

2. šest dnův o svátcích velikonočních a to počínajíc zeleným čtvrtkem až včetně do úterý po Velikonoci.

3. v úterý následující po svátcích svatodušních;

4. přepoledne v památný den dušiček;

5. dne 24. a 27. prosince.

Ponechává se však c. k. okresním radám školním, aby pro školy obecné a měštanské v městech, ve kterých jsou též školy střední aneb ústavy učitelské, prázdniny velikonoční, svatodušní a vánoční vyměřily tímž způsobem, kterým ustanoveny jsou na vyšších těch ústavách.

O dnech, na které uloženo příslušníkům té které církve nebo společnosti náboženské, účastniti se zvláštních obřadů bohoslužebných na př. na dny prosebné, na den smíření a t. p., jest dítkám toho kterého vyznání po přání rodičů návštěvu školy odpustiti.

Taktéž zproštěny budtež návštěvy školy dítky vyznání katolického v den přijímání svátosti oltářní, což dle předpisu třikráte za rok se stane.

Počínajíc dobou nahoře položenou, pozбудou platnosti předpisy, vyhlášené vynesemím c. k. zemské rady školní ze dne 30. září l. 1870. v příčině dní prázdných na školách obecných v běhu školního roku. —

C. k. okresní rady školní oznamtež vynesení to správcům škol, jichž se týče, aby dle toho se zachovali.

Ministerské vynesení

ze dne 12. května l. 1877.

**ve příčině pěstování hudby chrámové a zpěvu na kůru
se strany učitelů na školách obecných.**

Jak mnohostranná zkušenost tomu nasvědčuje, klesá hudba chrámová, která, pečlivě jsouc pěstována, na četné kruhy obyvatelstva v ohledu mravním blahodárně působí, způsobem politování hodným

Příčina toho úkazu bývá zhusta vyhledávána ve změněném zřízení ústavů ku vzdělání učitelův, i byla ministeriu duchovních záležitostí a vyučování předložena žádost nejen se strany církevních úřadů, nýbrž i od zkušených, odborných znalcův a od obecnstva, aby v tomto směru potřebná opatření učinilo; při čemž poukázáno zároveň k tomu, že tu nejspíše učiteli obecných škol pomoci se dá.

Ačkoli v první řadě jest věcí úřadů církevních, aby se o dobrou hudbu chrámovou staraly, dotýká se přece záležitost ta beze vší pochybnosti také odboru duchovních záležitostí a vyučování, který nejen o všechny duchovní zájmy vůbec pečovati má, nýbrž kterému ještě zvláštní tu úlohu vyplníti jest s ohledem na účel obecné školy a vzhledem k tomu, že zákon spojení služby varhanické a ředitele kůru se službou učitelskou připouští.

Za tou příčinou vytknul jsem již obzvláště v odstavci 11. ministerského vynesení ze dne 26. května l. 1874., kterým konečně stanovy organizační ústavů ku vzdělání učitelův uveřejněny byly, také důležitost „vyučování hudbě“ na ústavech těch a poukázal jsem k tomu, jak velice toho třeba jest, aby chovancům učitelským příležitost poskytnuta byla, aby bez ohledu na to, co si v tom předmětu

učebném pro vlastní potřebu budoucího povolání svého osvojití mají, v prázdných hodinách u větší míře v hudbě vzdělávati se mohli, a takto schopnými se stali, vyhověti jednak přáním tak mnohých venkovských obcí, aby učitelé hudbu chrámovou převzali, jednak aby pěstováním hudby i širší kruhy obecnstva vzdělávati a šlechtiti dovedli.

Ty stesky na klesání hudby chrámové jsou mi příčinou, že se obracím, vyhrazuje sobě dalších opatření, na c. k. zemský úřad školní, aby co možná nejvíce k tomu působil, aby vyučování hudbě nejen na ústavech ku vzdělání učitelův a učitelek s žádoucím výsledkem se dělo, nýbrž aby také učitelé na obecných školách, kteří již v činné službě se nacházejí, obzvláště na školách venkovských, dobrou hudbu chrámovou pečlivě pěstovali.

Rovněž považuje to c. k. ministerium, ježto tu jde o tak důležitý zájem obyvatelstva, za stálou úlohu c. k. zemských a zvláště c. k. okresních inspektorů školních, aby při dozoru na školy a vůbec při svém styku s učiteli na školách obecných osobně k tomu působili, aby hudba chrámová a zpěv na kůru pilně byly pěstovány.

Poněvadž vysoké c. k. ministerium prohlašuje, že ochotným jest vždy přiměřeně oceniti zásluhy učitelů hudby na ústavech učitelských, jakož i učitelů v činné službě se nalézajících také v tom směru, jenž ku vzdělání a zušlechtění lidu hledí, bude věci c. k. okresních inspektorů školních, aby předkládající výroční zprávy, vždy také pojmenovali ty učitele na obecných školách, kteří pilným vyučováním hudbě za účelem povznešení hudby chrámové a zpěvu na kůru v roku uplynulém se vyznamenali.

Vynesení c. k. zemské rady školní

ze dne 8. listopadu l. 1877. č. 23961.

ve příčině konání zkoušek z náboženství na školách obecných.

Jeho Exc. pan c. k. ministr duchovních záležitostí a vyučování věděti dal c. k. zemské radě školní vynesením ze dne 29. října l. 1877. č. 13987., že ministerské snesení ze dne 16. srpna l. 1871. č. 1225. nebrání zemské školní radě, pokud se týče okresním radám školním, aby v jednotlivých případech zřetele hodných k odůvodněné žádosti úřadů církevních a slyšíce dříve místní školní radu, které se týče, nařídily, aby dívky ku zkoušce z náboženství, v příčině které snesením výše uvedeným potřebná opatření se stala, ze školních míst k téže faře náležejících pod dohlídkou učitelů voděny byly do sídla farního.

Vynesení zemské školní rady pro království České

ze dne 15. května 1879. č. 5037.

nařídilo, kterak sobě okresní školní rady mají počínati, a s k y t n o u - l i s e n e p ř e d v í d a n é p ř e k á Ź k y v e v y u č o v á n í náboženství na školách obecných a měšťanských takto:

Kníž. arcib. ordinariat v Praze upozornil přípisem ze dne 26. února 1879. č. 1657 na to, že některé okresní školní rady v takových případech, kde není

kněze ihned po ruce, jenž by vyučování náboženství na se vzal, anebo zejména v něm pokračoval, nezřídka o své moci vyučování náboženství světským silám učitelským svěřují a teprve dodatečně žádají, aby opatření již učiněné bylo schváleno.

Jakkoli kníž. arcib. ordinariat uznává, že se tak děje jen s nejlepším úmyslem a ve prospěch vyučování náboženství samého, kteréž by se v podobných případech přerušiti musilo, kdyby se mělo přísně šetřiti dotýčných předpisů zákonných, odkazuje přece s druhé strany k tomu, že vedle zásad katolických i ve smyslu zákona náboženství vyučovati může jen ten, koho církev k tomu zmocnila a za způsobilého prohlásila. Aby zásadám církevním i potřebě okamžité stejným způsobem se vyhovělo, nařizuje zemská školní rada k požádání jmenovaného ordinariatu, co následuje:

Vystoupí-li pojednou neb roznemůže-li se náhle učitel náboženství, tak že jest potřebí, aby dočasně byl zastupován, a není-li ihned kněze církevními úřady k tomu oprávněného, jenž by v zastupování se uvázal, i nezbude-li tudíž než svěřiti vyučování náboženství na čas jiným silám učitelským, požádán budiž o svolení k tomu prozatím úřad vikariátní neb alespoň správce duchovní.

Rozumí se samo sebou, že i na dále potřebí jest, ve lhůtě co nejkratší žadati o svolení také příslušný ordinariat nebo konsistoř, při čemž pravidel zdejšího oběžníku ze dne 3. června 1870. č. 3461 šetřiti dlužno.

Vynesením ministerským

ze dne 29. prosince l. 1879. č. 14602.

bylo ustanoveno, že v případech, kdy v některé škole pravidelné vyučování náboženství se strany farního duchovního nemožným se jeví, jest povinností školního úřadu ve srozumění s církevními úřady užiti 6. odstavky § 5. říšsk. zákona o školách obecných a dle toho učiniti nutná opatření, pročez také pro takové školy vždy jen tací učitelé mají býti zřizováni, kteří mají zákonnou způsobilost vypomáhati ve vyučování náboženství.

Vynesení ministra duchovních záležitostí a vyučování

ze dne 8. m. listop. 1880. č. 15905.

ve příčině konání cvičení nábož. pro katolické žáky a žákyně na školách středních, ústavech ku vzdělání učitelů a učitelek na školách obecných a měšťanských.

Aby se předešly nesnáze, které se při přesném provádění odstavce 4. nařízení z 21. dne m. prosince 1875. č. 19.109 na školách středních dle dosavadních zkušeností ve valné míře naskytují, jakož aby se ve všech směrech volné a důstojné konání řečených cvičení náboženských možným stalo, svoluji, aby k účelu přijetí svatých svátostí pokání a svátosti oltářní pro katolické žáky a žákyně na školách středních, ústavech ku vzdělání učitelů a učitelek, školách obecných a měšťanských nařízením ku věci té se vztahujícími předepsaného, ředitel ústavu, pokud se týče, správce

školy, srozuměv se s učiteli náboženství, přiměřeně poměrům místním buď jeden celý den anebo jedno dopůldne s nejbližše příštím dopůldnem dal prázdno.

Vynesení c. k. zemské rady školní

ze dne 13. srpna l. 1881.

v příčině opatření ku vyučování a s ním spojeného vychovávání oněch slepých a hluchoněmých dětí na školách obecných, kteréž vzdělávati se mohou.

Jeho Excelenci pan c. k. ministr duchovních záležitostí a vyučování sdělil vynesením ze dne 6. července l. 1881. c. k. zemské radě školní následující: Poněvadž povinnost školu navštěvovati pozůstává bezvýjimečně pro všechny děti, stojící ve věku zákonitě určeném a poněvadž vedle § 23. říšského zákona o obecném školství ze dne 14. května l. 1869. za určitých podmínek a proti závazkům s podmínkami těmi spojeným toliko individuální osvobození od návštěvy veřejné školy obecné se připouští, mají se všeobecně i dítky ne zcela vyvinutých smyslů účastniti vyučování ve škole obecné.

Při vyučování slepých a hluchoněmých dětí musí se však ku zvláštním okolnostem přihlížeti a musí se speciální úkoly plniti, takže pro všestranné vzdělání dětí takových jsou ústavy zvláštního druhu nezbytnou nutností. Počet a rozměr stávajících ústavů ku vzdělání slepých a hluchoněmých nevyhovuje však potřebě, jak tomu svědčí zkušenost.

Ač tedy rozmnožení, rozšíření a zdokonalení ústavů těch domáhati se třeba jakožto neodolatel-

ného cíle, tož přece lze alespoň pro výpomoc také na školách obecných učiniti opatření, aby se všem slepým a hluchoněmým dětem, kteréž vzdělávati se mohou, sprostředkovalo vyučování pro ně vhodné a nejpotřebnější, jakož i s tím spojené vychování.

Zavedením běhů pro vyučování slepých a hluchoněmých na c. k. ústavěch ku vzdělání učitelů v městech, kde ústavy pro slepé a hluchoněmé jsou, jak to byla c. k. zemská rada školní na základě § 32. organizačního statutu pro ústavy ku vzdělání učitelův a učitelek a na základě vynesení ministeria vyučování za dne 14. listopadu l. 1875. nařídila, — dány jsou podmínky, aby se slepým a hluchoněmým dětem také na školách obecných dostalo alespoň prvopočátečných vědomostí a zkušeností a to dílem tím, že se děti ty účastní vyučování dětí smyslů zdravých, dílem tím, že se způsobem zvláštním vyučují v hodinách zvláštních zejména však, aby se vychovávání jich podporovalo, tak aby se připravily ku vstoupení také do některé z vyšších tříd ústavů ku vzdělání slepých a hluchoněmých. Z toho pak aby vzešla ta značná výhoda, že by se jednotlivým chovancům ústavů těch doba jich vzdělávání zkrátila, a že by se dobrodiní těchže ústavů většímu počtu dětí poskytnouti mohlo.

C. k. okresní rady školní se vyzývají, aby předmětu tomu všechnu pozornost věnovaly a by, přihlížejíce speciálně k poměrům rodinným a ku působivosti vzdělávání se jednotlivých slepých nebo hluchoněmých dětí, jakož i ku způsobilosti učitelů na dotýčných školách — učinily zvláštní opatření, aby se co možná největšímu počtu dětí těch dobrodiní vyučování dostalo.

Úspěšné působení učitelů v tom oboru vyučování ocení Jeho Excellenci pan c. k. ministr du-

chovných záležitostí a vyučování jakožto zvláště záslužné.

Jeho Excellenci prohlásil také, že jest hotov, učitelům, jichž užiti se má k vyučování slepých nebo hluchoněmých dětí, povolití podpory k tomu účelů, aby, navštěvující ústav pro slepé nebo hluchoněmé, obeznámili se s potřebami toho speciálního vyučování.

Školní novella.

Zákon daný dne 2. května 1883., kterýmž se mění některá ustanovení zákona ze dne 14. května 1869. (Č. z. ř. 62).

Změny týkají se § 1. o nábožensko-mravném vychovávání mládeže školní, § 3. o učebných předmětech, § 7. o učivu, § 8. o knihách, § 10. o opatrovnách, § 11. o silách učitelských, § 15. o učitelkách, § 17., 18. a 19. o školách měštanských, § 21. o povinnosti školní a úlevách, § 23. o tom, kdo jsou sproštěni povinnosti choditi do veřejné školy obecné, § 29. a 32. o ústavech učitelských, § 36. o právních poměrech učitelstva, § 38. a 41. o vysvědčení dospělosti, § 42. o učebných kursech, § 48. o tom, kdo může býti správcem školy (kdo má způsobilost vyučovati náboženství, k němuž přináleží většina žáků té školy), § 53. o přezkoušení učitelů nezpůsobilých, § 54. o disciplinárním řízení s učitelem, § 59. o zřizování škol a § 75., kde uvedeny jsou výjimky pro ty ony země v našem mocnářství.

Z á k o n,

daný dne 17. června 1888.,

jímž mění se zákon ze dne 10. června 1872. (Z. Ř. č. 86.)
o udílení náboženského vyučování na veřejných školách
obecných a měšťanských a o uhrazování nákladu za ně.

Článek I.

§ 3. a 5. zákona ze dne 20. června 1872. (z. ř. č. 86.) v posavadním znění svém pozbývají platnosti a mají od nynějška zníti, jak následuje:

§ 3.

Za udílení náboženského vyučování ve vyšších třídách školy obecné více jak trojtřídné nebo ve škole měšťanské propůjčována buď remuneratione nebo ustanoven buď k tomu zvláštní učitel náboženství.

Jestliže vyučování náboženské ve smyslu § 5. zákona ze dne 14. května 1869., (z. ř. č. 62.) udělováno jest učitelem světským, budiž jemu povolena přiměřená remuneratione.

Jestliže vyučování náboženské uděluje se kromě bydliště učitele náboženského, tedy buďte k tomu propůjčovány dle potřeby, hledíc k odlehlosti a k jiným okolnostem místním, přiměřené poverby anebo dány buďte slušné náhrady za cestu.

§ 5.

Náklady na náboženské vyučování dle §§ 3. a 4. vzniklé patří k nákladu té které školy, ač nejsou-li tu zvláštní fondy, nadace neb závazky jednotlivých osob nebo korporací.

Zemskému zákonodárství zůstaveno jest, aby stálé platy a remunerace učitelům náboženství na obecných školách a na školách měštanských příslušející upravilo, aby podobné podmínky k udílení jich ustanovilo a aby náhradu cestovní urovnalo, jakož se to děje při služebných platech ostatních učitelů (§ 55. a 57. zákona ze dne 14. května 1869., z. ř. č. 62.)

Článek II.

Platy za vyučování náboženství podle přítomného zákona udílené (§ 3. a 5.) duchovním správcům, majícím dle zákona ze dne 19. dubna 1885., z. ř. č. 47., nárok na důchod minimální (kongruu), v důchod tento nebudte vpočítány.

Z á k o n,

daný dne 14. prosince 1888., *)

platný pro království České, kterým se na základě zákona, daného dne 17. června 1888., zák. říš. č. 99., **) vydávají ustanovení o tom, jakou odměnu platiti náleží za vyučování náboženství na veřejných školách obecných.

S přivolením sněmu Mého království Českého vidí se Mi naříditi takto :

*) Prohlášení v XX. částce „Zákonníku zemského“, vydané 21. prosince 1888. pod č. 69.

**) „Věstníku vládního u věcech škol obecných“ ročník 1888., část X, str. 139.

§ 1.

Zvláštní učitelé náboženství na veřejných školách obecných zřizují se buď s remuneracemi aneb se stálými platy. Zvláštní učitel náboženství může se stálým platem zřízen býti toliko tehdy, jestliže vyučování náboženství, které udělovati má, vyžaduje nejméně šestnáct hodin týdenních.

§ 2.

Zvláštní učitel náboženství, zřízený se stálým platem, jest povinen vyučovati až do dvaceti pěti hodin týdně. Exhorty počítají se do tohoto, jakož i do počtu hodin, uvedeného v § 1., vždy dvěma hodinami.

§ 3.

Zvláštní učitel náboženství se stálým platem zřízen jest na určité škole, může mu však uloženo býti za povinnost, aby bezplatně převzal vyučování náboženství také na jiných veřejných školách obecných, a to až do počtu týdenních hodin vyučovacích, jak uvedeno v § 2.

§ 4.

Povinnost k vyučování a služební postavení zvláštních učitelů náboženství, kteří s remuneracemi zřízeni jsou, ustanoveny budou od případu k případu dekretem zřizovacím.

§ 5.

O systemisování místa zvláštního učitele náboženství, jakož i o tom, má-li zvláštní učitel náboženství zřízen býti s remunerací či se stálým platem,

na kterých školách a v jakém počtu týdenních hodin na každé škole náboženství vyučovati má, rozhoduje, šetře ustanovení výše obsažených, zemský úřad školní, vyslechnuv okresní úřad školní a dorozuměv se s příslušným vrchním úřadem konfessionálním, při učitelích israelských pak s představenstvem příslušných israelských obcí náboženských.

§ 6.

Stálé platy zvláštních učitelů náboženství upraveny jsou předpisy, které platí v příčině příjmů služebních učitelů světských na příslušné škole a v příčině přeložení učitelů těchto na odpočinek, jakož i zaopatření jejich pozůstalých. Co se týče výslužného, počítá se zvláštním učitelům náboženství, definitivně zřízeným, také doba služební, kterou strávili v postavení prozatímném, pakli doba ta pojí se bez přetržení k době služební, kterou strávili v postavení definitivním.

§ 7.

Remunerace zvláštním učitelům náboženství, pak remunerace za vyučování náboženství, jež uděluje se od správy duchovní a od učitelů světských, jakož i náhrady cestovní, jichž poskytnouti náleží učiteli náboženství, když vyučuje náboženství mimo bydliště své, povoluje od případu k případu zemský úřad školní, vyslechnuv okresní úřad školní.

Při tom roční remunerace za jednu týdenní hodinu vyučovací vyměřena zvláštnímu učiteli náboženství $\frac{1}{25}$ platu učitelského příslušné obce školní, světskému učiteli však 10 zlatými ročně.

Remunerace duchovenstva ve správě duchovní budiž poukázána ku konci každého roku školního a

výpočtu jejímu položen buď za základ obnos 0·50 zl. za každou hodinu, ve které vyučování bylo.

Jakožto náhrada cestovní buď při takových školách přesporních, které nejméně 1·5 kilometru od řádného bydliště učitele náboženství vzdáleny jsou, dle poměrů místních povoleno 8 až 12 krejcarů za každý kilometr uražené cesty tam i zpět.

§ 8.

Remunerace a náhrady cestovní, poskytnuté dle ustanovení výše obsažených, budtež, není-li tu zvláštních fondů, nadání neb závazků nějakých osob neb korporací, zapraveny z těch prostředků, na kteréž příjmy služebních světských učitelův jsou poukázány.

§ 9.

Povinnosti vzešlé na základě předpisů dosavadních veřejným činitelům konkurenčním v příčině zapravení stálých příjmů, remunerací a náhrad cestovních, o nichž zákon tento jedná, pomíjejí.

S obnosy na odměnu za vyučování náboženství a na náhrady cestovní, které dosud ještě nebyly nahrazeny a jež dosud zálohou platily školní okresní pokladny na účet příslušníků vyznání okresů školního aneb jednotlivých obcí školních a fond zemský na účet příslušníků vyznání země, má se naložiti tak, jako by to byly výdaje skutečné.

§ 10.

Zvláštní učitelé náboženství kteří před platností tohoto zákona definitivně zřízení byli, nemají zákonem tímto utrpěti nijakého zmenšení nynějších

příjmů svých neb nároků, jež pro ně vzešly v příčině výslužného; povinnost jejich k vyučování může však změněna býti dle tohoto zákona.

§ 11.

Zákon tento nabude platnosti počátkem roku slunečního, po vyhlášení jeho následujícího.

Mému ministrovi záležitostí duchovních a vyučování uloženo jest, aby zákon tento ve skutek uvedl.

Dáno ve Vídni, dne 14. prosince 1888.

Vynesení c. k. zemské školní rady pro království České

ze dne 16. května 1889. č. 3386,

svědčící všem c. k. okr. školním radám, ve příčině povinnosti katechetů a zvláštních učitelů náboženství se zvláštními platy ustanovených, platiti příspěvky k pensijnímu fondu učitelskému.

Za příčinou zvláštního případu upozorňujeme c. k. okresní rady školní, že katechetové, kteří ustanoveni byli dle zdejšího vynesení ze dne 9. června 1873., č. 6813 (Věstníku vládního u věcech škol obecných roč. 1873., č. 32), před platností zákona daného 14. prosince 1888, zemský zák. č. 69, t. j. před 1. lednem 1889., a kteří při ustanovení svém po rozumu § 8. uvedeného vynesení zdejšího výslovně se prohlásili, že k pensijnímu fondu učitelskému ne-

přistupují, i dále nejsou povinni příspěvky k fondu tomu platiti.

Naproti tomu jsou všichni zvláštní učitelé náboženství, kteří se stálými platy na základě zákona daného 14. prosince 1888, zemsk. zák. č. 69, v době od 1. ledna 1889. ustanoveni byli po rozumu § 6. zákona toho povinni, příspěvky k pensijnímu fondu učitelskému platiti, pročez c. k. okresním radám školním ukládáme, aby zmíněným učitelům náboženství příspěvky k pensijnímu fondu učitelskému, pokud by se tak nebylo stalo, ihned předepsala.

Nařízení o vyplácení náhrad cestovních učitelům náboženství.

Vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 12. března 1890., č. 4870., svědčící všem c. k. okresním radám školním pro venkovské okresy školní, ve příčině vyplácení náhrad cestovních učitelům náboženství za příčinou vyučování ve školách přespolních.

Vynesením ze dne 23. prosince 1888., č. 47751 (V. vl. ai. 1888., č. 32) a 19. dubna 1889., č. 11351 (V. vl. ai. 1889., č. 8) dali jsme předpisy potřebné k provedení zákona daného 14. prosince 1888., z. z. č. 69, a zejména i ve příčině vyměřování a poukazování náhrad cestovních, náležejících dle 1. a 4. odst. § 7. uvedeného zákona učitelům náboženství za cesty konané k vyučování náboženství ve školách přespolních.

Aby zjednodušilo a urychlilo se úřední jednání ve příčině právě uvedené, zmocňujeme c. k. okresní rady školní dle usnesení svého ze dne 8. října 1889.

k č. 19848, aby kdykoliv ucházeti se bude učitel náboženství o náhradu cestovní, zjistily samy nahlédnutím do týdenních knih, jež za tím účelem předkládati jest, vždy koncem roku školního, kolik cest učitel náboženství do škol přespolečných za uplynulý rok školní skutečně vykonal, a aby dle náhrady cestovní c. k. zemskou radou školní zásadně vyměřené vypočítaly částku, která za tyto vykonané cesty sluší, jakož i aby vycházející částky hned samy z okresní pokladny školní na řád rubr. XII. ad 3 poukázaly, pokud nepřesahují dotace k účelu tomu na zmíněné rubrice při těch kterých školách do rozpočtu vložené.

Převyšovala-li by však částka náležející učiteli náboženství dotaci vloženou k účelu tomu do rozpočtu při té které škole, jest okolnost tu vysvětliti zde a zároveň zakročiti o povolení c. k. zemské školní rady, aby schodek mohl se uhraditi z úspor rubr. XII.

Aby c. k. okresní rady školní při vypočítávání a poukazování náhrad cestovních správně si vedly, vidí se nám toto připomenouti.

Dle slov čl. I. § 3. zákona daného 17. června 1888., ř. z. č. 99, a § 7. zákona daného 14. prosince 1888., z. z. č. 69, náleží náhrada cestovní učiteli náboženství toliko za vyučování náboženství mimo bydliště jeho, pročez náhradu cestovní platiti sluší toliko za cesty, které učitel náboženství výhradně jen za účelem vyučování náboženství konal z bydliště svého do přespolečné školy jemu přikázané.

Nepřísluší tudíž zejména žádná náhrada za cesty, které koná správce duchovní do školy přespolečné, aby vedl dozor k vyučování náboženství udílenému učitelem světským, aneb aby konal ve škole zvláštní zkoušku z náboženství.

Podobně nenáleží učiteli náboženství (správci duchovnímu) žádná náhrada za cesty, které koná do místa, kde škola jest, aby buď při počátku, neb na konci roku školního, aneb za jiné slavnostní příležitosti sloužil pro děti školní mši sv., aneb aby dětem udílel sv. svátosti (zpověď a svátost oltářní).

Naproti tomu náleží jim náhrada za cesty konané za účelem přípravy dětí školních k přijetí sv. svátostí, a to i tehdy, když příprava tato koná se mimo hodiny přikázané rozvrhem hodin náboženskému vyučování, aneb když koná se ve třídách, ve kterých vyučuje náboženství světský učitel, protože příprava tato jest částí náboženského vyučování a náleží k podstatným povinnostem správce duchovního samého.

Žádná náhrada cestovní nenáleží konečně světským učitelům, kteří docházejí k vyučování náboženství do třídy exponované.

III.

Zákon říšský

z dne 25. května l. 1868 č. z. ř. 49 ,

jímžto se pořádají poměry mezináboženské občanů státních.

S přivolením obojí sněmovny rady říšské vidí se Mi vydati následující zákon, jímž se pořádají poměry mezináboženské občanů státních v příčinách v tomto zákoně jmenovaných.

I. O n á b o ž e n s k é m v y z n á n í d í t e k.

Článek 1. Děti v manželství zrozené aneb dětem v manželství zrozeným za rovné pokládáné následují, pokud oba rodičové jsou téhož vyznání, náboženství rodičů svých.

Jestli manželství smíšené, následují synové náboženství otcova a dcery náboženství matčina. Manželé však mohou dříve než vejdou v manželství, anebo potom smlouvou ustanoviti, že to má býti naopak, aneb že všechny děti mají následovati náboženství otcova nebo všechny náboženství matčina.

Děti kromě manželství zrozené následují náboženství matčina.

Nemá-li místa žádné ustanovení výše položené, stanoví ten, kdo má právo dítě vychovávat, náboženství, které má dítě vyznávat.

Reversy, dané představeným nebo sluhům některé církve neb společnosti náboženské anebo jiným osobám za příčinou vyznání náboženského, v kterém děti mají vychovávány a vyučovány býti, nemají moci.

Článek 2. Vyznání náboženské, dle předešlého článku některému dítěti ustanovené, nemůže se krom zvláštních případností měniti dotud, pokud je dítě ze své vůle nezmění. Rodiče však, kteří dle článku 1. mají právo náboženské vyznání dětí svých smlouvou ustanovovati, mohou toto vyznání změniti, když dítě ještě nedokonalo sedmého roku věku svého.

Přestoupí-li jeden manžel neb oba manželé, po případě matka nemanželská, k jinému náboženství, pokládány buďtež děti, které sedmého roku věku svého ještě nedokonaly, v příčině vyznání náboženského tak, nehledíc ke smlouvě, dříve přestoupení k jinému náboženství učiněné, jakoby byly narozeny teprv po přestoupení rodičů, po případě matky nemanželské k jinému náboženství.

Bylo-li dítě za pořádné prohlášeno dříve, než dokonalo sedmý rok, má v příčině jeho, co se týče vyznání náboženského, platnost článek 1.

Článek 3. Rodiče a poručníci, též sluhové církevní odpovídají z toho, aby to, co výše tuto nařízeno, bedlivě se zachovávalo.

Porušila-li by se nařízení tuto daná, mají nejblížší příbuzní a taktéž vrchní církve a společnosti náboženské právo, žádati pomoci na úřadech, kteréž to vyšetří a dle zákona opatření učiní.

II. O přestupování z jedné církve neb společnosti náboženské do druhé.

Článek 4. Po dokonaném 14. roku věku svého může sobě každý, nehledíc k pohlaví, dle svého pře-

svědčení náboženství zvoliti a úřad vezme jej v příčině práva toho dle potřeby v ochranu.

Potřebí však, aby toho času, když sobě náboženství zvolí, nebyl v takovém způsobu ducha nebo myslí, který by všeliké volné přesvědčení vylučoval.

Článek 5. Přestoupením k jinému náboženství pozbývá opuštěná církev nebo společnost náboženská všelikých práv společenských k vystouplému a taktéž pozbývá vystouplý všelikých práv k církvi.

Článek 6. Aby však vystoupení z církve nebo ze společnosti náboženské mělo účinek zákonem ustanovený, povinen jest vystupující, oznámiti to úřadu politickému, kterýž to oznámení pošle představenému nebo duchovnímu správci opuštěné církve neb společnosti náboženské.

Vstupující do nově zvolené církve nebo společnosti náboženské povinen jest sám osobně to oznámiti představenému neb správci duchovnímu.

Článek 7. Ustanovení § 768. lit. *a*) obecného zákoníka občanského, dle něhož odpadnutí od víry křesťanské pokládá se za příčinu vydědění, jest zrušeno, a taktéž nařízení § 122 lit. *c*) a *d*) zákona trestního, dle kterého vinen jest zločinem, kdo by hleděl křesťana k odpadnutí od křesťanství svéstí nebo by roztrušoval nějaké učení bludné, náboženství křesťanskému odporující.

Však každé straně náboženské zakázáno jest vyznavače jiné víry k přestoupení nutiti nebo lstí přemlouvati. Jaké zákonné ochrany užiti lze proti tomu, pokud jí není poskytnuto zákony trestními, ustanoví se zevrubněji zákonem zvláštním.

III. O f u n k c í c h s l u ž e b B o ž í c h a o s p r á v ě d u c h o v n í.

Článek 8. Představení, sluhové nebo příslušníci některé církve nebo společnosti náboženské zdržujte se funkcí služeb Božích a správy duchovní v příčině příslušníků jiné církve nebo společnosti náboženské, za něž ti, kdož k tomu právo mají, nežádají.

Výjimka může místo míti jen v té neb oné případnosti, když správce duchovní nebo sluhu jiné církve neb společnosti náboženské za vykonání funkce nějaké jim příslušící požádají aneb když zákonové a nařízení této církve neb společnosti náboženské dopouštějí, aby se ta funkce vykonala.

Kromě těchto případností pokládána buď funkce taková za právně neplatnou a úřadové propůjčte k žádosti zkrácené osoby soukromé nebo společnosti náboženské příhodné pomoci.

IV. O p ř í s p ě v c í c h a v y b ý v á n í p r á c e.

Článek 9. Příslušníci některé církve neb společnosti náboženské mohou přidržovány býti k příspěvkům na penězích a naturalích nebo k vybývání práce k účelům duchovním neb dobročinným jiné církve neb společnosti náboženské jen tehda, když na ně náleží povinnosti věcného patronátu, aneb když povinnost k takovému vybývání zakládá se na důvodech soukromého práva listinami prokazatelných, anebo když jest zjištěna knihami pozemkovými.

Žádný správce duchovní nemůže na příslušnících nějaké jiné konfesí žádati taxy, štoly a p., leč za funkce, které byl k jich požádání vykonal a to jediné dle toho, jak zákonem vyměřeno.

Článek 10. Co nařízeno v předešlém článku 9., vztahuje se také k příspěvkům a k vybývání k účelům vyučovacím, leč když příslušníci některé církve nebo společnosti náboženské činí s příslušníky jiné církve nebo společnosti náboženské dle zákona obec školní, v kteréž případnosti osadníci ke škole přidání, nehledíc ke konfesi, jsou povinni, nésti náklad na zřízení a chování školy společné a platiti učitele na ní ustanovené, až na náklad za vyučování v náboženství příslušníků některé jiné konfesi.

Spůsobem donucovacím přiváděti děti do školy některé jiné konfesi, není dovoleno.

Článek 11. Všelike příspěvky a všeliká vybývání práce, kterýchž by žádali duchovní, kostelníci, varhaníci a učitelové, též ústavové duchovní, vyučovací a dobročinné jedné církve nebo společnosti náboženské na příslušnících jiné církve nebo společnosti náboženské a které se nezakládají na výše položených člancích 9. a 10., pokládají se za pominulé.

V. O p o h ř b e c h.

Článek 12. V případnostech níže položených nemůže žádná obec náboženská toho odepríti, aby mrtvé tělo osoby nějaké k ní nepříslušející, na jejím hřbitově slušně bylo pochováno:

1. když jde o pohřbení v hrobě rodinném, nebo
2. když tu, kde taková osoba zemřela nebo mrtvé tělo její se našlo, v okolí obce místní není hřbitova k pochovávání příslušníků církve nebo společnosti náboženské, k níž osoba zemřelá náležela.

VI. O d n e c h s v á t e č n í c h a s l a v n ý c h

Článek 13 Nikdo nemůže přidržován býti, aby v dny sváteční a slavné některé jiné církve nebo náboženské společnosti práce se zdržel.

V neděli však po čas služeb Božích zastavena buď každá práce veřejná, která není nevyhnutelně pilná.

Mimo to nebudiž ve svátky kterékoli církve nebo společnosti náboženské po čas hlavních služeb Božích na blízku chrámu Páně nic činěno, čím by se slavnost rušila, nebo co by jí bylo na ujmu.

Totéž zachováváro buď při obvyklých slavných procesích na náměstích a ulicích, kudy jde průvod.

Článek 14. Žádná obec náboženská nemůže přidržována býti, aby se zdržela zvonění v takové dni, v ktere dle nařízení některé jiné církve nebo společnosti náboženské zvoniti se nemá.

Článek 15. Ve školách, do kterých chodí příslušníci rozličných církví nebo společností náboženských, rozděleno buď, pokud možná, vyučování tak, aby i menšina mohla povinnosti své náboženské vykonávati.

VII. U s t a n o v e n í z á v ě r e č n á.

Článek 16. Zákonů a nařízení posavadních, ježto jsou těmto předpisům na odpor, nechť by se zakládaly na čemkoli a byly vydány v kterékoli způsobě, nebudiž příště již užíváno, ani zvyklostí těmto předpisům odporujících, jsou-li kde jaké, i kdyby tuto nebyly výslovně zrušeny.

To vztahuje se zvláště také k předpisům o náboženském vychovávání dětí u veřejné opatrování vzatých.

Článek 17. Tento zákon nabude platnosti toho dne, kterého byl vyhlášen.

Článek 18. Aby tento zákon ve skutek byl uveden, uloženo ministrovi záležitostí duchovních a vyučování a jiným ministrům, v jichž oboru působnosti se ho užívá, kteřížto ministři vydávají nařízení, jichž k vykonání toho potřebí.

VII.

Otázky a odpovědi.

Jak často jest choditi školní mládeži k sv. zpovědi a sv. přijímání? —

Katolická školní mládež na obecných a měst. školách jest povinna třikrát do roka přijímati sv. svátosti a to: na počátku a na konci školního roku a pak v čase velikonočním. (Min. výnos ze dne 8 října 1872. čís. 8759 a ze dne 8. list. 1880. č. 15905. Poznámka:

V mnohých diecesích (ve sv. Hippolitu) jest nařízeno 4krát přijímati sv. svátosti, v Linecké diecesi 5krát.

Kdo určuje dny ku přijetí sv. zpovědi a sv. přijímání? —

K ustanovení dne ku přijetí sv. svátosti není třeba žádného zvláštního povolení okr. školní rady, nýbrž o tom stane se dohodnutí mezi správcem školy a učitelem náboženství. (Min. výnos ze dne 8. list. 1880., čís. 15905.)

Komu mají býti oznámeny dny svaté zpovědi a sv. přijímání?

Řídícímu učiteli, či místní školní radě, či okresní radě školní? Dle zákona: „Okresní školní rada je povinna dle § 5 al. 5. zákona ze dne 4. května 1869 a § 50. al. 2. školního a vyučovacího řádu ze dne 20. srpna 1870. č. 7648 opatření úřadu církevního a duchovních cvičeníh oznámiti správci školy prostřednictvím místní rady školní.

Farní úřad oznámí okresní školní radě dopisem poštovní známky prostým — a to v pravý čas — že udílení svatých svátostí školním dítkám katolickým školy Xské v následující dny započne. Okresní školní rada zpraví o tom místní radu školní a tato správce školy. Místo tohoto složitého jednání, dorozumí se jednoduše katecheta s učitelem o čas zmíněný, ovšem jen tam, kde oba svorně působí.

J e l i d e n, v n ě m ž s e s v. z p o v ě ě a s v. p ř i j í m á n í k o n á, d n e m p r á z d n ě? —

K nařízení pro katolické žáky a žáčky na ob. a a měšt. školách stran předepsaného přijímání sv. svátostí, uděluje se dle okolností buď celý den, neb odpoledne a dopoledne příštího dne prázdný. (M. výnos ze d. 1. července 1878., č. 7136 a ze dne 8. list. 1880 č. 15905.)

K d o s t a n o v í, k t e r é d í t k y m a j í p ř i j a t i s v. s v á t o s t i? —

Ku přijetí svátostí sv. pokání a sv. oltářní jen ti jsou 3krátě do roka povinni, kdo byli uznáni od učitele náboženství za schopny. (Min. výnos ze dne 8. října 1872. čís. 8759.)

J e - l i n e o m l u v i t e l n é z a n e d b á n í d u c h o v n í c h c v i č e n í t r e s t u h o d n o?

Předpisy týkající se duchovních cvičení mají tutéž platnost, jako každý jiný zákon; přestoupení každého zákona podléhá trestu. V tomto smyslu rozhodla c. k. zemská školní rada v Horních Rakousích za příčinou zvláštního případu takto:

Mše sv. školní v létě jest okresní školní radou oznámené duchovní cvičení, ku kterému jest žák zavázán. Musí se tedy potrestati ten, kdo vinou svou je proměškal, a tento trest jest takový, jako kdyby

žák zanedbal školu. Povinnost žáků v účastenství služeb Božích opírá se dále o poslední větu 14. článku zákona ze dne 21. prosince 1867. Ř. z. čís. 142 a podléhají v tom žáci zákonné moci správy škol. (Cís. král. zemská školní rada pro Horní Rakousy ze dne 27. září 1887. č. 2120.)

K o m u p ř i n á l e ž í p r á v o s t a n o v i t i d u -
c h o v n í c v i č e n í p r o š k o l n í m l á d e ž ?

Náboženská cvičení stanoví biskupský ordinariat, jehož nařízení oznámí se okresní školní radou řídícímu učiteli. (§ 5. al. 5. zák. ze dne 14. května 1869.) V případech, kde vyskytují se neshody o počtu těchto cvičení mezi okresní školní radou a úřadem duchovním, rozhoduje o tom zemská školní rada (Řád vyučovací ze dne 20. srpna 1870. § 50.)

K o m u j e s t m í t i d o z o r n a d š k o l n í
m l á d e ž í p ř i d u c h o v n í c h c v i č e n í c h ? —

Jest povinností školy, aby dozírali k žákům při duchovních cvičeních učitelé toho kterého vyznání. (Řád vyučovací ze dne 20. srpna 1870. § 50. al. 3.)

S m ě j í - l i š k o l n í d í t k y b ý t i o s v o b o -
z e n y o d c h o z e n í n a s p o l e č n é b o h o -
s l u ž b y š k o l n í ? —

Osvobození od návštěvy společné školní bohoslužby uděluje se v jednotlivých případech žákům správou školy s vědomím učitele náboženství.

Ve případech, když žáci (z důležitých příčin) nemohou býti přidržováni k pravidelné návštěvě společné školní bohoslužby, jest jim opět a opět každoročně od školní správy připomenouti nařízení církevní: Pomni, abys den sváteční světil, čili, že mají v neděli a ve svátek býti přítomni službám Božím. (Min. výnos ze dne 16. května 1880. čís. 6206.)

Počet hodin pro vyučování náboženství na jedno- a více třídních školách s paralelkami.

C. k. zemská školní rada v Korutanech učinila tento náález.

Dle ustanovení učebního řádu vysokého c. k. minist. kultu a vyučování ze dne 3. dubna 1877., čís. 21094., má se v každé třídě škol obecných dvakrát týdně vyučovati kat náboženství, kteréžto nařízení má se prováděti i v rozdělených jednotřídních školách v každém oddělení.

Je-li však třída na dvou- i více třídních školách obecných v paralelky rozdělena, které mají oddělené vyučování, ať již se děje polodenně neb střídavě celodenně, má se náboženství vyučovati v každé paralelce dvakrát týdně.

Rozvrh hodin.

Je-li povinen katecheta spokojiti se s rozdělením náboženských hodin dle libovůle řídícího učitele?

Stalo se v P..., že na trojtřídní škole obecné šest hodin náboženství bylo tak rozděleno, že připadla na každý den v týdnu jedna hodina a to vždy poslední. — Chtěl bych ve dvou dnech, ve středu a v sobotu po třech hodinách vyučovati. Mohu-li toho požadovati? Ano. Jest třeba prostě vyjeviti své přání řídícímu učiteli na počátku školního roku. Není-li mu to po chuti, nechť si stěžuje u okresní školní rady; ta zajisté mu dá potřebné vysvětlení.

Velmi nepaedagogické a nezákonné jest vykázati poslední hodinu na vyučování náboženství, ježto takové předměty, které vyžadují duševní namahy, mají

býti co možná v prvních hodinách, kdežto předměty více méně mechanické, jako: zpěv, kreslení, psaní, ruční práce, tělocvik mohou býti v posledních hodinách.

Přeložení hodin náboženských.

Nejeden katecheta měl již nesnáze v tom, že chtěl-li nahraditi povinné zameškané hodiny náboženství, učitel mu v tom činil překážky.

Pro tento případ vydala štyrská zemská školní rada výnosem ze dne 8 listop. 1888. čís. 3839, přísné nařízení všem správám škol, aby stále pečovaly o to, by každá od katechety z jakékoli příčiny zameškaná hodina byla vyplněna od příslušného učitele třídy, avšak katechetovi aby byla dána jiná hodina, jakmile ji chce nahraditi.

Můž e - l i k a t e c h e t a z a h o d i n y, j e ž z a m e š k á n y b y l y p o v o l e n ý m d n e m p r á z d n ý m, ž á d a t i j i n é?

Zákonitě není tato žádost oprávněna. Jen tehdy, jestliže stanovená hodina odpadla pro překážku vzešlou vykonáváním povinnosti ku př. zaopatřováním nemocného, má katecheta právo dle min. ustan. ze dne 3. března r. 1875., čís. 1120 (srovnej Christ. Päd. Bl. 1887. S. 274) jiné hodiny za promeškanou požadovati.

Známka z náboženství na školních zprávách.

Dle našich zákonitých ustanovení musí řídící učitel, po případě správce školy na školní zprávu napsati beze změny tu známku, již katecheta ku konci školního roku zaznamenal do katalogu. Vystoupí-li žák během školního roku a to po prvním čtvrtletí,

obdrží průměrnou známku ze známek na sklonku roku předcházejícího a ze známky prvního čtvrtletí. Vystoupí-li po prvním, druhém neb třetím čtvrtletí, dostane známku průměrnou ze čtvrtletí běžícího roku. Změní-li správce školy známku z náboženství o své ujmě, jest katecheta povinen podpis svůj školní zprávě odeprítí, a zdráhal-li by se řídící učitel vysvědčení řádně vyhotovené vydati, odvolati se ke školní radě okresní. Známky na vysvědčení měniti, katechetovi samotnému není dovoleno.

Nevhodným musilo by se zdáti žáku, jenž během roku měl známku dostatečnou, na propouštěcím vysvědčení dáti známku „sotva dostatečnou“ nebo „nedostatečnou“; to by nebylo lze ospravedlniti; buď byla klassifikace mylná dříve aneb ku konci školního roku.

Vliv známky z náboženství na postup žáků do vyšší třídy.

Není chvalitebno, dopustí-li katecheta bez všeho odporu, aby sbor učitelský se známkou z náboženství po libosti jednal, vědomostí žakových z tohoto předmětu správně neoceňuje. Měl by se spíše všemožně pokusiti, aby opíraje se o ministerské nařízení ze dne 15. května 1880., č. 7766 nepatrného práva svého použil, ba neměl by se ani odvolání k okresní, zemské ano i k samému ministerstvu obávat. Jedná-li přesně dle zákona a opírá-li se o důvody dostatečné, nemůže se minouti s výsledkem; mine-li se však, má aspoň blahé vědomí vykonané povinnosti. Zmíněné nařízení ministerské zní: „Za příčinou stejnoměrného vykonání § 44. školního a vyučovacího řádu, nařizuje se, aby při roztrídění školních dítek v jednotlivé třídy neb oddíly i vědomosti z náboženství „náležitého“ došly povšimnutí.“

Mohu-li dáti žáku známku „nedostatečnou“?

S dobrým svědomím, jestliže nedbalostí a zanedbáváním vyučování ničemu se nenaučil z toho, co v plánu učebním předepsáno a ve škole skutečně bylo probráno. Jest to v pravdě naivní, tvrdí-li řídicí učitel, že žádné dítě nezasluhuje nedostatečné známky, „vždyť prý přece umí alespoň něco.“ Ježto známka tato v zákonité škále známek obsažena jest, musí i ona na vysvědčení míti místo oprávněné. Prospěch žákův spravedlivě oceniti, toť především věci svědomí každého učitele.

Ku př.: Žák třetí třídy může vším právem obdržeti z počtů známku nedostatečnou, ač umí na paměť výtečně násobilku, — jížto se přiučiti jest úkolem třídy první a druhé — neumí-li to, co v plánu učebním jest předepsáno pro třídu třetí. Tímž právem tedy může i žák třídy třetí dostati z náboženství známku nedostatečnou, byť i desatero Božích přikázání výborně znal, nenaučí-li se ničemu z toho, co plán učebný předpisuje pro třídu třetí.

Jest katecheta povinen nahraditi hodinu vyučování, jež odpadla z asvěceným svátkem, školní aneb kostelní slavností místní? —

Odpověď: Nikoli.

Co je činiti, změní-li správce školy o své ujmě známku z náboženství na vysvědčení propouštěcím?

Odpověď: Katecheta nepodepíše vysvědčení a učiní o tom oznámení okresní školní radě buď přímo aneb prostřednictvím vikariatního úřadu. Důtka stihne vinníka najisto.

Smí katecheta podepisovati vysvědčení propouštěcí? —

Odpověď: Nejen že smí, nýbrž je povinen. Nařízení ministerské ze dne 22. června 1885. č. 1857 zní doslovně: „Das Entlassungszeugnis, in welchem bei öffentlichen Schülern die zuletzt besuchte Classe, Schüler-Abtheilung, oder Gruppe anzugeben ist, wird von dem Leiter der Schule ausgestellt und von allen Lehrern der Classe, beziehungsweise Abtheilung oder Gruppe — einschliesslich des betreffenden Religionslehrers — mitgefertigt.“

Smí člen místní školní rady aneb místní dozorce školní vcházeti do třídy za vyučování náboženského a jemu býti přítomen? —

Odpověď: Nesmí, leda se svolením učitele náboženství. Ministerstvo vyučování rozhodlo před nedávnem, že místní školní radě ani její členům vzhledem k § 2. zákona ze dne 25. května 1868. a k § 5. zák. ze dne 14. května 1869. dozor k vyučování náboženství na školách obecných nepřisluší, a že tedy také za vyučování náboženství bez dovolení aneb proti vůli farářově, jenž náboženství vyučuje, do školní světnice vstupovati nemají a nesmějí. Ze dne 28. května 1888.

Smí katecheta tak zvané lístky z pilnosti (Fleisszettel), neb obrázky Svátých darovati žákům v odměnu uznané pilnosti? —

§ 24. al. 2. min. nař. ze dne 20. srpna 1870. stanoví: „Všeobecně platí za disciplinární prostředky: pochvala, odměna s vyloučením však ročních premií.“

Toto ustanovení bylo změněno min. nařiz. ze dne 29. dubna 1879. č. 6303 v ten smysl, že pilní

a mravní žáci národních i měšťanských škol při vhodných příležitostech, zvláště při vydávání vysvědčení propouštěcích, o slavnostních dnech (patriotischen Festtagen) neb při jiných slavnostech školních vhodnými knihami obdarováni býti mohou, jsou-li potřebné prostředky po ruce. —

Co má katecheta činiti, usnese-li se učitelská konference na tom, aby kvůli několika nekatolickým žákům ostatní mládež pouze „Otče náš“ bez „Zdrávas Maria“ před vyučováním a po něm se modlila?

Min. nař. ze dne 8. října 1872. č. 8759 stanoví: „Výběr školních modliteb a písní z textů církevními úřady za připuštěné prohlášených sluší pořizovati učitelským sborům, bedlivé zření majíc ku poměrům jednotlivých škol.

Ježto „Otče náš“ bez „Zdrávas Maria“ nyní-šímu církevnímu obyčeji se protiví, jest volba takové školní modlitby nezákonnou a bude na dotyčném katechetovi, aby proti tomuto usnešení protestoval a nejdůst. Ordinariat o instrukci požádal. Zatím katecheta dítky vhodně poučí a bude se s nimi sám před i po náboženské hodině „Otče náš“ i „Zdrávas Maria“ modliti.

Přísluší správci školy právo, v čas, kdy katecheta náboženství vyučuje, dveře školní otvírati a do třídy nahlížeti?

Toho práva nelze upírati správci školy, činí-li tak z důležité příčiny, ku př. aby se přesvědčil, zda katecheta přítomen jest. Rozhodným je u věci té takt jednotlivcův a poměr mezi katechetou a správcem školy.

Má-li katecheta příčinu, stěžuj sobě na nepříslušné a rušící jednání učitelovo u okresní školní rady.

Přísluší faráři jako zákonně uznanému členu místní školní rady — byť i měl jen hlas poradní — volný přístup do třídy v čas, kdy učitel vyučuje? Respektive, přísluší mu právo dohledu?

Toto právo přísluší faráři jen tenkrát, je-li předsedou místní školní rady, neb místním školdozorcem, aneb zcela oprávněným členem místní školní rady, nikoli však, je-li členem místní školní rady s hlasem poradním a pouze v záležitostech náboženských s hlasem volebním.

Jest uzavření školní světnice ve veřejné škole za vyučování dovoleno?

Školní světnice nebudiž za vyučování uzavřena, aby dítkám pozdě přicházejícím a úředním osobám vždy možno bylo do třídy vstoupiti. Jsou-li dveře uzavřeny, stává se, že dítky na studené chodbě dlíti musí, což zvláště za nepříznivého počasí nebezpečno jich zdraví býti může.

Přísluší učiteli právo, aby v čas, kdy katecheta náboženství vyučuje, přítomen byl ve třídě, resp. na tohoto dohlížel?

Nikoli, leč by katecheta přivolil, poněvadž harmonické součinění obou jest žádoucí. Naproti tomu jest povinností učitelovou za vyučování náboženství ve školní budově přítomnu býti, aby pro případ okamžitého odvolání duchovního katechety, ku př. za příčinou nutného „zaopatření“ nemocného, vyučování další ihned mohl převzít.

Stává nařízení, dle kterého učitel je povinen potřebný počet ministrantů, kteří

ovšem na venkově obyčejně školní žáci jsou, odpustiti k mimořádným za vyučování školního konaným službám Božím?

Nikoli; to ponecháno osobnímu dohodnutí se mezi farářem a správcem školy.

Jest dovoleno, aby dal učitel prázdnou ve dny, o kterých vyučování náboženství dítí se má dle učebního plánu, nezpraviv o tom v čas katechetu?

Učiteli nikdy není dovoleno, dáti prázdnou mimo tak zvané vederní prázdniny. Právo dáti prázdnou 3 dny přísluší místní školní radě. Aby katecheta o tom zpraven byl, žádá již pouhá zdvořilost. Přerušil-li tedy učitel o své ujmě vyučování školní, jest to protizákonné a faráři lze stěžovati sobě u místní neb okresní školní rady.

Smí katecheta dávat soukromě školním dítkám knihy darem nebo ku čtení?

Min. nař. ze dne 21. list. 1879. č. 18579 praví: Jistou okresní školní radou bylo nařízeno, aby dítkám školou povinným od osob na školách okresu působících, jen takové knihy ku čtení dávány byly, které ze školních knihoven vzaty jsou. Poněvadž nařízení toto ve své všeobecnosti působilým jest ochotnou (berufsfreudige) činností učitelů co do podporování vhodné, soukromé četby školních dítek ohromiti a poněvadž se ve shodě s výnosy ze dne 12. července 1875., č. 315 a ze dne 29. dubna 1879. č. 6303 tohoto úřadu nenalézá, vidí se mně je zrušiti. Dle smyslu dotčených výnosů nelze totiž osobám učícím brániti, aby podávaly svým žákům půjčkou neb darem též takové knihy, jež ve školních knihovnách nejsou. Jest pak ovšem dotýčná osoba, dle nařízení ze dne

12. července 1875., č. 315 a dle § 26 šk. a vyuč. nařízení ze dne 20. srpna 1870. přísně zodpovědna za vhodnou volbu knih. Výnos tento nebyl zrušen min. nařízením ze dne 16. pros. 1885. č. 23324, jež jedná o revisi školních knihoven.

S m í - l i u č i t e l z a v ř í t i p ř e d u č i t e l e m n á b o ž e n s t v í k a t a l o g ?

Nikoli. Katalog jakož i tak zvaná týdenní kniha (Wochenbuch) musí katechetovi v každé vyučovací hodině býti po ruce.

M ů ž e - l i k m o t r k ř e s t n í b ý t i k m o t r e m p ř i s v. b i ř m o v á n í ?

Anconitanus Praesul in relatione status suae dioecesis sequens proposuit postulatum: Non raro accidit, ut ille idem, qui in fontem levavit a sacro fonte, ipsum etiam in sacramento confirmationis suscipiat. Parochi asserunt, frustra se adlaborasse ad hunc antiquum morem tollendum, ac proinde a praedecessoribus meis toleratum fuisse. Quaeritur igitur, utrum haec agendi ratio tolerari possit?

S. C. Concilii re discussa sub die 16. Februarii 1884. respondit: P o s s e t o l e r a r i, sed episcopus curet a b u s u m pedetentim evellere.

Poplatek z remunerace za vyučování náboženské.

Dle prohlášení c. k. min. fin. ze dne 13. listopadu 1884. č. 33260 sluší při oněch světských duchovních, kteří jako učitelé náboženství zaměstnání byli, dále při učitelích pro nepovinné předměty — ať stálý plat, neb za jistý čas berou odměnu. užiti pol. tar. 40 zák. ze dne 13. prosince 1862. Poplatek řídí se dle výše odměny a trvání smlouvy, při čemž použití sluší § 16. zák. ze dne 9. února 1850.

Ustanovení o modlitbě školní.

Jest pravidlem, že se koná modlitba před vyučováním a po vyučování. Které modlitby se mají děti modlití nebo které písně zpívati, stanoví biskupský ordinariát.

Učitelstvu pak jest volno, aby si ze schválených vyvolilo. (Min. nař. ze dne 8. října 1872. čís. 8759.) V každém případě vyvoliti jest správě školy jen takovou modlitbu, která jest církevně schválena.

Poznámka: Toto platí jen pro světské učitele; katechetovi jest volno modlití se před vyučováním a po vyučování modlitby kterékoli; dobře učiní, vystřídá-li občas všechny.

VIII.

Stručná příprava ku sv. zpovědi, sv. přijímání a sv. biřmování.

* Vhodné pomůcky pod názvem „Příprava ku první sv. zpovědi a sv. přijímání“ vydali tiskem J. Doležel a Václ. Macek.

Příprava ku sv. biřmování napsali dr. J. Rydvan a B. M. Kulda. Sem spadá i překlad z Fischera vydaný Dědictvím Svatojanským.

Stručná příprava k sv. zpovědi.

Po kratičké promluvě, již myslí přítomných upravíš k pozornosti, vypravuj vážně a tklivě podobství o marnotratném synu a pomáhej pak dětem, aby samy z příběhu toho vynalezly, jednak

I. velikost a ošklivost hříchu syna mladšího

(Otče, dej mi díl statku, kterýž mi přináleží . . . odešel přes pole do daleké krajiny . . . tam rozmrhal statek svůj, živ jsa prostopášně. Když vše utratil, nastal veliký hlad, počal trpěti nouzi . . . dal se do služby), jednak

II. čeho dle učení Kristova žádá svátost pokání od hříšníka:

a) šel sám do sebe — zpytování svědomí;

b) řekl: Jak mnoho nádenníků v domě otce mého má hojnost chleba, já pak zde hladem hynu — lítost;

c) Vstanu a půjdu k otci svému . . . Vstal a šel — pravý úmysl;

d) Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou — zpověď;

e) Učiň mne jako jednoho z nádenníků svých — dosti učinění.

Po té uvedených patero částí svátosti pokání rozebírej, vykládej, objasňuj, příklady vysvětluj!

a) z p y t o v á n í s v ě d o m í α) Především pouč
dítka, jak před zpytováním mají vzývati Ducha sva-
tého o pomoc: „Přiď, svatý Duše, a osvět mysl mou,
abych dokonale poznal všechny hříchy své. Skrze
Ježíše Krista, Pána našeho.“ Amen. Otčenáš a Zdrávas.

β) Po té pečuj o to, aby dítka poznaly v š e c k y
h ř í c h y své, a každý i dle p o v a h y, i dle p o č t u
i dle o k o l n o s t i, což práce velice těžká, ale ne-
vyhnutelná. Pročež projdi s nimi příkázání Boží,
církevní a nejhlavnější hříchy (jak se chovati v ko-
stele, ve škole, doma, mimo dům), čímž mládeži po-
řídíš jakési zrcadlo zpovědní t. j. seznam hříchů
nejobyčejnějších.

γ) Pak vlož dětem na srdce, aby p o č e t hříchů
udávaly č í s l o v k a m i n e u r č i t ý m i: jednou,
několikrát, často, každodenně, za den několikrát. Při
těžších hříších, k d y a k d e h ř í c h páchaly a k d o
b y l při tom?

δ) kterého hříchu dopouští se kdo nejčastěji?

b) l í t o s t. Marnotratný syn nejen si vzpo-
mínal, že vůbec hřešil, nýbrž i uvažoval, jak veliké
promarnil dědictví, jak těžce zarmoutil milého otce.

α) když se dal Josef v Egyptě poznati bratřím,
zděsili se tito a litovali, že ho byli prodali za otroka.
Leč lítost jejich nebyla pravá, poněvadž litovali ha-
nebného skutku svého ze strachu, z bázně že budou
nyní přísně potrestáni tuhým žalářem. Ale jakmile
Josef řekl jim: „Přistupte ke mně! Nelekejte se . . .“
a počal je objímati a líbati, tu opět litovali hříchu
svého; a lítost ta byla pravá, neboť litovali toho,
že byli ukřivdili, ublížili tak dobrému, hodnému, la-
skavému bratru.

Podobně i vy, dítka, musíte litovati všech hříchů
spáchaných, že jste jimi r o z h n ě v a l y a u r a z i l y
n e j d o b r o t i v ě j š í h o, n e j h o d n ě j š í h o, n e j-

laskavějšího Boha — lítost nad přirozená.

β) Kdysi ptal se jistý kněz děvčátka, které se právě zpovídalo, lituje-li hříchů svých, a dostal za odpověď: Velebný pane! Před rokem umřel mi tatínek, ježž jsem měla velice ráda. Ach, jak jsem plakala, ach, jakou jsem měla tehdy bolest. Ale ještě více mne bolí dnes, že jsem tolika hříchy rozhněvala Pána Boha. Raději bych chtěla hned umřít, nežli Jej hříchem opět rozhněvati, zarmoutiti — lítost nad všechno.

γ) Maří Magdalena nepromluvila ani slova, ale její slzy byly důkazem veliké lítosti; Petr zapřev Krista a vyšed ze síně veleknězovy neřekl ničeho, ale plakal hořce. Ani marnotratný syn nepravil: Lituji toho velice, že jsem opustil otce... a přece měl lítost pravou — vnitřní.

δ) Konečně naváděj dívky, aby litovaly každého hříchu bez výjimky — lítost obecná.

c) pravý úmysl. Marnotratný syn zvolal: „Vstanu a půjdu k otci svému.“ Vstal a šel. Nestáčíť tudíž říkati: „Opravduť míním se polepsiti...“ a pak zase dále bez ostychu a bázně hřešiti, nýbrž nutno zanedbané dohoniti, pochybené napravit, ublížitelům ze srdce odpustiti, zlým druhům, špatným místům se vyhýbati atd.

d) zpověď. Vylož a nauč, co a jak mají dívky činiti před, při a po sv. zpovědi. Kdo jdou poprvé ku zpovědi, ať to cizímu zpovědníkovi hned řeknou.

α) Ať se zpovídají zřetelně, nikoli však příliš hlasitě;

β) úplně; — voják v bitvě raněný byl lékaři ošetřován velmi pečlivě a přece v krátké době zemřel, protože zatajil před lékaři jednu hlubokou ránu, stydě

se ji ukázati. Nesmíš zatajiti žádného hříchu. Chce-li člověk hřešiti, odnímá mu prý ďábel stud, ale vrací mu jej před zpovědí, aby se ze hříchů nevyznal. Ananiáš a Safira zemřeli náhle za to, že tajili hříchu.

γ) u p ř í m n ě, jak hříchy na sobě shledaly;

δ) z k r o u š e n ě, aby z chování jejich bylo patrné, že se za hříchy hanbí, mají je v ošklivosti a že v srdci cítí nad nimi bolest.

Napsané hříchy z listu čísti dovol jen některým žákům tupým, nebo příliš bojácným — raději vypo- máhej sám otázkami.

Z tištěného zrcadla zpovědního — které bývá v modlitebních knížkách — hříchy mechanicky čísti netrp nikdy!

Rovněž nikdy nečiň s dětmi zpověď na zkoušku. Zpovídáš-li v tuhé zimě mimo chrám Páně (ve školní světnici) uprav tam stůl za oltář, zpovídej vždy v klerice, na židli, nikoli v lavici. Několik vhodných slov před sv. zpovědí a po ní, nebo případná modlitba před a po sv. zpovědi přispěje vydatně k doplnění toho, co by snad mdloba dětská byla vykonala neúplně.

e) d o s t i u č i n ě n í. Marnotratný syn pravil: „Otče, učiň mne jako jednoho z nádenníků svých! — Celník Zacheus řekl Pánu Ježíši: „Aj, Pane, polovici statku svého dám chudým, a oklamal-li jsem koho v čem, navrátím čtvernásob.“ Jako Petr ze strachu třikrát zapřel Pána Ježíše, tak později třikráte vyznal veřejně, že Krista miluje. (Krádež — věc navrátit, něco nahradit; krádež domácí — odprosit rodičů.)

V prvních dobách křesťanských bývalo ukládáno pokání těžké, tuhé; kajcníkovi bylo konati dlouhé modlitby, mnoho dní se postiti, ano mnozí nesměli delší čas ani do kostela vkročiti, nýbrž u dveří ko-

stelních musili stávati a kolemjdoucích slzavě prositi, aby se za ně modlili a přimlouvali. Takové pokání trvalo mnoho dní, několik měsíců, ba nezřídka i několik let. Ať příklad dám: kdo pomlouval, musil činiti pokání po 7 dní; kdo v kostele šeptal, po 10 dní; kdo se panu učiteli posmíval, po 40 dní; kdo kradl, kál se po celý rok.

Vám bude uloženo pokání malé, nepatrné; proto je vykonejte:

- α) i h n e d, anebo co nejdříve;
- β) j a k b y l o u l o ž e n o;
- γ) n á b o ž n ě.

Mimo to uložte si sami něco z lásky k Bohu: modlitby, půst, (odepřete si pokrm některý, zábavu dovolenou), dejte almužnu (s vědomím rodičů,) atd.

Pokání.

(U žáků dospělejších.)

O b r a z e m p r a v ě h o p o k á n í jest: uzdravení malomocného, vzkříšení mládence Naimského.

V z o r y p r a v ě k a j i c n o s t i: David, Nini-vetští, Magdalena, marnotratný syn, lotr na pravici, Šavel.

Z a s l í b e n í: Cokoli svážete na zemi, svázáno bude i na nebi. —

U s t a n o v e n í: Přijměte Ducha sv., kterýmžkoli odpustíte hříchy, odpouštějí se jim a kterým zadržíte, zadržány jsou.

K a ž d ý i n e j v ě t š í h ř í c h m ů ž e b ý t i o d p u š t ě n, jak to zaslíbil Hospodin skrze Isaiáše řkoucího: Budou-li hříchové vaši jako šarlat, nad sním zbělení budou.

Předobrazení zpovědi máme již ve Starém Zákoně. Vyznání hříchu žádal Bůh od prarodičů v ráji řka: „Adame, kde jsi? — Evo, co jsi to učinila? — Od Kaina: kde jest Abel, bratr tvůj? David vyznal provinění své. — Marnotratný syn. Efezští vyznali se ze hříchů svých Pavlovi. —

Zpytování svědomí: Již pohanský mudrc Pythagoras nařídil svým žákům, aby každého dne ráno i večer se zkoumali: co činili, jak to učinili a co z toho opomenuli, jež bylo jim vykonati? Marnotratný syn přemýšlel o tom, co učinil a poznal, že zle činil.

Lítost. Přirozenou lítost měl král Saul, jenž pouze proto pykal své neposlušnosti, že se jí připravil o království.

Podobně Esau naříkal a plakal, leč jen proto, že práva prvorozenství pozbyl.

Antioch Epifanes, král syrský, litoval na loži smrtelném ukrutnosti své, ale jen proto, aby opět došel zdraví. Však umřel bídne.

Kdysi zpovídal se velký hříšník sv. Františku Sal., a když žádné lítosti nejevil, dal se sám František do usedavého pláče; a když hříšník udiveně se ho tázal, proč pláče, odpověděl mu světec: „Milý synu, já pláču, protože nepláčeš ty.“ Slova ta dojala srdce hříšníkovo tak, že brzy hříchů svých opravdově želel, litoval.

Opravdovou lítost měli: První lidé po pádu; král David; Ninivetští, král Manasses upadnuv v ruce Assyřských.

Hořce želel hříchů svých: šlakem (mrtvicí) poražený, Zacheus, Maří Magdalena, Petr, jenž tak hořce plakával svého pádu, až slzy rozbrázdily jeho tváře, Pavel tři dni hořce plakal v Damašku; marnotratný syn; Přemysl Otakar I.; Boleslav I.

P r a v ý ú m y s l se polepšiti měli: Jonáš, Isaiáš, syn marnotratný, David, Zacheus, Magdalena, Petr; nikoli však Farao.

Z p o v ě ě buď skroušená, upřímná a úplná.

D o s t i u č i n ě n í vykonali prarodiče naši po pádu, byvše vyhnáni z ráje, Mojžíš i Aron za nedůvěrnost v Boha nevešli do země zaslíbené, lid israelský na poušti, David, Achab za modlářství, Manasses, byv uvězněn, Ninivetští, Zacheus vynabražoval čtvernásob, syn marnotratný chtěl jen nádenníkem býti v domě otcovském.

Č a s n é t r e s t y za hříchy dlužno vytrpěti jako Lot, Rebeka, Jakub, David, 38 let nemocný.

Stručná příprava ku sv. přijímání.

Katecheta vypravuje dětem velebně a důstojně o ustanovení nejsvětější svátosti Oltářní. Poněvadž již dříve některé zázraky Páně vypravoval, upamatuje dítky na ně slovy: „Ježíš Kristus pravil k slepému: Prohlédni!“ A co se ihned stalo? Pán pravil k malomocnému: „Chci, buď čist!“ A co se stalo okamžitě? Milý Spasitel pravil člověku pakostnicí trápenému: „Vezmi lože své a jdi!“ A co se stalo? Všemohoucí Bůh zvolal k mrtvému Lazaru, který již ve hrobě ležel: „Lazare, pojď ven!“ Co se ihned stalo? Při svatbě v Káně Galil. v co proměnil Spasitel vodu? Jest tedy zajisté vše pravdou, co Ježíš praví.

Při poslední večeři vzal božský Spasitel chléb ve své svaté ruce, a proměnil chléb ve své nejsvětější tělo. Kterými slovy? Načež klaněli se apoštolové

svému Pánu a Bohu. A co přijímali pod způsobou chleba? Podobalo se dosud chlebu a chutnalo jako chléb. Ale v co proměnil všemohoucí Spasitel chléb?

Na to vzal Pán kalich s vínem, kterému přimíchal vody a proměnil víno ve svou živou krev. Jakými slovy? Načež klaněli se opět apoštolové svému Pánu a Bohu. Co přijímali pod způsobou vína? Chutnalo dosud jako víno. V co proměnil všemohoucí Bůh víno? Jelikož proměnil Bůh chléb ve své živé tělo, a víno ve svou pravou krev, nebyl tam již ani chléb ani víno. Nuže co tam tedy bylo? Ovšem, pravé tělo a pravá krev Pána našeho Ježíše byly tam přítomny. Co podobu má chleba a vína, nazýváme způsobami. Co rozumíme pod způsobami? Opakuj!

Při proměnění na hoře Tábor ukázal se Spasitel, jak jsem vám již jedenkrát vypravoval, ve své nebeské podobě, ale svatí apoštolové nemohli pohledu jeho snést. By při poslední večeři apoštolové se nestrachovali pravé tělo a pravou krev Kristovu přijímati, skryl se Spasitel. A pod kterými způsobami se skryl?

Tak chápou dítky toto vznešené tajemství velice snadno.

Nejsvětější Svátost Oltářní.

(U žáků dospělejších.)

P ř e d o b r a z e n í svátosti Oltářní: strom života, beránek velikonoční, manna, oblak nad archou úmluvy, zázračný pokrm, jež anděl přinesl Eliášovi, proměnění vody ve víno v Káně, zázračné rozmnožení chlebů na poušti.

Z a s l í b e n í svátosti Oltářní stalo se po zázračném nasycení lidu (Jan 6, 62).

U s t a n o v e n í. Slib daný při poslední večeři skutečně Kristus splnil (Mat. 26, 26.; Luk. 22, 19.; Mar. 14, 22).

Oběť mše svaté.

Oběti jsou tak stary, jako pokolení lidské: Kain přinesl oběť nekrvavou, Abel krvavou. Podobné krvavé i nekrvavé oběti přinášeli Noe, Abraham, Melchisedech, Jakub, přátelé Jobovi. Skrze Mojžíše Bůh sám rozličné oběti nařídil; oběti pokoje a smíru.

P ř e d o b r a z e n í m mše sv. byla nekrvavá oběť Melchisedechova a nekrvavé oběti starozákonní.

Z a s l í b e n í mše sv. stalo se D a v i d e m (ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova), M a l a c h i á š e m a K r i s t e m u studnice Jakubovy.

U s t a n o v e n í stalo se při poslední večeři.

Přijímání.

Ve způsobách chleba jest celý Kristus přítomen.

Účinky sv. přijímání předobrazeny jsou zázračným pokrmem, jímž na poušti anděl posilnil Eliáše na další cestu a uzdraveními, jež udály se dotknutím se rukou a roucha Ježíšova.

N e h o d n é p ř i j í m á n í: archa úmluvy za časů Samuelových, královská hostina, Jidáš.

Potřeba přípravy na sv. přijímání: Israelité připravovali se po dva dny, vypravše roucha svá na sinajské zákonodání, mytí nohou při poslední večeři, příprava apoštolů na přijetí Ducha sv., příprava Šavlova na sv. křest.

Nutno ku stolu Páně přistupovati:

1. S živou věrou jako Simeon, Nathanael, Petr;

2. s pokorou jako setník v Kafarnaum, marnotratný syn, publikán ve chrámě;

3. s lítostí jako šlakem poražený, Maří Magdalena;

4. s důvěrou jako malomocný, žena krvotokem trpící;

5. s láskou jako Maria a Marta, jako oba učedníci jdoucí do Emaus (Zdaliž nehořelo srdce naše v nás), jako Petr.

6. s toužebností jako 38 let nemocný u rybníka Bethesdy, jako komorník ethiopské královny Kandaces.

Obnovení slibu křestního před prvním přijímáním dítek školních.

(U křtitelnice.)

Kněz: Vybízím vás, rozmilé dítky, v tomto shromáždění věřících jménem Božím, byste samy ústy vyznaly, co za vás jiní na křtu sv., který jste přijaly jako nemluvnátka, vyznávali; táži se vás: Věříte v Boha Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země?

Dítky: Věříme.

K n ě z : Věříte v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho narozeného a ukřižovaného?

D í t k y : Věříme.

K n ě z : Věříte v Ducha svatého, svatou Církev obecnou, Svatých obcování, odpuštění hříchů, těla z mrtvých vzkříšení, život věčný?

D í t k y : Věříme.

K n ě z : Vy věříte, leč pamatujte, že víra bez skutků jest mrtva, že skutkové temnosti se světlem víry se nesnášejí. A proto táži se vás dále: Odříkáte se zlého ducha — i všech skutků jeho — i vší pýchy jeho?

D í t k y : Odříkáme.

K n ě z : Slibujete, že milovati budete Pána Boha svého z celého srdce svého, z celé duše své, ze vší síly své?

D í t k y : Slibujeme.

K n ě z : Slibujete, že ničím na tomto světě nedáte se od víry své a od lásky k Bohu odloučiti?

D í t k y : Slibujeme.

K n ě z : Bůh, jenž začal dobré dílo ve Vás, dokoněj je ke dni Pána našeho Ježíše Krista. Amen.

Otče náš! jenž s nebe svého hledíš na děti tyto, které před Tvou sv. tváří se postavily, dej, by posvěceno bylo jméno Tvé slavným slibem od nich zde Tobě učiněným a věrným splněním rozmnožilo se království Tvé na zemi. Tys je odevzdal nám, bychom je učili plnit vůli Tvou zde, jak ji plní vyvolení tvoji na nebi; nedopusť tedy, by nyní, když je odevzdáváme opět těm, z jichž rukou jsme je přijali, zapomněly, čemu se učily a co dnes slavně slíbily; nedopusť, by chleba vezdejšího hledající a spolu dobývající, duše své k životu věčnému živiti přestaly.

Nech ať, jak dnes očištěny jsou od hříchů, majíce Tvou posvěcující milost Tvým obrazem jsou, jím

na vždy zůstanou a žádným pohoršením v pokušení uvedeny nebudou, zpronevěřiti se vůdci života svého, Synu Tvému, s nímž nyní ve spojení vejdou, ale v neustálém na Něho hleděním a Jím se spravováním všeho zlého tohoto světa zbaveny zůstanou. Amen.

Po pozdvihování.

Tvou milostí očištění jsouce od hříchů svých, blížíme se k Tvému stolu, Pane! bychom ponejprv účastenství měli na svaté večeři, kterou jsi den před svou smrtí na památku svou ustanovil. Jaký to důležitý krok, který nyní činíme! Jak mnoho závisí od něho! Jediné nehodné stolování s Tebou může nás na vždy lehkomyšlnými, k sv. věcem lhostejnými, k Tobě vlažnými a neuctivými učiniti; jediné hodné přijetí božského pokrmu, v němž nám Sebe podáváš, může nám šťastným začátkem Bohu milého, svatého života býti.

O žehnej tedy tento krok náš, který nás k Tobě vede; řiď duše naše, bychom v tom, co oko tělesné vidí ve způsobě chleba a vína, okem víry spatřily: Tvé drahé tělo, které za nás obětováno, Tvou drahou krev, která za nás vylita byla; učiň, by duše naše viděly tebe, an laskavým pohledem na ně hledíš laskavě k sobě je zveš, své učení a svůj příklad, své skutky za ně vykonané, svou oběť za ně přinesenou jim předkládáš a k věrnému setrvání s Tebou napomínáš; nedopusť, by se Tebe v čem odřekly, alébrž v Tobě, s Tebou, pro Tebe žíti nikdy nepřestávaly.

Po sv. přijímání.

Poprvé za živobytí svého účastny jsme té milosti, Tebe, náš Ježíši, míti v srdci mém. Kdo sečte to, co's nám tímto darem podal. My jsme s Tebou

v této chvíli jedna mysl, jedno srdce. My v tomto svatém okamžení poznáváme, že při všem, co nám ukládáš, jen naši spásu chceš; proto ošklivíme si již hřích a oddáváme celé srdce ctnosti. Milá, drahá je nám sv. víra, k níž jsme se přihlásily; vůle naše ochotna k té lásce, jíž jsme věrou vyučeny, nás zmocnila se naděje v lepší budoucnost, kterou jsme do rukou tvých položily. Ó přijmi naše díkučinění za takovéto nás opatření. Vryj nám hluboce do srdce našeho obraz Svůj, abychom kamkoli půjdeme a kdekoli budeme, Tebe před sebou viděly a Tebou ve všem se řídily. Bychom hodny byly stálé přítomnosti Tvé při nás, slibujeme Tobě svatě, že od této chvíle chceme se Tobě zcela obětovati.

Nepohrdej tou obětí, kterou Ti sebou podáváme, nýbrž dej nám potřebné stálosti k setrvání v dobrém, abychom zůstavše Tobě věrny na zemi, s Tebou spojeny býti zasloužily na nebi. Amen.

O svátosti biřmování.

Na křtu sv. slibovali vaši kmotrové za vás, že budete víru křest. katolickou věrně vyznávati, hříchu se střežiti a bohumile žíti; při svém prvním sv. přijímání obnovili jste ten slib křestní. Pokud chodíte sem do školy, pokud jste pod dohledem svých rodičů i učitelů, není vám za těžko dostáti tomuto slibu křestnímu alespoň ve věcech hlavních. — Leč nadejde doba, kdy z věku dětského vstoupíte do věku jinošského, kdy budete ze školy naší propuštěni a kdy nebudete již žíti u svých rodičů, nýbrž většina z vás u lidí cizích; ta ona ve službě, ten onen při řemesle, obchodu, v učení anebo v továrně. A ve

světě dorážeti bude na vás přemnoho pokušení, o kterých dnes nemáte ještě ani tušení. Abyste potom všechna pokušení od zlých lidí a od ďábla pochodící, šťastně překonaly a svůj křestní slib věrně dodržely, jest vám, milé dívky, třeba zvláštní posily, milosti Boží a té dostane se vám svátostí sv. b i ř m o v á n í. Jako jste dosud rostly a sílily na těle, tak má nyní i duše vaše v životě nadpřirozeném růsti, síliti a k dokonalosti dospěti. Jako Pán Ježíš poslal svým apoštolům, prve než do veškerého světa se rozešli, Ducha sv., aby je osvítil a posilnil, rovněž tak i vám posílá svou pomoc dříve, než do světa v němž plno nebezpečností a pokušení, z domu otcovského se odeberete. Nebezpečí a pokušení veliká čekají na vás a velmi na tom záleží, jak v nich obстоjíte; překonáte-li je, aneb klesnete-li, podlehnete-li v boji? Již ve St. zákoně byla svátost b i ř m o v á n í předpověděna; tak prorokoval Joel: „Vyleji ducha svého na všelike tělo.“ (Joel 2, 28.); a prorok Isaiáš: Vážiti budete vody s radostí ze zřídels Spasitelových,“ t. j. ze sedmera pramenů jeho svátostí. A Kristus zaslíbil apoštolům tuto svátost, řka: „Jan zajisté křtil vodou, ale vy pokřtění budete Duchem sv. po nemnohých těchto dnech . . a přijmete moc Ducha sv., přicházejícího na vás a budete mi svědkové v Jerusalemě a ve všem Judsku a Samařsku a až do končin země. (Sk. ap. 1, 5—8.)

Když po ukamenování sv. Štěpána věřící v Jerusalemě byli se rozprchli do všech končin judských a samařských, rozešli se za nimi i někteří apoštolové a jahnové. Tak jahan Filip kázal v Samaří a mnohé pokřtil, načež zprávu o tom podal do Jerusalema. Uslyševše apoštolové, kteří byli v Jerusalemě, že Samaří přijala slovo Boží, poslali k nim Petra a Jana, kteří přišedše, vzkládali na ně ruce a modlili se za ně, aby přijali Ducha sv. Sk. ap. 8, 10.—17.

Podobně svatý Pavel křtil a pokřtěné biřmoval v Efesu. „A když Pavel na ně vzkládal ruce, přišel na ně Duch svatý a mluvili jazyky a prorokovali.“ Sk. ap. 19, 1.—6.

Apoštolové očekávajíce Ducha sv., trvali jednomyslně na modlitbách: podobně jest i vám se připravovati na sv. biřmování.

Účinky Ducha sv. ve sv. biřmování vidíme nejlépe na apoštolích. Jací byli apoštolové před sesláním Ducha sv?

- a) byli bojácní α) Petr zapřel svého Mistra, β) všickni zavřeli se do vrchního příbytku domu, aby bezpečni byli před úklady židovskými;
- b) byli u víře mdlí a nevědomí.

A jací byli po seslání Ducha sv.? — Nebojí se již, nýbrž vystupují veřejně a hlásají neohroženě Ukřižovaného. Čemu dříve nerozuměli, chápou nyní jasně a odhodlaně vyznávajíce víru v Ježíše Krista, žijí podle ní a tak setrvají až do smrti.

Petr, jež kdysi zastrašila slova děvečky, nebojí se okovů ani mrskání, ani žaláře a rozpjat na kříži, raduje se.

Ondřej plesá, vida kříž, na němž má umřítí. Jakub starší neohroženě sklání hlavu pod meč. Jan všecek rozradostněn, trpí bolesti ve vařícím oleji. Tomáš dívá se v Kalamíně srdnatě na vraha, který ho kopím probodá.

Filip trpělivě a klidně snáší muka veliká. Bartoloměj nechá si pro Krista za živa svléci kůži s těla.

Jakub mladší modlí se za své vrahy, kteří ho svrhli s cimbuří chrámu Jerusalemského. Juda Tadeáš nechává se bez odporu ubíti kyjem a Matouš probodnouti dřevcem.

Šimon v Persii rozřezán pilou, Matěj v Jerusalemě umučen.

Vzkládání rukou, co znamená? — Mojžíš vložil ruce na Josua, když ho posvěcoval za svého nástupce. Pán Ježíš vzkládal ruce na mnohé nemocné, jež uzdravoval a apoštolům dal moc, aby vzkládáním rukou udělovali Ducha sv.

Když na počátku sv. biřmování biskup rozpíná ruce, značí to prosbu jeho, aby Duch sv. na biřmovance sestoupil. Když pak později klade pravici na hlavu jednoho každého biřmovance, znamená to, že Duch sv. nyní skutečně na něho vstupuje a jej bere pod svou ochranu.

Co jest křížmo? Smíšenina oleje olivového a balsamu.

a) olej, jímž polejeme některou věc, proniká ji tak, že nevyhladíme jeho stopu.

Podobně proniká milost Ducha svatého duši biřmovancovu a vtiskuje jí nezrušitelné znamení.

b) Za starých časů válečníci a zápasníci natírali své tělo před zápasem olejem, aby stali se pružnějšími a odpůrcové nemohli jich tak snadno chopiti a povaliti k zemi.

Podobně Důch svatý duši biřmovance jako křesťanského bojovníka schopnější činí k šťastnějšímu bojování proti nepřátelům víry.

c) Balsam jest olejovitá, libě vonící látka, která chrání před hnilobou, brání rozpadu věci a vydává líbeznou vůni.

Podobně v biřmování udílí se křesťanu milost, aby duši svou uchránil před hnilobou hříchu a milým byl svými ctnostmi.

Sedmero darů Ducha sv.

Jakým byl Šavel, prve než naplněn jest Duchem sv.?

- a) zuřil pomstou a dychtil po tom, aby mohl vraždit apoštoly a učedníky Páně;
- b) vyžádal si písemného plnomocenství do Damašku, aby tam všechny muže i ženy, kteří se přidržovali učení Kristova, směl zjišťovati a svázané přivézt do Jerusalema.

A jakým byl Pavel, když naplněn jest Duchem sv.?

Když v Damašku slepý seděl a učedník Ananiáš vloživ ruce na něho, pravil k němu: Milý bratře! Pán Ježíš, jenž tobě ukázal se na cestě, poslal mne k tobě, abys zase prohlédl a naplněn byl Duchem svatým . . . tu ihned s očí jeho jako šupiny spadly a on prohlédl i na duši. Ananiáš pak řekl: Bůh otců našich vyvolil tebe, abys poznal vůli jeho a uzřel Krista a slyšel hlas z úst jeho: „Vstaň, pokřti se a obmej hříchy své a vyznávej veřejně jméno jeho.“

Vstav tedy Šavel, pokřtěn jest a nazván byl Pavel. On

1. poznal Krista i co má pro Něho činiti — obdržel dar rozumu;

2. zvolil, stana se učedníkem Ježíšovým prostředek nejprípadnější ku smazání hříchů života minulého — obdržel — dar moudrosti;

3. Pavel byl hotov za Krista život dáti ihned; poznal však, že lépe jest svým životem víru, již tupil, hlásati, a o její rozšíření se starati, nežli

v Damašku ihned nechati se usmrtiti, a proto, pustiv se po provaze přes zdi města za doby noční v koši, zachován jest maje — dar rady.

4. V Athenách řečně osvědčil, že má dar umění.

5. Když v Lystře Pavel s Barnabášem uzdravil člověka od narození chromého a pohanští obyvatelé města vidouce ten div, jej a Barnabáše měli za bohy a jim chtěli obětovati: tu Pavel zvolal úzkostlivě: „Muži, co to činíte? Vždyť jsme smrtelní lidé jako vy.“ osvědčiv tak, že má — dar bázně Boží.

6. Když ve Filipách Pavel se Sylou byli uvězněni, praví o nich Písmo sv., že se modlili ustavičně; měliť — dar nábožnosti.

7. Ani mrskání ani žalář nemohli Pavla v horlení pro Krista učiniti nestálým; umřelť byv stat, smrtí mučednickou pro víru Kristovu dne 29. června r. 68. nebo 69. — měltě — dar síly.

IX.

Z normalií středního školství.

Annonce ve školních knihách jsou zakázány. M. n. 5. září 1885.

Byty žactva podléhají dozoru sboru professorského. M. n. 25. srpna 1849.

V městech, kde je několik ústavů středních, jest učitelům těchto škol zakázáno, žáky vlastního ústavu přijímati na stravu a byt. Vyn. m. ze dne 26. listopadu 1886 č. 23.151.

Církevní censura. Vědecké pojednání osoby duchovní ve školním programu podléhá církevní censuře dle m. n. 13. února 1863.

Dispens od společných služeb Božích. Ředitel s učitelem náboženství mohou v zimě na čas dispensovati od společných služeb Božích žáky churavé, chatrně ošacené, aneb od školního chrámu P. (přes hodinu cesty) vzdálené, podají-li rodiče žáků žádost za toto sprostění. M. n. 14. února 1880. č. 1043.

Doba služební u statních úředníků v Rakousku je plných 40let; profesorům škol středních vyměřeno 30 let a tudíž čítají se jim vždy tři léta definitivní služby za čtyry.

Dovolenou až na 8 dní dává profesorovi ředitel; dovolenou na měsíc z. šk. rada; delší ministerstvo. M. n. 12. dubna 1876. Marz. I. 442.

Dozor při službách Božích. Dle m. n. 5. dubna 1870. a 21. prosince 1875. (Marenz. I., 34,) jsou katoličtí členové sboru professorského povinni dozíratí ku mládeži při nedělní a sváteční

bohoslužbě. M. n. ze dne 11. června 1878. dokládá o tomto dozoru: „Die angeordnete Ueberwachung der Schüler bei den religiösen Uebungen durch Lehrer stellt sich für diese nicht als eine Religionsübung, sondern nur die Erfüllung der Pflicht dar, die Disciplin wie bei anderen Versammlungen der Jugend aufrecht zu erhalten.“ Výnos místodržitelství českého ze dne 16. června 1873. č. 4222.

Druhý exhortator. Na vyšším gymnasium mají býti dva exhorta to ř i. M. n. 9. ledna 1857. a 18. října 1858. Marz. I. 355, 356 a 400.

Druhý exhortator obdrží za exhorty remunera ci 157 zl. 57 k. ročně. M. n. 19. června 1856., M. I. 355 Druhý exhortator není členem sboru professorského a není povinen účastniti se konferencí. M. n. 9. ledna 1857. a 18. října 1858.

Dva prázdné dny má právo dáti ředitel dle M. n. 21. prosince. 1875.

Exercicie. Velikonoční exercicie pro mládež mají se po rozumu českého episkopátu konati a ředitelstvo budiž požádáno, aby nutné prázdnno ze svých dnů svobodných jim obětovalo. Konsist. Litom. 25. ledna 1877. č. 405.

Exhorta. O nedělích a svátcích je se mší sv. vždy spojena i exhorta. Dvorní dekret ze 3. února 1804. mluví jen o exhortách v neděli. Exhorty činí podstatnou část vyučování náboženského. M. n. 20. listopadu 1872. Pokud lze, má každý střední ústav míti vlastní kostel neb kapli. 3. května 1828. Marenz. I., 25. Na vyšším gymnasiu mají býti dva exhorta to ř i. M. n. 9. ledna 1859. a 18. října 1858. Marz. I. 355, 356 a 400.

Viz „Druhý exhortator.“

Katecheta. Žadatel za místo učitele náboženství na školách středních musí se vykázati v y s v ě d-

čením maturitním. M. n. 1. září 1870. č. 8626.

Žádost řízenou na vysoké ministerstvo podává skrze své ředitelství, ředitelství dodá ji velesl. zem. šk. radě, ta pošle žádost příslušnému Ordinariatu, zpět zem. šk. radě, pak řediteli ústavu, jehož se týče, načež byvši vrácena z. šk. radě předloží se ministerstvu kultu a vyučování.

Po uplynulém tříletí nutno žádati za stabilitu. Min. n. 1. června 1871. č. 6031.

Podpory a výpomoci do lázní katechetům škol středních nesmějí se udíleti z fondu náboženského, nýbrž z fondu, z něhož berou plat. M. n. 1. srpna 1874. Marenz. I. 44.

Postavení katechetovo ve sboru professorském viz Marz. I. 355.

Katecheta škol středních, nemá-li zákonitě spůsobilosti, aneb nemá-li zákonitý počet hodin, nemá nároku na plný plat professorský (1000 zl.) s aktivním přídavkem (200—300 zl.) a pětiletými přídavky (200 zl.), ani na výslužné po 30 letech, nýbrž beře pouze 525 zl. + 225 s remunerací za přebytečné hodiny a s desíletým přídavkem po 100 zl. Takový katecheta je zavázán pouze k 8 hod. vyučování v témdni a k exhortě, kdežto katecheta s plným platem je zavázán až k 18 hod. v témdni a k exhortě. M. n. 24. dubna 1871. Verord. Bl. p. 84.

Klassifikace na středních školách:

- a) m r a v y: chvalitebné, uspokojivé, zákonné, méně zákonné, nezákonné.
- b) p i l n o s t; vytrvalá, náležitá, dostatečná, nestálá, nepatrná.
- c) v jednotlivých předmětech: výborný, chvalitebný, dobrý, dostatečný, nedostatečný, zcela nedostatečný.

Knihovna. Do knihovny žákovské nesmějí dle m. n. ze dne 16. prosince 1885. č. 23.324 přijíti knihy, „welche ihrem Inhalte nach in patriotischer, religiöser oder sittlicher Richtung irgend wie Bedenken erregen sollten.“

Maturita. O maturitních zkouškách na realkách platí m. n. ze dne 9. května 1872. a m. n. ze dne 21. června 1881.

Na realkách je katecheta při maturitě členem zkušební komise a podepisuje vysvědčení maturitní; na gymnasiích nikoli.

Na realkách zkouší se při maturitě z dějepisu, matematiky a fysiky, na gymnasiích z klassické filologie, dějepisu, fysiky a matematiky.

Ústní zkoušky maturitní v hlavních městech buďtež v posledních osmi dnech před 15. červencem, vždy od 8.—12., a od 3.—7. hod. M. n. ze dne 10. prosince 1885, č. 22907. (Viz Bl. p. 2.) a 2 ledna 1886. č. 86.

Mravné chování. Usoudí-li se na vysvědčení známka z mravů „méně zákonné“ aneb „nezákonné“, musí býti odůvodněna.

Chovanci ústavu ku vzdělání učitelů a učitelek, kteří neobdrží z mravného chování známku „chvalitebnou“, nemohou býti uznáni s „vyznamenáním“ způsobilými, aby postoupili do vyššího ročníku. M. n. ze dne 2. října 1889. č. 17508.

Náboženský komissař. Dle m. n. ze dne 11. července 1853. má katecheta, po případě ředitel ústavu zasýlati počátkem roku školního rozvrh hodin náboženských biskup. Ordinariatu, ale všeliké jednání s biskupským komissařem (dozorcem) děje se ústně. M. n. 16. ledna 1854. č. 11851.

Nakažlivé nemoci. Zemřel-li žák záškrtem nebo jinou nemocí nakažlivou, nesmějí se žáci účastniti prů-

vodu pohřebního. Zem. školní rada Dolnorakouská
26. února 1880. č. 8119 ex 1879.

Nekatoličtí aspiranti do I. třídy škol středních mohou
býti přijati jen tehdy, prokáží-li se vysvěd-
čením učitele svého vyznání, že nábo-
ženské jejich vědomosti vyhovují minist. nař. ze
dne 14. března 1870.

Oční nemoc. Žáci, kteří strádají t. zv. egyptskou ne-
mocí oční (blennorrhoe), mohou jen po dobrozdání
lékařském výminečně do školy býti připuštěni.

O šetření zraku žactva viz M. n. 26. listop. 1878.
č. 15213.

Odbytné dává se, nesloužil-li kdo plných 8 let ve
škole, odbyl-li triennium a zaplatil taxu služební
233 zl. 33 kr. Nař. min. dne 9. prosince 1866.
Marz. I. 411.

Onanie. Jak jednati s žáky, kteří jsou v podezření
samoprzně viz M. n. 23. února 1850. Marz. I.
163.

Osmá třída služební dává se po třetí kvinkvenálce
s přídavkem 60 zl. M. n. 25. dubna 1873.

Pense neboli výslužné. Katecheta s titulem professora
obdrží výslužného:

po 8. roce definitivního ustanovení ze 1200 zl.
 $\frac{1}{3}=400$ zl.,

po $11\frac{1}{4}$ roce definitivního ustanovení ze 1400 zl.
 $\frac{3}{8}=525$ zl.,

po 15 roce definitivního ustanovení ze 1600 zl.
 $\frac{4}{8}=800$ zl.,

po $18\frac{3}{4}$ r. definitivního ustanovení ze 1600 zl.
 $\frac{5}{8}=1000$ zl.,

po $22\frac{1}{2}$ r. definitivního ustanovení ze 1800 zl.
 $\frac{6}{8}=1150$ zl.,

po $26\frac{1}{4}$ r. definitivního ustanovení ze 2000 zl.
 $\frac{7}{8}=1750$ zl.,

po 30 roce definitivního ustanovení ze 2000 zl.
 $\frac{8}{8}=2000$ zl.

Léta působení na školách měšťanských čítávají se katechetům škol středních do pense, (ovšem poněkud jinak), zejména tehdy, je-li komu pro chorobu jíti před časem do výslužby.

Pensista smí přijati službu soukromou. M. n. 17. ledna 1873 č. 290.

Počátek a konec školního roku. „Veni“ má býti 17., event. 18. září, pravidelné vyučování započínéj dnem 19. září. M. n. 2. ledna 1886. č. 85.

Prvý semestr končí se sobotou před 16. únorem; druhý semestr dne 15. července. V hlavních městech za příčinou zkoušek maturitních končívá se druhý běh dříve.

Počet žáků ve třídě. V jedné třídě nemá býti více než 50 žáků. M. n. 11. března 1857 Marz. I. 141.

Poplatky. Taxa přijímací je 3 zl. 10 kr. dle m. n. 20. března 1871. Za ni opatřují se pomůcky vyučovací. Žákům nepřijatým budiž taxa vrácena. M. n. 20. března 1871.

Porádání školních slavností přísluší sboru professor-skému. Z. š. r. 26. ledna 1874. č. 687.

Prázdniny. Hlavní prázdniny trvají od 15. července do 16. září; ve hlavních městech jsou ještě delší.

Vánoční prázdniny trvají od 24. prosince do 1. ledna inclusive, velikonoční ode středy před svátky až inclusive do úterka po svátcích; svatodušní od soboty do úterka inclusive. Den Dušiček je ferialním dnem. Min. nař. 26. října 1881.

Privatista katolického náboženství má při zápise upozorněn býti ředitelem na to, že před zkouškou semestrální bude mu vykázáti se vysvědčením katolického kněze, který dosvědčuje, že s povolením svého biskupa vyučoval ho v náboženství, jakož i že privatista dostál všem povinnostem náboženským, zejména pokud se týče sv. zpovědi a sv. přijímání. Min. nař. 9. června 1858. Marz. I. 284.

Professor. Titul ten dostává se z pravidla po trien-nium dosažením stability. Professor filologie povinen týdně vyučovati nejvýše 18., jiný professor až 20, professor kreslení 24 hod. M. n. 22. října 1874. Učitel tělocviku 25 hod.

Přespočetné hodiny náboženské honorují se katechetovi ustanovenému s plným platem per 21 – 25 zl. ročně za hodinu; výpomocný katecheta dostává v Praze za hodinu 50 zl. roční remunerace, jež se mu předem ve lhůtách měsíčních vyplácí.

Respirium. Po hodině druhé, jakož i mezi třetí a čtvrtou hod. vyučovací dopol. má býti vždy d e s í t i - m i n u t o v á p ř e s t á v k a. Za respiria mají žáci, pokud lze, pobývati na čerstvém vzduchu, nikoli však mimo budovu školní. M. n. 21. prosince 1875. Marenz. I. 80. Za respiria má se větrati i v zimě otevíráním dveří a oken. M. n. 9. června 1873. (Verordnungsblatt p. 354.)

Ředitel. Ředitele státních škol středních jmenuje císař, komunálních ústav obec s ministerstvem. M. n. 25. října 1875.

Ředitel vyššího gymnasia je povinen vyučovati týdně 5—8 hodin, nižšího gymn. 10—14 hodin; vyšší realky 6 – 8 hodin, nižší realky 8—10 hod.

Má právo dáti 2 d n y p r á z d n o. M. n. 21. prosince 1875. Dává dovolenou až na 8 dní.

Ředitelům škol středních a ústavů učitelských není vůbec dovoleno žáky zmíněných ústavů přijímati na stravu a byt.

O vlivu a poměru ředitelově k vyučování náboženskému viz Marenz. I. 355.

Sešity ku psaní s obrázky mají zapotřebí povolení ministerského. M. n. 8. prosince 1874. č. 17112.

Stabilita. Po uplynulém tříletí nutno žádati za stabilitu dle m. n. 1. června 1871. č. 6031. K žádosti 50 kr. kolkované přilož vysvědčení způsobilosti, dekret ustanovovací, jakož i pochvalná uznání.

Supplentská leta čítají se do pense. Zákon z 20. července 1881.

Školník řádně ustanovený patří do kategorie státního služebnictva s pensí a má platu (mimo Vídeň a Terst) 312 zl. 50 kr., svobodný byt, palivo, světlo a čeho třeba k čištění místností školních z paušálu. M. n. 8. srpna 1853. Marz. I. 388.

I prodej ovoce a pečiva jest mu dovolen, ale prodej potřeb ku psaní a kreslení jest mu zakázán. Z. š. r. pro král. české 17. listop. 1887. č. 27193 dle m. n. 23. října 1886. č. 17527.

Teplota ve školní síni nemá býti přes 15° R. a rovněž ne pod 13° R.; je-li pod 13° R, má býti zatopeno bez ohledu na dobu roční. M. n. 9. června 1873. (V. Bl. 354 1873).

Titulatura „pán“ žákům škol středních nepřisluší. M. n. 25. listopadu 1849, Marenz. I. 161.

Tresty disciplinární. Ostal li pokyn, laskavé slovo učitelovo u žáka bez povšímnutí, nastoupí přísnější napomenutí docentem samým, zapsání do třídní knihy, pokárání ordinářem, důtka, karcer,

consilium abeundi (náraďa rodičům, aby synku zvolili jiné povolání), vyloučení lokální, po případě v š e o b e c n ě.

T r e s t t ě l e s n ý je ze školy střední úplně v y l o u č e n.

Ukládání úkolů žákům. Žákům má se za domácí úkol ukládati jen tolik, seč jsou; na nižším oddělení na 2—3 hodiny práce, na vyšším na 3 4 hodiny. M. n. ze dne 28. listop. 1882.

Dnové prázďna jsou pro zotavení!

Vedernice. Výnosem c. k. zemské školní rady pro král. české ze dne 4. ledna 1887. čís. 3656 z r. 1886. jsou všecĤa ředitelstva škol středních zmocněna jednou pro vždy, že mohou o zvláště horkých dnech dáti odpoledne prázďno.

Dostoupila-li v 10 hodin dopoledne teplota 20° R. ve stínu, může už od 11. hod. vyučování přestati. Nařízení pro Přímoří ze dne 4. června 1887 č. 632.

Zemská školní rada pro království České ze dne 30. dubna 1887. č 6993. vydala intimát, jak následuje: Za příčinou došlých stížností, že předpisy, jež týkají se prázďnin v dobu velkého p a r n a na některých školách přesně se neprovádějí, poukazujeme ředitelství, aby přesně šetřilo příslušných nařízení daných dne 7. června 1886.

Od 1. června, když teplota ve stínu o 10. hodině dosáhla 18° R., budiž o d p o l e d n e p r á z d n o. Dojde-li v poledne na 20° R. aneb do 3 hodin, jest po první hodině ukončiti.

Nařízení svá, že odpoledne vyučování docela jest vypustiti, mají ředitelé o z n á m i t i učitelstvu i ž a c t v u již o 10. hod. předpoledne, po případě odpoledne.

Zatčení žáka. Byl-li žák škol středních zatčen policií anebo soudem odsouzen, musí o tom podána býti zpráva ředitelství. M. n. 14. září 1872. Marenz. I., 179.

Zavedení nové učebnice. Učebnice náboženská musí býti především schválena v rukopise Ordinariátem, načež vytištěna předloží se ve 3 exemplářích vysokému c. k. ministerstvu. Zákon ze dne 25. května 1868. § 7. Říšský zákon m. n. ze dne 15. srpna 1880.

Zkoušení. Za semestr má každý býti zkoušen ústně 4 - 5krát; při větším počtu žactva může ředitel dovoliti zkoušku písemní. M. n. 2. května 1887. Verord. Bl. p. 79.

Zkoušky přijímací do I. třídy škol středních mají se konati ve dnech 15. a 16., eventuelně 17. července a 16. i 17., event. 18. září. Žadatel má býti již 10 let anebo do 1. ledna desátý rok dokončiti. Přinéstí musí křestní list a frekventiční vysvědčení, na němž jsou známky: z náboženství, češtiny a počtářství. Kdo si přinese z obecné školy známku z náboženství „dobře“, nemusí dělati zkoušku. Z jazyku českého a z počtářství musí se podrobiti zkoušce písemné a neobstál-li dobře, ještě zkoušce ústní. Opakování této zkoušky přijímací, byť i z jediného předmětu, není dovoleno. M. n. 18. října 1870. č. 10355.

Zkušební kandidáti mohou ve II. semestru zapisovati známky do zápisníku i do matriky; ale vysvědčení podepisuje professor předmětu.

Známka z náboženství na maturitním vysvědčení. Za příčinou zvláštní žádosti, aby známka z náboženství na maturitním vysvědčení škol realných stanovena byla na základě známek z posledních

tří ročníků, rozhodlo c. k. ministerstvo kultu a vyučování vynesemím ze dne 22. května 1892., čís. 25116 ex 1890., že ve příčině stanovení známky té až na další ustanovení řídit se jest § 17. al. 3. *) nařízení ministerstva ze dne 9. května 1872. (Věstník vládní 1872. č. 39.), že však není překážky, aby dle analogie maturitních norem pro gymnasia (Weisungen p. 34). připojen byl k známkám z náboženství, chemie a přírodopisu — jsou-li výsledkem zvláštní zkoušky — datek (výsledek zkoušky).

Externisté, kteří právoplatnými vysvědčeními ze třídy V. a VI. vykázati se nemohou, mají při maturitní zkoušce z náboženství zkoušení býti také z látky třídy V. i VI.

V Praze, dne 3. června 1892. C. k. z. šk. rada č. 14193.

Zpěv kostelní. Učitel zpěvu na střední škole měl na pilné péči i zpěv kostelní; řízení zpěvu při bohoslužbě studujících jest jeho povinností bez zvláštní remunerace. Min. nař. 25. ledna 1858 č. 1248.

Sv. zpověď a sv. přijímání dle m. n. ze dne 8. listopadu 1880. je třikrát do roka. O případném dni sv. zpovědi a sv. přijímání umluví se pokaždé s ředitelem ústavu, při čemž budiž jeden celý den aneb odpůldne s následujícím dopoledne prázdné.

V den, kdy jdou žáci odpoledne ku sv. zpovědi, skončí se vyučování již o jedenácté ho-

*) § 17. al. 3. zní: Wo die Religionslehre einen Unterrichtsgegenstand der obersten Classe bildet, ist der Calcul auf Grund der Leistungen in beiden Semestern festzustellen, bei Externen aber durch eine mündliche Prüfung zu ermitteln.

dině dopoledne dle nař. zemské školní rady české ze dne 25. dubna 1879 č. 9629, na základě výnosu min. ze dne 15. března 1879. č. 4533.

Žáci bez vyznání na středních školách viz m. n. 28. října 1870, Marenz. I. 2, 20 str. 300.

Žádosti prosté kolku. Žádost za dispens od společných služeb Božích, za osvobození od školního platu, za sníženího jízdného na dráze, žádost za stipendium jsou prosty kolku.

X.

Zkoušky o spůsobilosti katechetské

a) pro školy měšťanské

konají se v arcidiecesi Pražské dva poslední dny v direktáři ku zkouškám farního konkursu každoročně vytknuté. Kdož by zkoušek těch podjati se chtěli, podejtež žádost za připuštění v čas patřičný nejdéle do 14 dnů před dobou pro farní konkurs naznačenou.

Z kníž. arcibiskupské konsistoře v Praze, dne 4. listopadu 1887. č. 9438.

Zkouška děje se písemně a to z věrouky, mravouky, liturgiky, někde i z církevních dějin, pak nutno vypracovati katechesi v otázkách i odpovědích a exhortu. Část exhorty se přednášívá z paměti.

b) pro školy střední { α) nižší, β) vyšší,

konají se po dva dny rovněž v období konkursu farního a to z věrouky, mravouky, liturgiky, z dějin zjevení Božího St. a N. zákona, z apologetiky anebo z fundamentálky a z dějin církevních. Rovněž exhortu ku mládeži třeba vypracovati.

O vykonané zkoušce konkursní dává k. a. konsistoř každému věděti; chce-li však kandidát žádati za některé místo katechetské, ať na škole měšťanské ať střední, musí approbovaný žadatel podati k. a. konsistoři žádost za vysvědčení způsobilosti katechetské pro to které uprázdněné místo.

Systemisované místo katechety na škole měšťanské obsazuje velesl. zemská školní rada, slušné zření majíc k návrhu bisk. konsistoře, na škole střední — vysoké c. k. ministerstvo kultu a vyučování.

Nově jmenovanému katechetovi dává biskup kanonickou missi.

Bezprostřední dozor na katechety škol měšťanských má v Praze a v předměstích k. a. náboženský školní dozorce, (na venkově vikář,) na katechety škol středních biskupský neboli ordinariátní komissář.

Náboženský dozorce i vikář mají rok co rok navštívití všechny školy a podati o vykonané „visitaci“ zprávu b. Ordinariatu.

Na konci roku školního mají katechetové škol středních zasýlati prostřednictvím ředitelstva biskupskému Ordinariatu zprávu o mravném stavu žactva a o prospěchu mládeže v nauce náboženské.

Rovněž i biskupští komissaři jsou povinni podávati b. Ordinariatu zprávu jak o výše uvedených věcech tak i o katechetovi samém; zprávy ty posílají se biskupovi přímo.

XI.

Do zápisníku katechetova.

Knihy, jež vydány byly bez udání jména spisovatelova, nejsou připuštěny za učebnice do škol obecných. Vynesení min. ze dne 17. dubna 1886. č. 5131.

V ý p o m o c n é v y u č o v á n í náboženství učiteli světskými smí se dít pouze se svolením duchovní vrchnosti a nikoli snad po vzájemném se dohodnutí duch. správce s učitelstvem.

Korrespondence mezi farním úřadem a správou školní není prosta poštovního, jelikož dle § 5. zákona ze dne 14. května 1869. říš. z. č. 62, alin. 5. není mezi farními úřady a správami školními žádného přímého spojení úředního, nýbrž takto prostřednictvím c. k. okresní školní rady, protož i všeliká korespondence mezi správou školní a úřadem farním za privatní se považuje a tudíž podléhá poštovnímu.

Žádost za úlevu v návštěvě školní možno i ústně přednésti u obecního představenstva dle vyn. c. k. min. kultu i vyučování ze dne 14. února 1886 č. 2840. Viz úřední list c. k. ministerstva 1886, č. V.

Děti školou povinné nemají choditi žebrotou, bez rodičů nesmějí navštěvovati hostince, plesy, věnečky, ani provozovati podomní obchod, ani stavěti kuželky. Rozhod. c. k. hornorakouského místodržitelství ze dne 16. října 1882.

Pouze místní školní rada je oprávněna požádati farní úřad před započatím školního roku za seznam dítek na základě křestní matriky školou povinných. Výtahy takové k úředním účelům vydané školním úřadům, netřeba kolkovati. Žádají-li však za výtah matriční ve školních záležitostech osoby soukromé (rodiče dítek aneb jejich zástupcové), podléhají výtahy ty předepsanému kolku. Min. financí ze dne 18. září 1885. č. 21, 274.

Učitelové, ředitelové aneb učitelské sbory škol středních a obecných nejsou oprávněni žádati, aby žáci kromě knih k vyučování nutně potřebných a schválených zaopatřovali si ještě jiných knih a pomůcek. Vůbec má se přísně dbáti toho, aby žactvo každého neoprávněného vydání za učebné prostředky bylo ušetřeno. M. n. ze dne 16. prosince 1885. č. 23.323.

Patron, který jest zároveň členem školní obce, jest povinen přispívati na výlohy stavbou školy vzešlé, z obou těchto důvodů, to jest i jako patron školy, i jako příslušník dotýčné školní obce. Správní soud dne 1. července 1881. č. 1107.

Jelikož na některých školách dívčích slečny-učitelky zaváděly pozdravení „uctivě vítáme“ místo obvyklého pozdravu křesťanského „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus,“ rozhodlo c. k. ministerstvo dne 30. června 1874. č. 4429, že může zůstat i při dosavadním obvyklém pozdravení křesťanském.

Lavice a loca secreta. Katecheta a učitel nepokládej si za těžko občas prohlížeti školní lavice a nahlédnouti i do záchodů. Lavice všelijak počmárané, pořezané, v lavicích kusy plesnivého chleba a jiných věcí od jídla. A což teprve na záchodech! Necudné náčrtky, popsané stěny, prořezaná prkna . . . „Oculus habent et non vident“ platilo by i o nás, kdybychom pod svou důstojností kladli, těm a podobným nepřístojnostem učiniti přítrž tu laskavou domluvou a poučením, onde i přísným potrestáním.

XII.

Schematismus katechetů

na

**českých školách středních a měšťanských
v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.**

.

A) Čechy.

a) na gymnasiích:

Beneš Burghard v Benešově 42—67, 77. *)
Čáp Petr v Litomyšli 39 64, 74.
Drozd Jan v Praze na Malé Straně 37—60, 71.
Dušek Matěj ve Vys. Mýtě 43—65, 81.
Froom Karel v Třeboni 63—90.
Frühbauer Václ. v Hradci Králové 60—84, 93.
Gugenberger Val. v Rychnově 45—69, 77.
Havránek Jos. v Praze (akademické) 46—71, 73.
Hlavatý Václav v Praze (II. Žitná ul.) 42—67, 72.
Janda Jakub v Domažlicích 35—58, 73.
Karták Jos. v Jindř. Hradci 61—86, 90.
Kašpar Jan v Čáslavi 52—78, 84.
Kocmich Martin na Vinohradech 48—75, 89.
Konrád Karel v Praze (Truhlářská ul.) 42—65, 70.
Kukla Jan v Budějovicích 44—71, 79.
Nedvídek Jos. v Písku 43—68, 73.
Neumann Bohuslav v Něm. Brodě 49—74, 82.
Pilný Fr. v Plzni 41—70, 81.
Pršala Jan v Ml. Boleslavi, 58—81, 83.
Příbil Jos. v Jičíně 50—73, 81.
Šťastný Jos. (suppl.) v Král. Dvoře 58—87.
Vacek Frant. v Slaném 58—79, 92.

*) Číslice první znamená rok narození, druhá rok vysvěcení na kněze a třetí číslice rok def. ustanovení.

b) gymn. dívčí „Minerva“:

Mlčoch Al. 86—90.

c) na gymnasiích reálních:

Hulakovský Jan na Smíchově 34—57, 69.
Křepinský Jul. Jindř. v Klatovech 44—68, 78.
Müller Václ. v Roudnici 65—88, 89.
Oehm Vinc. v Příbrami 54—76, 89.
Plešinger Ad. v Chrudimi 66—88, 93.
Sekera Jindř. I. č. v Praze 39—63, 74.
Syllaba Fr. v Kolíně 41—75, 79.

d) na reálkách:

Bedroš Karel v Karlíně 46—70, 80.
Cífká Em. v Jičíně 62—85, 90,
Erhard Václ. 28—53, 71.
Ježek Jan v Praze 49—75, 84.
Karpíšek Pius v Č. Budějovicích (Maticе školská)
59—80, 92.
Mathauser Šimon v Plzni 48—75, 90.
Militký Jos. v Pardubicích 45—70; 72.
Müller Fr. v Kutné Hoře 62—88, 91.
Tondl Fr. v Hradci Král. 42—66, 73.
Žák Jos. v Písku 44—68, 82.

e) na ústavech ku vzdělání učitelů:

Loskot Fr. v Příbrami 46—73, 83.
Partisch Jan v Kutné Hoře 33—58, 83.
Příkop Fr. v Jičíně 47—72, 83.
Tippmann Karel 44—71, 83.
Toberný Ad. v Soběslavi 41—66, 83.

f) na ústavech ku vzdělání učitelek :

Černý Václav v Praze 66—91, 93.

Pekař Vojtěch 52—76, 86.

Schoenbeck Fr. u sv. Anny v Praze (soukromý ústav)
36—60, 77.

g) Vyšší dívčí škola :

Dvořák Xaver v Praze 58—82, 92.

B) Morava a Slezsko.

a) gymnasia :

Dominik Ed. v Olomouci 54—79, 91.

Domluvil Ed. ve Valaš. Meziříčí 46—71, 73.

Janovský František v Brně (na nižším gymnasiu)
60—84, 86.

Karas Viktorin v Opavě (Matice) 51—77, 84.

Kvítek Frant. v Třebíči 48—74, 84.

Rotter Ad. v Přerově 43—69, 79.

Schindler Frant. v Kroměříži 51—76, 86.

Šauer Alfons v Uher. Hradišti 60—84, 87.

Šťastný Vladimír v Brně 41—66, 67.

b) reálky :

Hrubý Jos. v Telči 44—70, 83.

Koželuha Fr. v Prostějově 45—71, 84.

Slóvák Alois v Brně 59—83, 90.

c) ústavy učitelské:

α) učitelů.

Fux Adolf v Příboře 45—71, 83.

Přecechtěl J. v Kroměříži.

Ruprecht Fr. v Brně 41—65, 83.

β) učitelek.

Eliáš Jakub v Brně 45—71, 83.

Katecheti na českých školách měšťanských.

A) v Čechách.

Balcar Em. v Přelouči.

Běhal Ant. v Polné.

Bednář Al. v Pacově.

Bergmann Boh. v Ml. Boleslavi.

Bíba Fr. v Kladně.

Biederman Max. v Příbrami.

Bozděch Jak. v Soběslavi.

Brett Jos. v Úpici.

Brož Ludv. v Strakonících.

Černý Fr. v Chocni.

Černý Jar. na Kladně.

Červinka Václ. v Žižkově.

Čurda Jos. v Budějovicích.

Dolek Al. v Jilemnicích.

Duda Hub. v Praze II.

Dušek Karel v Březových Horách.

Dušek Lad. v Nepomuku.

Duštíra Jos. ve Slaném.
Dvořák Al. v Kostelci nad Orl.
Dvořák Mat. v Žižkově.
Erlebach Vinc. v Jičíně.
Faehnrich Vojt. na Vinohradech.
Fayx Václ. v Hořicích.
Fiala Lad. v Žižkově.
Fiala Lud. v Karlíně.
Flum Jan v Praze II.
Frank Jos. v Plzni.
Frydrych Fr. v Rychnově n. Kn.
Halbich Fr. na Smíchově.
Halík Ferd. na Pankráci.
Herkner Jos. ve Dvoře Král.
Hoeschl Cyr. v Unhošti.
Hojza Vavř. v Praze I.
Holub Stan. na Smíchově.
Hora Ant. v Praze III.
Hyneš Otakar v Plzni.
Janota Václ. v Bubnech.
Jirsa Jos. v N. Pace.
Kamarýt Heřm. na Smíchově.
Kasan Ant. v Plzni.
Kašpar Jan v Kutné Hoře.
Kneysl Vil. v Kutné Hoře.
Kobosil Jos. v Mirošově.
Koehler Bedř. v Plzni.
Kolář Fr. v Jindřichově Hradci.
Kosán Stan. v Poličce.
Kožíšek ve Slaném.
Košnař Jul. na Vinohradech.
Kovářík Al. v Pardubicích.
Kráčmera Bedřich v Roudnici.
Král Václav ve Vys. Mýtě.
Královec Jan na Kladně.
Krejčí Jos. v Lomnici u Jič.

Kubát Jan v Brandýse n. L.
Kubeš Jos. v Chrudimi.
Kuklich Jos. v Žižkově.
Kuhn Fr. v Ostí n. O.
Kulhánek Ludv. v Karlíně.
Kysela Václ. v Chlumci.
Laitl Jan v Blatné.
Langer Pavel v Náchodě.
Lankramer Fr. v Pardubicích.
Laštovička Fr. v Litomyšli.
Liebich Ant. v Chrudimi.
Mareš Hugo v Milevsku.
Mašek Bedř. v Karlíně.
Mlynářík Jos. ve Veselí n. L.
Nosek Jan v Žižkově.
Novák Jindř. v Golč. Jeníkově.
Oliva Boh. v Něm. Brodě.
Pánek Jan v Králové Městci.
Pátek Jos. v Červ. Kostelci.
Pejša K. v Sedlčanech.
Pekař Vojt. u sv. Anny v Praze.
Penc Ant. na Kladně.
Pixa Ant. v Písku.
Polák Em. v Rokycanech.
Polanský Ant. v Blatné.
Polanský Ant. v Domažlicích.
Prieher Jan, Vodňany.
Procházka Oldř. v Humpolci.
Prokoš Ant. v Berouně.
Provazník Ant. v Šárce.
Půlpán Václ. v Mělníku.
Rájek Ot. v Bělé.
Ron Václ. v Turnově.
Rotta Jindřich v Hradišti Mnich.
Říha Fr. v Písku.
Sedlák Václ. v Březnici.

Seibert Aug. v Poděbradech.
Seliger Ant. v N. Bydžově.
Selichar Jan v Hlinsku.
Schuster Kar. v Příbrami.
Souček Ludv. v Č. Třebové.
Spal Jarosl. na Kladně.
Stálý Vít v Čáslavi.
Staněk Em. v Přesticích.
Steinocher Ign. v Praze II.
Stránský Em. v Bubnech.
Suchánek Lad. v N. Bydžově.
Symon Václ. v Lounech.
Šátra Karel v Hořovicích.
Šeda Fr. v Plzni.
Šedivý Jos. v Táboře.
Šimáček Vojt. v Plzni.
Širůček Tom. v Kard. Řečici.
Šmakal Al. ve Vlašimi.
Šprongl Jos. v Žižkově.
Štamfest Bedř. v Libni.
Štella Karel v Kolíně.
Štětka Boh. v Plzni.
Tíkal Václ. na Smíchově
Trojan Štěpán v Nymburce.
Trnka Fr. v Kolíně.
Uher Jos. v Plzni.
Vacarda Jos. na Smíchově.
Vaněk Jan v Žamberku.
Vaněk Jiří v Č. Brodě.
Vávra Prokop v Libni.
Vítek Václav na Vinohradech.
Wolf Jan v Klatovech.
Voříšek Fr. v Plzni.
Zátka Theod. v Jindř. Hradci.
Zelenka Ant. na Vinohradech.
Zwiefelhofer Václ. vych. v Praze.

Zykán Vilém na Vinohradech.
Žák Em. v Praze
Železný Václav v Holešovicích.

B) n a M o r a v ě:

Bahnovský Ig. v Holešově.
Benda Fr. v Ivančicích.
Buchta Jos. v Telči.
Duchaň Petr v Třebíči.
Goš Goth. v Kroměříži.
Jiříček Bedř. ve Valaš. Meziříčí.
Kosík Petr v Slavkově.
Laichman C. v Napajedlech.
Musil Al. v Mor. Ostravě.
Novák Jan v Novém Městě.
Obdržálek Jan ve Frenštátě.
Palacký Fr. v Příboře.
Pavlíček Al. v Přerově.
Staller Vl. ve Val Meziříčí.
Stojan Cyr. v Uh. Brodě.
Šimek J. v Strážnici.
Štěpán Fr. v Prostějově.
Špička Fr. v Brně.
Urban Karel v Mor. Třebové.
Večeřa Jos. v Třebíči.
Veselý Rud. v Brně.
Vitásek Fr. v Prostějově.
Vlk Jos. v Třešti.
Vojáček Kar. v Uh. Hradišti.
Zapletal Šim. v Tišnově.
Zámorský Fr., Val. Klobouky.

OBSAH.

Strana

Předmluva

V

Kalendář katechetův.

Září	XI
Říjen .	XII
Listopad .	XIII
Prosinec .	XIV
Leden .	XV
Únor	XVI
Březen .	XVII
Duben .	XVIII
Květen	XIX
Červen .	XX
Červenec	XXI
Srpen .	XXI

Katechetské desatero	1
----------------------	---

I. Počátek a konec roku školního.

Na počátku roku školního .	5
Na konci roku školního	7
Prvá hodina náboženská .	8
Sv. kříž	10
Neděle	10

II. Methodické pokyny.

Počátečné vyučování ve škole.

O modlitbě školní	. 15
Dělání sv. kříže .	17
Modlitba Páně	19

	Strana
Modlitby ve škole	20
Dopoledne . . .	20
Odpoledne	21
Vzbuzování tří božských ctností	21
Poměr biblické dějepavy ke katechismu .	23
Jak biblické příběhy vyprávěti	25
O výkladu příběhů biblických	26
Pravidla, jež se týkají vysvětlování dějepisných statí bibli- ckých	28
Co z biblické dějepavy vyvozovati . . .	29
Předobrazení neboli náznaky starozákonní . . .	30
Příklad, jak probíráti jednotlivé události biblické	33
Úřad prorocký v Zákoně Starém	33
Opakování neboli rekapitulace	35
Úřad prorocký ve Starém Zákoně	35
O aplikaci	38
Memorování učiva náboženského	39
Podobenství	41
Biblické obrazy	43
Biblický zeměpis	53
Uvádění mládeže do života církevního	58
O písni církevní	59
O vykládání evangelních perikop	60
Hlavní zásady u vyučování katechismu .	61
Křída při vyučování náboženském	64

III. Osnovy a rozvrhy učiva.

Osnova učení náboženského	73
I. Povšechná osnova katolického učení náboženského pro české školy obecné i měštanské	75
A) Školy obecné	75
B) Školy měštanské	76
II. Podrobná osnova vyučování náboženského na školách obecných a měštanských	77
A) Učebná osnova pro školy obecné	83
B) Učebná osnova pro školy měštanské . . .	91
III. Normálná osnova	94
Rozvrh látky náboženské na 42 týdny pro školy venkovské	106

IV. Náboženské učebnice.

Náboženské učebnice	119
A) Učebnice pro školy obecné	120
B) Učebnice pro školy měštanské	121
C) Učebnice pro školy střední	122

V. Pomůcky.

A) Exhorty: a) v řeči české	131
b) v řeči německé	132
B) Exercicie pro mládež	133
C) Biblické katechese: a) české, b) německé	133
D) Výklad biblické dějeprawy: a) český	133
b) německý	134
E) Výklad katechismu: a) český, b) německý	134
F) Katechese katechismové	134
G) Paedagogiky: a) české, b) německé	134
H) Katechetiky: a) české, b) německé	135
Ch) Methodiky náboženství německé	135
J) Dějiny katechese: a) české, b) německé	135
K) Církevní rok	135
Katecheticko-pedagogické časopisy	135

VI. Nejdůležitější zákony a nařízení u věcech škol- ských, jichž znalost jest katechetovi potřebna.

I. Zákonitá ustanovení	139
A) V příčině nábož. vyučování a cvičení	139
B) V příčině náboženských cvičení	146
C) Ve příčině učebnic náboženských	153
D) Ve příčině katechetů	153
II. Nařízení ministerská a c. k. zemské školní rady pro království České	171
Ministerské nařízení ze dne 12. července 1869. č. 130. z. ř.	171
Vynesení c. k. zemské rady školní ze 29. dne m. dubna 1870. čís. 2485.	172
Vynesení c. k. zemské rady školní ze 3. dne m. května 1870. č. 2211.	173
Řád školní a vyučovací pro školy obecné ze dne 20. srpna 1870, č. 105. ř. z.	175
Nařízení c. k. ministra kultu a vyučování ze dne 16 srpna l. 1871. č. 1225.	175
Zákon říšský daný dne 20. června l. 1872. č. 86. ř. z.	177
Vynesení c. kr. zemské školní rady ze dne 24 prosince l. 1872. č. 11764.	179
Zákon zemský daný dne 24. února 1873. č. 17. z. z.	180
Vynesení c. kr. zemské školní rady ze dne 28. února l. 1873. č. 785.	180
Ministerské nařízení ze dne 25. března l. 1873.	182
Vynesení zemské školní rady ze dne 9. června l. 1873. č. 6813.	183

	Strana
Ministerské vynesení ze dne 17. června l. 1873.	187
Ve příčině udílení podpor a výpomoci ze dne 1. srpna 1874. č. 9378.	189
Ministerské vynesení duchovních záležitostí a vyučování ze dne 22. prosince l. 1876. č. 11355.	189
Vynesení c. k. zemské rady školní ze dne 20. března l. 1877.	190
Ministerské vynesení ze dne 12. května l. 1877.	192
Vynesení c. k. zemské rady školní ze dne 8. listopadu l. 1877. č. 23961.	194
Vynesení zemské školní rady pro království České ze dne 15. května 1879. č. 5037	194
Vynesení ministerské ze dne 29. prosince l. 1879 č. 14602.	196
Vynesení ministra duchovních záležitostí a vyučování ze dne 8. m. listop. 1880. č. 15905.	196
Vynesení c. k. zemské rady školní ze dne 13. srpna l. 1881.	197
Školní novella	199
Zákon daný dne 17. června 1888.	200
Zákon daný dne 14. prosince 1888.	201
Vynesení c. k. zemské školní rady pro království České ze dne 16. května 1889. č. 3386.	205
Nariadení o vyplácení náhrad cestovních učitelům náboženství	206
III. Zákon říšský ze dne 25. května l. 1868. č. z. ř. 49.	209

VII. Otázky a odpovědi.

Jak často jest choditi školní mládeži k sv. zpovědi a sv. přijímání?	219
Kdo určuje dny ku přijetí sv. zpovědi a sv. přijímání?	219
Komu mají býti oznámeny dny svaté zpovědi a sv. přijímání?	219
Je-li den, v němž se sv. zpověď a sv. přijímání koná, dnem prázdně?	220
Kdo stanoví, které dítky mají přijati sv. svátosti?	220
Je-li neomluvitelné zanedbání duchovních cvičení trestuhodno?	220
Komu přináleží právo stanoviti duchovní cvičení pro školní mládež?	221
Komu jest míti dozor nad školní mládeží při duchovních cvičeních?	221
Smějí-li školní dítky býti osvobozeny od chození na společné bohoslužby školní?	221
Počet hodin pro vyučování náboženství na jedno- a více- trídních školách s paralelkami	222

Rozvrh hodin: Je-li povinen katecheta spokojiti se s rozdělením náboženských hodin dle libovůle řídícího učitele?	222
Přeložení hodin náboženských	223
Může-li katecheta za hodiny, jež zameškány byly povoleným dnem prázdným, žádati jiné?	223
Známka z náboženství na školních zprávách	223
Vliv známky z náboženství na postup žáků do vyšší třídy	224
Mohu-li dáti žáku známku „nedostatečně“?	225
Jest katecheta povinen nahraditi hodinu vyučování, jež odpadla zasvěceným svátkem, školní aneb kostelní slavností místní?	225
Co je činiti, změní-li správce školy o své ujmě známku z náboženství na vysvědčení propouštěcím?	225
Smí katecheta podepisovati vysvědčení propouštěcí?	226
Smí člen místní školní rady aneb místní dozorce školní vcházet do třídy za vyučování náboženského a jemu býti přítomen?	226
Smí katecheta tak zvané lístky z pilnosti (Fleisszettel), neb obrázky Svatých darovati žákům v odměnu uznané pilnosti?	226
Co má katecheta činiti, usnese-li se učitelská konference na tom, aby k vůli několika nekatolickým žákům ostatní mládež pouze „Otčenáš“ bez „Zdravas Maria“ před vyučováním a po něm se modlila?	227
Prísluší správci školy právo, v čas, kdy katecheta náboženství vyučuje, dvěře školní otvírati a do třídy nahlížeti?	227
Prísluší faráři jako zákonně uznanému členu místní školní rady — byť i měl jen hlas poradní — volný přístup do třídy v čas, kdy učitel vyučuje? Respektive, přísluší mu právo dohledu?	228
Jest uzavření školní světnice ve veřejné škole za vyučování dovoleno?	228
Prísluší učiteli právo, aby v čas, kdy katecheta náboženství vyučuje, přítomen byl ve třídě, resp. na tohoto dohlížel?	228
Stává nařízení, dle kterého učitel je povinen potřebný počet ministrantů, kteří ovšem na venkově obyčejně školní žáci jsou, odpustiti k mimořádným za vyučování školního konaným službám Božím?	229
Jest dovoleno, aby dal učitel prázdnou ve dny, o kterých vyučování náboženství díti se má dle učebního plánu, nezpraviv o tom v čas katechetu?	229
Smí katecheta dávat soukromě školním dítkám knihy darem nebo ku čtení?	229

	Strana
Smí učitel zavřít před učitelem náboženství katalog? . .	230
Může-li kmotr křestní býti kmotrem při sv. biřmování? .	230
Poplatek z remunerace za vyučování náboženské .	230
Ustanovení o modlitbě školní	231

VIII. Stručná příprava ku sv. zpovědi, sv. přijímání a sv. biřmování.

Stručná příprava k sv. zpovědi .	235
Pokání	239
Stručná příprava ku sv. přijímání .	241
Nejsvětější Svátost Oltární .	242
Oběť mše svaté .	243
Přijímání	243
Obnovení slibu křestního před prvním přijímáním dítek školních	244
Po pozdvihování	246
Po sv. přijímání	246
O svátosti biřmování	247
Sedmero darů Ducha sv. .	251

IX. Z normalii středního školství.

Annonce	255
Byty žactva	255
Církevní censura	255
Dispens od společných služeb Božích	255
Doba služební	255
Dovolenou až na 8 dní dává profesorovi ředitel	255
Dozor při službách Božích	255
Druhý exhortator	256
Dva prázdné dny má právo dáti ředitel	256
Exercicie	256
Exhorta	256
Katecheta	256
Klassifikace na středních školách	257
Knihovna	258
Maturita	258
Mravné chování	258
Náboženský komissář	258
Nakažlivé nemoci	258
Nekatoličtí aspiranti	259
Oční nemoc	259
O šetření zraku žactva	259
Odbytné	259

	Strana
Onanie	. 259
Osmá třída služební	. 259
Pense neboli výslužné	. 259
Pensista smí přijati službu soukromou	. 260
Počátek a konec školního roku	. 260
Počet žáků ve třídě	. 260
Poplatky	. 260
Porádání školních slavností přísluší sboru professorskému	260
Prázdniny	. 260
Privatista katolického náboženství	. 261
Professor	. 261
Přespočetné hodiny náboženské	. 261
Respirium	261
Ředitel	. 261
Sešity ku psaní	262
Stabilita	262
Supplementská léta čítají se do pense	. 262
Školník řádně ustanovený	. 262
Teplota ve školní síni	. 262
Titulatura „pán“ žákům škol středních nepřísluší	. 262
Tresty disciplinární	. 262
Ukládání úkolu žákům	. 263
Vedernice	. 263
Zatčení žáka	. 264
Zavedení nové učebnice	. 264
Zkoušení	. 264
Zkoušky přijímací	. 264
Zkušební kandidáti	. 264
Známka z náboženství na maturitním vysvědčení	. 264
Zpěv kostelní	. 265
Sv. zpověď a sv. přijímání	. 265
Žáci bez vyznání na středních školách	. 266
Žádosti prosté kolku	. 266
X. Zkoušky o spůsobilosti katechetské	. 267
a) pro školy měšťanské	. 267
b) pro školy střední a) nižší, b) vyšší	. 267
XI. Do zápisníku katechetova	. 269
XII. Schematismus katechetů na českých školách střed-	
ních a měšťanských v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.	
A) Čechy	. 275
a) na gymnasiích	. 275
b) gymn. dívčí „Minerva“	. 276

	Strana
c) na gymnasiích reálních	. 276
d) na reálkách	. 276
e) na ústavech ku vzdělání učitelů	276
f) na ústavech ku vzdělání učitelek	. 277
g) vyšší dívčí škola .	. 277
B) Morava a Slezsko	. 277
a) gymnasia	. 277
b) reálky	277
c) ústavy učitelské: a) učitelů, b) učitelek	278
Katecheti na českých školách měštanských .	. 278
A) v Čechách	. 278
B) na Moravě	. 282

Bibliotéka mládeže.

Redaktor:

Xaver Dvořák,

katecheta městské vyšší dívčí školy v Praze.

Sešit I.

Za tatíčkem.

Povídka z dávných dob

Napsal Dr. J. L. Hrdina.

Sešit II.

Knihovna nebožtíka Martineau. — Zastavení času. — Teta Žofie a teta Ludmila.

Z frančtiny přeložila B. Pazderníková.

Bibliotéka tato vychází v sešitech 5—7 archových po 24 kr.

Není to zajisté podnik, který by založen byl na vypočítavé žádosti zisku, ale jedině nesoucí se za šlechetnou snahou, aby mládež naše, v jejíž rukou, v jejíž srdcích všecka budoucnost národa leží, nemusila živiti ducha svého jenom jako odpadky literárními, mládež, které to nejlepší teprve „dobré“ jest; a jest jeho účelem, aby i spisovatelstvo naše tím povzbuzeno bylo, aby z hlubokých zdrojů svého vzácného nadání napájelo i ty malé, kteří pomoci nejvíce potřebují.

Proto prosí podepsané nakladatelstvo, aby v šlechetných svých záměrech jak odbíráním jí pro knihovny školní, kam celou tendencí svou především se hodí, ale také i od předních spisovatelů českých literárními příspěvky hojně podporováno bylo.

Cyrillo-Methodějské knihkupectví (Gustav Franci)

v Praze. Malé náměstí.

Knihovna katechetská.

Sbírka praktických spisů,

kterou s povolením nejd. kn. arcib. konsistoře Pražské

vydává J. Ježek.

Posud vyšly následující svazky:

Číslo 2. **Výklad biblické dějeprawy.** Sestavil K. Tipmann. Díl I. Starý zákon 1889; 8° (278 str.) 1 zl. 20 kr. váz. plátně 1 zl. 60 kr. Díl II. Nový zákon. 1889; 8° (386 str.) 1 zl. 60 kr., váz v plátně 2 zl.

Číslo 3. **Výklad katechismu.** Příruční kniha pro katechety. Sestavil Vojt. Pakosta. Díl I. 1891; 8° (269 str.) 1 zl. 32 kr., váz. v plátně 1 zl. 72 kr. Díl II. 1891; 8° (195 str.) 96 kr., váz. v plátně 1 zl. 36 kr.

Číslo 5. **Evangelní perikopy,** jimž obsah, výklad a poučení přičinil Frt. Dusil. Část I. Perikopy nedělní. 1889; 8° (178 str.) 80 kr.; váz. v plátně 1 zl. 10 kr.

Číslo 6. **Výklad evangelních parabol.** Promluvy, jež napsal Václav Macek. 1890; 8° (155 str.) 72 kr., váz. v plátně 1 zl. 2 kr.

Číslo 7. **Katechése sv. Cyrilla Jerusalemského.** Z textu řeckého (vydání J. P. Migne) přeložil a poznámkami opatřil Dr. Jan Lad. Sýkora. 1892; 8° (364 str.) 1 zl. 50 kr., váz. v plátně 1 zl. 90 kr.

Cyrillo-Methodějské knihkupectví

(G. Franci)

v Praze, Malé náměstí.